

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ANAYASA KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

1'inci Toplantı

19 Ocak 2023 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt'ın, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan (2/4779) esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne ve görüşmelerde uygulanacak usule ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında şahsıyla ilgili ifadeler kullandığına ilişkin açıklaması

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya Milletvekili

Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4779)

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül'n İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında geçen MHP'ye yönelik ifadelerine ilişkin açıklaması

2.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül'n yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

3.- Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül'n, Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında MHP'ye ve Genel Başkanlarına yönelik iddiaları olduğuna ilişkin açıklaması

4.- Antalya Milletvekili Hasan Subaşı'nın, Konya Milletvekili Leyla şahin Usta'nın (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında geçen kendisiyle ilgili bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

5.- Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet zdemir'in, Manisa Milletvekili zgr özel'in (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında TBMM Başkanı Mustafa şentop'a yönelik isnatlarının olduğuna ilişkin açıklaması

6.- Kamu Başdenetçisi şeref Malkoç'un, Manisa Milletvekili zgr özel'in (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında KDK'ye değindiği bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

7.- Manisa Milletvekili zgr özel'in, Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet zdemir'in ve Kamu Başdenetçisi şeref Malkoç'un yapmış oldukları açıklamalarındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

8.- Konya Milletvekili Leyla şahin Usta'nın, Manisa Milletvekili zgr özel'in (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ve Ankara Milletvekili Murat Emir'in görüşmelerdeki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ANAYASA KOMİSYONU

1'inci Toplantı

19 Ocak 2023 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Anayasa Komisyonu saat 11.06'da açılarak üç oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt,

Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan (2/4779) esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne ve görüşmelerde uygulanacak usule,

Ankara Milletvekili Levent Gök'ün (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında şahsıyla ilgili ifadeler kullandığına,

İlişkin açıklama yaptı.

Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin (2/4779) tümü üzerindeki görüşmeleri tamamlanarak maddelerine geçilmesi kabul edilerek 1'inci madde okutuldu.

Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül,

İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında geçen MHP'ye yönelik ifadelerine,

Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında MHP'ye ve Genel Başkanlarına yönelik iddiaları olduğuna;

İstanbul Milletvekili Engin Altay, Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül'ün yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

Antalya Milletvekili Hasan Subaşı, Konya Milletvekili Leyla Şahin Usta'nın (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında geçen kendisiyle ilgili bazı ifadelerine,

Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet Özdemir, Manisa Milletvekili Özgür Özel'in (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında TBMM Başkanı Mustafa Şentop'a yönelik isnatlarının olduğuna,

Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç, Manisa Milletvekili Özgür Özel'in (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında KDK'ye değindiği bazı ifadelerine,

Manisa Milletvekili Özgür Özel, Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet Özdemir'in ve Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç'un yapmış oldukları açıklamalarındaki bazı ifadelerine,

Konya Milletvekili Leyla Şahin Usta, Manisa Milletvekili Özgür Özel'in (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ve Ankara Milletvekili Murat Emir'in görüşmelerdeki bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

(2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin görüşmelerine kaldığı yerden devam etmek için 24 Ocak 2023 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere saat 23.17'de toplantıya son verildi.

19 Ocak 2023 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.11

BAŞKAN: Yusuf BEYAZIT (Tokat)

BAŞKAN VEKİLİ: Ali ÖZKAYA (Afyonkarahisar)

SÖZCÜ: Emine ZEYBEK (Kocaeli)

KÂTİP: Zeynep GÜL YILMAZ (Mersin)

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Anayasa Komisyonunun saygıdeğer üyeleri, teklifin imza sahipleri, partilerimizin Grup Başkan Vekilleri, toplantımıza katılan sayın milletvekillerimiz, ilgili kurumlarımızdan gelen değerli katılımcılar, sivil toplum kuruluşlarımızın kıymetli temsilcileri, değerli hocalarımız, basınımızın kıymetli mensupları; Komisyon Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır, Anayasa Komisyonunun 27’nci Yasama Dönemi 7’nci Toplantısını açıyorum.

Bu toplantımızın gündemini 17 Ocak 2023 tarihinde sizlere yazılı olarak tebliğ ettik ve ayrıca “tbmm” uzantılı e-posta adreslerinize de gönderdik.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt’ın, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan (2/4779) esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ne ve görüşmelerde uygulanacak usule ilişkin açıklaması

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Değerli milletvekilleri, gündemimizdeki (2/4779) esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ne bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 24’üncü ve 41’inci olmak üzere 2 maddesinde değişiklik ihtiva eden bir teklif olduğu görülmektedir. Teklifin 1’inci maddesi, Anayasa’nın “Din ve vicdan hürriyeti” başlıklı 24’üncü maddesinde kadınların başörtülü ya da başörtüsüz olmaları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaması ve temel hak ve hürriyetlerden eşit olarak faydalanabilmelerini temin hususundaki değişikliği içermektedir. Teklifin 2’nci maddesi ise Anayasa’nın “Ailenin korunması ve çocuk hakları” başlıklı 41’inci maddesine evlilik birliğinin ancak kadın ve erkeğin evlenmesiyle kurulabileceği şeklinde kanunlarla aynı doğrultuda açıklayıcı bir ekleme yapılmasına ilişkindir.

Anayasa’mızın 24’üncü maddesi, malumunuz olduğu üzere “Temel Haklar ve Ödevler” başlıklı ikinci kısmın “Kişinin Hakları ve Ödevleri” başlıklı ikinci bölümünde yer almaktadır. Buna göre, herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Anayasa’mız din ve vicdan hürriyetini mutlak şekilde tanımış ve kişinin dinî inancı nedeniyle kınanamayacağı ve suçlanamayacağı hususu yine bu maddeyle düzenlenmiştir. Bilindiği üzere, yakın denilebilecek bir zamanda idarenin yaptığı düzenlemelerle ve uygulamalarla başörtüsü yasaklanmış ve bu durum toplumun pek çok kesimini etkilemiştir. Başörtüsünü yasaklayan bir kanun olmamasına rağmen, ne yazık ki ülkemizde yıllarca başörtüsü yasağı uygulanmış, bir daha asla geri dönmek istemeyeceğimiz mağduriyetler ortaya çıkmıştır. Başörtüsü nedeniyle haksızlığa uğrayan, başörtüsü zorla açılmaya çalışılan kızlarımıza, kadınlarımıza yaşatılan trajedi, bir dönemin kara lekesi olarak tarihe geçmiştir. Üniversite koridorlarında itilip kakılan, sırf başları örtülü diye derslere giremeyen, bırakın kamuda istihdam edilmeyi, başları örtülü olduğu için kamu binalarına alınamayan, başörtülü fotoğrafı nüfus cüzdanına dahi basılmayan, vatandaş olmanın getirdiği anayasal

haklarını kullanamayan ve böylece mağduriyet üstüne mağduriyet yaşatılan kadın manzaraları çok uzağımızda değil. Çocuklarının diploma ya da yemin törenlerine alınmayan anneleri, üniversitelerde kurulan ikna odalarını da kimsenin unutabileceğini zannetmiyorum. Sadece kadınlar mı mağdur olan? Kızı başörtüsü nedeniyle eğitim hakkını kullanamadığında, okulu bırakmaya karar verdiğinde yıllarca verdiği emeği düşünüp gözyaşını içine akıtan babalar, eşi kamuda soruşturma üstüne soruşturma geçirip işten çıkarılan eşler de mağdur edildi.

Ancak 2002 yılından itibaren özgürlükler lehinde atılan adımlarla, başörtüsü nedeniyle eğitim hakları ellerinden alınarak mağdur edilen öğrencilerin ve kamudan bu nedenle ilişkisi kesilenlerin kurumlarına dönüşleri sağlanmıştır. Eğitimden istihdama, hayatın her alanında kadınlarımızın eşit şekilde, pozitif ayrımcılık ilkesiyle daha önde yer alması için her türlü hukuki düzenleme Meclisimizin çatısı altında yapılmıştır. Bugün artık Türkiye’de başörtüsü yasağı ve bundan kaynaklanan herhangi bir hak mahrumiyeti yoktur. Ülkemizin başı örtülü veya başı açık tüm kadınları her türlü temel hak ve hürriyetini kullanabilmekte, kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanabilmektedir. Bu konuda bir hukuki düzenleme yapılması gündeme geldiğinde ise çözümün ancak anayasal düzeyde, en güçlü teminat sağlanacak şekilde yapılacak bir düzenlemeyle hayata geçmesinin gerekliliği açıktır. Bu bakımdan, konuya ilişkin olarak anayasal güvence getirmesi maksadıyla, isabetli şekilde gündemimizdeki Anayasa değişikliği teklifinin verildiği görülmektedir.

Değerli milletvekilleri, teklifin diğer maddesi ise Türk toplumunun temeli olan ailenin korunmasına ilişkindir. Ailenin korunması ve güçlendirilmesi toplumumuzun ve devletimizin güçlendirilmesi açısından son derece önemlidir. Bu çerçevede, teklifle, aile kurumumuza ve insan fıtratına yönelik tehditlerin önünde bir set çekilmiş olunacaktır. Kültürümüzün ve medeniyet anlayışımızın gereği, evlilik birliği ancak bir kadın ile erkeğin evlenmesiyle kurulabilir. İnsan tabiatına uygun bir birliktelikle iki ayrı cinsiyetin yani kadın ve erkeğin evlenmesi yoluyla kuracağı aile Türk milleti olarak varlığımızın da teminatıdır. Teklifte getirilen değişikliklerle de evlilik birliğinin ancak kadın ve erkeğin evlenmesi yoluyla kurulabileceği hususu kanunlarımızla uyumlu şekilde ve açıkça düzenlenerek aile birliğinin korunması ve güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Sayın milletvekilleri, başlangıçta da ifade ettiğim üzere, bugünkü toplantımızın gündeminde (2/4779) esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi yer almaktadır. Görüşmelerimize ilişkin genel çerçeveyi ortaya koyacak olursak öncelikle teklifin geneli üzerinde görüşme yapacağız. Bu kapsamda, ilk olarak teklif sahibi sayın milletvekillerine teklif hakkında açıklamalarda bulunmak üzere söz vereceğim. Ardından, toplantımıza katılan Grup Başkan Vekillerimize talepleri olduğu takdirde genel bir değerlendirme için söz vereceğim. Daha sonrasında ise istem sırasına göre Komisyon üyesi sayın milletvekillerimizin ve son olarak da üyemiz olmayan sayın milletvekillerimizin söz taleplerini karşılayarak devam edeceğiz.

Ben bu arada toplantımızda hazır bulunan kurum temsilcilerimizi, sivil toplum kuruluşlarımızı da sizlere okumak isterim: Adalet Bakanlığından Mevzuat Genel Müdürü Niyazi Acar, Mevzuat Genel Müdür Yardımcısı Hakan Şeker, Mevzuat Daire Başkanı ve tetkik hâkimler olmak üzere 6 kişi; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından başta Bakan Yardımcımız Fatma Öncü olmak üzere 4 kişi; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından Hukuk Hizmetleri Genel Müdürü Emrah Aytekin; Millî Eğitim Bakanlığından Ahmet Şimşek Bey; İçişleri Bakanlığından başta Hukuk Müşaviri Murat Uzunparmak olmak üzere 3 kişi; Yargıtay Başkanlığından Doktor Hocamız Hamit Yelken; Danıştay Başkanlığından Burakhan Melikoğlu; Yükseköğretim Kurulu; Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanımız Şeref Malkoç ve Denetçi Celile Özlem Tunçak; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumundan Profesör Doktor Muharrem Kılıç ve yine onunla beraber 4 kişi; Kişisel Verileri Koruma Kurumu Başkanı Profesör

Doktor Faruk Bilir; Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Başkanı Profesör Doktor Hasan Tahsin Fendoğlu; Türkiye Barolar Birliğinden Genel Sekreter Veli Küçük, Hukuk Müşaviri Seray Şenfer; Memur Sendikaları Konfederasyonundan Genel Başkan Yardımcısı Soner Can Tufanoğlu, Sıdika Aydın ve Ahmet Günenç; Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonundan (TÜRK-İŞ) 3 arkadaşımız; Kadın ve Demokrasi Derneğinden (KADEM) Genel Sekreter Zeynep Demir ve 4 arkadaşımız; Birleşik Aile Platformundan Saliha Sasa, Platform Başkanı; Aile ve Sosyal Araştırmalar Platformundan Vildan Bayraktar, Platform Yönetim Kurulu Üyesi; Türk Kadınlar Birliği ve Hukukçu Kadınlar Derneği.

Öğretim üyeleri: Profesör Doktor Mehmet Ali Zengin, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi; Profesör Doktor Onur Karahanoğulları, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi; Doktor Adnan Küçük, Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi; Doktor Cem Duran Uzan, Ankara Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Sayın milletvekilleri, dilerseniz -mutat uygulamamızda olduğu gibi- çalışmalarımızın daha sağlıklı olabilmesi açısından -salonumuz da çok dar- Başkanlarımız da uygun görürlerse görsel basınımızı dışarıya alalım; yazılı basınımız Komisyon çalışmalarımızı izlemeye sonuna kadar, istedikleri kadar devam edebilirler. Ondan sonra ben teklif sahiplerine söz vereceğim.

Görsel basınımıza çok teşekkür ediyoruz; başarılar diliyoruz, kolaylıklar diliyoruz ama yazılı basın kalabilir arkadaşlar, herhangi bir mahzuru yok.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Neye göre dışarı alıyorsunuz Sayın Başkan? Sayın Başkan, görsel basın niye durmasın ki?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hocam, çok kalabalık; siz hep söylüyordunuz.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Büyük salonlarımız var efendim, büyük salona taşınalım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hocam, en büyük salon burası.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – En büyük salon burası olur mu? Bütçe Komisyonumuz var, diğer salonlarımız var.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hocam, şu anda 130 sandalye var burada.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Önemli bir konuda...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Sayın Başkan, süreler konusunda başlamadan bir karar alır mısınız? Süre konusunda Komisyon üyelerine ne kadar...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Başkanım, müsaade ederseniz, teklif sunulduktan sonra onu müzakere edelim, olur mu?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Diğer vekil arkadaşlara kaç dakika? Sınır koymakta fayda var.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Önce teklifi bir dinleyelim.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya

Milletvekili Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4779) ()*

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Teklifin ilk imza sahiplerinden AK PARTİ Grup Başkan Vekilimiz Tokat Milletvekili Sayın Özlem Zengin Hanımefendi.

Buyurun lütfen.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Sayın Başkanım, çok Değerli Komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarım, siyasi partilerden katılım gösteren değerli arkadaşlarım, Bakanlıklardan gelen değerli çalışma arkadaşlarımız, sivil toplum üyeleri ve elbette ki değerli basın mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum, hayırlı sabahlar diliyorum grubumuz adına ve aynı zamanda teklif sahipleri adına.

Bugün doğrusu Türkiye için çok önemli olan bir konuyu konuşmak, müzakere etmek üzere buradayız. Yaklaşık altmış yılı aşan bir temel hak problemiyle ve özgürlüklerle alakalı bir meseleyle ilgili buradayız. Doğrusunu söylemek gerekirse bizler, ben ve benim gibi milyonlarca kadın Türkiye’de bu problemin içinde yaşayarak Türkiye Büyük Millet Meclisine geldik. Hatta bizi buraya getiren ve aynı zamanda, partimiz AK PARTİ’nin kurulmasında, bugünlere gelmesinde çok büyük bir pay sahibidir başörtüsü meselesi. Bu meseleyi anlamak bence Türkiye’yi anlamaktır. Eğer biz başörtüsü meselesini anlayabilirsek, hem serencamını, bu yasağın neden uygulandığını, bu yasağın uygulanma şeklini ve bu yasakla beraber Türkiye siyasetine olan etkilerini, toplumdaki etkilerini, kadınların hayatındaki etkilerini anlayabilirsek hem geçmişin yaralarını iyi etmek mümkün olacak -tamamen olmasa bile- çünkü anlaşılmak da bir iyi olma hâlidir ama devamında da Türkiye’nin geleceğine dair çok önemli bir şey yapmış olacağız, toplumsal barışla ilgili temel manada çok büyük bir adım atmış olacağız.

Sayın Başkanımızın ifade ettiği gibi -ki aynı ilin milletvekiliyiz, bu manada da gurur duyuyorum, bugün karşılıklı olmaktan- aslında Türkiye’de şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisinde, kamuda, eğitim hayatının içerisinde artık fiilen başörtüsü yasağının olmadığını hepimiz biliyoruz, yaşıyoruz. Ama bence bundan daha önemlisi, bugün bu masa etrafında “Hayır, başörtüsü yasak olsun.” diyen birisinin olmadığını, oturmadığını düşünüyorum; yok. Evvelden vardı, biz azınlıktaydık yani sayı olarak özgürlükleri isteyen insanların sayısı çoktu ama bu masalarda oturan, karar verici masalarda oturan insanların sayısı azdı, büyük bir direnç vardı. Bu manada, AK PARTİ, Milliyetçi Hareket Partisi Türkiye’de muazzam bir dönüşümün öncüsü oldu. Tabii şunu da görmemiz lazım: Eğer bugün bu masada oturuyorsak her şeye rağmen çözemediğimiz bir şey var demek ki, çözemediğimiz bir şey olduğu için bugün bu masada oturuyoruz. Ümit ediyorum, bu Anayasa değişikliğini yaptığımızda, Türkiye tarihinin altmış yıla sâri, en uzun, en ağır ihlali olan, toplumsal hayattaki en ağır izleri bırakan bu problemini tamamen ortadan kaldırma imkânını bulmuş olacağız.

Tabii, şunu da söylememiz lazım: Başörtüsü yasakları evet, kadınlara uygulandı ama sadece kadınlar etkilenmedi çünkü bu konuya bakanların enteresan bir şekilde sadece kendi perspektiflerinden meseleye baktıkları için, bir kadının hayatına, bir genç kızın hayatına zarar verdiklerinde aslında onun kendisinden farklı fikirlerde olan, annesine, babasına, onu sevenlerine, evladına, eşine, aslında geçmişe ve geleceğe sâri olan pek çok kişiye ve çok geniş bir alana zarar vermiş olduklarını, etkilemiş olduklarını görmediklerini düşünüyorum ve insanların hiç düşünmedikleri bir konuda düşünmeye çalıştıklarını, hayatlarını değiştirdiklerini ve buradan yola çıkarak da Türkiye’de bu konunun muazzam bir etki alanına ulaştığını ifade etmek isterim. Ben de bu insanlardan birisiyim yani ben Türkiye’de başörtüsü meselesiyle tanıştığımda kendim de başörtülü olmayan hukuk fakültesi öğrencisi bir insandım; hiç

**(2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.*

düşünmemiştim “Başörtüsü meselesi nedir? Neden insanlar başını örtüyor? Niçin bu yasaklar var?” diye. O yüzden yasakların çok muazzam, akla gelmeyecek farklı tesirleri vardır insanların hayatında ve toplumların hayatında. İşte buradan yola çıkarak biraz tarihî serencamını anlatarak, biraz da siyasi anlamda hangi sebeplerle bugün buradayız ondan bahsederek bir akış içerisinde sizlere konuşmak istiyorum.

Bugün biz burada 2 tane teklif için sizlerin karşısındayız. Bunlardan bir tanesi, Anayasa’nın 24’üncü maddesi, bir tanesi de Anayasa’mızın 41’inci maddesiyle alakalı. 41’inci maddedeki teklifimiz aslında çok sarih bir teklif, o yüzden konuşmamızın ana kısmını ben 24’üncü maddenin oluşturacağını düşünüyorum çünkü Anayasa’mızın 41’inci maddesinde, aslında hukuken zaten Nüfus Kanunu’nda, Medeni Kanun’da çok sarih olarak anlaşılabileceği gibi, Türkiye’de ancak bir kadın ve bir erkek evlilik birliği gerçekleştirebilir. 41’inci maddeye baktığımızda, bu hükmün altına çizildiğini görüyoruz. Ve burada kamuoyunda çokça söylenen bir şey var, sanki aile birliği yeniden tarif ediliyor gibi anlatılıyor; burada aslında evlilik birliğinin tanımı ifade edilmiş oluyor yani evliliğin kadın ve erkek arasında yapılan bir müessese olduğunun altı çizilmiş oluyor. Bunu tabii, detaylandıracağız, şu an sadece bir girizgâh olarak söylüyorum. Sayın Başkanımızın ifade ettiği gibi, bugün geneli üzerinde konuşacağız ve 24’üncü maddede de biz başörtüsüyle ilgili, sadece başörtüsüyle alakalı değil, Türkiye’de başını örten ya da örtmeyen bütün kadınlarla ilgili olarak -temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasında- kadınların başının örtülü ya da açık olmasının bir şarta bağlanmaksızın kadının haklarını ve hürriyetini kullanabileceğine dair bu çerçeve içerisinde bir teklifimiz oldu şu an için.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, 1960’larda yasaklar başlıyor. Ben biliyorum, değerli arkadaşlarımdan Sayın Ravza Hanım’ın da hazırlıkları içerisinde var, özellikle arkadaşlarımızın, ahlâklarımızın mihenk taşı olan hikâyelerinden bahsedecek başta kendi ablası Sayın Merve Kavakcı da olmak üzere. Onların hepsini burada yâd edeceğiz çünkü onların hayatı, çektikleri çileler yâd edilmekten öte büyük bir minnettarlığı aslında bizim için içinde barındırıyor. 1960’larda başlayan bir yasak var fakat o zamanlar bu yasak bu kadar gündemde değil. Neden? Çünkü sayı olarak görünür değil başörtülü kadınlar. Zaten ben iyi hatırlıyorum, bir baro başkanımız, İstanbul Baro Başkanı –ismini söylemeyeceğim- kendisi seçildikten sonra ziyarete gitmiştim onu ve demiştim ki: Size oy vermedik ama madem seçildiniz, Başkanımızsınız Sayın Başkan, hoş geldiniz, sizi tebrik ediyoruz, bizim Başkanımızsınız ama biliyorsunuz, biz başörtülü kadınlar duruşmalara giremiyoruz, o sebeple bu problemi de çözmenizi bekliyoruz.” Bana demişti ki: “Tek tek olduğunuzda sorun yok, problem topluca olduğunuzda oluyor.” Şimdi, 60’larda tek tek olduğu için sorun olarak addedilmiyordu, bir taraftan da eğitim şartları Türkiye’de çok farklıydı. Bugün olduğu gibi Anadolu’nun en ücra köşesinde olan bir genç kızımızın da en iyi şartlarda eğitime ulaşma imkânı yoktu. Üniversiteye gelmek, liseye gelmek fevkalade zor bir işti fakat nihayetinde geçen zaman içerisinde ailelerin de teşvikiyle Türkiye’de eğitim hakkının eşit olarak herkese yayılmasıyla beraber daha çok kadın eğitim imkânına ulaşınca bu genç kızların sayısında bir artış oldu. Özellikle 12 Eylül 1980 darbesi başörtüsü yasakları için bir dönüm noktası oluşturdu ve dönemin önce Genelkurmay Başkanı, sonra darbenin başındaki kişi ve nihayetinde de daha sonrasında Cumhurbaşkanı olan Kenan Evren, kendisi o dönemde bu yasaklarla ilgili olarak özel bir misyon üstlendi, bazı önemli toplantılara katıldı ve devamında da önce 1981 yılında kamuda kılık kıyafetle alakalı bir düzenleme yapıldı. Bu düzenlemeyi biraz evvel Yılmaz Bey arkadaşım gösterdi, kısa topuklu ayakkabı, hemen yanına başı açık olmak yani bunlar eş değer kavramlar; topuğunuzun kısa olması, başınızın açık olması, böyle yan yana konularak. 1982 yılında lise öğrencileri için -ki buna imam-hatip lisesi öğrencileri de dâhildir, onlar da dâhil olmak üzere- liselerde başı açık olma şartı getirilmiş oldu ve aslında yaklaşım olarak, bu manada kamunun –öyle diyelim- yönetme erkinin yaklaşımını görmek açısından, Danıştay bu kararı verdi ama genel bir yaklaşım olduğu için ifade etmek

istiyorum, 1984'te çok vahim bir karar verdi ve bu kararın içerisinde yazan şeylerden birkaç notu çıkardım. Bu karar diyor ki: "Köylerde yaşayan bir kız için, bir kadın için, kırsalda olan bir kadın için başörtülü olmak normaldir, bazı mesleki kursları icra etmek için -örneğin müstahdemse- başörtülü olmak normaldir fakat eğer bir kadın eğitim almışsa, alıyorsa belli bir aşamasından sonra artık başını örtmesini normal karşılayamayız, anlayışla karşılayamayız." Buradan biz, çok sistemli bir şekilde, sistematik bir şekilde Türkiye'de kadınların başı örtülü olmaması için özel bir çalışma yaptığımız görüyoruz. Bir taraftan hukuk yoluyla, yargı yoluyla, bir taraftan da uygulanan eğitim modelleriyle, eğitim içeriğiyle ve tabii ki metoduyla aslında bizleri, kadınları, tabii ki kadınla beraber toplumu dinî değerlerden uzaklaştıran, bir seçim yaptığı zaman da eğer dinî değerleri seçecekse toplumsal hayatın, çalışma hayatının içinden çeken bir ortam görüyoruz. Fakat bu zorluklara rağmen başörtülü kadınlar toplumsal hayatın içerisinde çekilmek yerine direnmeye devam ettiler. Bu dirençle beraber özellikle 1988 senesi çok önemli bir dönüm noktasına geldi çünkü 1988'e geldiğimizde 2547 sayılı Kanun'a bir madde eklenerek çağdaş kıyafet -biz, tabii, çağdaş sayılmıyorduk o zamanlar ki ne demek olduğunu hâlâ anlayamadığım bir kavramdır- giyerek eğitim hayatının içerisinde olma zarureti getirildi. Ve bununla alakalı olarak o dönem -hatırlayacaksınız- buradan çıkmak için rahmetli Turgut Özal önemli bir düzenleme yaptı ve bu düzenleme içerisinde yine çağdaş kıyafetle eğitim görülmesini ama dinî inanç sebebiyle boyun ve saçın örtülmesine imkân veren bir düzenleme yaptı. Fakat bu düzenleme daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından laikliğe aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edildi. 1990'da tekrar bir düzenleme daha yapıldı, 1991'de yeniden bir düzenleme oldu ve 1989'u hatırlayacaksınız, yorumlu ret kararı verildi Anayasa Mahkemesi tarafından.

Bu serencamı daha da açabiliriz, uzatabiliriz ama nihayetinde bunları şunun için söylüyorum: Genelgeler, yönetmelikler, kanun yapıldı, kanun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi, kanun iptal edilmedi ama Anayasa Mahkemesi yeri geldiğinde kanunu iptal etmedi fakat bunun başörtüsüne dair bir özgürlük getirmediğini söyledi yani yorumlayarak bir ret kararı verdi. Ve nihayetinde bu yıllara sâri şeyler, yasaklamalar hayatımızın içerisinde muazzam zorluklarla devam etti. Milyonlarca kadın ya okulunu bıraktı ya başını açtı ama ona rağmen bu yasaklar sürmeye devam etti. 1990'lara geldiğimizde, 1990'larda fiilî olarak bir rahatlama oldu, fiilen ve üniversitelere gidip gelmeye alakalı sorun yaşamadı kızlarımız. Ne zamana kadar? Hepimizin bildiği kâbus 28 Şubat 1997'ye kadar. 28 Şubatla beraber yeniden eskisinden daha şedit bir dönüş oldu yasaklara, çok keskin bir dönüş oldu. Bu yasaklara dönüşle beraber yeni uygulamalar devreye girdi. Nedir bunlar? "İkna odaları" diye bir kavram çıktı yani biz kızlarımızı toplayalım, tek başına bir odaya koyalım, orada anlatalım, bu başörtüsünün ne kadar korkunç bir şey olduğunu anlatalım, hayatı ne kadar zorlaştırdığını anlatalım, "Akıllı bir kızsın ama geleceğini yakıyorsun." diye anlatalım yani onları ikna edelim, başını açmaya ikna edelim, ruhu paramparça olsun, kendisi gibi olmasın ama her şeye rağmen başını açsın da içeri girsin.

O zamanlar ben bir avukat olmuş idim, o kadar çok çocuğumuzla alakalı böyle duruşmalar, onların dilekçeleri, sonuç alamayacağımızı bildiğimiz hâlde uğraştığımız şeyler... Liseli çocuklar -ben hatırlıyorum- başlarına peruk takan liseli kız çocukları, naylon peruk takan kız çocukları vardı. Onları gördüğümde çok etkilendiğimi hatırlıyorum. Ufacık bir çocuk, başında naylon bir peruk çünkü hakiki saç almak çok pahalı, o yüzden böyle tuhaf tuhaf naylon peruklarla gelen ufacak kız çocukları... Saçı çekiştirilen çocuklar, çekerdi müfettişler "Bunlar gerçek saç mı peruk mu acaba?" diye. Peruk da taksanız kurtulamıyorsunuz, o kadar böyle dramatik şeyler yaşandı.

Peki, bunların etkisi nedir? Sizce bunları gören, o sınıfta oturan başını örtmeyen kız çocukları bundan etkilenmediler mi? Erkek çocukları bundan etkilenmediler mi? Bence bugünkü çocuklarımız bizden şu manada daha şanslılar: Artık onlar bu ızdırapları gördükleri için bu tartışmaları çok anlamsız buluyorlar, saçma buluyorlar. “Ne anlamı var ki? Örttün, örtmedin; bu senin tercihin.” Çünkü bunları da gördüler, acıları görmek onları çocuk yaşlarında büyüttü ve bunları anlamaya yönlendirdi.

Ve biliyor musunuz değerli arkadaşlarım, bu yasaklar çok muazzam, güçlü bir fikriyatın temellerini attı. Belki çok iddialı bir şeydir ama zaman zaman söylerim: Eğer bu yasaklar, eğer bu başörtüsü problemleri olmasaydı bu kadar büyük, güçlü bir AK PARTİ hareketi doğmazdı. Bununla beraber, Sayın Cumhurbaşkanımıza yapılan yasaklarla, Sayın Recep Tayyip Erdoğan’a yapılan yasaklarla bunlar birleştiği zaman Türkiye’de bu yasaklardan artık bunalan insanlarda muazzam bir özgürlük ihtiyacıyla, muazzam bir “Biz yönetmeliyiz ve biz insanlara bu özgürlükleri, bu hürriyeti vermeliyiz.” inancıyla AK PARTİ doğdu. Ve hep söylüyorum: Bazı dillerde kelimelerin dışışı, erkeği vardır, eğer Türkçede kelimelerin dışışı, erkeği olsaydı, AK PARTİ dışı bir kelime olurdu, her şeyiyle çünkü ruhuna sinmiştir kadınların bu mücadelesi, bu gayreti.

2002’yle beraber değerli arkadaşlarım, hemen bunlardan kurtulmak kolay değil, bu yasaklardan kurtulmak için önce AK PARTİ’nin temellenmesi, Türkiye’de kurumlarla alakalı yapılması gerekenlerle ilgili bir öngörü ortaya koyması gerekti ve nihayetinde de yavaş yavaş bu katı yasaklar... Mesela ben 2007 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde, hukuk fakültesinde yapmadığım için yüksek lisans yapmaya başladım; 2007’den bahsediyorum. İlahiyat fakültesine başörtülü giremiyordum değerli arkadaşlarım, başka bir fakülteden bahsetmiyorum, ilahiyat fakültesinden bahsediyorum. 2009 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine başörtülü giremiyordum, giremiyordu insanlar; yandaki camiye girebiliyorsunuz, üniversiteye giremiyorsunuz. Neden giremiyoruz? AK PARTİ, Milliyetçi Hareket Partisiyle beraber bugün burada oturuyoruz, bugün ittifak ortağıyız ama bizim fikri temellerimiz var, biz fikren ortaklıklar yaşıyoruz. Biz 2008 yılında da bu konuya dair Anayasa değişikliğini beraber yaptık, birlikte yaptık fakat ne oldu? Siz de biliyorsunuz, bu Anayasa değişikliği –ki bence çok sevindirici bir şeydir- 411 milletvekiliyle, sonuçta referanduma gitme ihtiyacı da duymadan 411 milletvekilinin reyyle Meclisten geçti. Ve o zaman biliyorsunuz, gazeteler manşet attılar “11 el kaosa kalktı” Allah Allah, barışa kalkan, özgürlüğe kalkan bir el nasıl kaosa kalkabilir, nasıl? Bu insanlar nasıl hâlâ sokakta yürüyebiliyor ben merak ediyorum. Ya, insanın fikriyatında bir bütünlük olur, geçmişte söylediği şeylerden utanır, bugünkü hâli ile geçmiş arasında bir paralellik, korelasyon kurar. O zaman malum parti –siz de biliyorsunuz hangi parti olduğunu- malum genel başkan –siz de biliyorsunuz hangi genel başkan olduğunu, çokça söyleyeceğiz, tartışmayı yolun başında başlatmayayım, o zaman grup başkan vekili- büyük bir hararetle, her zamanki telaşlarıyla, her zamanki koşturmalarıyla koşu koşu nereye gittiler? Anayasa Mahkemesine. Çünkü siyaseten yapamadıklarını Anayasa Mahkemesinden yaptırmak istediler ve tabii ki yaptırdılar, Anayasa Mahkemesinden yaptırdılar. Siyaset olmasın, sadece hukuk hâkim kılıns dediğimiz noktada Anayasa Mahkemesinden bunu başardılar. Onu başardıkları için 2009 yılında bile benim gibi milyonlarca kadın, ilahiyat fakültesine bile başörtülü giremiyordu değerli arkadaşlarım.

Şimdi, o günden bugüne ne oldu? 2012 yılında ve tabii bunları gördükçe... Hani diyorlar ya “Bu AK PARTİ nasıl yirmi yıldır iktidar?” Bence önce bu soruyu kendinize sormanız lazım: “Biz neyi yapmıyoruz da iktidar? Biz neyi daha farklı yapmalıyız?” Bugün bence o noktaya gelmeniz iyi oldu yani şu anda en azından neyi farklı yapmanız gerektiğini gördüğünüz kanaatindeyim.

Şimdi, 2012 yılına geldiğimizde yine fiilen bazı rahatlamalar oldu, özellikle eğitim öğretimle alakalı yönetmeliklerde kısmi düzenlemeler yapıldı ama bence en önemli dönüm noktası; başörtülü milletvekillerimiz, 5 kadın milletvekili arkadaşımız 2013 yılında başörtülü olarak –daha evvel başörtülü değillerdi seçildiklerinde- Meclise geldiler ve Meclise geldikleri gün bence önemli bir gündü ve bir dönüm noktası oldu. Onunla birlikte adım adım, adım adım Türkiye’de kamusal hayatın içerisinde -hiçbir düzenleme yapmaksızın aslında, asli bir düzenleme yapmaksızın- Türkiye Büyük Millet Meclisinin içerisinde bu konunun bir sorun olmadığını beraber gördük. Zaten nasıl olabilir ki yani? Yani bir insanın başı açık, başı kapalı hâli... Aynı insan için bahsediyorum, aynı kişi; başı örtülü ya da başı açık, siz aynı insansınız, bir şey değişmiyor. Hâlâ mesela çok yeni açıklamalar var, o açıklamaları görünce de diyorum ki: Allah’ım hâlâ mı, hâlâ mı? Oraya da geleceğim.

Nihayetinde 2015 yılına geldiğimizde değerli arkadaşlarım, içinde benim de olduğum, Ravza Hanım’ın da olduğu, Türkiye’de ilk defa kadınlar... Şimdi, bunları da tartışıyoruz, işte kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesini hep tartıştık. Evet, doğrudur, Türkiye İsviçre’den bile önce dünyada çok ama çok erken bir zamanda kadınlara seçme ve seçilme hakkını vermiş bir ülkedir ama şunu unutmayalım: Türkiye’de başörtülü kadınlar seçme hakkını kullanıyordu ama seçilme hakkını kullanamıyordu. Eğer kullanılabiliyor olsaydı neden Merve Kavakcı Hanımefendi seçildiği hâlde yemin edemedi bu ülkede? Edemedi, engel olundu yani bu, devlete meydan okuma olarak telakki edildi -hoş, ben de duydum, ayrı bir mesele ama- “Bu kadına haddini bildirin.” denildi. Aradan geçen onca zamandan sonra, ilk defa, 2015 yılında, benim de içinde olduğum... Değerli arkadaşlarım, ki bu da bence şunu bana hayatta öğretti: Bir şeyi -ne diyelim- kendiniz için değil ama hakikaten insanlar için, bir topluluk için büyük bir iştiaqla kovalarsanız, onun için mücadele ederseniz Allah’ın size ve o insanlara bir lütfu oluyor. Bu kadar zamandan sonra, bizi aşağılayan, bizimle dalga geçen, mümkün merteye bize böyle bir hiç muamelesi yapan insanlara... Ki bunları çok da iştmişimdir, “Benim karşıma milletvekili olarak gel.” diyen bir insanla eş değer olarak, grup başkan vekili olarak benim oturma imkânım oldu; bunlar televizyon kayıtlarında vardır. O sebeple, değerli arkadaşlarım, 2015 çok önemli bir dönüm noktasıdır. Bizler başörtülü olarak aday olduk, seçildik ve Allah’a hamdolsun, yemin ettik; bugün de buradayız hep beraber, mücadelemiz bu manada devam ediyor.

Şimdi, tabii, bu serencamı niçin anlatıyoruz? Bu serencamı anlatmamızın sebebi, nihayetinde aslında anlaşılma istiyoruz, yoksa bu kadar geçen gençliği, geçen yılları, değişen hayat hikâyelerimizi kim, nerede, nasıl geri getirecek? Herkes bizim kadar şanslı değildi. Mesela, biliyor musunuz, bu kanun teklifini verdiğimiz günün ertesi günü beni İstanbul’da çok önemli bir mevkide bir beyefendi aradı, tanıımıyordum kendisini. Dedi ki: “Dün evime gittiğimde eşim ağlıyordu. Benim eşim tıp fakültesini bitirdi ve tek bir gün çalışma imkânı olmadı. Dün sizin konuşmanızı dinlemiş, eve geldiğimde ağlıyordu, biz ikimiz sarılarak ağladık ve unuttuğumuz bir yarayı hatırladık.” Bunlar öyle kolay geçmiyor, gerçekten geçmiyor çünkü bunların telafisi yok. Peki, bunları niçin anlatıyoruz? İşte bunları anlatmamızın sebebi, asıl sebebi, evet, bu değişiklikleri yapalım, toplumsal barış olsun ama en önemlisi, vicdanlarınızda bir anlaşılma, bir hüznün... “Biz ne yaptık?” Sizin şahsınızı kastetmiyorum, şahıslarınızdan öte bizi dinleyen insanlar, geçmişte bu yasakları savunan insanlar, bu ikna odalarında oturan insanlar, ikna odasında oturduktan sonra milletvekili olan o kadınlar, onlar anlasınlar; “Biz ne yapmıştık? Hangi insanlara hangi zararı vermiştik?” bunları anlasınlar diye aslında biz bunları anlatmaya çalışıyoruz.

Özellikle milletvekillerinin gelmesinden sonra, 2015’ten sonra Türkiye’de artık ister liselerde öğrenci ister üniversitelerde öğrenci olmak ister kamuda çalışmak ister hâkim olmak ister savcı olmak ister polis olmak isterseniz asker olmak, bunlarla alakalı hiçbir problem kalmamıştı. Biz de zaten uzun yıllar kendi aramızda hep tartıştık -konuşulurdu çünkü- dedik ki: “Ya, AK PARTİ’den sonra acaba bu yasaklar tekrar geri gelebilir mi?” Bir korkudur çünkü “A, nasıl olacak, geri gelebilir mi?” Biz

kendi aramızda şunu söyledik, derdik ki: Bununla alakalı bir kanun düzenlemesi mümkün müdür? Asla mümkün değildir. Neden? İşte, biraz evvel niye anlattım bu maddeleri? Kaç tane kanun yapılmış? Kanun yapılmış, Anayasa Mahkemesi iptal; kanun yapılmış, iptal. Bir insan, bir milletvekili kanun teklifi veriyor, bir başka milletvekili tam tersine bir kanun teklifi verebilir. Hak ve özgürlükler ne zamandan beri kanunla verilip kanunla alınıyor, bu kadar temel bir mesele! “Anayasa yapalım mı?” diye biz vaktizamanında düşünmüştük. İşte, daha evvel denemiştik, değil mi? Nereden başlamışız? Anayasa’dan başlamışız; 2008 yılında biz bir Anayasa değişikliği teklifi vererek ve bunu geçirerek başlamışız. Ne olmuş? O da Anayasa Mahkemesinden dönmüş. O sebeple, biz zaten tüm bunlara da baktığımız zaman gördük ki bu, hepsinin üstünde tabii bir haktır ve kanun zaten imkânsız ama anayasaya dahi ihtiyaç duymayan temel hak ve hürriyetlerden bir tanesidir. Hepimiz biliyoruz ki temel hak ve hürriyetlerin tamamını Anayasa’ya yazmak mümkün müdür? Değildir yani bazı ülkeler var, hiç anayasası yok; yazmıyor hiçbir temel hak ve hürriyet, İngiliz anayasası diye bir şey yok fakat nihayetinde, bunların tabii hukukta var olduğuna inanıyoruz. O yüzden, biz bunu o kadar anayasa ötesi bir hak olarak görüyoruz ki bir Anayasa değişikliğine hiçbir zaman bu manada tekrar tevessül etmedik, yine yapabildik bugüne kadar.

Bu konuya gelindiğinde ne oldu? Hatırlayacağınız gibi, Sayın Kılıçdaroğlu bir konuşma yaptı, özünde helalleşme olan bir konuşma. “Helalleşme” kavramı kıymetli bir kavramdır. Ben kıymetli kavramların -kim söylerse söylesin- değersizleştirilmesini problemli görüyorum, bu kavram kıymetlidir. Bir insan “Ben helalleşmek istiyorum.” diyorsa ben şahsen buna kıymet atfedenlerdenim ama tabii, helalleşmenin şartları var. Helalleşmenin şartlarından en önemlisi, biraz evvel ifade ettiğim gibi anlamak, muhatabını anlamak ve anladıktan sonra da kiminle helalleşecekseniz onun arzu ettiği şekilde helalleşmek. “Seninle helalleşeceğim ama benim istediğim gibi helalleşeceksin.” Böyle pazarlık olmaz çünkü helalleşmede siz alttan alıyorsunuz, alttan alan tarafınız. Helalleşen tarafın, karşı tarafın nasıl helalleşmek istediğini anlaması lazım, böyle dayatmayla helalleşme olmaz. Helalleşmenin en önemli mekanizması rızadır, karşılıklı rıza; helalleşme böyle bir şeydir, gönülden helal etmektir. “Hakkını helal etmek” özellikle cenaze namazlarından sonra beni en çarpan ifadedir, “hakkını helal etmek.”

Şimdi, o yüzden, bu kıymetli kavramdan yola çıkarak dedi ki: “Biz bir kanun teklifi vereceğiz.” Bu kanun teklifinin içeriği üzerine arkadaşlarım ayrıca konuşacaklardır diye düşünüyorum, burada o içeriği madde madde tartışmayacağım ama o içeriğin bile meselenin hiç anlaşılmadığını görmek için önemli olduğunu düşünüyorum. Yani bu teklifi kanunla yapıyor olmak zaten meselenin anlaşılmadığını gösteriyor ama içerik daha da anlaşılmadığını bizlere gösteriyor.

O yüzden, değerli arkadaşlarım, bizim buraya gelme sebebimiz; biz siyaseten zaten hayatımızı vermişiz yani bizim siyaseten bunlara ihtiyacımız yok, yok. Bizim gibi insanlar bir şey almak için uğraşmadılar; hiçbir şey almamak, her şeyi vermeyi göze alarak, her şeyi arkada bırakmayı göze alarak tercihlerde bulundular. O yüzden, başörtüsü meselesi bizim için hayati bir meseledir, hayati; bizim için temelleri imandır. Siyaset nedir ki iman karşısında! Biz imani bir şeyden bahsediyoruz. Biz imani değerlerimizi kovalarken siyasete geldik, siyaset için imani değerleri kovalamadık. Bizi buraya getiren inancımızdır. Siyaset bunun yanında esamesi okunamayacak bir şeydir, bunun için de böyledir. Eğer bunu her kim yapıyorsa -ameller de niyete göredir- siyaseten yapan çakılır, kalır. Biz daha evvel bunu yapabildik ama yapmamayı tercih ettik. Biz buraya gelirken siz bir teklifle geldiğiniz için geldik, dediniz ki: “Kanun yapalım, kanun yapalım.” “Kanun yapalım.” ne demek? Yani artık, “Türkiye’de irade olarak ben böyle bir problemin olmasını istemiyorum.” iradesini ortaya koymaktır. Konuşmamın başında da ifade ettim, bugün artık, Türkiye’de, içinden geçiyorsa da diliyle “Türkiye’de başörtüsü yasak olsun.” diyen birini bayağıdır görmedim yani bayağıdır görmedim.

Şimdi, buradan sonrasıyla ilgili olarak nasıl yapacağımız meselesi için biz buradayız. Madem irade beyanlarımız ortak, peki, nasıl yapacağız? Nasıl yapacağımız meselesinde de biraz evvel anlattığım sebeplerle, bunu kanunla zinhar yapamayız ama Anayasa’yla hep beraber yapabiliriz. O yüzden, biz, hiçbir siyasi parti ayrımı yapmadan, Mecliste bunu partilerüstü bir mesele olarak gördüğümüz için, siyasetüstü bir mesele olarak gördüğümüz için -kendim, bizler, hepimiz- arkadaşlarımız, bu konuda bütün siyasi partilere giderek bu konuya dair yaklaşımlarımızı ve nasıl bir teklif içerisinde olacağımızı ifade ettiler. Çünkü eğer bu konuyu, başörtüsü meselesini bir kanunla düzenlenebilir bir düzeye indirirsek bu konuyu yerle yeksan etmiş oluruz. Bunu buraya indirdiğiniz zaman, artık bu konu kanunla düzenlenebilir, kanunla oradan alınıp oraya konulabilir bir hâle gelmiş oluyor. Bugün burada yapacağımız şey, madem iradeniz var... Bu samimiyete de irade beyanı olarak ben, şahsen inanıyorum, arkadaşlarımın da inandığı kanaatindeyim. Bizim Mecliste genel olarak çalışma usullerimizde, esaslarımızda takip ettiğimiz ilkeler var ama bu konuyu partilerüstü bir mesele, siyasetüstü bir mesele olarak telakki ettiğimiz için bu masada her şeyi tartışalım. Bir tek temel çizgimiz var. Bu çizgi; bu masadan bu başörtüsüyle alakalı meseleyi kapatarak kalkalım. Tartışalım, konuşalım...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Yeter!

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Devam edeceğim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Yeter ya, yeter!

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Yetmez, yetmez!

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Peki, konuş.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Bitecek. İnsaf, altmış sene beklemişiz; yaşıma yetmiyor yani yaşıma yetmiyor.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayemizde bak, sayemizde oluyor.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Bak, hâlâ, hâlâ, hâlâ...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Siz çözemediniz, bizim sayemizde bak, bugün hep beraber buradayız. Altmış sene beklediniz, cesaret edemediniz, bizim sayemizde gene hep beraber buradayız.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – O zaman 400’den fazla katılımıla geçeceğini anlıyoruz.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Evet, Sayın Altay, buradan anlıyoruz ki siz bizim teklifimize “Evet.” diyeceksiniz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Belki siz bizimkine dersiniz.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ama sizin daha bir Anayasa teklifiniz yok, kanuna “Hayır.” diyoruz.

Şimdi, şöyle bağlayayım izninizle, tamamlıyorum, çok uzun kalmadı. Nihayetinde, değerli arkadaşlarım, biz sonuç olarak sizin karşınıza böyle bir teklifle geldik. Bu manada zaten kanuna “Evet.” diyen insanların Anayasa’ya “Hayır.” demesinin mantığını anlamak mümkün değil. Eğer buna “Hayır.” denecekse, Anayasa değişikliği yapmaya “Hayır.” denecekse, o zaman samimiyet testinden daha yolun başında kalıyorsunuz demektir.

Şimdi, şu notlarıma hafifçe bakacağım, bir şeyi atlamak istemiyorum nihayetinde. Şimdi, değerli arkadaşlarım, biz bu işleri yaparken nihayetinde, şu siyaseten meselesini biraz daha ifade etmek istiyorum çünkü bazı konuşmalarda, özellikle dünkü grup konuşmalarında da çok ağır ithamlar vardı. Bu konuya dair bizim yaşadığımız şeyler, öyle, bir suflörün bize söylemesiyle şekillenmiyor yani izleyerek değil, arada çok büyük bir fark olduğunu düşünüyorum. Yani böyle toplumu izleyerek, anket yaptırarak, danışmanları dinleyerek bir yaklaşım sergilemek değil, hayatın bizatihi içinde olarak...

Şimdi, Sayın Cumhurbaşkanımız, kendisi... Çok öncesi de var da 2002'dekileri artık saymıyorum, 2008 yılında sadece ve sadece bir Anayasa değişikliğiyle alakalı şey olmadı, iptal olmadı, aynı zamanda AK PARTİ'ye başörtüsüyle alakalı bir değişiklik yapması hasebiyle kapatma davası açıldı. Aslında kapatma davasında da suçlu bulundu ama malum, sayılarla ilgili olarak kapatma değil, başka bir cezayla oradan geçmiş oldu. Sayın Cumhurbaşkanımızın eşi Emine Erdoğan Hanımefendi; düşününüz bir Başbakan eşi bazı yerlere yasaklı. Nereye? Hasta ziyareti yapacak, askeri hastanede; giremiyorsunuz, bir Başbakan eşi hastane ziyareti yapamıyor; olacak iş değil yani. Sayın Cumhurbaşkanımızın çok değerli kızları, 2'si de liseye devam edemiyor, başka bir yere gidiyor, Türkiye'de bir üniversiteye devam etme imkânı olmuyor. Bu partinin içerisinde, senelerce -değil milletvekili olmak, daha öncesini sayalım- bu teşkilatta çalışan milyonlarca kadın, bu kadınların her birinin, kendi hayatında, çocuklarının hayatında, öylesine temel ki bu olan bitenler.

Peki, sonuçta bunlarla ne oluyor? Biz, burada kendi hayatımızın içindeki bir meseleden bahsediyoruz ya, bize anlatılan böyle bir şey, bir fotoğraf değil bizimki; bizatihi içinde olduğumuz bir film, biz içindeyiz, biz onun aktörleriyiz ve hüznü, çok çok hüznü bir hikâye. O gün, mesela bu teklifi verdiğimiz gün, bütün arkadaşlarımızın ortak bir kelimesi vardı, hatırlayacaktır arkadaşlarım, herkes "Çok ağladım." dedi. Kadın-erkek bütün arkadaşlarda böyle inanılmaz bir hüznü vardı. Ya, iyileştığımızı sanıyorduk ama hâlâ da iyileşememiştik, ben o gün onu fark ettim, hâlâ içimizde böyle kanayan bir şey var yani ne kadar acıdığımızı böyle zamanlarda görüyoruz.

İşte, bu, bugün, eğer bu süreç, bu şey, bu sağaltma meselesi... Hatta bilirsiniz bu çatışma çözümlerinde bu bir çatışmadır aslında nihayetinde bütün dünyada çatışma çözümlerinde çatışma bittikten sonra bile sağaltmalar olur, toplumlarda karşılıklı otururlar taraflar, anlatırlar birbirlerine yani o yaralarını anlatarak kâh film olur, kâh kitaplar yazılır, bunlar yapılarak kendi yaralarını iyi etmeye çalışırlar. Şu an yaptığımız şey aslında klasik manada bir Anayasa yapmaktan öte, biz karşılıklı toplumsal yaralarımızı iyi etmeye çalışıyoruz. O yüzden, bu konuya yaklaşırken bu siyaseten atıp tutmalar... Efendim, "Siz siyaseten bunu yapıyorsunuz." Kim yapıyor? Biz mi getirdik, biz mi başlattık? Biz zaten meseleyi bitirmişiz, biz zaten bunun içindeyiz, biz zaten bununla beraber inşa olmuşuz, bizim dahasına ihtiyacımız yok, biz zaten içindeyiz. Dahasına ihtiyacı olan sizlersiniz çünkü siz, bence şunu fark ettiniz: İşte, gidip geldikçe, biraz da sağdan soldan kaçıp yer bulamayan danışmanlar... "Efendim,, bu muhafazakârlar falan size oy verecek ama kaygıları var. Bu kaygıları izale etmek gerekiyor, onlara bir şey göstermemiz lazım. En azından bir kanun teklifi verirse yani bir belge olsun elimizde, bizim iyi niyet beyanımız olarak bu kanun teklifini gösterebiliriz." dendiği için buradasınız. Bir de şu var tabii, gene bazı isimler çıkıyor -bazı lider hanımefendiler de olabilir, beyler de olabilir- çıkıyorlar, diyorlar ki: "Efendim, işte, biz o gün oradaydık, yardım etmiştik." falan yani böyle geçerken merhaba demek, geçerken "Ah vah! Vah vah!" falan demek başka bir şey, o ızdırabın merkezinde olmak başka bir şey.

Nihayetinde geldiğimiz noktada, biz bugün arkadaşlarımızla, Milliyetçi Hareket Partisi, AK PARTİ Grubu, Büyük Birlik Partisi, ayrıca 2 milletvekili ve 337 imzayla sizlerin karşısındayız. Bütün samimiyetimizle -daha evvel grubumuz adına söyledik, Sayın Cumhurbaşkanımızdan en az 5 defa ben işittim, dahası da olabilir- bu Anayasa değişikliğinin Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçmesi gerektiğine inanıyoruz; bu, Meclisin onurudur. Toplumda hiçbir zaman siyasette olduğu gibi problem olmamıştır başörtüsü meselesi, toplumsal hayatın içerisinde her zaman bir uzlaşma içerisinde olmuştur ama siyasete geldiğimizde, bu çatışma alanı toplumda olandan çok farklı bir yerde tezahür etmiştir. İşte, bu sebeple, bize düşen, toplumsal hayatta çözülmüş olan, kamusal hayatın içerisinde çözülmüş olan bu problemi 400'den fazla, mümkün olduğunca en çok oyla Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçirmektir; bu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onurudur. Bu manada, ben her bir milletvekili arkadaşımı, bütün siyasi parti gruplarını bu konuda samimiyetle davranmaya ve nihayetinde de buradan

bu teklifimize “evet” oyu vermeye davet ediyorum ve biraz evvel ifade ettiğim gibi, burada yazdığımız her bir cümleyi müzakere de edebiliriz, tartışabiliriz de. Son olarak şunu söyleyerek bağlayayım: Mesela, geçtiğimiz hafta sizleri ziyaret etmek istedik, aradım ben siyasi parti gruplarımızı ve her birisinden önce “Bakalım, soralım.” falan ama arkasından, iki parti aynı gerekçeyle, bir siyasi parti de farklı bir gerekçeyle bizlere “Görüşmek istemiyoruz.” dediler. Doğrusu, bunu da biraz hüzünlü karşıladığımı söyleyeyim. Bunu, Türkiye’nin en temel meselesini anlamamak olarak görüyorum. Bugün kalktıgımızda da başka bir problem olabilir, Türkiye’de her an yeni problem var siyasette, toplumsal hayatın içerisinde. Altmış yıla sâri bir problem, milyonlarca kadını, onlara değen milyonlarca çocuğu, eşi, kocayı, aileyi, anayı babayı, herkesi etkileyen bu kadar önemli bir meseleye dair nedir yani mesele; bir pazarlık konusu mudur, bir teraziye mi koyacağız, “O varsa bu yok, bu varsa şu yok.” diye? Bu, şarta bağlı bir iş değildir. Bu konu, özellikle başörtüsü meselesi hiçbir şarta bağlı olmaksızın -kendimizi de içine koyarak söylüyorum- bu masadan, Türkiye Büyük Millet Meclisinden şartsız “ama”sız ama kesinlikle hak ve özgürlüklerden yana olarak geçmesi gereken bir Anayasa değişikliğidir ve ben bugün burada tüm teklif sahibi arkadaşlarım adına sizleri bu konu üzerinde uzlaşmaya ve bu teklife “evet” oyu vermeye davet ederek selamlıyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum Başkanım.

Şimdi, teklifin ilk imza sahiplerinden Sakarya Milletvekilimiz, Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkan Vekilimiz Muhammed Levent Bülbül’e söz veriyorum.

Buyurun Başkanım.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, kıymetli milletvekilleri; bugün Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi Grupları ve değerli milletvekilleri olarak başörtüsü ve aileyle alakalı Anayasa değişikliği teklifimizin görüşülmesi hususunda bir araya gelmiş bulunmaktayız. Bütün Komisyon üyelerimizi ve değerli milletvekillerimizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan, bizler Milliyetçi Hareket Partisi olarak siyaseti, milletin huzur ve refahının teminine yönelik politikaların geliştirilmesinin yolu olarak görmektediriz. Bu doğrultuda, millî ve manevî değerlerimizin korunması, milletimizin inanç hürriyetinin korunması noktasında geçmişten günümüze her zaman yapıcı ve uzlaşmacı politikaların icrası hususunda çaba sarf etmiş bulunmaktayız. Devlet idaresinde milletin en iyi şekilde temsil edildiği rejim olan demokrasiyi hukukun üstünlüğünün, insan hak ve özgürlüklerinin en geniş anlamda teminat altına alındığı bir sistem olarak benimsemekte ve demokrasinin kurumsallaşmasının hayati önemine inanmaktayız. Sorumlu siyaset anlayışıyla, yıllarca istismar, mağduriyet ya da toplumsal gerginliğe dönüştürülen başörtüsü konusunun bazı çevreler tarafından bir problem hâline getirilmesine her zaman karşı çıktık ve bu sorunun çözümü hususunda kıymetli adımlar attık.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak geçtiğimiz, önceki dönemlerden bugüne tutarlı bir şekilde din ve vicdan hürriyetiyle, laiklik prensibi çerçevesinde gündeme gelen tartışma ve gerilimlerin zıtlasma ve inatlaşmayla değil uzlaşma ve ikna yoluyla çözülebileceğini inandığımızı, bu çerçevede samimiyet, ciddiyet ve güven esasında bir araya gelinmesi gerektiğini her zaman ifade ettik. Bu doğrultuda, son dönemde gündeme gelen başörtüsü meselesinin çözümü hususunda 28 Ocak 2008 tarihinde Milliyetçi Hareket Partisi ile AK PARTİ arasında sorunun çözümü adına iki unsurdan müteşekkil bir mutabakat sağlanmıştır. Anayasa’nın 10’uncu ve 42’nci maddeleri ile Yükseköğretim Kanunu’nun ek 17’nci maddesinin değiştirilmesi konusunda 2 parti arasında yazılı anlaşmaya varılmış ve bu mutabakat

imza altına alınmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde de 411 milletvekilinin kabulüyle neticelenen başörtüsü meselesinin çözümü millî birlik ve beraberliğe ve inanç hürriyetine karşı çıkan bazı çevrelerce herkesin malumu olan “411 el kaosa kalktı” şeklinde manşetler verilerek gerginliğin devamı istenmiştir. 2008 yılında temel hak ve özgürlükler konusunda yakalanmış olan bu çok önemli bir fırsat ne yazık ki Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasa Mahkemesine başvurusu ve Anayasa Mahkemesinin aynı yıl içerisinde vermiş olduğu iptal kararlarıyla yeşeren ümitleri soldurmuştur. Bugün çok daha iyi bir şekilde anlıyoruz ki laikliği temel hak ve özgürlüklerin sınırlayıcısı olarak gören, laiklik ilkesinin temel hak ve özgürlüklere kısırdırılmayacak kadar değerli olduğu yönündeki Anayasa yargısına hakim olan yaklaşım ne yazık ki demokrasimizin olgunlaşmasına yıllarca engel olmuştur. Bu bakış açısı sadece demokratik açıdan bir sorun olmakla kalmamış, ülkemizin milletini, memleketini aşk derecesinde seven ailelerinin evlatları üzerinden yaşadıkları hayal kırıklıkları devlet ve millet kenetlenmesinin önüne yıllarca geçmiştir.

Yine laik-antilaik tartışmaları dış mihrakların ülkemizin iç dinamiklerine müdahale etmek istediği süreçlerde en elverişli kaos malzemelerinden biri olarak kullanılmış ve ülkemizin nice değerli yıllar kaybetmesine neden olmuştur. Ne zaman ülkemizin bölgesinde ve dünyada kendi hak ve menfaatleri doğrultusunda tavır takınacağı bir anda bu tarz krizler ortaya çıkarılmış ve ülkemiz, devletimiz içe dönmek zorunda kalarak coğrafyamızda söz konusu olan oldubittilerle ne yazık ki layıkıyla mücadele edememiştir. Bu, emperyalizmin en eski oyunlarından biridir ve bu, herkesçe, hepimizce de malumdur.

Son yıllarda ve özellikle 15 Temmuz hain darbe girişiminden sonra yaşanan süreçlerde ülkemizin, devletin içine sızmış ve ülkemize pusu kuran terör artıklarının temizlenmesiyle de birlikte sadece kamu hizmetinden yararlanma tarafında değil, kamu hizmetinin verilmesi tarafında da önemli ve çok olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Başörtülü vatandaşlarımızın hâkim, savcı, polis, asker olmak üzere her alanda rahatça çalışabildiklerini bugün görmektediriz.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak vatandaşların inançlarına saygı duyan, din ve vicdan özgürlüğünün esas alan bir laiklik anlayışını millî birlik ve bütünlüğün güvencesi olarak görmektediriz. Laiklik, dinsizlik değildir. Laiklik, sadece din ve devlet işlerinin ayrılması olarak da görülmemelidir. Bunun ötesinde, din ve vicdan özgürlüğünün gerçek anlamda kullanılmasının şartlarını hazırlayan da laik düzendir. Temel hak ve hürriyetlerin en önemli unsurlarından olan din ve vicdan hürriyeti Anayasa’mızda teminat altına alınmıştır. Devletimiz, eşitlik ve sosyal adalet ilkesi gereğince temel hak ve hürriyetlerin, din ve vicdan hürriyetinin tesisini sağlamakla yükümlüdür. Anayasa’nın 24’üncü maddesinde “Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.” hükümleri yer almaktadır.

Hukukun üstünlüğünün, insan şeref ve haysiyetinin, fikir, teşebbüs, din ve vicdan özgürlüğünün teminatı olan demokrasiyi sadece bir siyasi rejim olarak değil, aynı zamanda bir hayat tarzı olarak gören partimiz; sosyal ve siyasi ilişkilerde demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla işletilmesinin gereğine inanmaktadır.

Bu kanun teklifinin sahiplerinden biri olarak bizler de sağlıklı bir demokrasinin tesis edilebilmesinin bireysel hak ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılması ile bu hakların en geniş anlamda kullanımının teminini gerekli kıldığını değerlendiriyoruz. Ülkemizde özellikle kadınların din ve vicdan kanaatleri gereği başörtüsü kullanımı hususunda uzun yıllardır bir problem yaşanmamasında şüphesiz Türkiye’de bu sorunun çözümüne yönelik atılan siyasi ve hukuki adımlar etkili olmuştur. Başörtüsü konusunun tamamen güvence altına alınması ve geçmiş dönemlerde yer alan gerginliğe dayalı, kutuplaştırıcı ve toplumsal huzursuzluk ortamının yeniden tezahür etmemesi adına, Komisyona

gelen bu teklifle anayasal teminat ve güvencenin güçlendirilmesi son derece önemli bir fırsattır. Milliyetçi Hareket Partisi olarak Adalet ve Kalkınma Partisiyle birlikte, Cumhur İttifakı'yla birlikte hazırlamış olduğumuz bu Anayasa teklifine beklentimiz bütün milletimizin olduğu gibi, burada, Parlamantonun da tamamıyla sahip çıkması yönündedir. Kanun teklifiyle bu sorunun varlığını ifade eden tarafların, Anayasa teklifinin görüşülmesiyle, Anayasa değişikliğiyle bu sorunun halledilmesine yaklaşımlarında bir farklılık olmayacağı kanaatindeyiz. Zira, kanuna olumlu bakanın evleviyetle Anayasa değişikliğine de olumlu bakması beklenecektir. Bu çerçevede, eğer bu bir siyasi manevradan ibaret değilse, bu mesele siyaseten özellikle bu dönemde gündeme getirilmiş bir mesele değilse -ki bunun böyle olduğunu düşünüyoruz yani bunun siyaseten gündeme getirilmemiş olduğu kanaatinde olmak istiyoruz, değerlendirmesi içerisinde olmak istiyoruz- eğer bu, bu şekilde ise bu gelen fırsatı ülkemiz adına, milletimiz adına ne olur kaçırmayalım.

Zira, bu, belki bugüne dair bir problem olarak görülmeyebilir, başörtülü kadınlarımız bugün devletin bütün kurumlarında gerek kamu hizmetinden yararlanma gerek kamu hizmetinin sunulması tarafında da sorun yaşamadan hayatlarını devam ettirmektedirler. Ama bugün olduğu gibi, yarın da aynı şekilde rahatça devam etsin, bu ciddi bir teminat altına alınsın istiyorsak, laikliğin de gereği olarak, bu noktada bu teklife sahip çıkılması herhâlde en önemli millî sorumluluklardan biri olarak görülmelidir. Zira, Türkiye'nin artık bu tartışmalara daha fazla tahammülü kalmamıştır. Bu tartışmalar üzerinden toplumun gerilmesine, toplumun kutuplaştırılmasına herhâlde artık bir ihtiyaç bulunmamaktadır. Ülkemizin böyle kutuplaştırıcı, gerginleştirici ortamlardan sonra yaşadığı sıkıntıların neler olduğunu hepimiz çok iyi biliyoruz. Demokrasimizin almış olduğu yaralar hepimizin malumudur, bir daha aynı yerden ısırlırmamız söz konusu olmamalıdır.

Bu çerçevede, bizler bu değişikliğin siyasi parti ayrımı yapılmaksızın milletimizin bir meselesi olarak değerlendirip toplu bir şekilde sahip çıkılarak Anayasa değişikliğinin Meclisten, referanduma da gerek kalmayacak bir çoğunlukla geçmesi arzumuzu burada tekrar yineliyoruz. Bunun bu şekilde geçeceğine de samimiyetle inanmak istiyoruz, herhâlde genel bakış açımız budur. Bu noktada, bizler Türkiye'de artık bu konuya -Sayın Zengin'in ifade ettiği gibi- karşı çıkan, köhnemiş laiklik anlayışıyla, militan bir demokrasi anlayışıyla yaklaşan bir kişi olduğunu görmek istemiyoruz, bu şekilde de bir değerlendirme olduğunu şu an bilmiyoruz. Dolayısıyla eğer böyle bir zemin söz konusuysa, böyle bir zemin yakalandıysa bu fırsat değerlendirilmelidir ve Türkiye'de demokrasimiz olgunlaştığı gibi devlet-millet kenetlenmesinin adına da çok önemli bir adım atılmış olacaktır. Bu noktada, bu fırsat inşallah hakkıyla değerlendirilir.

Yine, Türk toplumunun temel yapısını oluşturan ailenin korunması açısından Anayasa'nın 41'inci maddesinde bir değişikliğin yapılması da öngörülmüştür. MHP olarak, aile bireyleri arasındaki bağlılığı ve aile bütünlüğünü koruyucu politikaların gelişmesine her zaman değer vermekteyiz. Milletimizin temel yapı taşı olarak gördüğümüz "aile" kavramının, kültür ve inanç sistemimizin her türlü tehdit, tehlike ve sapkınlıktan korunması noktasında "evlilik birliğinin ancak kadın ve erkek arasında kurulabileceği" hükmünün son derece önemli olduğunu vurguluyoruz. Demokratik siyasi kültürü, uzlaşma ve sorumluluk ahlakını önde tutan bir anlayışla siyaset yapan bizler, aziz milletimizin selameti için anayasal düzenin esasları ve hukuk sistemi çerçevesinde her türlü yapıcı adımı atmaya devam edeceğiz. Biz dün olduğu gibi bugün de bir anlayış birliği içerisinde bu meselelerin halli için samimiyetle adımlarımızı attık.

Hamle bizden değil mi?

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Evet.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Tevfik Allah'tandır.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Gayret sizden...

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Tabii, tevfik Allah'tandır. Burada samimiyetle bütün partilerimizin, parti gruplarımızın, bütün milletvekillerimizin desteğini talep ettiğimizi tekrar eder, Komisyonumuzu saygıyla selamlarım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Altay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Komisyonun değerli üyeleri, siyasi partilerimizin Grup Başkan Vekilleri, temsilcileri, basının sayın mensupları, dışarıdan Komisyonun çalışmalarını izleyen sivil toplum kuruluşu temsilcileri; velhasıl herkesi saygıyla selamlıyorum.

Evet “temel hak ve özgürlükler” gündemli, aslında temel hak ve özgürlükleri ilgilendiren bir konu için buradayız. Keşke Türkiye’de temel hak ve özgürlükler ta başından beri, çok geriye dönük, böyle hep gasp ve darp hâlinde olmasaydı da bugün bunları konuşmuyor olsaydık diye isterdim. Niye bu konuyu konuşuyoruz? Sayın Genel Başkanımızın kamuoyuna açıkladığı bir kanun teklifi önerimiz ve öncesinde -her iki mevkidaşımın da değindiği- “helalleşme” çağrımız üzerine buralara geldik.

Önce şunu söylemek isterim: “Samimiyet” çok kullanıldı. Ben -polemik yaratmak da istemem ama- Cumhur İttifakı’nda şunu görüyorum; bize deniyor ki: “Hayır, siz bu konuda samimi olmayın, olamazsınız, olmayın, olmamalısınız.” “Niye?” “E, bu bizim alanımız, ekmek tekmemiz.” Böyle bir kafa var, bu doğru bir kafa değil.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Sayın Altay...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Anlatayım. Ben hiç söz kesmedim.

Levent Bey buyurun, tabii siz kesebilirsiniz.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Söylediğimizin tam tersini söylüyorsunuz ama...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hayır, anlatacağım ben, bunları konuşacağım.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – “Samimiyetinize inanıyoruz.” dedik.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hayır, Özlem Hanım tam öyle demedi, hatta “Dayatmayla helalleşme olmaz.” dedi

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Evet, doğru.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – E, olmaz tabii yani aslında geriye dönük, eskiye bakarsak çok şey söylemek mümkün, birkaç tane ben de söyleyeceğim ama...

Şimdi, Sayın Genel Başkan helalleşme çağrısı yaparken -helalleşme, yüzleşmedir, barışabilmektir, devam edebilmektir, birlikte devam edebilmektir- hiç unutmam, şöyle başladı: “28 Şubatçıların açtığı yaralara...” dedi. Ya, sizin bunu iyi niyetle, samimi... “Hayır, hayır, olmaz, demesin Bay Kemal böyle.” Ne dedi? “İkna odalarına sokulan kızlarımızla helalleşeceğiz.” dedi. Kemal Kılıçdaroğlu sokmadı o çocukları ikna odasına, 28 Şubatı da Kemal Kılıçdaroğlu yaptırmadı. Roboski’yi biz mi bombaladık? “Roboski’yle de helalleşeceğiz.” dedik, “Sivas’ta, Maraş’ta yapılan katliamlarla da helalleşeceğiz; Diyarbakır Cezaeviyle, Cumartesi Anneleriyle, Diyarbakır Anneleriyle helalleşeceğiz.” dedik, “Mahkemelerde sürdürülen askerlerle, göç eden beyinlerle helalleşeceğiz.” dedik. “27 Mayıs’ta asılan Menderes’le...” Biz mi astık?

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Kim astı? Allah rızası için...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ya da 15 Temmuz şehitlerimiz... “Yasin Börü” dedik.

(Gürültüler)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ya, bir dakika... Ne oldu, niye hopluyorsunuz, ben anlamıyorum ki. Ya, sizi sakince dinledim ben.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Gülüyoruz, gülme yasağı mı var?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hayır yani bunları niye söyledik? 12 Eylülide “bir sağdan, bir soldan” mantığıyla asılanların hesaplaşma... Helalleşme nasıl olur? “Hakkını helal et.” “Helal olsun.” Değil kardeşim. Biraz önce saydığım bu işleri genel olarak yapan, o günün şartlarında devleti sevk ve idare edenlerdir, devleti sevk ve idare edenler de yanlış yapmıştır. Onun için hep diyorum keşke olmasaydı, keşke yaşanmasaydı. Keşke...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Şu karardan pişman mısınız? Şu Anayasa Mahkemesinin...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hocam, işine bak sen ya!

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Hayır, öyle diyorsunuz da...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Peki, sen şundan...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Pişman mısın?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Bir dakika, sözümü kesme, orada Grup Başkan Vekilin var.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – “Pişmanım.” de işte bitsin.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Pişmanım diyeceğim, şu sözü okuyayım, sonra diyeceğim.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Tamam.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – “Devlet Planlama Teşkilatı misafirhanesine çağdaş ilkeler kapsamı dışında olduğu bilinen kıyafetlerle -yani başörtülü bir kadının oraya alınmamasıyla ilgili- dinlenme tesisine misafir kabulünün uygun olmadığı düşünülmektedir. Devlet Bahçeli, Başbakan Yardımcısı.” Bu kıyafeti çağ dışı buluyor Devlet Bahçeli. Devlet Bahçeli’ye bir sorun bakayım bu sözünün arkasında mı? Soru önermesine veriyor bu cevabı.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Devlet Bahçeli 2008’de Anayasa değişikliği yaptı, 42’nci maddeyi Devlet Bahçeli değiştirdi.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – 2000’de bunu söyleyen Devlet Bahçeli o günün konjonktüründe yasaksa yasağı sonuna kadar savunuyor, bugünün konjonktüründe özgürlüğü sonuna kadar savunuyor mu diyeyim? Bana bunu dedirttin kardeşim. Olmuş bitmiş. Recep Tayyip Erdoğan “Sayın Öcalan aldığı kellelerin hesabını veriyor, bedelini ödüyor.” dedi. Ne dedim demin ben? Keşke olmasaydı, keşke yaşanmasaydı dediğimiz olaylar geçmişte sizin de var bizim de var kardeşim, bunu söylüyorum. Ne yapıyorsun oradan ya?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Yani şimdi...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Tartışmıyorum ben seninle, bir sus ya!

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Şu yazan imzadan pişmansın.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hukukçusun bir de ya!

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) – Cevap vermeyecekler mi?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – İyi de biz dinledik.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın milletvekillerimiz, bakın, uhuletle ve suhuletle Meclisimizin...

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Yani, bir şey...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – İyi de canım biz müdahale etmedik, dinledik.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Bir saniye Sayın Aydemir.

Bakın, grup başkan vekillerine söz verdim. Her grup başkan vekili kendi partisinin de görüşleriyle beraber bu değişikliklerle ilgili konuşacaktır çok rahat bir şekilde. Nasıl bu zamana kadar sessiz bir şekilde takip ettiyse...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ya, bir şey demedim, gayet güzel, yapıcı konuştuğumu da zannediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – ...şimdi Sayın Başkanı da sessiz bir şekilde dinlemeye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Altay.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan, bu iş çözülsün istemiyorlar, telaşları ondan.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Evet, biz buraya gelmesek zil takip oynayacaktınız. (Gürültüler)

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Sayın Başkan, siz “Destek vereceğiz, oy veriyoruz.” deyin, biz hiç konuşmayalım.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Niye? Allah Allah!

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Hiç konuşmayalım.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ya, bir durun ya!

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – İstemezler, istemezler.

RECEP ÖZEL (Isparta) – İstiyoruz ya, istiyoruz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Yok, hayır, istemezler.

Evet, neyse...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Neyse, buyurun.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Şimdi, samimiyet şudur: Bizim helalleşme çağrımız samimidir. Yani, Türkiye Cumhuriyeti’nin tarihinde yaşananlarla, mağdurlarla, mağduriyetlerle devlet yüzleşebilmelidir. Mağduriyet dünden beri var, yarın da olacak; keşke olmasa. Mağduriyet başörtüsü değil ki sadece. Türkiye’de yıllardır Alevilerin de mağduriyeti var. Bir gün gelecek, bu salonlarda bu mağduriyetler de giderilecek. Yani “Cemevi ibadethane olsun, bunun dışında sizden lütuf elektrik parası, su parası istemiyoruz.” diyen bir kesim var. Nasıl düne kadar Merve Kavakcı “Dışarı!” diye çıkarıldı... Tabii, ondan sonra o çıkarılanlarla Devlet Bey de koalisyon kurdu, o nasıl bir kafa, onu da anlamış değilim. Neyse. Bunlar zaman içinde olacaktır. Keşke bunlar yaşanmasaydı diyorum. Bana sorarsanız bütün bunların yaşanmasının sebebi darbelerdir, 27 Mayıs’tan başlayan, 15 Temmuz’a kadar gelen darbelerdir. Türk demokrasisini güdük bırakan, topal bırakan Türk siyaseti değildir, darbelerdir, böyle de bakılabilmesi lazım.

“Keşke” işinden geçelim, samimiyete gelelim. Bizim samimiyetimiz sizin tutumunuza bağlı, sizin samimiyetinize bağlı. Yani biz kanun teklifi verdik. Siz diyorsunuz ki “Yani, bu Anayasa’yla iyi olur.” Peki. Bizim kanun teklifimize, başörtüsü meselesini yasal olarak da çözecek kanun teklifine “gollük pas” demeyi hangi samimiyete sığdıracağız, nereye koyacağız bunu, oradan başlayalım. Böyle deneceğine “Bay Kemal, ya doğru bir şey söylüyorsun, bir oturalım da bunu başka formüle edelim.”

dense olmaz mıydı mesela? Buna “gollük pas” denir mi ya? “Gollük pas” dedikten sonra bir metin hazırlayıp “Biz size geldik, böyle bir şey istiyoruz.” E gel hadi, benim kanun teklifimi geçir, sonra Anayasa’yı yapalım o zaman. “Hayır.”

Değerli arkadaşlar, dediğim gibi, tablo şudur: AK PARTİ’nin özelde “Hayır, CHP bu konuya soğuk bakmalı, dışında kalmalı.” gibi bir arzusu var. Eski yaraları kaşıyor Başkan, Grup Başkan Vekilimiz Özlem Hanım. Eski yaralar kaşınarak gelecek inşa edilir mi ya? Eski yaraysa kaşınacaksa... Bakın, burada 13-14 madde var; Soma’daki madenciler de var, tekmelenen de var -Soma’da tekmelenen- burada bunların hepsi var yani devletin özür dilemesi, telafi etmesi, yara sarması gereken bir Ahmet Kaya var, bir sürü konu var. Eskiği kaşıyacağınıza şu konularda gelin bir çalışalım, gerçekleri araştırma, helalleşme komisyonu kuralım; bunu devlet yapmak zorunda.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Hiç anlamamışsınız, hiç anlamamışsınız.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Şimdi “Bay Kemal bize pas attı, kaleci de kalenin kenarında, ben şu fiilleri havalandırayım.” kafasıyla başörtüsü mağduriyetinin... Mağduriyet artık bitti de, fiilen olamaz da ama buradan size ekmek çıkmaz. Benim yıllardır söylediğim bir şey var -bunu bile çarpıtıyorlar bazen ama yine söyleyelim- hep söylerim: Baş açmakla din, kapatmakla da laiklik elden gitmez; nokta.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Doğru.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Biz hayata böyle bakıyoruz.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Doğru, biz de öyle bakıyoruz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sizin, o “eski Türkiye” dediğiniz... Bu -Özlem Hanım anlattı aslında- meselenin -geçmişte- Kenan Evren’le birlikte, faşist Kenan Evren’le birlikte bu noktaya geldiğini de bilmeyen yok. Sonrasında, 12 Eylül sonrası bir asker vesayeti gayriresmî de olsa zaten belli bir süre devam etti, siyaset müessesesi o cesareti gösteremedi. CHP göstermedi... MHP gösterdi mi kardeşim? Gerçekçi olalım, MHP de göstermedi, gösteremedi; oldubitti.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Olur mu? Sayın Başkan, olur mu?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hayır, Başkanım...

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Çabalarımızı nasıl çöpe attınız?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Levent Bey, hayır, hayır, söyledim işte; “Devlet Planlama Teşkilatına çağdışı kıyafetle giremezsin.” diyen Sayın Bahçeli yani “gösteremedi” dediğim o.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Sayın Başkan, Anayasa Mahkemesine başvurdu MHP. Bizim politikamız bunun kaldırılmasına yönelik, parti programımız var.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Belki Devlet Bey’in iç dünyasında düşüncesi olmayabilir ama Başbakan Yardımcısı sıfatıyla bu açıklamayı yaptı.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Hayır, seçim beyannamemiz... Seçim beyannamelerimize bakın lütfen.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – İşte diyorum ben size, eskiyi kaşırsak her şey çıkar.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Ama hayır, bizi o işin içine katmayın, kendi serencamınıza katmayın bizi.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Biz şimdi geleceğe bakalım. Bu Komisyonun burada samimi olması lazım. Hakikaten bu meseleyi kesin olarak ve nihai olarak ve sonsuza kadar çözüme kavuşturmak istiyorsa yapılacak bir şey var: Bizim teklif olduğu gibi geçsin. Geçirin, ne olacak? Ama buraya geldiğimize göre -İYİ Parti olsun, biz olalım- bunu müzakereye, münakaşaya açık olduğumuzun

bir göstergesidir, gerisi de iktidarın bileceği iştir. Genel Başkan Yardımcımız bu konuda ayrıntılı bir değerlendirme yapacak. Ama ben tekrar altını çiziyorum: Bu kanun teklifi, belki sizin “gollük pas” diye nitelendirdiğiniz kanun teklifi bugünkü bu toplantının da müsebbibidir. Bunu da herkesin ve Türkiye’nin de böyle bilmesi lazım.

Ayrıca şunu anlamıyorum: Genel Başkanımızın kanun teklifi başörtüsüyle ilgili; açık. Siz, bu gollük pas... “Yanına bir de şunu koyalım.” niye? Mesela, burada murat ne? Medeni Kanun’da zaten var olan, çok açık bir şekilde var olan bir durumu, bu başörtüsü meselesini mutabakatla çözmek var iken Anayasa’ya bunu koymanın sebebi ne ola, bunu da ben merak ediyorum.

Tekrar söylüyorum: Samimiyet testinden önce AK PARTİ geçecek, biz değil. Efendim, başörtüsü, benim, siyasette... Levent Bey söyledi “Siyaseten bir manevra olduğunu düşünüyorum.” diye. Kanun teklifimizin...

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Manevra olduğunu düşünmüyorum dedim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Öyle mi? Özür dilerim.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Evet, evet.

ENGİN ALTAY (İstanbul) - Evet, manevra değil, teşekkür ederim.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Öyle olmadığını düşünmek istiyorum dedim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – “Öyle olmadığını düşünmek istiyorum.” demek zımnen manevra demek.

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Sayın Başkan, siz de başörtüsüne oy verirsiniz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ağabey, benim oyuma ne karışırıyorsun sen ya?

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Başkanım, ya...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Dur, oraya gelmedik daha, dur! Bakın, ben ne söylüyorum... Oraya gelmedik, buradan ne çıkar, onu ben bilemem. Üyelerimiz burada, Komisyon üyelerimiz burada.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bir de bu laf atma milletvekili sıfatıyla, komisyon üyesi sıfatıyla olur; riyaset makamı sıfatıyla olmaz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Evet.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Kalk oradan laf at Ağabey, kalk oradan laf at. Yapmayın!

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Başkan...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sen Divanda otururken laf atmayacaksın.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Özgür Bey...

Buyurun.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Evet, özetle... Çok da uzatmayayım, zaman en kıymetli şey, sağlıktan sonra tabii, para 3’üncü sırada.

Dolayısıyla, benim söyleyeceklerim kabaca ve kısaca bunlar. Eğer herkes samimiye buradan bir sonuç çıkma olasılığı var ama burada işte “Dolanalım, şöyle yapalım, böyle yapalım, bunları ters köşeye düşürelim.” mantığı varsa buradan ne sonuç çıkar bilmem ama buradan olumlu çıksa da ya da uzlaşmadan çıkan bir sonuç, samimi söyleyeyim, aslında amaca hizmet etmez. Bu, bir alandan, toplumun bir kesiminin hem inançlarından hem yaşam tarzından siyaseten beslenmek olarak ve siyasi nemalanma olarak değerlendirilir diye düşünüyorum.

Tüm heyeti ve konukları saygıyla selamlıyorum.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Başkanım...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sataşma yapmadım ya.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Başkanım, zaten Milliyetçi Hareket Partisi adına ben söz vereceğim...

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Sayın Başkanım, benim yapacağım şey şu: Ben sadece Milliyetçi Hareket Partisine yönelik bir şey var, onu bir düzeltme olarak...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok kısa, iki cümleyle.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül'ün İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında geçen MHP'ye yönelik ifadelerine ilişkin açıklaması

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Teşekkür ederim, sağ olun.

Şimdi “Milliyetçi Hareket Partisinin CHP’den bu anlamda bir farkı yok.” diye bir ifade kullandı Sayın Altay; bunu kabul etmemiz mümkün değildir. Yani Milliyetçi Hareket Partisi Meclise girdiği 1999 yılı seçim sürecinde de seçim beyannamesinde de dünden bugüne de bütün siyasi anlayışı, siyasi programı itibarıyla başörtlüsü meselesinin Türkiye’de hiçbir şekilde bir sınırlandırmaya tabii tutulmaması yönündedir. Bunun için Milliyetçi Hareket Partisi kendi gündemine hâkim bir parti olarak kendine göre bir üslubu, bir siyasi tarzı benimsemiştir, bu siyasi tarz çerçevesinde hareket etmiştir; bunlar ayrı meselelerdir. Ancak bir program dâhilinde, tutarlı olarak, biz siyasi hayatımız boyunca bunun bir engellemeye tabii olmamasını ifade ettik, laiklik anlayışımızın din ve vicdan hürriyetinin teminatı olan bir laiklik tarzı olduğunu defaatle söyledik. Kaldı ki bu süreçlerde MHP’nin kurumsal olarak ifade ettiği hususlar, özellikle 2008 yılındaki o “411 el kaosa kalktı.” denilen dönemde başörtlüsü meselesinin halliyle alakalı olarak Adalet ve Kalkınma Partisiyle birlikte hareket eden parti MHP’dir. Bunun karşısında, bunun iptali için başvuruda bulunan parti de Cumhuriyet Halk Partisidir; bunun altını çizmek isterim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

2.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül'ün yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Başkanım, bir dakikalık bir şey, bir dakika bile sürmeyecek çünkü sataşma gibi oldu biraz, müsaade ederseniz tabii?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sataşma yoktu ama.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Sataşmadım “Başvuran parti CHP.” dedim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hayır, hayır, çok kısa.

Başvurduk biz, inkâr mı ediyoruz? Devlet Bey de böyle genelge yayımladı diyorum, sen inkâr mı ediyorsun?

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Onu da, hayır...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Bak, bak, 2008’de bu oldu, başvurduk; 2010 ya da 2011’de AK PARTİ üniversitelerdeki başörtü meselesi için bir kanun teklifi hazırladı, YÖK Kanunu’nda değişiklik. Sayın Genel Başkanımız çıktı, bir cümle söyledi “Üniversitelerde başörtüsü sorun olamaz, nokta.” dedi. Kanun teklifini bile vermekten vazgeçtiniz ya.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Sayın Altay, o zaman bu, güzel bir zemin. Şunu demek istiyorum: Madem böyle geliyorsa, bakış açınızda o tutarlılık içerisinde bir değişiklik varsa, bakış açınızda değişiklik...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – O tutarlılıktayız biz, evet. Sizininki nasıl değiştiyse bizimki de değişti.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Engin Bey, ben burada bir şeyden bahsettim, partimizin bütün evrakı...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hayır, hayır, söylüyorum işte.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – ...bütün belgeleri bunu gösterir; bunu ifade ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Evet, çok teşekkür ediyorum...

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Sizininki eğer bu şekilde bir değişime uğradıysa bu bir kazançtır, burada da bunun tezahür etmesi gerekir diye düşünüyorum.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Oturun, arkadaşlarınızla müzakere edin.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Beklentimizi ifade ettik.

Sağ olun.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4779) (Devam)

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın milletvekillerimiz, şimdi İYİ Parti adına Grup Başkan Vekili Samsun Milletvekili Sayın Erhan Usta'ya söz veriyorum.

Buyurun Sayın Usta.

ERHAN USTA (Samsun) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli Grup Başkan Vekilleri, değerli milletvekilleri, kurumlarımızın değerli temsilcileri, basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben de İYİ Parti Grubu adına bu Anayasa değişikliği kanun teklifine ilişkin düşüncelerimizi sizlerle paylaşacağım.

Öncelikle, Özlem Hanım o mevzuu açtı, belki oradan başlamak uygun olabilir. AK PARTİ Grubu -Özlem Hanım'ın da ifade ettiği randevu meselesi- tarafından Anayasa değişikliği tekliflerini görüşmek üzere 11 Ocak 2023 tarihi için bizden bir randevu talep edilmiştir. Bu tarih, Kocaeli Milletvekilimiz Lütfü Türkkan'ın ve Cumhuriyet Halk Partisi Mersin Milletvekili Ali Mahir Başarır'ın dokunulmazlıklarının kaldırılmasının Karma Komisyonunda görüşüleceği tarihi; hepimiz biliyoruz bunu. Mecliste zannediyorum, 1.760 dokunulmazlık dosyası varken bunlar içerisinde 2 tanesinin cımbızla çekilerek Karma Komisyonun gündemine getirilmesinin biz hiçbir şekilde izah edilemeyecek bir

tutum olduğunu değerlendik. Böyle bir tarihte de AK PARTİ Grubuyla bir Anayasa değişikliği teklifini görüşmeyi siyasi nezaket açısından uygun görmedik. Ancak daha sonra herhangi bir randevu talep edilmesi durumunda da görüşeceğimizi çok açık bir şekilde ifade ettik ancak daha sonra AK PARTİ Grubundan bize herhangi bir randevu talebinde bulunulmadı. Yani hatırlarsanız, Müsavat Dervişoğlu herhangi bir talepte bulunulursa aynı gün için...

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Yani böyle “Bakarız, olabilir.” tarzında, daha müstehzi, “Bir bakalım.” falan böyle...

ERHAN USTA (Samsun) – Yok, öyle niyet okumayın lütfen.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ama siz orada değildiniz, ben oradaydım Erhan Bey.

ERHAN USTA (Samsun) – Ben de oradaydım, olmaz olur muyum.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ben kulağımla duydum ya, biz gördük yani. “Listeye bakalım, belki veririz.” Böyle bir tavır...

ERHAN USTA (Samsun) – Yani siz meseleye böyle bakıyorsunuz. Neyse, öyle değildi. Gayet ciddi bir şekilde gerekçelerimizi açıkladık, o gün niçin böyle bir randevu talebini reddettiğimizi ancak daha sonra talep edilmesi durumunda bu konuyu görüşeceğimizi... Zaten şu andaki ve birazdan olacak tutumumuzun da -bu randevu talep edilmesi durumunda randevu vereceğimizi- ne kadar samimi olduğunu gösterecektir. Niyet okumayla bu iş olmaz Özlem Hanım yani yakıştıramıyorum.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Biz de o tavrı yakıştıramadık.

ERHAN USTA (Samsun) – Hayır, siz dediniz, “müstehzi” falan şeklinde...

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Öyleydi, biz oradaydık, arkadaşlarımız oradaydı.

ERHAN USTA (Samsun) – Müstehzi olduğunu söylüyorsunuz.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Yaşayan bilir, yaşayan.

ERHAN USTA (Samsun) – Yaşamak ne ya? Abdullah Bey, beraberiz.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Müstehziydi, evet. Dalga geçerek cevap alıyoruz. Siz niyet okuyorsunuz. Ben kulağımla işittim.

ERHAN USTA (Samsun) – Ya, siz “müstehzi” dediğiniz için ben niyet okudunuz diyorum, müstehzi bir ifade yoktu orada. Peki, siz öyle görebilirsiniz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan, biz sunumu sessizce dinledik.

ERHAN USTA (Samsun) – Yani şimdi, Özlem Hanım, bakın...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani bu şekilde devam edilecekse bundan sonra...

ERHAN USTA (Samsun) – Sayın Başkan, elli dakika Özlem Hanım konuştu.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – İddia sahipleri demek ki polemik üzerinden yürüsün istiyor bunu. Yani bu nasıl bir üslup, tarz?

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Siz orada değildiniz.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Abdullah Bey... Sayın milletvekilleri, bir müsaade eder misiniz.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Niye müdafaa ediyorsunuz?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Komisyon üyesi değil miyim ben?

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Karşılıklı konuşuyorlar!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sen de girdin onlar karşılıklı konuşurken, sen de girdin!

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın milletvekilleri, müsaade eder misiniz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani burada bu konunun, bu işin tartışılmasını istiyorsunuz, suhuletle görüşülmesini değil.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Bülent Bey, müsaade eder misiniz.

Sayın milletvekillerimiz, bakın, şu ana kadar gayet anlayışlı, Anayasa Komisyonuna ve Anayasa değişikliğine yakışan bir üslupla konuşmalarımıza, çalışmalarımıza devam ediyoruz. Aynı ciddiyetle, aynı usulle yapmak durumundayız. Ben konuşmamın başında dedim ki: Grup Başkan Vekillerine söz vereceğim. Elbette ki her siyasi parti Grup Başkan Vekilleri kendi görüşleri doğrultusunda bu konuları izah edecektir. Lütfen, Grup Başkan Vekillerimiz konuşurken kimse söze girmesin. Daha sonra söz istenmesi hâlinde ben onları zaten değerlendireceğim.

Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) – Teşekkür ederim.

Şimdi, bu randevuya ilişkin konuyu değerlendirdikten sonra Cumhur İttifakı'nın Anayasa değişikliği teklifine ilişkin düşüncelerimize gelelim.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki yirmi yıllık AK PARTİ iktidarının son demlerinde AK PARTİ'nin istismar etmediği tek bir alan, tahkir etmediği tek bir kesim kalmamıştır. Başörtüsünün, daha geniş ifadeyle kadınların kıyafetinin tekrar istismar edilmesini istemiyoruz. Bugün geldiğimiz noktada Sayın Cumhurbaşkanının beyanlarından anlaşılmaktadır ki AK PARTİ başörtüsü meselesini siyaset pazarında oy devşirilecek bir gollük pas olarak görmektedir. Biz siyaseti bir pasta, başörtüsünü de o pastadan koparılabilecek irice bir dilim olarak görmüyoruz. Tam tersine, başörtüsü meselesinin geniş bir toplumsal mutabakatla ele alınmasını arzu ediyoruz. Başörtüsü meselesi, esasında kapanmış bir yaradır. İnancı doğrultusunda hür bir şekilde yaşamak evrensel olarak bireyin en temel hakkıdır, elbette bizim insanımızın da hakkıdır. Hâlihazırda yürürlükte olan mevzuat da esasında bunun için yeterlidir yani ne yasal ne de anayasal düzenlemeye esasen ihtiyaç yoktur. “Bu iş çözüldü mü?” diye sorulduğunda iktidar mensupları “Evet, çözüldü.” diyorlar, az önce Özlem Hanım da bunu ifade etti, hatta “Biz çözdük.” diyorlar. “Yasal bir eksiklik, uygulamada bir boşluk var mı?” diye sorulduğunda “Hayır, yok, hiçbir sıkıntı yok. Bu iş çözüldü.” deniliyor. Peki, o zaman size soruyorum: Madem Anayasa’da bir değişiklik ihtiyacı vardı, yirmi yıldır siz neredeydiniz? Madem hâlâ çözülmemiş bir durum vardı, 2010’daki Anayasa referandumunda bu değişikliği neden yapmadınız? Elinizi tutan mı oldu? Aklınıza mı gelmedi? Yazmayı mı unuttunuz? 2017’de bir kez daha Anayasa referandumu yaptınız. Peki, o gün neredeydiniz? Bu değişikliği o zaman niye yapmadınız? Memleketin bu kadar ağır sorunları varken, milletimiz her gün binbir dertle boğuşurken esasında var olmayan bu mesele maalesef geldi, siyasetin gündemini kapladı. Elbette biz de bu duruma sırtımızı dönmeyiz çünkü daha önceki denemeler de gösterdi ki düzgün yapılmayan Anayasa değişikliklerinin ortaya çıkardığı sorunları düzeltebilmek için daha kapsamlı, yeni Anayasa değişiklikleri gerekmiştir. Şu anda da AK PARTİ’li arkadaşlarımız ellerine eksik bir metni almışlar ve mutabakat arıyorlar. Madem bu konu yeniden siyasetin gündeminde, madem bu konu yeniden masada o zaman anayasaysa anayasa, mutabakatsa mutabakat, biz varız. Gelin, bu konu üzerindeki tüm tartışmaları kaldıralım, bu kapanmış yaranın üzerinde vicdansızca tepinerek kadınların en helal haklarını yeniden tartışmaya açmayalım. Gelin, bu meseleyi Türkiye’nin gündeminden sonsuza dek çekip çıkaralım. Gelin, milletimizin tamamını kapsayacak, Gazi Meclisimizin bir bütün olarak arkasında dimdik duracağı Türkiye’ye yakışır bir düzenleme yapalım.

Gerçekten samimiyetle ve ortak akılla bu meseleyi çözme niyetindeyseniz İYİ Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz varız, çalışmamız burada, biz buradayız. Eksiklikleri gideren, özgürlük alanlarını genişleten ve milletimizin ekseriyetiyle ortak bir noktada buluşturacak teklifimiz hazır. Millet için, memleket için hayra vesile olacak sahici bir mutabakata varıp esasında var olmayan bu tartışmayı tarihe gömmek için biz hazırız. Haydi, buyurun, milletimiz de görsün, şahitlik etsin. Gelin, bu işe bir büyük nokta koyalım. Millet-devlet bütünlüğüne daha fazla zarar vermeyelim, milleti bu konuyla tekrar tekrar muhatap etmenin utancından da siyaseti artık kurtaralım ve artık milletimizin gerçek sorunlarına dönelim, kanayan yaralara dönelim, geçim derdine dönelim; kaynamayan tencerelere, okula aç giden çocuklarımıza dönelim, siyasetin gerçek öznesine, milletimize dönelim; başörtülü, başörtüsüz tüm kadınlara hayatını zindan eden yakıcı meselelere gelelim; milletin korkularına değil umutlarına talip olalım, yeni hikâyeler yazmanın kavgasını verelim; vizyonla, projeyle, kadrolarımızla, siyasetimizle rekabet edelim. Her kim ki kadınlar başta olmak üzere milletimizin her bir ferдинin kılığına kıyafetine, hâline, tavrına, meşrebine, sözüne, fikrine, vicdanına her ne surette olursa olsun el uzatmaya, dil uzatmaya kalkarsa karşısında bizi bulacaktır, İYİ Partiyi bulacaktır, hiç kimse merak etmesin.

Değerli arkadaşlar, anayasalar toplumsal uzlaşma metinleridir, yapacağımız düzenlemeyi de toplumun daha geniş kesiminin kabul etmesi veya arkasında durması önemlidir. İYİ Partinin temel hak ve hürriyetlere bakışı tüm vatandaşlarımız yönünden ayrımcılıktan uzak, eşitlik ilkesine dayanmaktadır. Hür yaşamak her bireyin en temel hakkıdır. Temel hak ve hürriyetler insan olma sıfatından kaynaklı, uluslararası sözleşmelerle dünya çapında yer bulmuş ve Anayasa'mızda en yüksek düzeyde güvence altına alınmıştır. Bu özgürlüklerin sınırlandırılması, kötüye kullanmasının önlenmesi ve kullanımının durdurulması hâlleri de yine her hak ve özgürlükler özelinde olmak üzere anayasal olarak bellidir. Hakkın özüne dokunulmaması, ölçülülük, orantılılık bu bağlamda en önemli ilkelerdir.

Temel hak ve özgürlüklerle ilgili her türlü korumanın anayasal düzenlemeyle olabileceği düşüncesini doğru bulmamakla birlikte, önümüze bir konu geldi ve biz bu başörtüsü konusunda destek vermek istiyoruz. Temel hak ve özgürlükler esas, sınırlamalar istisna olmalıdır. Önemli olan, yargı organlarının ve tüm uygulayıcıların, anayasa ve kanunların özünden ayrılmayan, ruhuna uygun yorum, tutum, uygulama ve kararları olacaktır. İnsanların din ve inanç ekseninde istismarı ve siyasi tartışmaların odağı yapılması toplumsal barışı bozacak son derece tehlikeli bir durumdur.

İYİ Parti olarak siyasetin gündemini meşgul eden bu konuya tüm vatandaşlarımızı kapsayıcı olarak yaklaşıyoruz. Başını örten kadar örtmeyen seküler kadınların da özgürlüğünü eşitlik temelinde ve tam bir tarafsızlıkla savunuyoruz. Eksik ve çelişkilerle dolu bir metinle mutabakat aranmamalıdır, “-mış” gibi yapılmamalıdır. AK PARTİ'nin teklifinin de yazım dili ve kanun tekniği açısından çelişkiler ve gereksiz tekrar içerdiğini öncelikle belirtmek isterim. Teklif metninden gidildiğinde en azından hiçbir kadın ya da kişinin dinî inancının gereğini yerine getirme-getirmeme noktasında ayrımcılığa tabi tutulmayacağı özellikle vurgulanmalıdır. Kimse inancını açıklamak ya da ispatlamak zorunda bırakılmamalıdır. Unutulmamalıdır ki devlet tarafsızdır ve bu tarafsızlık ancak kamu görevlilerinin tarafsızlığıyla sağlanabilecektir.

Başörtüsünün dinî inanca bağlanması, her şeyden önce başörtülü kadınlar açısından sakıncalıdır. Bir kadının niye başını örttüğüyle ilgilenilmesinin bir gereği de yoktur. Başörtüsünün dinî inanca bağlanması, başka birisinin de bunun dinî inanç çerçevesinde olup olmadığı hususunda değerlendirme yapmasına imkân verecektir. Bu durum da en fazla mütedeyyin kesimi yaralayacaktır. Başörtülü kadınlar neden kapandığına dair belgeyle mi gezecekler? Böyle bir belgeyi kim verecek, böyle bir saçmalık olabilir mi?

Değerli arkadaşlar, benim 3 kızım var, 3 kız babasıyım, yaşları 22, 26.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Maşallah.

ERHAN USTA (Samsun) – Sağ olun, Allah razı olsun.

2'sinin başı örtülü, 1'inin başı açık ve ben çocuklarımın tercihi hiç karışmadım. Elbette aile içerisinde konuşulanlar, edilenler, yaşayışımız, her şeyimiz bizim belli, çocuklarımızın böyle bir tercihi oldu. Şimdi, ben öyle bir metin istiyorum ki 3 çocuğumun da –her şeyden önce bir baba olarak, milletvekili olduğumdan değil- yaşayışını da kıyafet tercihini de güvence altına alsın, hiç kimse başı kapalı olanın hangi nedenle kapattığını da sorgulamasın. Benim çocuğuma birisi gelip “Sen başörtüsü takmışsın -altına da tayt giymiş diyelim, çok uygun mu? Değil normal şartlarda bakınca ama-bakıyorum, sen tayt giydiğine göre senin başörtün dinî inanç gereği olamaz, sen siyasal simge olarak başörtüsü takıyorsun.” diye hiç kimseye bir değerlendirme alanı bırakmamamız lazım, anlatabiliyor muyum? Dolayısıyla, hiç kimse benim çocuğumun başının niye örtülü olduğunu, niye başının açık olduğunu sorgulamasın, öyle bir metinle biz bu işi çözelim istiyorum.

AK PARTİ'nin başörtüsü metninin bazı cümleleri keyfî şekilde kullanılmaya ve subjektif değerlendirmeye açıktır ve ben, getirilen bu metinde, bir baba olarak çocuklarımın tamamının yaşayışının güvence altında olduğuna kanaat getiremiyorum. Kimsenin, çocuğumun dinî inancı gereği veya başka bir nedenle başını kapatmasının sorgulamasını istemiyorum. Bizim hazırladığımız öneride, kadınların başını örtme ya da örtmeme özgürlüğü ve giyim tercihleri anayasal güvence altına alınmaktadır. Başörtüsü üzerinden kadınların hiçbir baskı ya da dayatmayla karşılaşmamaları sağlanmaktadır. Ayrıca 24'üncü maddenin son cümlesinde –madde geldiğinde önerimizi sizlerle paylaşacağız- yaptığımız değişikliklerle, yapılan görevin gerektirdiği şekilde giyinme konusundaki tereddütler de giderilmektedir. Toplumda sağlık, askerlik, hosteslik, polislik, adalet, devlet memurluğu gibi belli hizmetler için öngörülen kıyafetlerle ilgili olarak da başörtüsü tercihiyle ilgili kesin olarak bir engelleme olmaksızın, sıkıntı yaşanmaması sağlanmaktadır.

Şimdi, gelelim 41'inci maddeye. Anayasa'nın, ailenin korunması ve çocuk haklarını düzenleyen 41'inci maddesi geçmişte 3 kez değişikliğe uğramıştır. 2001 yılında maddenin birinci fıkrasının sonuna “...ve eşler arasında eşitliğe dayanır.” ibaresi eklenmiş, 2010 yılında ikinci fıkra olarak “Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.” ve üçüncü fıkra olaraksa “Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” ibareleri eklenmiştir.

Türk Medeni Kanunu, aileye toplumsal bir olgu olarak bakmış, kanun koyucu, toplumun temeli olarak gördüğü aileye geniş aile ya da çekirdek aile ayrımı yapmaksızın, anayasal düzeyde koruma öngörerek devlete bu çerçevede ailenin huzur ve refahını koruma görevi vermiştir. Toplumumuzda büyükanne, büyükbaba, hala, teyze gibi her dereceden akrabaların birlikte yaşadıkları geniş aileler yaygındır. Aile içi şiddet özelinde, aileyi oluşturan her bireyin devletin korumasında olduğu unutulmamalıdır. Toplumsal konsensüsün bir ifadesi olan Anayasa değişikliklerinin en yüksek seviyede uzlaşmayla gerçekleştirilmesi, korkudan değil toplumsal bir ihtiyaçtan kaynaklanması gereklidir.

Özellikle temel hak ve özgürlükler bağlamında getirilen değişikliklerin yeni açılımlar sağlaması gerekir. Burada, çocuk gelinleri, küçüğün istismarını, kadına karşı şiddeti, kadın cinayetlerini önleyecek, azaltacak herhangi bir düzenleme de söz konusu değildir gelen teklifte. Maddeleri değil ilkeleri temel alan, ayrımcılığı değil birleştirmeyi önceleyen, ortak aklı arayan, katılımcı Anayasa yapım sürecinden uzaklaşmamalıyız.

Teklifte “Evlilik birliği ancak kadın ve erkeğin evlenmesiyle kurulabilir.” ibarelerinin birinci fıkraya eklenmesi öngörülmektedir. Türk Medeni Kanunu ikinci kitabıyla aile hukuku düzenlenmektedir. 124, 134, 185 ve diğer maddelerinde evlilik birliğinin kadın ve erkek arasında kurulacağı son derece nettir.

124'üncü maddeyle erkek veya kadının 17 yaşını doldurmadıkça evlenemeyeceği, 143'üncü maddesiyle aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreninin yapılamayacağı, evlenmenin geçerliliğinin dinî törene bağlı olmayacağı düzenlenmiştir. Kısaca, evliliğin tanımı Türk Medeni Kanunu'nun kabulünden itibaren bellidir, bu konuda en ufak bir sorun da yaşanmamıştır. Nüfus Hizmetleri Kanunu da evlilik birliğinin kadın ve erkek arasında kurulabileceğine ilişkin hükümler içermektedir. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (e) bendinde ise "...toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek." Komisyonun görevleri arasında yer almıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 122'nci maddesi 2014 tarihli değişiklikle dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklı nefret hâlini suç olarak tanımlamış ve hapis cezası öngörmüştür. Toplumda nefret söylemi ve ayrımcılık yaratacak, algı yaratacak her türlü eylem ve sözden de uzak durulmalıdır. Teklifin genel gerekçesinde ve maddenin gerekçesinde yer alan aile ve evlilik kurumunun her türlü tehlike, tehdit ve sapkın akımlardan güçlü şekilde korunmasının teklifle öngörülen düzenlemeyle sağlanmasının mümkün olmayacağı da açıktır. Ayrıca, toplumdan bu düzenlemeyle ilgili bir talebin ya da uygulamada yaşanan sıkıntıların varlığından da söz etmemiz mümkün değildir. Esasında, Özlem Hanım elli dakikalık konuşmasından sadece bir dakikayı bu konulara ayırdı ve onun konuşmasından, biraz da mefhum mahiyetinden bakarsak, aslında bu konuyla ilgili bir boşluk olmadığını, çok da önemli bir hususun Anayasa değişikliğiyle düzenlenmediğini... Ben öyle anladım, yanlışsa onu düzeltebilirsiniz.

Değerli milletvekilleri, özetle, başörtüsüyle ilgili getirdiğiniz teklife, başını örten ve örtmeyen kadınlara tam bir güvence getirecek olan değişiklik önergemizle destek vermek istiyoruz. 24'üncü maddeyle ilişkin önergemize tavrınız sizin için samimiyet testi olacaktır. 41'inci maddeyle ilgili olarak da bir değişikliği gerektirecek toplumsal bir talep veya anayasal bir boşluk görmemekteyiz. Anayasa'nın 24'üncü ve 41'inci maddeleri birbirinden tamamen ayrı hususlardır, birlikte değerlendirilmesinin bir anlamı ve gereği de yoktur; konunun ortaya çıkışı da zaten başörtüsüyle olmuştur ve bununla da sınırlıdır. Dolayısıyla, son söz olarak, toplumsal uzlaşmanın en geniş kapsamıyla oluşması hepimiz tarafından amaçlanmalıdır diyorum.

Komisyonu ve yüce heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum Sayın Usta.

Şimdi Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Feti Yıldız Bey'e söz vereceğim, ondan sonra Cumhuriyet Halk Partisine, sonra da AK PARTİ'ye söz vereceğim.

Başkanım, buyurun.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Sayın Başkan, Komisyonun değerli üyeleri, sayın milletvekilleri, değerli bürokratlar, sayın basın mensupları; konuşmama başlamadan önce hepinizi saygıyla selamlarım.

Özlem Hanım 24'üncü maddeden başladı, ben de 41'inci maddeden başlayarak bazı hususları dikkatinize sunmak istiyorum.

Değerli arkadaşlar, toplumsal değer yargılarının dışına çıkılmasını arzu eden, kendi hastalıklarını ihraç etmek için her türlü yolu deneyen Batı, kadının kadınlı yaşamasını, erkeğin erkekle yaşamasını aile diye tanımlamaya başladı; herhâlde haberiniz var. Her türlü sapkınlığı, farklı cinsel yönelimleri, farklı tercihlere saygı gösterilmesini insan onuruna saygıyla eş değer görmeye başladı. Bugün, kendi cinsine karşı cinsel davranışları normal görmek ya da bulunmak isteyenleri de normal görmek elbette sıklıkla duyulmaya başlandı. Bu bozulmaya, bu sapkınlığa karşı çıkan tüm itirazları etkisiz kılmak için de her

türlü tertibin yapıldığına müsaade edildiğini görüyoruz. Batı, ilahi doğaı özden kopmuş durumdadır. Gey ve lezbiyen kiliselerinin kurulduğunu hepiniz biliyorsunuz. Lut kavminin sapkınlığının postmodern versiyonunu bugün ölkemize ihraç etmek istiyorlar ve maalesef, bazı belediyelerimiz bunlara yaptıkları yardımlarla, cesaretlendirmeye, hatta bir siyasi partimizin Genel Başkan Yardımcısının özendirilmesiyle öyle bir yere geldik ki bu, artık, toplumsal bir sorun hâline gelmeye başlamakta; bunun için de biz, buna karşı çok ciddi bir mücadele vermek zorundayız.

Milletimizin mahremiyetini, ailesini, cinsiyetini ve nesillerini bozmaya kimsenin gücü yetmeyecektir. Bunu hümanizmle, bunu insanlıkla, bunu Batıcılıkla izah etmeyi de Türk toplumu hiçbir zaman da yutmayacaktır.

Anayasa'mızın 41'inci maddesindeki değişiklikle, yalnız kadın ve erkek olmak üzere iki farklı cinsiyetten bireylerin birbiriyle evlenerek evlilik birliğini oluşturabileceği açıkça düzenlenmektedir -şimdi, bunun nesine karşı çıkacak arkadaşlar, bunu da dinleyeceğiz- bunun dışında hiçbir birlikteliğın evlilik birliği olarak kabul edilemeyeceği ve evlilik birliğinin eşler arasında yani kadın ile erkek arasında eşitliğe dayandığı hükmü Anayasa'ya konuluyor; buna kim karşı çıkacak, onu da göreceğiz. Böylece, aile ve evlilik kurumunun her türlü tehlike, tehdit, saldırılar ile sapkın akımların dayatmalarına karşı korunması amaçlanmaktadır.

“Temel hak ve hürriyetlerin kullanılması ile kamu ve özel kesimler tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanılması hiçbir kadının başının örtülü veya açık olması şartına bağlanamaz” kuralı Anayasa hükmü hâline getirilmektedir. Laiklik, bir siyasi sistemde dinî konularda bireysel tercihleri ve bunların şekillendirdiği yaşam tarzını devletin müdahalesi dışında tutar ancak koruma altına alır. Bu anlamda laiklik ilkesi, din özgürlüğünün bize göre güvencesidir. Yine, bu laiklik ilkesi devlete, negatife pozitif yükümlölük yüklemektedir; negatif yükümlölük bireylerin din özgürlüğüne zorunlu nedenler olmadıkça müdahale edilmemesi, pozitif yükümlölük ise devletin din özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırması ve kişilerin inandıkları gibi yaşayabileceği uygun bir ortamı bunun için gerekli imkânları sağlaması ödevini beraberinde getirmektedir.

Türk toplumunun temeli olan aile yapısını korumak ve aileye yönelik her türlü tehdit, saldırı, çürüme, sapkınlığa karşı da devlet tedbir almak zorundadır, bu da asli görevidir. Aile kurumunun taşıdığı gerçek değer üzerinden korunması, milletimizin varlığının teminat altına alınması, ailenin ilk nüvesini teşkil eden evlilik birliğinin kadın ve erkekte oluşması zorunlu kılınmaktadır. Evet, Medeni Yasa'da evlilik tarif edilmiştir 185 ve diğer maddelerde ama bu, Anayasa'yla teminat altına alınmak zorundadır.

Değerli arkadaşlar, şimdi, bütün bunlar nereden çıktı, niye buraya geldik; bunu size tarihsel olarak anlatayım, bunu tek tek hatırlatmak zorundayız çünkü zaman dediğimiz şey geçiyor ve bazı şeyleri maalesef unutuyoruz. Başörtüsü yasağı, hukuk sistemi içerisinde genelge ve yönetmelik gibi alt düzenlemelerle yürütölmüştür şimdiye kadar. 28 Şubat zulmünün toplumda yarattığı travma çeşitli şekillerde 2012 yılına kadar devam etmiş, özellikle yasakçı uygulamalar muhafazakâr kesim üzerinde derin izler bırakmıştır. 1978 yılı, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidarda olduğu yıllardan biridir. Meşhur Güneş Motel rezaletiyle Adalet Partisinden 11 milletvekilinin bakan yapılmak karşılığında partisinden istifası sağlanmış ve bunlardan da 10'u gerçekten Bakan yapılmıştır.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – 9'u; yanlış biliyor, 9'u.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – CHP Hükümetinin Çalışma Bakanlığının ilk işi, ilk defa resmî olarak kadın memurların başörtüsüyle işe gelmesini yasaklamak olmuştur.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ya, Devlet Bey de yasaklamıştı.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Bakın, 1978’den bahsediyorum.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Devlet Bey, daha sonra yasaklamıştı.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Sonra, Aralık 1978 tarihinde 52 no.lu Genelge’yle ilk defa kamuda çalışan bütün kadın memurların başörtüsüyle işe gelmeleri yasaklanmıştır. Bunları hatırlayalım, hatırlayıp da bunlardan pişmanlık duymak da gerçekten bir mesafe aldığımızı, olgunlaştığımızı göstermesi açısından da gayet güzel bir durumdur, bunlardan alınmayalım.

Şimdi, değerli arkadaşlar, bu genelge sadece kadınlarla ilgili değil, erkeklerin sakal, uzun saç ve kravatsız işe gelmeleri de yasaklanmıştır. 1979 yılında ilk defa başörtüsüyle ve sakallı fotoğraflarla Öğrenci Seçme Sınavı’na kayıt yaptırılmayacağı duyurulmuştur ve gerçekten de kayıtları yapılmamıştır. 1982 yılında YÖK’ün yayınladığı kıyafet genelgesiyle türban, başörtüsü tam olarak yasaklanmış, yine 1984 yılında bir genelgeyle bu yasağın kaldırıldığı duyurulmuştur.

Başörtü yasağının Atatürk’ün ilke ve inkılapları gereği uygulanmak zorunda olduğu iddiası ise külliyen yalandır ve doğru değildir. Mustafa Kemal Atatürk, 1923 yılında Cumhurbaşkanı olmuş, 1938 yılında Hakk’ın rahmetine kavuşmuştur. Bu dönem içerisinde 1925 yılında 657 sayılı Şapka Kanunu kabul edilmiş, kadınların kıyafetleri ve başörtüsüyle ilgili herhangi bir hüküm konulmamıştır. 1935 yılında bir kısım CHP milletvekili, çarşafın yasaklanmasıyla ilgili kanun teklifi hazırlamış, bunu haber alan Aziz Atatürk, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’ya kanun teklifinin derhâl geri çekilmesi için emir vermiş ve bu da sağlanmıştır. Aziz Atatürk, dinimizin tavsiye ettiği tesettürün örtünmenin hayatımız ve faziletimize uygun olduğu ve gerekli olduğunu da her konuşmasında dile getirmiştir.

Değerli arkadaşlar, çok uzun uzun anlatmaya gerek yok, Aziz Atatürk’ün mübarek annesi Zübeyde Hanım devamlı başörtülüdür, yine eşi Latife Hanım, her resmi toplantıya özellikle başörtülü olarak gitmiştir. Başörtüsünün Anayasa’nın koruması altına alınması için -arkadaşlarımız, Grup Başkan Vekilimiz de bahsetti ama burada yenilemekte fayda görüyorum- 29 Ocak 2008 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine Anayasa değişikliği sunuldu. Bu tasarı, 6 ve 9 Şubat tarihlerinde yapılan oylamada AK PARTİ ve Milliyetçi Hareket Partili 411 milletvekilinin oylarıyla kabul edildi. Bunun üzerine, ana muhalefet partisi CHP ve DSP, yapılan değişikliklerin Anayasa’nın 2’nci maddesindeki laiklik ilkesini ihlal ettiğini gerekçe göstererek iptal istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurdu. Anayasa Mahkemesi Anayasa değişikliklerinde sadece şekil yönünden inceleme yapabilir ancak esastan inceleme yetkisi yoktur. Bütün hükümleri, Anayasa’yı da altüst ederek esastan inceleme yapmış ve Anayasa değişikliğini yani Anayasa’nın 10’uncu ve 42’nci maddesindeki değişikliği 2 ret oyuna karşılık 9 oyla iptal etmiştir.

Şimdi, değerli arkadaşlar, kanun teklifimizin gerekçesiyle ilgili de kısaca bazı şeyler söylemek istiyorum. 24’üncü maddeye altıncı ve yedinci fıkralar eklenmiş, maddeye eklenen altıncı fıkrayla, hiçbir kadının temel hak ve hürriyetlerini kullanması ile kamu ve özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanmasının başının açık veya örtülü olması şartına bağlanamayacağı hüküm altına alınmaktadır. Buna göre, bir temel hak ve hürriyetin kullanılması ya da kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanması söz konusu olduğunda bu kullanma ve yararlanmanın öznesi olan kadının başının örtülü veya açık olması olumlu veya olumsuz bir şart olarak öngörülmecektir. Bu fıkrayla hak ve hürriyetleri iki ayrı başlık altında güvenceye bağlanmakta; bunlardan birincisi, temel hak ve hürriyetlerin kullanılması; ikincisi de kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanmasıdır.

Değerli arkadaşlar “24’üncü maddede niye teferruata girildi?” diye eleştiriler duyduk, bize geldi bu eleştiriler ama bunlar tek tek... Bu çalışmanın içerisinde, hazırlık çalışmasının içinde bulunan arkadaşlarınızdan biriyim “Ayrıntıya girelim mi, girmeyelim mi?” denildi, sonra da ayrıntıya girmenin şart olduğu görüldü. Buna göre, eğitim ve öğrenim hakkı, Anayasa 42; seçme, seçilme ve siyasi

faaliyette bulunma, 67'nci madde; sağlık hizmetlerinden faydalanma, 56'ncı madde; bilim ve sanat, 27'nci madde; yerleşme ve seyahat 23'üncü madde; dernek kurma, 33'üncü madde; sosyal güvenlik, madde 60 gibi pek çok temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasında kadının başının açık veya örtülü olma şartına bağlanamayacağı, böylece kadının bu yöndeki tercihlerine Anayasa'yla açık, kesin bir güvence sağlanmış olmaktadır.

Ben sözlerimi fazla uzatmak istemiyorum. Muhalefetteki değerli arkadaşlarımızın 27'nci maddeyle ilgili, 24'üncü maddeyle ilgili "Biz de kanun teklifi verdik, biraz orasından, biraz burasından bir kelime, bir virgül değiştirilebilirse olumlu göreceğiz ancak 41'inci maddeyi zinhar..." demelerini de anlamadım doğrusu. 41'inci madde 24'üncü madde kadar önemlidir. Ailenin, toplumun karşı karşıya kaldığı tehlikenin farkında olmanızı rica ediyorum ve hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Feti Yıldız Başkana teşekkür ediyoruz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Feti Bey, kanun numarasını düzeltsin isterseniz...

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Levent Başkan uyarıyor, Anayasa'nın 174'üncü maddesinde de sayılan Şapka İktisası Hakkında Kanun'un numarası 671; bu kadar sürçülisan her zaman olabilir. "657" dedi ama 671; o sorun değil.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Hangisi, 1925'teki mi?

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Tabii, tabii; 671, Anayasa'nın 174'üncü maddesindeki hüküm de açık zaten.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Doğrudur, doğrudur.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Şimdi söz sırası CHP'de, Sayın Bülent Tezcan'da.

Buyurun Sayın Tezcan.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, çok Değerli Grup Başkan Vekilleri, değerli teklif sahipleri; tabii, bir seçimin eşiğinde -14 Mayıs belli oldu ki dünkü açıklamalardan- 14 Mayısta sandık inşallah milletin önüne gelecek, inşallah millet bir kere daha -siz de söylüyorsunuz, biz de söylüyoruz- "Yeter, söz milletin." diyecek. "Yeter, söz, milletin." sözü iktidara, iktidardakine karşı milletin söyleyeceği sözdür. Takdirilahi, zaman dönüyor ve bugün "Yeter, söz milletin." sözü yirmi yıldır Türkiye'de hak ve özgürlükleri yok eden ve Türkiye'de çok ciddi problemlerin bizce temel kaynağı gördüğümüz iktidara milletin diyeceği gün olacak.

Değerli arkadaşlar, niye böyle bir giriş yaptım? Tam da seçime yüz on dört veya yüz on beş gün var sayarsanız, yüz on beş gün kala bir Anayasa değişikliği konusunu getirdik. Aslında bu meselenin nasıl çıktığını daha önceki hatip arkadaşlarımız anlattılar -her partiden- nereden buraya geldiğimizi. Yirmi yıldır -2002- yirmi bir yıldır iktidarda olan AK PARTİ bu dönem içerisinde 2010 yılında bir Anayasa değişikliği yaptı, hem de referanduma gitti, 2016 yılında bir başka Anayasa değişikliği daha yaptık ve şimdi yine böyle bir süreçte bunların hiçbirinde bu konudaki sorunu; başörtüsü ya da kılık kıyafet özgürlüğü ya da 41'inci maddedeki ailenin korunmasına ilişkin getirilen bu 2 maddeyle ilgili düzenlemeyi yapma ihtiyacı duymadı. Hatta, Sayın Cumhurbaşkanı başta olmak üzere, konuşmalarının birçok yerinde "Bu meseleyi Allah'a şükür ki biz çözdük. Bu mesele bitti, çözüldü." dediler, bunları da biliyoruz. Şimdi, çözülen bir meseleyle ilgili Anayasa değişikliğini konuşuyoruz. Ha, şimdi siz de "Ee, canım siz sebep oldunuz, kanun değişikliğini siz getirdiniz, biz de madem öyle Anayasa değişikliği yapalım." dedik diyeceksiniz. Değerli arkadaşlar, bu meselenin hikâyesi çok anlatıldı, belli ki çok da anlatılmak isteniyor.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Biz çok az anlattığımızı düşünüyoruz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) - Yani bu meseleyi Anayasa değişikliğiyle çözmek yerine bu konuda, kılık kıyafet özgürlüğü konusunda esaslı bir ihtilaf olmamasına rağmen bu meselenin ısrarla ve ısrarla hatırlatılıp anlatılması ihtiyacı var demek ki iktidarda. Yirmi bir yıllık bir iktidar pratiğinden sonra sandıkta seçimi kaybetme riski ve ihtimali üzerinden yeni bir siyaset mühendisliği hesabı olarak bu mesele gündemimize geldi. Ha, şimdi biz niye getirdik? Yasa değişikliğini Sayın Genel Başkanımız niye gündeme getirdi? Önce şunu hatırlayalım: Evet, AK PARTİ iktidarında bu meselenin çözülmesiyle ilgili önemli adımlar atılmıştır. Teşekkür ediyoruz bu adımları atanlara. Türkiye’de bu problemlerin yaratılması siyasetin önemli bir problemidir, siyasetten öte, iktidar pratiğinin önemli bir problemidir. Helalleşme meselesine geleceğim, helalleşme, zulüm kisvesini giyen iktidarın kendisiyle yüzleşme çağrısıdır; hangi partinin iktidarı olursa olsun, hangi dönemin iktidarı olursa olsun zulüm kisvesini giyen iktidara karşı bir yeni iktidarın hoşgörü elbisesini, hırkasını giyeceğinin ilanındır, onu konuşacağız. Ha, buradaki mesele şu: Bakın, değerli arkadaşlar, bu meselede herkesin hakkını teslim edelim; herkesin hatası olmuştur, herkesin katkısı olmuştur. Biraz önce anlatıldı, polemik meselesi yapacaksak polemige girme niyetimiz yoktu ama görüyorum ki sunum kısımlarında polemik isteği ve ihtiyacı hissediliyor. Bakın, burada bu meselenin çözümü konusunda Sayın Genel Başkanın katkısını vicdan sahibi herkes bilir, kabul eder ve teslim eder. Özellikle yükseköğretim kurumlarına öğrencilerin girememesi konusunda, Sayın Genel Başkanımız Kılıçdaroğlu Genel Başkan olduktan sonra, 2008’den sonra, 2010’da Genel Başkan olduktan sonra, yükseköğretim kurumlarına giremeyen başörtülü öğrencilerle ilgili dönemin YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan’ı arayıp “Ya, neden öğrencileri üniversitelere almıyorsunuz?” dediğinde, YÖK Başkanının “Siz itiraz ediyorsunuz.” dediği bilinir, biliniyor, herkes biliyor.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Neden acaba?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) - Sayın Genel Başkan da “Hayır, bizim bir itirazımız yoktur.” der. “O zaman yarın alınmasını serbest bırakıyorum, talimat vereceğim.” diyen Yusuf Ziya Özcan’dır. O hayatta, bunun şahidi Sayın Abdullah Gül’dür.

Şimdi, bütün bu meselelerde Türkiye Büyük Millet Meclisinde başörtülü milletvekilinin yemin ettirilmemesi konusu konuşuluyor. Bunu hatırlıyorsunuz da Sayın Genel Başkanımızın Genel Başkan olduğu dönemden itibaren Türkiye Büyük Millet Meclisinde -2011, 2015, ondan sonra- bu başörtüsü meselesine Cumhuriyet Halk Partisinin tutumunu, pozitif tutumunu, olumlu tutumunu, destekleyici tutumunu, çözücü tutumunu niye teslim etmiyoruz? Edemeyiz, edemezsiniz. Niye? Çünkü teslim ederseniz polemik alanı kapanıyor. Buradan bir polemik alanı yaratmanız lazım. Kurguyu nasıl yapacaksınız? “Biz başörtüsü hakkını savunuyoruz, Cumhuriyet Halk Partisi başörtüsünü yasaklayan parti.” Bundan çok ekmek yediniz ne yazık ki maalesef. Maalesef bizim de hatamız var, ekmek yemenize sebep olduk. Çok ekmek yediniz ama bundan sonra bu işten ekmek yeme yok. 2010 yılından bu yana bu işten ekmek yeme imkânınız olmayacağını gösterdik, gösteriyoruz ve bugüne kadar pratiğimizde de bunu gösterdik. Başörtüsü meselesi bugün yasa değişikliğine de ihtiyaç duymadan, Anayasa değişikliğine de ihtiyaç duymadan çözülmüş bir meseledir mevcut mevzuat içerisinde. Bunu Sayın Genel Başkanımız da söyledi, biz de söylüyoruz, Sayın Cumhurbaşkanı da söyledi -biz kanun teklifini verdikten sonra da söyledi- Sayın Meral Akşener de söyledi. Siyasette bu meselenin bugün çözüldüğü konusunda bir mutabakat var arkadaşlar, burada bir tereddüt yok.

Peki, o zaman kanun teklifini niye getirdiniz? Ha, bu izaha muhtaç, bunu söylememiz lazım. Niye getirdiniz kanun teklifini? Değerli arkadaşlar, bir şeyleri hatırlayalım; dedim ya, buradan bir ekmek yeme beklentisi var ve ısrarla Sayın Cumhurbaşkanının birçok...

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Böyle bir şey yok.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Arkadaşlar, bir susun ya. Bakın, Özlem Hanım, hiç müdahale etmedim, zerrece müdahale etmedim.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ufak ufak vardı.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Cumhurbaşkanının ısrarla yaptığı konuşmalarda şunu daha yakın tarihte, bu kanun teklifi verilmeden önce söylediğini çok iyi biliyoruz; girin Google’a, tek tek bunların size dökümünü verir. Ne dedi? “Biz gidersek haklarınızı kaybedeceksiniz. Bu haklarınızı size biz kazandırdık. Allah muhafaza, AK PARTİ iktidarı giderse bu hakları kaybedersiniz.” Şimdi, AK PARTİ yirmi yıldır böyle bir dil kullanmıyordu, yirmi yıl sonra kullanmaya başladı. Niye? Gitme tehlikesini görmeye başladı. Hani “Müflis tacir eski defterleri karıştırmış.” denir ya, şimdi, müflis, iflas etmiş bir iktidar, ayakta kalabilmek için eski defterleri, eski tartışmaları yeniden canlandırma ihtiyacı hissetti. Bu yetmedi. Bu, sadece bir siyasetçinin, bir Genel Başkanın, Cumhurbaşkanı sıfatı da olsa AK PARTİ Genel Başkanının ifadeleri olsa “Sadece siyasi polemik olarak yürüyor.” dersiniz. Bu, belli ki bir kampanya hazırlığı. Nereden belli? İlahiyatçılar konuşturuldu arkadaşlar; iktidara yakın ilahiyatçılar, bir dönem muhafazakâr kesimin saygıyla takip ettiği ilahiyatçılara bu konuda neredeyse fetva verildi bu haklarla ilgili. Yani mesele ilahiyatçıların bile devreye sokulduğu... “Aman iktidar gitmesin, gerekirse, günah bile olsa buraya destek verin.” denecek sözler söyletildi. Belli ki bir kampanya hazırlığı var. Bu, ikinci ayağı.

Üçüncü ayak da şu: Siz de görüyorsunuz, millet takdirle izliyor, siz tereddüt ve korkuyla, endişeyle izliyorsunuz -iktidar- Sayın Genel Başkanımızın helalleşme ve benzeri çıkışlarıyla muhafazakâr kesimde duyulan rezervler, Cumhuriyet Halk Partisiyle ilgili o var olduğu sanılan bariyerler, duvarlar çatlamaya, yıkılmaya başladı. Kucaklaşıyoruz, toplumun her kesimiyle endişeleri ortadan kaldırarak kucaklaşıyoruz. Ama bir şey var, tabii, biraz önce Özlem Hanım anlattı, uzun uzun bir tarih anlattı, bunlar yaşandı. Yaşanmadı mı? Bu yaşanan tarihin içerisinde bugünkü -iktidar ortağınızın, öyle diyorum- koalisyon ortağınızın da payı var biraz önce konuşuldu, yaşandı. Dolayısıyla, biraz önce söylediğim iki mesele, Sayın Cumhurbaşkanının sözleri, ilahiyatçıların bile devreye sokulması ve uzun zaman tecrübe edilen, yaşanan bu sıkıntılar, aslında, AK PARTİ iktidarından, AK PARTİ’den gönül bağını koparmış ama henüz bir gönül yolu bulamamış kesimlerde endişeler yarattı “Ya, acaba gerçek mi? Acaba gerçekten bir iktidar değişikliği olursa biz bu haklarımızı yeniden kaybedebilir miyiz?” diye. Aslında, böyle bir endişeye mahal yok, bu siyaset ikliminin normalleşmesiyle çözülecek bir iş ama bu endişe oldu. Sayın Genel Başkan da çok haklı olarak bu endişeyi gidermeye dönük, olması gerekeni yaptı, bir kanun teklifi verdi yani dedi ki: “İktidar değişikliğinden endişe etmeyin, aslında bu mesele çözüldü ama belli ki siyaset kurumu, iktidardaki siyaset, saray siyaseti bunu hâlâ elverişli malzeme olarak kullanma çabası içerisinde. Sizin bizimle ilgili bir endişeniz varsa, bakın, yazılı belgeyle, kanun teklifiyle geliyoruz.” Bu kadar. “Bu turnusol kâğıdıdır.” dedi. Samimiyet testi. Aslında, bu işler çok kolaydı, bu tartışmaya hiç gerek yoktu. Ne yapacaktık? Diyecaktınız ki “O kanun teklifi eksik.” Hani biraz önce teklif sahibi Sayın Grup Başkan Vekili arkadaşımız, “Milletvekilllerimiz anlatacak o kanun teklifini.” dedi, belli ki o kanun teklifi üzerinden bir tartışmanın uzatılması isteniyor. Çok kolaydı, hani siz bize diyorsunuz: “Ya, Anayasa teklifimizde bir eksiklik varsa gelin, değiştirelim, düzeltelim.” Gelin, kanun teklifini de değiştirseydik, çok kolaydı. Ne vardı yani indiriverseydik, her şeyi bir an önce indiriyoruz, komisyonlarda öne çekiyoruz.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Kanunla niye olmayacağını anlattık arkadaşlar.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Müsaade edin, Özlem Hanım, ben bitireyim.

Yani yapıverseydik...

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Kanunla olmayacağını anlattık.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Siz sonra gene cevap verirsiniz.

Yapıverseydiniz, getiriverseydiniz; ha, olmadı, olmadı arkadaşlar. Bakın, bu kanun teklifinde 3 sayfa gerekçe var, değil mi? Anayasa değişiklik teklifinde 3 sayfa gerekçe var, bence boşuna uğraşmışsınız. Bu 3 sayfa gerekçeyi kaldırın, iki cümle yazın buraya: “Gerekçe: Gollük pas.” Bu kanun teklifinin gerekçesi gollük pastır. Bu kanun teklifi, gol atma kanun teklifidir yani yıllardır... Biraz önce anlattığınızda ben duygulandım Özlem Hanım, yaşananlar anlatıldığında samimiyetle duygulandım.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Allah razı olsun, önemişiyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Samimiyetle duygulandım ama böyle bir meseleyi muhalefet partisi getirdiğinde ilk tepki önemlidir arkadaşlar. Ağızdan çıkan ilk söz önemlidir çünkü ağızdan çıkan ilk söz, yürekte çıkan ilk sözdür, içinizdeki ilk sözdür, hesap edilmemiş sözdür, planlanmamış sözdür, “Ne getirir, ne götürür?” diye düşünmeden en doğal, en yalın düşüncenizdir. Sayın Cumhurbaşkanı...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Fotoğraf yok arkadaşlar.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bir dakika, benim danışmanım, benim için çekiyor Sayın Başkan.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Milletvekili yapsın ama danışmanlar...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Benim danışmanım. Ben mi çekeyim kendimi? Benim için çekiyor, öyle şey olur mu Sayın Başkanım?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Demin Erhan Bey, müdahale ettiler.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, hayır, gazeteci değil; benim danışmanım, beni çekiyor.

ERHAN USTA (Samsun) - Hayır, memur çekiyordu. Memur çekebilir mi?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hayır, haberciydi o.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Benim danışmanım, Meclisin resmî danışmanı.

ERHAN USTA (Samsun) - Haberciyse problem yok.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Haberciydi, demin Erhan Bey müdahale etti.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Haberci değil, benim danışmanım diyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Diyorum ki bir öncesinde haberciye müdahale ettirdi; bana söyledi, ben de müdahale ettim, onu durdurdum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Neyse, benim danışmanım yani şu anda.

ERHAN USTA (Samsun) - Milletvekili bunu çekebilir, biz de Plan ve Bütçede bunu yapıyorduk.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Benim için bir mahzuru yok yani.

ERHAN USTA (Samsun) - Kamu görevlisi memur, hatta orada STK temsilcisi yazıyor, ondan...

MURAT EMİR (Ankara) – Aleni bir şey yapıyoruz Sayın Başkan.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan, basın var, her şey var, benim danışmanım beni çekiyor, lütfen yani şu işin vahametini bozmadan devam edelim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Buyurun Başkanım.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bakın, arkadaşlar, şimdi bu meselede biraz önce de dedim, benim ve vicdan sahibi herkesin dinlediğinde gerçekten uygulanacağı hikâyeler; çok daha fazlasını dinleyebiliriz, başka yerlerde başka çok daha fazla hikâyeler de dinleyebiliriz ama acıları yarıştırmak

doğru değil. Başı açığın acılı hikâyesini de dinleriz, başı örtülünün de. Bugüne kadar bu meseleler yaşandıysa ne yazık ki bu bizim ortak ayıbımızdır, onu yarıştırmak gibi bir derdim yok ama böylesine bir mesele ortaya atıldığında ilk tepki şunu beklerdik: “Ya, kanun teklifi vermişsiniz, gelin ama bunu düzgün, derli toplu bir yere...” Eksik verdiniz, düzeltelim. Gollük pas “Bu mesele benim için bir oyun alanıdır.” demektir. Her iki kelime de futbol oyunundan alınmış kelime. Bu benim için bir hak problemi değildir, bir oyun problemidir. Futbol oyununda takımlar vardır, iki takım; biri yenecek, öbürü yenilecek, bilirsiniz. Ha, “gollük pas” dediğimizde...

RECEP ÖZEL (Isparta) – Berabere de kalır ya.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ya, bir saniye Recep Bey.

“Gollük pas” dediğimizde bu bir rekabet alanıdır, bu bir oyundur. Ben yirmi yıl bunun ekmeğini yedim, bugün bunun ekmeğini size yedirmem, şimdi hadi bakalım el yükseltelim; mesele budur, geri kalan lafûgüzaf.

Şimdi, peki, geldi kanun teklifi, anayasa değişikliği teklifi geldi. Bu tartışma, bir kere kılık kıyafet özgürlüğü meselesidir; başörtüsü kılık kıyafet özgürlüğünün bir parçasıdır. Bizim verdiğimiz kanun teklifi de kılık kıyafet özgürlüğü çerçevesindedir. Bugüne kadarki hâkim müesses nizam açısından en çok başörtüsü üzerinden kılık kıyafet özgürlüğü tartışıldığından başörtüsüyle ilgili hak ihlali meseleleri, öyle hikâyeler zengindir. Ama AK PARTİ iktidarının yirmi bir yıllık iktidarından sonra, bırakın parti devleti, devlet partisi olmayı, her şeyiyle devletle partinin bütünleştiği, devletle özdeşleşip “devlet benim” dendiği bir dönemde, artık sadece başı örtülü olanlar değil, başı açık olanların ya da başörtüsünün ötesinde kılık kıyafetiyle ilgili kendi penceresinden güvence bekleyen başka kesimler ortaya çıkmaya başladı. Dolayısıyla, bu mesele, özünde bir kılık kıyafet, hak meselesidir. Bu mesele, Anayasa’nın evrensel olarak hakları düzenleyen hükümlerinde zaten düzenlenmiştir, Anayasa değişikliğine gerek yoktur. Şimdi, hemen itiraz edeceksiniz, ben kendi kendime edeyim itirazı: “E, peki, gerek yoktuysa, 2008 yılında biz kanunu değiştirdik, siz de Anayasa Mahkemesine gittiniz. Anayasa değişikliğine rağmen Anayasa Mahkemesi ihlal kararı verdi.”

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Bülent Bey, o zaman yasaklar devam ediyordu.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi, dinleyin, arkadaşlar...

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Yasaklar devam ediyordu.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, hayır.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Sordunuz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Siz bize “Anayasa meselesi değilse, Anayasa Mahkemesi niye iptal etti o zaman?” diyeceksiniz, ben sizin yerinize soruyorum soruyu.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Hayır, hayır; yasaklar devam ediyordu.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi, Özlem Hanım, başka sorunuz varsa sorarsınız.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ya, bir saniye...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi, ya bir durun Allah’ınızı severseniz.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ya, bir saniye...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ya, ben gazı almışım gidiyorum, dur, frene basma, ara verdirme, es yaptırma.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ya, frenlemek bu kadar kolay mı...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ya, dur, ne güzel, bak, şiir gibi akıyor, bak şiir gibi. Onun için durun, iyi şey çıkar buradan, güzel iş çıkar.

MURAT EMİR (Ankara) – Rahatsız oldular Sayın Başkanım konuşmanızdan, rahatsız oldular.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Güzel iş çıkar buradan.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Özlem Hanım “Burada soruları ben sorarım.” diyor. Bu nasıl özgürlük?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi...

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Bülent Bey, soru sorduğunuz için cevap vermek istedim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yok, soru sormuyorum, bu hitabet üslubudur, soru değil. Soruyu sorarım, bırakırım; bu, hitabet üslubudur, bunu en iyi siz bilirsiniz.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ben de cevap vermek istiyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – En iyi siz bilirsiniz, sizin konuşmanızın içerisinde en az 20 tane soru tarzlı hitabet vardır.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Var, var; doğru.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Evet.

Şimdi, arkadaşlar, tabii buradaki mesele... Şunu diyeceksiniz: “2008 yılında Anayasa değişikliği sorunu yoksa siz gittiniz Cumhuriyet Halk Partisi olarak Anayasa Mahkemesine ve Anayasa Mahkemesi iptal etti.” Evet, keşke gitmeseydik. Var mı ötesi?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Bravo!

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ha, bakın, keşke gitmeseydik, gitmenin ötesinde... İşte, bu tutumlar size hak etmediğiniz on iki yıllık daha ilave iktidar verdi, ne yazık ki hak etmediğiniz on iki... Yani kullandığınız, tepindiğiniz bu mağduriyet...

(Uğultular)

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ya, bir durun arkadaşlar.

Şimdi, rahatsızlık nerede? Rahatsızlık, biz artık bu malzemeyi vermiyoruz yani bir başka tabloda o yüzden huzursuzsunuz.

Ha, şimdi, hukukçu olarak gelelim işin teknik yanına, Anayasa Mahkemesi.... Peki, Anayasa’da iptal için imkân yoksa Anayasa Mahkemesi bunu nasıl iptal etti? Ya, şimdi, anayasa uygulayıcılarla ilgili problem var. Mesela, Anayasa’da “Basın özgür.” diyoruz, Anayasa’da “Basın özgür.” dememize rağmen basın özgürlüğünü sınırlayan birçok düzenleme var, birçok uygulama var. Basın özgür mü? Anayasa’da “Yargıya müdahale edilemez.” diyoruz, daha Ekrem İmamoğlu kararı meydana, yargıyla ilgili kararlar meydana, hâkimlerin üzerindeki baskı meydana; bu, uygulamayla ilgili sorundur, Anayasa’nın varlığıyla ilgili sorun değil. Uygulama siyaset atmosferiyle ilgili bir şeydir. Türkiye’de yapmamız gereken şey Anayasa’yı değiştirmek değil, siyaset atmosferini değiştirmek. E, biz tam da bunu yapıyorduk, tam da buna uygun katkı sağlıyorduk. Bu meselelerin, hak meselelerin siyasetin malzemesi yapılmaması için bir siyaset ortamı yaratıyoruz. Kanun teklifi de bunun tam da göbeğindeki, ortasındaki, merkezindeki bir adımdır, dilimizde bunun merkezindeki bir adımdır, helalleşme de bunun merkezindeki bir adımdır Kanun teklifinden nasıl rahatsız olduysanız “helalleşme” sözünden de öyle rahatsız oldunuz. Yani hemen bir samimiyet tartışması başladı Sayın Genel Başkan helalleşmeyi söyler söylemez.

Değerli arkadaşlar, bakın, bu kanun teklifinden, bu meseleden nasıl korkuyorsanız, bu meselelin elinizden alınmasından, helalleşme söyleminden de aynı güçte ve etkide korkuyorsunuz, çekiniyorsunuz. Bakın, çok net söylüyorum helalleşme Cumhuriyet Halk Partisinin bir şahsi meselesinin ötesindedir. Bugün, yıllardır iktidar elbisesini giyen iktidar olduktan sonra ne yazık ki zulüm hırkasını da giyiyor, böyle bir gelenek var. Şimdi de sizin üzerinizde o zulüm hırkası iktidar hırkasıyla beraber ve şimdi helalleşme kimin döneminde olursa olsun, hangi zamanda olursa olsun, iktidar hırkasını giyenlerin zulüm hırkası değil hoşgörü hırkası giyerek eskiden zulüm hırkasıyla yapılanlarla yüzleşmesidir. Helalleşmenin özü budur tarif edelim diyorsanız. Helalleşmenin özü yıllarca zulüm hırkası giyen iktidarların uygulamalarına karşı yeni bir iktidar döneminde iktidarın hoşgörü hırkası giyip eskiyle yüzleşmesidir, bu acıları artık tamir etmesidir. Şimdi, bundan da rahatsız oldunuz aynı bu mesele gibi.

Değerli arkadaşlar, bakın, burada bir şeyi merak ediyorum, gollük pası anlattım tekrar oraya dönmeyeceğim; bu nasıl görüldüğünün en çarpıcı özeti ve tarihe, bu Anayasa değişikliği, “başörtüsü tartışması” olarak geçmeyecek, “gollük pas hesabı” diye geçecek ama biz ne pas verme düşüncesindeydik ne de gol atma düşüncesindeyiz, biz Türkiye’nin normalleşmesini istiyoruz. Hangi iktidar olursa olsun iktidara geldiğinde iktidar gücünü zulme dönüştürmesini istemiyoruz. Hiçbir çocuğumuzun, evladımızın, hiçbir vatandaşımızın kılık, kıyafeti nedeniyle ne horlanmasını ne de yükseltilmesini doğru bulmuyoruz. Bu mesele bir ayrıcalık meselesi olmayacaktır.

Ha, şimdi gelelim şu işe. E, bu mesele buradan tartışıldı değil mi? Bir mesele kendi gündeminde yürür. Neydi konu? Başörtüsü, kılık kıyafet özgürlüğü. Peki 41’inci madde ne? 41’inci maddeyi olumlu bulursunuz bulmazsınız. 41’inci madde ne, niye kuyruk takıyorsunuz? Bir tane mevzu var çözülmesi gereken. Hani anlattınız ya yetmiş yıldır -affedersiniz, tarihlerini anlattınız- devam eden hikâye 41’inci maddedeki hikâye değil, erkek kadının evlenememesi meselesi değil. Zaten gerekçenin 3 sayfasının yüzde 90’ı 24’üncü maddeyle ilgili küçücük bir paragraf 41’inci maddeyle ilgili.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – İlk tehlikeden bahsettiniz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) - Lütfen üstadam, lütfen.

Hatırların konuşmalarında, teklif sahiplerinin konuşmalarında da bakıyorsunuz arkadaşlar, elli dakikanın neredeyse kırk sekiz dakikası, kırk beş dakikası -yanlış tuttuysam siz düzeltin- 24’üncü madde başörtüsü, geri kalan öbürü. Hikâyeler anlatıldı ya da bundan sonra anlatılacak, anlatılacak, belli ki hazırlanılmış ama o hikâyelerin içerisinde hep başörtüsüyle ilgili mesele var, yani gündem bu, tartışma böyle başlamış, kanun teklifi böyle gelmiş. 41’inci madde niye, kuyruk niye? Niye kuyruk takıldı? Siz de çok iyi biliyorsunuz, ben de çok iyi biliyorum, biz de çok iyi biliyoruz, milletimiz de çok iyi biliyor. Gol atmak için kuyruk takıldı. Pası verdiniz. Sadece 24 olursa aman destek veriverirsiniz, biz bunu nasıl başka bir tartışma alanına çeviriverelim, yeni bir kuyruk takalım da... Ha, başka bir şey daha var. Sadece o değil, bir de yakın tarihten öykünme var. Yani biraz Macaristan’dan mülhem bir seçim kampanyası hazırlığınız var demek ki. Yani Orban taklidi taktikler var işin içerisinde, Orban taklidi taktikler var. Yani Macaristan’da yakın tarihte orada da bir otoriter popülist lider çökerken kurtuluşunu buna sarılmakta buldu. Burada da bu sandıkları yan yana koyarız referandum sandıklarını, burada da çöküşümüz buradan kurtulur mu diye Orban taklidi taktikler de sizi kurtaramayacak arkadaşlar, bu kadar.

Şimdi, gelelim diğer meseleye; 41’inci madde. Grup Başkan Vekilimiz Sayın Engin Altay burada, teklif sahiplerinin bir kısmı daha teklifi hazırlamadan Sayın Adalet Bakanıyla birlikte ziyarete geldiler, her partiyi ziyaret ettiler, bize de geldiler. Ben de Sayın Grup Başkan Vekilimizle beraber karşılama heyetindeydim. Sayın Elitaş geldi...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Nerede Elitaş?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – ...Sayın Adalet Bakanı geldi ve Genel Başkan Yardımcınız geldi, diğer değerli milletvekili arkadaşımız...

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ali İhsan Bey geldi.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ali İhsan Bey geldi, evet. Şimdi ben orada sordum -burada tekrar söylüyorum, gizli saklı bir şey değil- dedim ki: “Ya, Sayın Başkan, Sayın Bakan, bu 41’inci maddeyle ilgili söylüyorsunuz talebinizi. Ben bir şeyi merak ediyorum: Adalet Bakanlığı istatistikleri sizde, devlet, hükûmet sizde, siz bu konuda... Bu meselenin büyüklüğü, bu meseleyle ilgili problemin şeyi ne?” Şimdi Medeni Kanun’un 124 ve 134’üncü maddeleri açık ve 180 ve devamı maddeleri, Nüfus Kanunu açık. Bizim yasalarımızda erkek ile kadından başka bir evlilik yok, tahayyülümüzde de yok, böyle bir tahayyül de yok; bir iki kişi kendi kafasından bir şey söylüyordur, planlıyordur, böyle bir mesele yok.

MURAT EMİR (Ankara) – Feti Bey’in kafasında var.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Var, var.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Feti Bey, pardon.

Hadi, yetmiş yıllık hikâyeyi anlattınız, bunun için de bir yedi yıllık hikâye bulsaydınız ya. Nerede bunun hikâyesi? Bunun hikâyesi yok, bunun gerekçesi de yok, yazamamışsınız. Dedim ki: “İstatistiklerinizde böyle bir talep var mı?” Yani bugüne kadar İçişleri Bakanlığı istatistiğinde, bakanlıkta... Ombudsman burada, kamu denetçimiz “Ya, biz 2 erkek evlenemiyoruz, 2 kadın evlenemiyoruz.” diye bir ihtilaf var mı, bir başvuru var mı? Bununla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde hak arayan bir şeyler... Bir şey yok, olsa bile tek tüktür; yok, gündemde yok. Ha, gündeme getirdiniz, olmayan bir şeyi gündeme getirdiniz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Eşğin aklına karpuz kabuğu düşürdüler.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Niye? Çünkü hesap belli, Macaristan’dan mülhem bir kampanya peşindesiniz burada. Bu, meseleyi ne yapar? Bu meseleyi çözmek değil derdiniz, bu meselenin üzerinde Allah ömür verdiği sürece, millet izin verdiği sürece tepinebildiğiniz kadar tepinmek istiyorsunuz; mesele bu. Onun için de bunun üzerine de tepinecek bir alan arayışındasınız; vermeyeceğiz o alanı size, şimdi o alanı vermeyeceğiz.

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) – Ne kadar çirkin bir şey, “tepinmek” nedir?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ya, bir durun arkadaşlar, şimdi burada..

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) – Temiz bir dil kullanın.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani neresi kirli Hanımefendi, Sayın Milletvekilim, neresi kirli? Tepinme diyorum ya, tepinme.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Üzerinde tepinmek: Bir konu hakkında ısrarla üstünde durmak demek.

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) – Size göre.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Genel kullandınız.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır efendim. Beni herkes bilir, benim dilimin ne kadar temiz olduğunu bütün milletvekili arkadaşlarımız bilir.

Şimdi, buradaki meselede, biraz önce yasaklardan bahsettik. Grup Başkan Vekili Sayın Özlem Zengin Sayın Cumhurbaşkanımıza yapılan, uygulanan yasaklardan bahsetti; doğrudur. Türkiye demokrasi tarihinin, hukuk tarihinin en büyük ayıplarından birisidir; hiç tereddüt yok. Kaldırılmasında Anayasa değişikliğine de destek vermenin onurunu yaşıyoruz hani bazı hatalarımızı söylüyorsunuz ya; e, burada da bunun çözümüne parti olarak geldik, Anayasa'yı değiştirerek...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Çağrısını yaptık.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Çağrısını yaptık ve çözümünde paydaşız burada. Ha, şimdi buradaki mesele şu: Dedim ya, dünün mazlumlari bugünün zalimi olmaya başladı diye, şimdi aynı şey, hem de takdiriilahî, kaderin bir cilvesi, ya, İstanbul Belediye Başkanırken Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a dönemin vesayetçi yargısının -işte söylüyorsunuz- yaptığı uygulama bugün İstanbul'u 2 kere kazanmış, 2 seçimde kazanmış İstanbul Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'na bu dönemin vesayetçi yargısıyla aynı yasaklar uygulanıyor. Yani size karşı olunca "zulüm", siz iktidar olup başkasına karşı olunca "Haktır, hak ettiler." bu olmaz, değiştirmemiz gereken şey budur. Girmeyeceğim o meseleye yani o ayrı bir konu, onu herkes biliyor, her yerde konuşacağız ama İstanbul'da dönen, şu andaki planlanan işleri biliyoruz.

Değerli arkadaşlar, burada, bugün kılık kıyafet özgürlüğünü konuşacağız, başörtüsü özgürlüğünü konuşacağız. "Bu imandır, siyaset değil." saygı duyuyorum, başım üstüne, eyvallah. Sadece iman değil, özgürlüktür. Evet, iman olması çok yüksek düzeyde saygıdeğer bir şeydir ama insanın hakkı olması en az o düzeyde saygıdeğerdir. O zaman şunu sorarlar: "Yani bizim her şeyimiz iman üzerine kurulu." Ya, bırakın arkadaşlar, bırakın.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Siyaseti hiç anlamamışsınız, sıfır anlamak.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani Sapphire AVM'yi 100 milyon dolarlık borca sayıp, malını alıp sonra 48 milyon dolara aynı malı borçluya geri satmanın iman neresinde?

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Hiç anlamamışsınız konuyu. İman neresinde? "Siyaseten yapıyorsunuz." dediğiniz için, cümlelerin tamamı üzerinden...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bakın, çok net.

Eğer bu mesele...

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Hiç anlamamışsınız, hiç.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ben anladım, siz cevap verirsiniz.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Sıfır anlamak.

RAFET ZEYBEK (Antalya) – Her şeyi siz anlıyorsunuz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bu mesele, sadece eğer gerçekten hak meselesi, iman meselesi, çözüme meselesi olsaydı buralara hiç gelmezdik.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – İman ne kadar rahatsız ediyor sizi! Bu kadar mı imandan rahatsız olunur ya!

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Değerli arkadaşlar, Diyanete cevap vermemeye ilgili Grup Başkan Vekili Sayın Erhan Usta çok net bir şey söyledi yani siz... Hem de aynı gün ya... Çarşamba günü -Karma Komisyon üyesiyiz biz- buraya geleceğiz, Karma Komisyonunda 1.760 dosyanın içerisinde 2 milletvekilimizin dosyasını çekeceksiniz "ibretlik" diye onu görtüşeceksiniz. İYİ Partiden ve Cumhuriyet Halk Partisinden verilmiş olan yolsuzluk dosyaları var, rüşvet dosyaları var, bir sürü

dosya var, bunlara dokunmayacaksınız, en son tarihli 2 tane fezlekeyi aynı gün alelacele görüşmek için gruplardan randevu talep edeceksiniz. Hiçbir şey olmasa bile nezakete uygun değil, takdir edin, kendiniz bu meseleye bakın.

Değerli arkadaşlar, buradaki konu şudur: Biraz önce söyledim, yanlış yapan olmuştur, doğru yapan olmuştur, mesele bugünden sonra ne yapılacağı meselesidir.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – 41’e gel, 41’e.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Feti Yıldız Bey, çıktı söylüyor yani iyi, güzel. Ya, biraz önce Grup Başkan Vekilimiz anlattı. 2008 yılında bizim yaptığımız kusuru söylüyorsunuz da bizim Anayasa’yı değiştirirken attığımız o doğru adımı niye söylemiyorsunuz? 2010 yılından sonra yaptığımız doğru buluşmayı niye söylemiyorsunuz? Çünkü 2010 yılından önceki dilimiz, tutumumuz, pozisyonumuz devam etsin istiyorsunuz.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Yeni bir şey sorayım o zaman: Listelerde yer verecek misiniz LGBT’ye?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Devlet Bahçeli...

Ona da cevap vereceğim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – LGBT’ye niye bu kadar ilgilisin Feti Bey?

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Nasıl bir dil bu?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ne demek nasıl bir dil Sayın Vekil ya, Allah Allah! “LGBT” diyor başka bir şey demiyor adam ya!

FETİ YILDIZ (İstanbul) – 41’inci maddeyi konuşuyoruz.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Nasıl...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – LGBT nasıl bir dil? Maddenizde LGBT yazıyor mu?

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Hayır.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – E, o zaman “LGBT” nasıl bir dil?

Ben size demiyorum, Feti Bey’e söyleyin o dili.

Değerli arkadaşlar, Sayın Devlet Bahçeli Başbakan Yardımcısı, Devlet Planlama Teşkilatı kendisine bağlı. O zaman, o dönemde Millî Gazete’de manşet oldu. Devlet Planlama Teşkilatında bir afiş var: “Köpekler ve başörtülüler giremez.” Afiş aynen bu; “Köpekler ve başörtülüler giremez.”

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Yalan zinhar.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ya, burada “Zinhar yalan.” işte, görüntüyü hemen size gönderelim, atalım, bakarsınız internete girin.

Şimdi, burada bu meseleyi soruyorlar, Başbakan Yardımcısı olduğu için kendisine bağlı Devlet Planlama Teşkilatı diyor ki: “Çağ dışı kıyafetlere izin vermiyoruz.” Hani biraz önce Özlem Hanım “çağ dışı kıyafet” deyince hatırladım, benim sözüm değildi “Ne demekse anlamıyorum.”

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Ne demekse hâlâ anlamıyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ben de gerçekten anlamıyorum, ben de anlamıyorum ama çağ dışı kıyafet Sayın Bahçeli’nin sözüydü; bir.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Bakanlığın verdiği cevap başka şey, “Bahçeli’nin sözü” demek başka şey.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Bahçeli’nin imzası var.

Siz düzelttin orada, siz Grup Başkan Vekiliniz.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Siz düzeltin, elinizdeyse o evrak siz düzeltin.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Şimdi çıkarınız.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Çıkarmayın, okuyun.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – İkincisi, arkadaşlar, burada, bu tabelayı asan kurumun başındaki kişi de daha sonradan yine Sayın Bahçeli tarafından Milliyetçi Hareket Partisi milletvekili yapıldı. Şimdi buna ne diyeceksiniz? Hadi diyelim ki o oradaki müdürün kusuruydu, niye milletvekili yapıldı? Yani zihniyetten bahsediyoruz ya şunun için: Yeminle söylüyorum girmeyecektim yani öyle bir niyetim yoktu ama başından beri mesele... “Şu tarafı yaptınız...” Ya, gelin, bir sükûnetle bu meseleleri bırakıp doğru dürüst bir şey yapalım.

Sonra, başka bir şey, Sayın Merve Kavakcı’yla ilgili mesele gündeme getirildi. Evet, yanlış bir iş olmuştur.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Çok...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hiç kabul edilebilir bir şey değildir ama bu süreçten sonra Sayın Merve Kavakcı’nın vatandaşlıktan çıkarılması kararnamesinin altında Sayın Devlet Bahçeli’nin imzası vardır. Nasıl olacak bu şimdi? Biraz önce... Şunun için söylüyorum bunu, bakın: Ne Sayın Bahçeli’yle ne MHP’yle ne AK PARTİ’yle ne başkasıyla polemik derdinde değilim. Şunun derdindeyim: Ya, gelin bir fırsat...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Şu yaptığın polemik.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ya, siz yaptınız, ben de bunu söylüyorum; girmeyecektim.

Şimdi, mesele şu: Gelin, bir fırsat geldi, bu mesele, eğer burada siyaset üslubunu değiştirmediğiniz sürece, hâkim siyaset iklimini ve kültürünü değiştirmedığınız sürece Anayasaları, şunları bunları değiştirerek bir şeyi çözmek mümkün değil.

Ha, gelelim bu meseleye; evet, biz başörtüsü yasaklamasına karşıyız.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Bravo(!)

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Biz kılık kıyafet yasaklamasına karşıyız.

ÖZLEM ZENGİN (Tokat) – Bravo(!)

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Biz başörtüsü takılması ya da takılmaması, başının açık olması ya da örtülü olması üzerinden kişilerin derecelendirilmesine, numaralandırılmasına, pozisyon tarif edilmesine karşıyız ve bununla ilgili, bu meseleyle ilgili endişe duyuluyorsa -bakın, Anayasa değişikliğine bizce gerek yok, tekrar onlara dönmüyorum ama- ve bu gerçekten bir futbol oyunu ya da bir siyaset oyunu gibi görülmüyorsa... 24’üncü madde üzerinden tartışma başladı mı? Çözeriz 24’üncü maddeyi; İYİ Parti’yle beraber geliriz, sizin teklifiniz üzerine bir teklif veririz. Gelin, herkesi kucaklayacak, ayrım yapmayacak, mahzurları... Sizin yapmadığınızı yani bizim kanun teklifimize sizin yapmadığınızı biz yaparız.

Ha, 41’inci madde meselesine gelince. Arkadaşlar, sizin oyunun kurallarını koymanızın, hakemi belirlemenizin, sahayı seçmenizin ve böyle önemli bir meseleyi hiç gündemde yokken bir seçim malzemesi hâline getirip gollük pas hâline getirmenizin; hatta daha da ötesinde, bu meselede, toplumda var olmayan yeni çatışma ve yara alanları açmanızın malzemesi olmayız. Ha, öyle bir düşünceniz varsa zaten gideceksiniz, yüz on dört gün sonra yoksunuz; yüz on dört gün sonra Türkiye’de, inşallah, yeni bir iktidar gelecek ve inşallah, o yeni gelen iktidar Türkiye’ye nefes aldıracak, huzur bulduracak bir Anayasa’yı da yapacak milletle beraber ve orada hep beraber bütün bu meseleleri konuşmayacağız.

Son sözüm şudur -yine de sabrınıza teşekkür edeyim, pek sabredemediniz ama- arkadaşlar: Bu mesele sizin oyun alanınız değildir; yirmi bir yıl tepindiniz, artık bunun üzerinde tepinmekten vazgeçin. Kızlarımıza yazıktır, çocuklarımıza yazıktır, evlatlarımıza yazıktır; onları siyasetin malzemesi yapmayın.

Hepinize teşekkür ediyorum.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Ailenize yazık değil mi?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Sayın Başkan...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Şimdi...

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Bir saniye Sayın Başkan...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Buyurun.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Milliyetçi Hareket Partisine yönelik olarak, Sayın Genel Başkanımıza yönelik olarak birtakım iddialar söz konusu oldu, onları bir cevaplamak gerektiği kanaatindeyim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok kısa olursa... Çünkü Yılmaz Bey’e, daha AK PARTİ Grubuna sabahtan beri hiç söz vermedim.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Mutlaka...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Onun için, Grup Başkan Vekilimiz bekliyor.

IV.-AÇIKLAMALAR (Devam)

3.- *Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül’ün, Aydın Milletvekili Bülent Tezcan’ın (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi’nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında MHP’ye ve Genel Başkanlarına yönelik iddiaları olduğuna ilişkin açıklaması*

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Şimdi burada Cumhuriyet Halk Partisi geçmişte pişmanlık duyduğu bu meselelerden ötürü yanına bir arkadaş arıyor herhâlde, bu noktada bir gayreti ne yazık ki görüyoruz. Bu yaşananlar tarihe geçmiş olan, siyasi tarihimizin içerisinde olan hadiselerdir. 28 Şubat gibi son derece netameli, insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere büyük darbe indiren çok sıkıntılı bir sürecin hemen arkasından gerçekleşen, yaşanan bir siyasi dönemde o dönemin mevzuat hükümleri çerçevesinde, o dönemki idarenin yapmış olduğu genel uygulamalar çerçevesinde, bakanlıklar içinde alınan kararları -Sayın Genel Başkanımıza özellikle- Genel Başkanımızın kararı ve “çağdaş olmayan kıyafet” ifadesini sanki bizzat Genel Başkanımızın yazmış olduğu bir ifade olarak değerlendirmek...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – İmzası var altında; soru önergesine cevap yazmış, imzası var.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Devletin işleyişini biliyorsunuz.

Bu şekilde değerlendirmek başka bir şey, 3 Mayıs 1999 yılında --demin size konuşmam sırasında okuduğum ifadeler Sayın Genel Başkanımızın ifadeleridir aynı zamanda- Sayın Genel Başkanımız “Üniversitelerdeki başörtüsü dramı da dâhil olmak üzere, din ve vicdan hürriyeti ile laik devlet prensibi çerçevesinde gündeme gelen tartışma ve gerilimlerin zıtlasma ve inatlaşmayla değil, uzlaşma ve ikna yoluyla çözülebileceğine inanmaktayız. Bunun için de her türlü meselede olduğu gibi, taraflar arasında samimiyet, ciddiyet ve güvenin esas olduğunu düşünmekteyiz. Her parti ve kuruluşun böyle bir anlayış ve çözüm zemininin oluşması için elinden geleni yapmasını şart görmekteyiz. Bu, aynı zamanda tarihi ve toplumsal sorumluluğun da bir gereğidir. İşte, partimizin dünden bugüne takip ettiği siyasi çizginin

benimsediği üslubun özeti budur.” Bu, 3 Mayıs 1999, Devlet Bahçeli’nin yapmış olduğu konuşma. Bunun arkasından siyasi tavır olarak, siyasi program olarak Milliyetçi Hareket Partisinin bu noktada, bir özgürlüğün getirilmesi hususunda elinden gelen bütün çabayı, o süreçler içerisinde gösterdiğini görmekteyiz. Merve Kavakcı’yla ilgili alınan karar, vatandaşlıktan çıkarmayla ilgili karar, farklı bir gerekçeyle alınan karardır, bunu siz de çok iyi biliyorsunuz. Arkasından da Sayın Cumhurbaşkanı tarafından Cumhurbaşkanı kararıyla iptal edilmiş olan bir karardır ancak çifte vatandaşlıkla alakalı bir karardır bu. Bunu başka şekilde, sanki başörtüsüne ilişkin bir karardır da bunun altına imza atmışız gibi göstermenizi kabul etmek mümkün değildir.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Muamele oradan kaynaklanıyor.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Milliyetçi Hareket Partisinin Anayasa değişikliği konusundaki tavrı 2008 yılında en net, en sarıh şekilde ortaya çıkmıştır. Orada verilen karar, gösterilen tavır önemlidir ve devamında da sizin göstermiş olduğunuz karar da önemlidir. Bunun kurumsal olarak kendiniz açısından bağlayıcı olduğunu düşünürseniz, bu noktada bir nedametın ortaya çıkmasını bir kazanç addederiz ama meseleye, CHP’nin buna olan yaklaşımını ve bu noktadaki düzeltmeyi sadece Kılıçdaroğlu geldi, bu düzeldi, öncesine dair sanki hiçbir şey olmamış gibi bakarsanız büyük bir yanlışlık olur. Çünkü “Çankaya’nın yolları şeriate kapalıdır.” sloganları bizim partimizde atılmadı. Bunun altını çizmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Şeriatı mı savunuyorsunuz?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4779) (Devam)

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Şimdi de Bartın Milletvekilimiz, AK PARTİ Grup Başkan Vekilimiz Sayın Yılmaz Tunç’a söz veriyorum.

Buyurun Sayın Tunç.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Değerli Komisyon üyelerimiz, değerli milletvekillerimiz, Komisyonumuza davet edilen çok kıymetli akademisyenlerimiz, sivil toplum kuruluşlarımızın çok kıymetli temsilcileri, kamu kurumlarımızın değerli temsilcileri; ben de hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Tabii, başörtüsü...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Yılmaz, ben ilaç içmeye gidiyorum, ilaç alacağım.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Engin Ağabey, niye, beni dinlemeyecek misin?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hemen ilaç alıp geliyorum.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Ama çok önemli hususlardan bahsedecektim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ben bir dakikaya geleceğim.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Bülent Bey...

Değerli milletvekilleri, başörtüsü yasağı ülkemizde yıllarca konuşulan ve kadınlarımızın büyük mağduriyetine neden olan ve binlerce kadının çalışma hakkından, eğitim öğretim hakkından mahrum kalmasına neden olan büyük bir problem olarak yaşandı. Tarihsel süreçle ilgili çok değerli teklif sahibi Sayın Özlem Hanım ve diğer arkadaşlarımız kronolojiden bahsettiler. Ben de hızlı bir şekilde yani bu kronolojideki kilometre taşlarının da zaıtlara geçmesi açısından birkaç hususa değinmek istiyorum.

Özellikle, 60'lı yıllara kadar varan bir problem, belki 50'li yıllarda da zaman zaman görülen bir problem. Şimdi, 60'lı yıllarda üniversitelerde başlayan yasaklamalar... 70'li yıllarda yine üniversitelere ve kamuda çalışanlara ve barolara kadar uzanan bir yasaklama söz konusu. 80'li yıllarda da yine genelgelerle, yönetmeliklerle, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretim kurumlarında ve yüksek öğretim kurumlarında yasakçı bir anlayış sürdü ve büyük mağduriyetlere neden olundu. Merhum Özal döneminde serbestlik girişimleri oldu. 1984'te, üniversitelerde, türban kullanılabileceğine yönelik yönetmelik yayınlanmıştı, Danıştay hemen iptal etti. 88'de üniversitelerde başörtüsünü serbest bırakan kanun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi. 89'da ikinci kez yapılan Anayasa değişikliği yine Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi.

1990'lı yıllarda üniversitelerde yasaklar yönetmeliklerle devam etti. 25 Ekim 1990'da Yükseköğretim Kanunu'na eklenen ek 17'nci madde "Yürürlükteki Kanunlara aykırı olmamak kaydı ile; Yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir." hükmünü, Anayasa değişikliğini, bu başvuruyu 1991'de Anayasa Mahkemesi reddetti ancak farklı yorumlar nedeniyle bu sıkıntılar, yasaklamalar 1997'ye kadar kısmi serbestlik oldu ama 1997 sonrasında yine yasaklamalar başladı. 1997'de Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı başörtülü öğrencilerin üniversiteye girişlerini yasakladı.

1998'de Anayasa ve mevzuatta hiçbir yasak yokken, yönetmeliklerde de bu yasak yokken, özellikle Refah Partisi -dönemin 1'inci partisi- başörtüsüne özgürlüğü savunduğu için 16 Ocak 1998'de laik cumhuriyet ilkesine aykırı eylemlerin odağı olduğu gerekçesiyle Türkiye'nin 1'inci partisi -en önemli sebebi başörtüsünü savunmaktı- kapatıldı. 3 Mayıs 1999 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde Fazilet Partisi Milletvekili Sayın Merve Kavakcı başörtülü olduğu gerekçesiyle yemin ettirilmedi ve 22 Haziran 2001 tarihinde de Fazilet Partisi, başörtülü aday gösterdiği için ve başörtüsünü savunduğu için -çünkü başvurunun en önemli gerekçelerinden biri başörtüsüne özgürlük istemektir- kapatıldı.

2001 yılına geldik, AK PARTİ kuruldu. AK PARTİ kurulduğunda AK PARTİ'nin kurucu üyeleri arasında başörtülü kurucu üye olması nedeniyle Anayasa Mahkemesine başvuruldu ve kurucu üyenin milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmaması ve bunun da başörtülü olması nedeniyle 2001 yılında AK PARTİ'ye ihtar davası açıldı.

2006'ya geldiğimizde, 2006'da başörtüsü nedeniyle kamudan ihraç edilenleri kapsayan bir disiplin affı için Mecliste kanuni düzenleme yapıldı -yani yine serbestlik gayretleri Parlamentoda bulunanlar- ve 10 Şubat 2008'de de üniversitelerde başörtüsünün serbest olmasını sağlayacak Anayasa değişikliği Meclisten geçti. O dönemde "Milliyetçi Hareket Partisi ve AK PARTİ'li milletvekillerinin oylarıyla 411 el kaosa kalktı." manşetleri atıldı. "Yükseköğretim Kurumlarında ve üniversitelerde Anayasa değişikliğini uygulayın." yazısı derhâl gönderildi ancak 24 Şubat 2008'de Anayasa Mahkemesine başvuru yapıldı. 11 Mart 2008'de Anayasa Mahkemesi yürütmeyi durdurma kararı verdi, 5 Haziran 2008'de de Anayasa Mahkemesi Anayasa değişikliğini iptal etti.

14 Mart 2008 tarihine geldiğimizde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı AK PARTİ'nin kapatılması davası açtı. AK PARTİ'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu gerekçesiyle ki en önemli gerekçe de başörtüsüne özgürlük sağlayan mevzuat değişiklikleri ve Anayasa değişikliği girişiminde bulunmasıydı kapatma davasının gerekçesinde. 30 Temmuz 2008 tarihinde partinin temelli kapatılmaması fakat hazine yardımının belirli oranda kesilmesine karar verildi yani 6 üye “Kapatılsın.” dedi, 5 üye “Kapatılmasın.” dedi, nitelikli çoğunluk sağlanamadığı için AK PARTİ kapatılma eşiğinden döndü. 11 üyenin 10'u da “Hazine yardımı kesilsin.” dedi yani en önemli gerekçe de başörtüsüne yönelik Anayasa değişikliği, başörtüsü serbestliği sağlayan Anayasa değişikliği partinin kapatma gerekçesi olarak gösterildi.

Tabii, özellikle 2011 yılı sonrası AK PARTİ'nin, iktidarında yasaklamaları kaldıran düzenlemelere giriştiğini görüyoruz, özellikle yasaklayan genelgelerin yürürlükten kaldırıldığını görüyoruz ve mağdur olanların haklarının iade edildiğini görüyoruz. 13 Şubat 2011'de 6111 sayılı Kanun'la başörtüsü nedeniyle üniversitelerden atılan öğrencilere üniversitelere geri dönme hakkı tanındı. 12 Temmuz 2013'te 6495 sayılı Kanun'la başörtüsü mağdurlarının kamuya geri dönüş hakkı sağlandı. 31 Ağustos 2013 tarihinde 28 Şubat sürecinde memuriyetten atılanlara kamuya geri dönüş hakkı tanıyan Başbakanlık genelgesi yayınlandı. 4 Ekim 2013'te de ve o tarihten sonra gerek emniyet hizmetlerinde gerek Millî Savunmada, bütün bakanlıklar ilgili yönetmeliklerinde, mevzuatlarında değişiklikler yaparak başörtüsü serbestliğinin 2013 yılından itibaren mevzuatımızda da temizlendiğini, başörtüsü serbestliğinin sağlandığını, özellikle genelgelerin, yönetmeliklerin yürürlükten kaldırıldığını görüyoruz.

Tabii, on yıldan bu yana bir serbestlik söz konusuydu, on yıldan bu yana aslında başörtüsü yasağını milletimiz unutmuştu. Ne zaman tekrar gündeme getirildi? Bir gece yarısı Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı bir video mesajıyla, sosyal medyadan yayınladığı bir mesajla bu konuda bir kanun teklifi vereceklerini kamuoyuyla paylaştı.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yok, Sayın Cumhurbaşkanı “Kazanımlarınızı kaybedeceksiniz.” deyince.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Bülent Bey, ben sataşmadım size.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Demin oradan geldi de ben karıştırdım, siz yaptınız sandım. Sataşma değil, düzeltmeyi.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Şöyle, kanun teklifi tabii, birkaç gün sonra da Meclis Başkanlığına sunuldu. Kanun teklifini hepimiz okuduk, kanun teklifinin kamuda çalışanlara kılık kıyafet özgürlüğü getiren bir teklif olduğunu görüyoruz, sadece kamuda çalışanlara yönelik bir özgürlük getiriliyor, yalnız kamuda çalışmayan, üniversitelerde okuyan, ortaöğretimlerde okuyan ve özel sektörde bu konuda mağdur olanlarla ilgili olarak, eğer kanun teklifinde siz bunu hariç bıraktığınızda, onlarla ilgili bir yasağın geldiğini gördük yani kanun teklifi aslında bir taraftan özgürlük getiriyormuş gibiyken diğer taraftan belli kesimler için yasaklama getirdiğini de görmüş olduk; bütün kamuoyu bunu öğrendi.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Hizmet alan...

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Aynı zamanda, tabii, hizmet alan, hizmet veren ayrımı, tüm bunlar kanun teklifinin içerisinde yoktu. “Kanun teklifi verdik, işte, bunu kabul edin. Anayasa değişikliğine ne ihtiyaç var?” diye Sayın Tezcan söyledi. Tabii, kanun teklifi aslında bir taraftan da şunu ortaya koydu: “2013 yılından bu yana hatta -2011'e de çekebiliriz- 2011 yılından bu yana, on yıldan fazla bir süredir fiili bir durum var, aslında bir yasak var; bu yasağı biz kanun teklifiyle çözmek istiyoruz.” düşüncesidir. Aslında “Bu serbestlik sağlayan geçtiğimiz on yılda sanki bir yasaklama var ama bu bir fiili uygulamadır.” düşüncesini, algısını da aslında beraberinde getiriyor. Şimdi, kanun değişikliği teklifine, buna eğer “Evet.” dense, bu takdirde kanun değişikliğinin değişmesi basit bir çoğunluğa

tabi, dolayısıyla basit bir çoğunlukla değiştiğinde yine, o kanun ortadan kalktığında -tekrar o tarihsel süreçten- bahsettiğimiz o süreçlerdeki yasaklama dönemine tekrar geriye dönme söz konusuydu. O nedenle Anayasa değişikliği zaruret hâline geldi yani burada Anayasa değişikliğine başvurmadan başka bir çare yok. Burada gollük, pas, vesaire... Bu tamamen bir gereklilik ve zorunluluk ve Anayasa’da da yer alması gerekiyor yani kanun teklifimizin gerekçesine baktığımız zaman, kanun teklifimizin gerekçesinde aslında insan onurunu koruyan, kadının onurunu koruyan, kadının hakkını koruyan, insan haklarını, en temel insan hakkını koruyan bir durumun anayasal güvenceye kavuşması söz konusu. Her insan, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez, temel hak ve hürriyetlere sahip. Temel hak ve hürriyetler insan olmanın doğal sonucudur, bir anlaşmadan doğmaz ve devletin insana bir lütfu da değildir. Devletin varlık sebebi, temel hak ve hürriyetlerin kaldırılması yahut sınırlandırılmasına kapı aralamak değil, aksine bu hakların güven içinde ve özgür bir iklimde kullanılmasını teminat altına almak ve bunun önündeki engelleri kaldırmaktır. İnsan haklarına dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletinde insanın temel hak ve hürriyetleri Anayasa ve kanunların teminatı altındadır. Hiçbir insan, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrımcılığa tabi tutulamaz. Herkes kanun önünde eşittir. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar. Böyle bir devlet, kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanılmasının önündeki engelleri kaldırmakla da yükümlüdür.

Temel hak ve hürriyetlerin en önemlilerinden biri de din ve vicdan hürriyetidir. Din ve vicdan hürriyeti, Anayasa’ımızda ülkemizin taraf olduğu milletlerarası anlaşmalarda ve ayrıca birçok uluslararası belge, bildiri ve sözleşmede teminat altına alınmıştır. Laiklik ilkesi, devletin dinî inançlar karşısındaki konumunu belirleyen bir ilke olarak Anayasa’nın başlangıç kısmı ile çeşitli maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın 2’nci maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, dinsizlik anlamına hiçbir zaman gelmeyen laiklik ilkesi, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir. Bu anlayıştan hareketle, laiklik ilkesi devlete negatif ve pozitif yükümlülükler getirmektedir. Anayasa’nın 24’üncü maddesine göre herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Kimse ibadete, dinî ayin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz, suçlanamaz ve hiçbir ayrımcılığa tabi tutulamaz. Bu itibarla, hiç kimse vicdan, dinî inanç ve kanaati sebebiyle temel hak ve hürriyetlerini kullanmaktan, kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanmaktan yoksun bırakılamaz.

Temel hak ve hürriyetlerin kullanılması, hiç şüphesiz, kadınların başlarını örtme veya açma yönündeki tercihlerini de içermektedir. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti kadınların bu noktadaki tercihlerini korumakla mükelleftir. Dinî inancı sebebiyle başını örten ve kıyafet tercihinde bulunan kadınların yasal ve idari düzenlemeler veya fiilî uygulamalarla insan onuruyla bağdaşmayan, Anayasa’ya aykırı, ayrımcı ve çağ dışı uygulamalara bir daha maruz bırakılmamaları amacıyla anayasal güvence getirmek gereği vardır. O nedenle bu kanun teklifi verilmiştir.

Bu kanun teklifiyle Anayasa’nızın 24’üncü maddesinde “din ve vicdan hürriyeti” başlıklı maddesinde başörtüsüne anayasal güvence getirilmektedir. Temel hak ve hürriyetlerin kullanılması ile kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanılması hiçbir kadının başının örtülü veya açık olması şartına bağlanamaz. Hiçbir kadın dinî inancı sebebiyle başını örtmesi ve tercih ettiği kıyafetinden dolayı eğitim ve öğrenim, çalışma, seçme, seçilme, siyasi faaliyette bulunma, kamu hizmetlerine girme ile diğer herhangi bir temel hak ve hürriyeti kullanmaktan ya da kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanmaktan hiçbir surette yoksun bırakılamaz; bu

nedenle kınanamaz, suçlanamaz ve herhangi bir ayrımcılığa tabi tutulamaz. Alınan veya verilen bir hizmetin gereği olan kıyafet söz konusu olduğunda devlet ancak dinî inancı sebebiyle kadının başının örtmesini ve tercih ettiği kıyafetini hiçbir surette engellemek şartıyla gerekli tedbirleri alabilir.

Bu maddeyle, başörtüsüne anayasal güvence getiriyoruz. Çok önemli bir düzenleme. Bu düzenlemeye milletvekillerimizin gerek Komisyonunda gerek Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda çok büyük bir ekseriyetle, nitelikli çoğunlukla “evet” diyeceklerine inanıyoruz. Aksi görüşü düşünmek bile istemiyoruz.

Özellikle, değişiklik teklifinin 2’nci maddesini de çok önemsiyoruz. 2’nci maddede de 41’inci maddede değişiklik yapılıyor. Ailenin korunması ve çocuk haklarını düzenleyen 41’inci maddeye evlilik birliği de tanımlanarak yeni bir düzenleme yapılıyor. Ailenin korunması, evlilik birliği ve çocuk hakları şeklinde madde düzenleniyor.

Aile, Türk toplumunun temeli değerli milletvekilleri. Aile ne kadar güçlü olursa toplum da millet de o kadar güçlü olur. Ailenin korunmasına yönelik düzenlemeyi Anayasa’da özellikle evlilik birliğinin kurulmasıyla başlayan aile kurumunun korunması açısından önemsiyoruz. Evlilik birliğinin yalnızca kadın ile erkek arasında kurulabileceği yönündeki düzenlemenin çok önemli olduğunu düşünüyoruz çünkü aileyi tehdit eden birtakım propagandalara artık bütün dünyada şahit oluyoruz, bunun da ülkemizde birtakım örneklerini hep birlikte görüyoruz. Dolayısıyla, bu anlamda, yasamada görev yapan bizler bu konuyu da önemseyerek aile kurumunu koruyacak, özellikle evlilik birliğini tanımlayan... Zaten çocuk hakları da bu dönemde Anayasa değişikliğiyle Anayasa’mıza girmiştir. Burada, 41’inci madde düzenlemesinin hem çocuk haklarını düzenleyen hem evlilik birliğinin yalnızca kadın ile erkek arasında kurulabileceğini düzenleyerek birtakım sapkın akımların ülkemizde de yaygınlaşmasının önüne geçecek olan çok önemli bir düzenleme olduğunu ve toplumun da buna “evet” dememizi bizden beklediğini buradan ifade etmek istiyorum.

Her iki düzenlemenin hem Komisyonumuzda hem de Genel Kurulda milletvekillerimizin büyük bir ekseriyetle kabul edebilecekleri hususlar olduğunu düşünüyorum. Özellikle Sayın Tezcan’ın “Yüz on dört gün sonra gideceksiniz.” sözü...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – İnşallah.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Ben 2007’den beri Parlamentodayım, siz de 2011’den beri Parlamentodasınız. Sayın Tezcan, siz her Komisyon toplantısında bu “Gideceksiniz.” sözünü hep tekrarladınız ama bir türlü gerçekleşmedi.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bu sefer olacak inşallah.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Bir türlü gerçekleşmedi. Allah’a şükür, kaybetme korkusu bizde yok, kaybetme korkusunun kimlerde olduğunu görüyoruz; bu kanun teklifi bile sizin nasıl bir atmosfer içerisinde olduğunuzu gösteriyor. Zaten siz kendiniz şunu söylediniz: “Siyaset atmosferinin değişmesi nedeniyle bu noktaya geldik ve kanun teklifi verdik.” dediniz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Öyle demedim.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Bunu dediniz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – “Bu işleri çözmenin yolu siyaset iklimini değiştirmektir.” dedim, tam tersi.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Demek ki karşı geldiğiniz Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi nelere kadir, bunu da görmüş oluyoruz. Demek ki Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi sizi bu noktaya çekebiliyor ama keşke sorunlu bir kanun teklifi vermek yerine Anayasa değişikliğine “evet” diyerek hep birlikte, çok büyük bir ekseriyetle Türkiye Büyük Millet Meclisinde çözssek.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – “Siyaset iklimini değiştirmemiz lazım.” dedim, söylediğim bu.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Türkiye Büyük Millet Meclisinde her 2 maddeyle ilgili bir problem ortaya çıktığında, referandum aralığında kaldığı takdirde... Ki biz bunu öngörmüyoruz, milletvekillerimiz kendi vicdani kanaatleriyle o... Çünkü grup kararı alınmıyor.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – İşte, bütün mesele orada.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Her milletvekilimizin vicdani kanaatine göre, orada toplumun, milletin beklentisi yönünde oy kullanacaklarına inanıyoruz. Referandum aralığında kalırsa da en doğru kararı milletimiz verecektir, milletimiz en güzel hakemdir diyorum.

Komisyonu saygılarımla selamlıyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın milletvekillerimiz, biliyorsunuz 11.00’de başladık, son derece verimli bir toplantı yaptık. Bir saat, daha doğrusu elli dakika, saat üçte toplanmak üzere bir yemek arası verelim. Karşı binada, ana binada, üyeler lokantasında yemek ikramımız olacak; lütfedersiniz... STK’ler de dâhil olmak üzere kamu kurumlarından, sendikalardan gelen hocalarımızın hepsiyle karşı binada yemek yiyelim; saat 15.00’te başlayalım.

Başladığımız zaman -geldiğimiz zaman hazır olunması açısından söylüyorum- Mustafa Yeneroğlu Bey’e ilk sözü vereceğim, arkasından Profesör İbrahim Özden Kaboğlu’na söz vereceğim, arkasından Pakize Mutlu Aydemir’e söz vereceğim, arkasından Emine Yavuz Gözgeç Hanımefendi’ye söz vereceğim; Recep Özel ve Metin Çelik şeklinde devam edecek.

Çok teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 14.15

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 15.05****BAŞKAN: Yusuf BEYAZIT (Tokat)****BAŞKAN VEKİLİ: Ali ÖZKAYA (Afyonkarahisar)****SÖZCÜ: Emine ZEYBEK (Kocaeli)****KÂTİP: Zeynep GÜL YILMAZ (Mersin)**

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın milletvekillerimiz, şimdi İkinci Oturumumuzu açıyorum.

İlk sözü Sayın Yeneroğlu'na vereceğim.

Buyurun Sayın Yeneroğlu.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Çok Saygıdeğer Başkanım, öncelikle söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum, öncelik tanıdığınız için teşekkür ediyorum. Ameliyat olmam sebebiyle bayağı bir rahatsızlığım var, o sebepten dolayı çok fazla oturamıyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Pardon, geçmiş olsun demeyi unuttum.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Estağfurullah.

Değerli Başkanımдан milletvekillerine sıra gelince öncelik talep etmiştim, teşekkür ediyorum ancak tabii şu anda da kimse yok.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Biz varız.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Estağfurullah.

Hâlbuki, elbette her bir arkadaşımızın çok önemli önerileri olacak sonuçta, bunların da dikkate alınmasını arzu ederdim, inşallah tutanaklar dikkate alınır.

Tekrar tüm hazırunu saygı ve muhabbetle selamlıyorum. Anayasa Değişikliği Teklifi'yle ilgili sürecin ülkemiz, milletimiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Şimdi, bugün tabii şunu özellikle gördük: Gerçekten on yıllarca bu ülkenin kanayan yarası olan başörtüsüyle ilgili büyük acıların yaşanmış olması ve bu acılar sebebiyle de bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen bütün siyasi partilerin bundan üzüntü duyması, geçmişte yapılan hataları açıkça ifade etmesi ve bugün başörtüsü özgürlüğünün güvenceye kavuşturulması konusunda tam bir mutabakatın var olması gerçekten Türkiye için çok değerli olduğunu düşünüyorum; bunun altının çizilmesi gerektiği kanaatindeyim. Bu da gerçekten ülkemiz için aslında bir taraftan acı bir tablo, 2023'te bu meseleleri konuşuyor olmamız daha da acı bir tablo ama diğer taraftan da en azından geçmişte kalmış olması hususunda tam bir mutabakat olması da değerli, önemli.

Tabii, burada aynı zamanda değerli siyasi parti temsilcileri arkadaşlarımız şunun da altını çizdi: “Başörtüsü özgürlüğünü güvenceye alalım.” iradesi ortak bir kanaat olduğuna göre herkesin aslında kullandığı dil olan metinde de o zaman uzlaşalım. Dolayısıyla bunun da değerli olduğunu düşünüyorum çünkü böyle temel hak ve özgürlüklerle ilgili bir meselenin gerçekten Türkiye Büyük Millet Meclisinden üçte 2 çoğunlukla geçmesi ve referanduma gerek olmaması da yine önemli bir aşama olacaktır ki bu olgunluğu da tüm siyasi partilerin ve tüm milletvekillerimizin göstereceğine inancım tamdır. Bugün bu tabloyu burada net bir biçimde gördüğümüzü düşünüyorum. Dolayısıyla burada bundan sonraki süreçte de bu iradenin, ortaya konulan tam mutabakat iradesinin gereğinde de uzlaşılmalı.

Yine, siyasi parti temsilcilerimiz ve aslında kanun teklifini getiren arkadaşlarımız da şunu ifade ettiler: “Aslında Anayasa değişikliğine gerek yok.” Çünkü bu bir uygulama sorunuymuştu; ülkemizde on yıllarca bir uygulama sorunu olarak cereyan etti, Anayasa’ya aykırı bir biçimde bu uygulama gerçekleştirildi. Bu, özgürlükçü laiklik anlayışı yerine ideolojik, devleti taraf kılan bir laiklik anlayışının gereği olarak icra edildi ve maalesef Anayasa Mahkemesi de uzun zaman bu uygulamaları teyit etti ve Anayasa’ya uygunluğunu onadı. Bunu Refah Partisi kapatma davasında olsun, daha öncesinde Anavatan döneminde yine Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği kanun da olsun, yine AK PARTİ’nin kapatılma davasıyla ilgili de gerekçe gösterilmesinde olsun gerçekten bu sıkıntılar yaşandı ve 2012 itibarıyla Anayasa Mahkememiz özgürlükçü laiklik anlayışını benimsedi ve bunun gereği olarak da bu kabul edilemez. Gerçekten bana göre de çok büyük bir ayıp olan, on yıllarca yaşatılan ama bugün daha da -demin Sayın Grup Başkan Vekilinin de ifade buyurdıkları gibi- travmatik bir durum olan ve akla geldiği takdirde insanları duygulandıran bir manzara başörtüsüne yönelik yasaklar ve o zaman uygulanan o otoriter devlet anlayışının gerekleri, o zorbalık. Dolayısıyla şunun da tespit edilmesi gerektiğini düşünüyorum: “Uygulama sorunu.” diyoruz, bu uygulama sorununun bugün başka alanlarda da gerçekleştirildiğini de göz ardı etmemek gerekir. Bu uygulama sorunuysa bugün dahi bizim özgürlükçü bir anayasal devlet kuramamış olmamızın sebebi. Bakın, bugün daha da “Biz yarın öbür gün bir iktidar değişimi olasılığı olduğu takdirde acaba başörtüsü özgürlüğüne yönelik bir ihlal söz konusu olabilir mi? Bu özgürlükleri kısıtlayan bir yaklaşım biçimi olabilir mi?” endişesini taşıyorsak o zaman burada şunu da tespit etmek lazım: Hep birlikte bu dönemin Parlamentosu olarak da özgürlükçü anayasal devletin inşa edilmesi konusunda üzerimize düşeni yapamamışız maalesef. Bunun da tespit edilmesi gerekiyor çünkü yaşanan bu büyük acılar yanında bugün de Anayasa dışında uygulamalar, yargı bağımsızlığının tamamen yok sayılması, yine 28 Şubat mağduriyetlerinin kısmen devam etmesi, Kürtlerle ilgili ciddi sorunlar, KHK mağduriyetlerinin yaşanması ve Alevilerle ilgili özellikle din özgürlüğünü konuşuyoruz, 24’üncü maddeyi konuşuyoruz, bu konuda bile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarının gereklerinin yerine getirilmemesi konusundaki tutum, maalesef bugün de anayasal devlet anlayışından yani insan haklarına, insan onuruna dayanan anayasal devlet anlayışından ne kadar uzak olduğumuzu gösteriyor. Dolayısıyla hep birlikte otoriter devlet anlayışını aşamadığımız sürece, maalesef bu endişelerle her zaman karşı karşıya kalacağız. Bunun da tespit edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Özellikle Anayasa’mızın 24’üncü maddesi bu konuda bakın, çok bariz bir örnek, şimdiye kadar hiçbir arkadaşımız dile getirmedi. Lütfen, her bir arkadaşımıza özellikle istirham ediyorum, Anayasa’nın 24’üncü maddesini, lütfen, İnsan Hakları Beyannamesi’nin 18’inci maddesiyle ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 9’uncu maddesiyle mukayese etsinler. Bizim Anayasa’mızdaki din özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü maddesinin şu anki dünyada kabul gören evrensel standartların ne kadar gerisinde olduğunu çok net olarak göreceklerdir. Dolayısıyla, biz burada başörtüsü başta olmak üzere temel hak ve özgürlükleri anayasal güvenceye kavuşturma noktasında bir irade ortaya koymuş isek o zaman bunun gereği de aslında 24’üncü maddenin evrensel standartlar doğrultusunda ele alınması gerekliliğidir ki maalesef bundan çok uzak bir manzarayla karşı karşıya olduğumuzu da tespit etmemiz gerekiyor. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 9’uncu maddesi olsun, İnsan Hakları Beyannamesi’nin 18’inci maddesi olsun açık ve net bir biçimde bireysel din özgürlüğünü, topluca din özgürlüğünü, inanma inanmama hakkını ve özellikle öğretim hakkını, dinî toplulukların, azınlık grupların öğretim hakkını teminat altına alıyor ama maalesef bugün bizim Anayasa’mızda bu haklar esaslı bir biçimde, net bir biçimde, ciddi kısıtlamalar olmaksızın teminat altına alınmış değil. Dolayısıyla, bizim şu anda üzerinde durduğumuz ve daha ileri bir safhaya getirmeyi arzu ettiğimiz Anayasa’nın 24’üncü maddesi, bu tekliflerin de kabul görmesi neticesinde bile değerlendirecek olsak evrensel standartların maalesef ve

maalesef çok çok gerisindedir. Dolayısıyla, asıl ortaya konulması gereken irade Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9'uncu maddesini ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18'inci maddesini dikkate alarak o standartlara uygun bir 24'üncü madde düzenlemesi yapmak gerekirdi ki olması gereken de bence bu. Bu olmadığı takdirde ve yine bunun gerçekten her bir insanımızda, özellikle hukukun üstünlüğü, insan onuruna dayanan anayasal devlet anlayışı, ötekinin hakkı konusunda ilgili başta eğitim müfredatımız olmak üzere tüm toplumu bilinçlendirme süreci devlet politikası olmadığı sürece bu konularla ilgili maalesef yine yeterli bir netice elde edememiş olacağımızı ve her zaman bu meselelerin siyasi polemik ve ayrıştırmacı unsur olacağını da özellikle vurgulamak gerekiyor. Ne acıdır ki ülkemizde daha da birbirimizin temel hak ve özgürlükleri konusunda endişe ediyoruz. Ne acıdır ki ülkemizde daha da iktidar şu iktidar olursa, bu iktidar olursa bizim en temel insan onurunun gereği olan en temel hak ve özgürlüklerimizin yerine getirilmemesi konusunda ilgili endişe taşıyoruz. Neyse, bunları aşabilecek durumda değiliz, bunun bilincindeyim, bunun farkındayım ama bütün arkadaşlarımızın da bunun farkında olması konusu hassasiyetini tekrar getirmek istedim.

Tabii, metne gelince, şimdi, bugün özellikle metinle ilgili de bir iki hususa temas etmek istiyorum. Bakın, madem böyle bir sürece, noktaya geldik ve gerçekten mutabakat düzeyinde bir irade ortaya çıktı. O zaman, yapılması gereken, aslında, tüm tartışmalardan uzak, özellikle tarafsız devlet anlayışına uygun ki laikliğin gereği budur, laikliğin gereği devletin herhangi bir ideoloji, bir dinî görüş benimsemesi değildir, tamamen devletin tarafsız olmasıdır, devletin tarafsız olması durumunda bu ülkede dindarlar da dindar olmayan insanlar da huzur içerisinde yaşayacaklardır. Dolayısıyla bu ülkenin gereğinin yerine getirilmesi konusunda ilgili madde metninin tekrar gözden geçirilmesinde ben fayda görüyorum. Aynı zamanda, yine, madde metninde başörtüsü kullanan hanımefendilerin başını hangi motivasyonla örttüğü hususunun da Anayasa'da ele alınmaması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bir insanın hangi motivasyonla ne yaptığı konusunu biz Anayasa'ya alırsak yarın öbür gün bu motivasyon sorgulamalarıyla da karşı karşıya kalacağız. Bakın, geçmişte bunlar oldu, geçmişte insanların hangi motivasyonla başörtüsü taktığı konusu sorgulamalar yapıldı ve hatırlayın Anayasa Mahkemesi kararlarında da bu oldu, çarpıtılarak maalesef dinî motivasyonlu olmadığı gerekçesiyle de yine orada özgürlükçü tutum reddedildi. Dolayısıyla bana sorarsanız, özellikle, ikinci fıkrada, mesela “dinî inancı sebebiyle” diyor orada, o “dinî inancı sebebiyle” kısmının kaldırılması ve hiçbir kadının başını örtmesi veya tercih ettiği kıyafetinden dolayı eğitim ve öğretim çalışma hayatından mahrum edilmemesi şeklinde bu madde metninin ilerlemesinin daha sağlıklı bir netice doğuracağını düşünüyorum. Çünkü kanunları biz, bir insanın iç dünyasında olan ve bir insanın yani insanoğluyla en yakın bağlantıda olan vicdan hürriyetini sorgulayacak bir noktaya getirmememiz gerekiyor. Bu sebepten dolayı da başörtülü hanımefendilerin motivasyonunu sorgulayan bir dili metne bence koymamamız gerekiyor, o hanımefendinin kendisinin takdiridir, hangi motivasyonla takarsa taksın. Zaten ne diyoruz burada? “Tercih ettiği kıyafetinden dolayı.” da diyoruz. Yani hangi motivasyonla, hangi kıyafeti tercih ederse etsin bu özgür alanın en temel gereğidir, bunun da özellikle altını çizmek istiyorum. Dolayısıyla bu şekilde makuliyete çekilen ve metinde tekrar edilmeyen ve gerçekten Anayasa'ya daha uygun... Zaten Anayasa'mız maalesef ki çok kötü bir metin, gerçekten birçok yazım hatası olan, imla hatası olan, Türkçesi bile bozuk olan bir metin ve ülkemizde anayasa, yine, ileri demokrasilerden farklı bir biçimde âdeta bir tüzük gibi ele alınıyor, bir yönetmelik gibi alınıyor, bu da neden kaynaklanıyor? Yine, toplumsal mutabakat üzerine bina edilmiş bir anayasal düzene sahip olmamamızdan kaynaklanıyor maalesef ve endişelerimizden kaynaklanıyor birbirimizle ilgili.

Bu hususların yanında da tabii yine 24'üncü maddenin yanında bir diğer konu olarak da şunu da belirtmek istiyorum: Yine, 24'üncü maddeyi konuşuyoruz, demin bir arkadaşımız da belirtti. Bakın, mevcut 24'üncü maddeyle ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları var, bu Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesinin kararları kısmen uygulama sorunu ama gönül isterdi ki bunları da dikkate alalım. Bugün, mesela, din dersi maalesef tarafsız bir biçimde değil, aynı zamanda nesnel bir biçimde değil ve aynı zamanda o inanca mensup olmayan insanlara da bir şekilde onların arzu etmediği derse zorunlu olarak katılması suretiyle gerçekleştiriliyor, bu da temel hak ve özgürlüklere aykırı. Bu konuda, madem 24'üncü maddeyi işliyoruz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararının gereğini de o zaman ekleyebildik.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – 2008'de iptal kararına uygun bulmuştur yani kendi prensiplerini de çiğnemiştir, sınıfta kalmıştır.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Kim?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Hayır, hayır. Orada kastettiğim şey, uygulamada bunun gereği yapılabilir, uygulamada bunun gereği yapılması konusunda ilgili yani 24'üncü madde bağlamında başka eksiklikler de var, bunu da giderebiliriz.

Yine, aynı zamanda, bakın, 24'üncü maddede, demin ifade ettim, 24'üncü maddenin son kısmında o kadar ciddi kısıtlamalar var ki, bu, temel hak ve özgürlüklerle örtüşmüyor; istismardan bahsediliyor, şundan bahsediliyor, bundan bahsediliyor, özgürlüklerin istismarından bahsediliyor; bu, temel anayasal ilkelere aykırıdır; bu, aslında Anayasa anlayışına aykırı olarak devlete hak veriyor. Halbuki, Anayasa devlete hak verme noktasında yazılmaz, anayasa devletin özellikle olası tiranlaşması karşısında, hukukun sınırlarını zorlaması ve aşması karşısında bireylere özgürlük verir ki bu Anayasa'nın 24'üncü maddesi maalesef bunu da dikkate almıyor.

Yine, 41'inci maddesine geçmek istiyorum fakat 24'üncü maddesiyle ilgili şunu son olarak söyleyeyim: Gerçekten bu konuda bir irade ortaya konuldu ve Parlamentoda temsil edilen bütün siyasi gruplar bu iradeyi teyit ediyorlar, bu iradeye sahip çıkıyorlar. Dolayısıyla daha makul bir düzenleme yani bazı değişikliklerle daha iyi bir metin bence Parlamentodan çıkabilir; hep birlikte bunun çabası içerisinde olmamız gerektiği kanaatindeyim.

Yine, 41'inci maddeyle ilgili, bakın, 41'inci madde... Bir kere öncelikle şunu belirtmek istiyorum: En temel hak ve özgürlük olan ve gerçekten on yıllarca büyük acılara vesile olmuş başörtüsü konusunun yanına, tamamen algılara dayanan ve hayalî olan varsayımlarla, vehimlerle bir maddenin getirilmesini ben üzüntüyle karşıyorum ve bunun aslında başörtüsü konusuyla ilgili ortaya koyduğumuz, hep birlikte ortaya koyduğumuz ciddiyete de aykırı olduğu kanaatindeyim; o sebepten dolayı da 41'inci maddenin tamamıyla gereksiz olduğunu düşünüyorum. Neden gereksiz olduğunu düşünüyorum, onu da belirteyim: Bir kere kanunlarımızda zaten evlilik birliğinin kadın-erkek birlikteliğinden oluştuğu açıkça ifade ediliyor, birçok kanunda bu ifade ediliyor, bunu toplumda tartışmaya açan hiçbir kesim yok, bunu Parlamentoda şimdiye kadar gündeme getiren hiç kimse yok. Dolayısıyla böyle bir gündem yoksa, tamamen hayalî bir biçimde ve fuzuli bir biçimde, toplumu da sanki böyle bir endişe, böyle bir durum varmış gibi meşgul etmek, böyle bir konuyla, hele bunu bir de başörtüsü gibi gerçekten çok önemli bir konunun yanına koymak bence gerçekten çok üzücü bir durum ki bunun tekrar gözden geçirilmesini özellikle istirham ediyorum ve bu çerçevede şunu da belirtmek istiyorum: Bakın, Anayasa bir kere algılara dayanmamalı, Anayasa hayalî endişelere dayanmamalı, Anayasa aynı zamanda toplumumuzun bu kadar zayıf olduğu gibi bir görüntüyü de ortaya koymamalı. Bir kere kanunlarda bir değişiklik yapılacaksa zaten onun da Meclisten geçmesi gerekiyor, çoğunlukla bu şekilde karar alınması gerekiyor. Dolayısıyla böyle bir tablo yok, kimsenin böyle bir talebi yok, neden böyle bir gereklilik duyuyoruz? Bu gerekliliğin neticesinde de, bakın, toplumda çok farklı algılar oluşuyor, ben bu farklı algıların oluşmasının da aynı zamanda toplumsal huzurumuza da zarar verdiği kanaatindeyim. Toplumu devamlı

böyle korkularla diken üstünde tutmanın doğru bir yaklaşım olmadığını düşünüyorum. Ayrıca şunu da belirtmek istiyorum: Anayasa’da böyle bir düzenleme getirdiğiniz zaman o engellemeyi arzu ettiğinizi engellemiş oluyorsunuz ki. Bir kere, bakın, birçok dünya ülkesine bakabilirsiniz, Batı ülkelerine bakabilirsiniz, Batı ülkelerinde bu eş cinsel birlikteliğin illa evlilik olarak zikredilmediğini ve evlilik olarak kanuni düzenleme yapılmadığını da göreceksiniz, kanuni düzenleme yapıldığı örneklerde de bunların yine evlilik birliği şeklinde değil de, örneğin yaşam partnerliği şeklinde yapıldığını göreceksiniz. Dolayısıyla böyle bir düzenleme yani Anayasa’ya böyle bir düzenleme almamız zaten sonuçta o arzu ettiğiniz hedefe hizmet eden bir düzenleme olmuyor. O açıdan bunun gerçekten tamamıyla gereksiz, tamamıyla fuzuli bir düzenleme olarak ben gündemden kaldırılması gerektiğini düşünüyorum ve Anayasa’nın 24’üncü maddesinde bugün ortaya konulan iradede olduğu gibi uzlaşılması ve bunun neticesinde de Parlamentoda mümkün mertebe 500’ün üzerinde milletvekilinin desteğiyle 24’üncü maddenin geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Tekrar hepinize saygılarımı sunarım.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Teşekkür ediyorum Sayın Yeneroğlu.

Şimdi, CHP Milletvekili Sayın İbrahim Özden Kaboğlu.

Buyurun Sayın Kaboğlu.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Komisyon üyeleri, değerli vekiller; hepinizi selamlıyorum.

Evet, bir Anayasa değişikliği üzerine ilk kez 5’inci yılın sonunda, belki son 5 haftasında toplanmış olduğumuza göre Anayasa’nın tanımıyla başlamakta yarar var. 1950’lerde Del Vecchio şöyle diyor: “Hukuk, toplumsal bünyenin omurgasıdır.” Yüzyılımızın başında ise anayasa hukuku profesörü Eric Oliva “Anayasa hukuku, hukukun omuriliğidir.” Dolayısıyla, biz toplumsal yapının omurgasının ötesinde, omurilikten söz ediyoruz. Bunun için aslında Anayasa’nın bir siyasal çatışma, siyasal araçsallaştırma belgesi değil, esasen bir toplumsal uzlaştırma, siyasal uzlaştırma ve toplumsal barış belgesi olarak ele alınması gerekiyor; ele alınır zaten. Zira, 19’uncü yüzyıl, 20’nci yüzyıl ve 21’inci yüzyıl aynı zamanda anayasacılığın kilometre taşlarını koyan yüzyıllar, gelişmesinin temel verilerini, temel öğelerini bize bu 3 yüzyıl ortaya koyuyor. İktidarla başladı anayasacılık 19’uncü yüzyılda, 20’nci yüzyılda hak ve özgürlükler eklendi iktidara; önce hak ve özgürlükler dendi, sonra iktidar. 21’inci yüzyılda ise artık, anayasaya yeryüzü parçası olarak ülke de girmiş bulunuyor. Sorun, 21’inci yüzyılda ülkenin yerinin nerede olacağı. Tabii ki mantık sıralamasına göre, madem ki 20’nci yüzyılda önce hak ve özgürlükler, sonra bu hak ve özgürlükleri gerçekleştirmeye elverişli iktidar yapısı dendi. 21’inci yüzyılda da önce ülke, sonra insan, sonra iktidar şeklinde bir girişimin olması beklenir.

Şimdi, bu açıdan, bizim anayasacılığımız 19’uncü yüzyıldan 21’inci yüzyıla kadar, yaşadığımız döneme kadar şöyle bir ayrıcalıklı özelliğe sahip: Anayasacılık dünyaya Avrupa merkezli olarak yayıldı ve bizim içinde bulunduğumuz bölge, coğrafya Euro-Mediterranean yani Avrupa-Akdeniz mekânı, bu bakımdan bizim Türkiye’de hukukun oluşumu, anayasacılığın oluşumu son 2 yüzyılda Avrupa hukuku ve Avrupa anayasacılığı çerçevesinde ilerledi; süreç böyle oldu. Bu bakımdan ben, bu mekânı, tarihsel mekânı ayrıcalıklı bir mekân olarak görmekteyim. Gerçekten Osmanlı-cumhuriyet dönemi yani yaklaşık 3 yüzyıla yayılan anayasacılığımızın genel esasları, Avrupa anayasacılığının genel esasları çerçevesinde oluşmuş bulunuyor. Biraz önce şunu belirttim: İktidardan hak ve özgürlüklere geçiş 20’nci yüzyılda, gerçekten bizde de 1961 Anayasası’ndan itibaren önce hak ve özgürlükler, sonra yasama, yürütme ve yargı olmak üzere bu hak ve özgürlükleri yasama, yürütme ve yargı organının nasıl gerçekleştireceğine dair hükümler öngörülmek suretiyle tam tamına bu anayasacılığın merkezine oturmuş bulunuyor.

Şimdi, burada, bu çerçevede aslında anayasaların yapımı ve anayasaların değiştirilmesi özellikle şu 3 açıdan önem kazanıyor: Ne zaman yapılır, ne zaman değiştirilir? Konu bakımından önem kazanıyor ve Anayasa'nın yapımı ve değiştirilmesinin ortam ve koşulları... Bu bakımdan tabii, Anayasa'nın yapımı üzerinde durmadığımıza göre, esasen yakın geçmişte Türkiye'de çokça tartıştığımız Anayasa değişikliğinin ortam ve koşulları nelerdir; buna değinmek gerekiyor. Zira, biz konu olarak Anayasa'nın değiştirilmez maddeleri üzerinde çok durmuş bulunuyoruz ama Anayasa'nın hangi ortam ve koşullarda değiştirilemeyeceği konusunda -gerçi zamanın Başbakanı altı yedi yıl kadar önce, 2016 Ekiminde "Olağanüstü hâlde referandum yapacak değiliz ya." sözleriyle bu soruya yanıt vermiş olsa da tam kendisini nakşedecek biçimde ilerleyen aylarda olağanüstü ortam ve koşullarda Anayasa oylaması yapıldı. Olağanüstü ortam ve koşullarda Anayasa değişikliği yapılarak olağanüstü ortam ve koşullarda referandum yapıldı ve olağanüstü ortam ve koşullarda da o Anayasa yürürlüğe kondu. Demek ki bu bakımdan ortam ve koşullar açısından karşılaştırmalı anayasa hukukunun önemli bir ilkesi "Olağanüstü hâlde ve sıkıyönetim ve savaş hâlinde Anayasa yapımı bir yana, Anayasa değişikliği de yapılmaz." İşte, bunun güncel versiyonu "Seçim ortamında Anayasa değişikliği yapılmaz." Bunlar Anayasa hukukunun genel ilkeleridir, ortak ilkeleridir.

Şimdi, bu, geçen, en son yapılan Anayasa değişikliğine biraz sonra döneceğim ama onu o ortam ve koşullar nedeniyle "istismarcı Anayasa değişikliği" olarak nitelendirmiştik. Ama tabii ki anayasacılığımız -çok şükür- 2017 Anayasa değişikliğiyle sınırlı değildir çünkü Osmanlı'dan cumhuriyete uzun bir anayasal geleneğimiz oluşmuştur.

Sayın vekiller, elimdeki metin 1928 Anayasası'nın özgün metnidir yani Resmî Gazete'de 9 Kasım 1928'de yayınlanan metin; 7 Kasım oylama tarihi, 2709 sayılı. Neden bunu belirtiyorum? İki nedenle bunu belirtiyorum. Bu Anayasa 1928'den 2017'ye kadar yaklaşık 20 kez değiştirilmiştir fakat bu Anayasa yürürlükteydi yani bu Anayasa'nın normativitesi, bağlayıcı özelliği hiçbir zaman askıya alınmamıştır. Evet, 27 Mayıs darbesinde askıya alındı, 12 Eylül darbesinde Anayasa'ya son verildi ama bu Anayasa, değişiklikleriyle birlikte yürürlükte bulunan bir Anayasa'dır. O nedenle bu Anayasa'da yer alan hükümlerin şu ya da bu biçimde yorumlanmasında, "Anayasa'yı biz değiştirmedik." "Anayasada değişiklikler yaptık." bu iki niteleme arasında nitelik farkı bulunmaktadır. Bunun için bunu vurguladım.

Şimdi, burada, bu dönemde 1928 Anayasası'nda yapılan yeni değişiklik var ama esasen bu değişiklikleri 2 büyük grup altında ele alabiliriz değinmek adına; 1928-2004 değişiklikleri 2007-2014 değişiklikleri. 1928-2004 değişikliklerinde esasen Meclis tarafından Mecliste uzlaşma sağlanarak yapılan değişiklikler oldu ve 1928 Anayasası'nda hak ve özgürlükleri daha çok sınırlandıran ama buna karşılık iktidarı pekiştiren hükümler oldukça törpüldü, ileri derecede törpüldü ve büyük ölçüde özgürlük ve iktidar dengesi 2004 itibarıyla sağlandı. Bunu özellikle vurguluyorum çünkü Osmanlı'dan başlayarak Tanzimat'la -Sened-i İttifak'a gitmeye gerek yok, Tanzimat'a sadece yollama yapalım- Kânûn-ı Esâsî, İkinci Meşrutiyet, 1928 Anayasası, 1924 Anayasası, 1961, 1928... Hedef şu oldu yani bu Osmanlı-Türkiye anayasacılığının temel eksenini olarak: Hep özgürlükleri daha çok güvenceleme yönünde bir ilerleme kaydedildi. Öte yandan da iktidarın elden geldiğince düzenlenmesi; yasama, yürütme ve yargı ekseninde sınırlandırılması yönünde bir gelenek oluştu. Bu gelenek belirttiğim gibi yüz elli yıllık bir gelenektir, Tanzimat'a kadar götürürsek onu da aşıyor tabii ki. Bu bakımdan, özgürlükler güvencesi olması itibarıyla bu belgenin iktidarı sınırlandıran özgürlükler güvencesi, anayasacılık geleneği çerçevesinde yer aldığı söyleyebiliriz özellikle Anayasa Mahkemesinin yaptırım gücü olan bir mahkeme şeklinde kurulmasıyla, altmış bir yıl önce faaliyete geçmesiyle. Bütün bunlar -tabii ki bunların ayrıntılarına girmeye gerek yok ama- Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı'dan bu yana kazanımlarıdır. Peki, bu kazanımlar nasıl oldu da -iktidar- hak ve özgürlükleri güvence altına alacak bir metin hâlini aldı? Yasama kural koyar, yürütme uygular, yargı ise bağımsız bir biçimde yanlış

kuralı ayıklar veyahahut da uygulamadaki uyumsuzlukları çözer. Bu, büyük ölçüde Türkiye’de 2010’lara kadar sağlanmış olan anayasacılık geleneğimizin bir uzantısıdır. Bunun için ne olmalıydı? Yasama önünde sorumlu bir yürütme, kurul hâlinde yürütmenin siyasal sorumluluğu, siyasal karar düzeneğinin öngörülmesi ve diğer sorumluluk ögelerinden önce yürütmenin, tek başına yürütme üyelerinin ve kolektif olarak bütün Hükümetin Meclis önünde sorumlu olması.

Anayasal denge ve denetim düzenekleri... Bunu hepimiz biliyoruz kuşkusuz, bunları anlatacak değilim ama Türkiye’de yakın tarihimize kadar büyük ölçüde anayasacılığın, 20’nci ve 21’inci yüzyıl anayasacılığının temel ilkeleri kabul edilmişti, ortaya konulmuştu, Kavanin döneminden belirttiğim gibi, 20’nci yüzyıl başına kadar. Şimdi ne oldu 2017 Anayasa değişikliğinde? 2017 Anayasa değişikliği -belirttiğim üzere- 2007-2017 ekseninde yani ikinci eksen de yer alıyor. Birinci eksen de usul olarak Mecliste farklı siyasal partiler arasında uzlaşma sağlanarak, Meclis ölçeğinde yapılan Anayasa değişiklikleri ki 2004 değişikliği de buna dâhildir, önemlidir 1987’den 2004’e kadar. Fakat 2007-2017 eksenindeki 3 değişiklik esasen Mecliste uzlaşma yerine sandık kullanılarak yapılan değişiklikler olmuştur ve hedef 2007, 2010 ve en sonunda 2017’de iktidarı pekiştirmek ve iktidarı kişiselleştirmek zirveye varmıştır.

Peki, nasıl oldu bu iktidarın kişiselleştirilmesi? Madde 104. Tarihimizde ilk kez, daha geçmişe gitmiyorum, Fatih’ten bu yana ilk kez oldu Cumhurbaşkanı ve Hükümetin birleştirilmesi. “Cumhurbaşkanı devletin başıdır, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı’na aittir.” Bu, işte bütün devleti temsil yetkilerinin ve yürütme yetkisinin, bütün yetkinin bir kişide birleştirilmesi tarihimizde iltir, Anayasa tarihimizde hâliyle iltir. Dolayısıyla, aslında bu itibarla Osmanlı’dan cumhuriyete geçişteki köklü değişikliklerin ötesine geçen ana kırılma 2017 olmuştur. Yani tarih şöyle yazılacak: 2017 öncesi ve sonrası; Osmanlı Devleti, Türkiye Cumhuriyeti Anayasaları ve anayasacılığı diye.

Peki, neyi getirdi 2017 değişikliği? Yalnızca devlet başkanlığını tarihimizde ilk kez yürütmeyle birleştirerek yürütmeyi tek kişiye verme sonucunu doğurmadı; devleti temsil yetkisini ve yürütmeyi uhdesinde birleştiren o tek kişi aynı zamanda parti başkanlığına döndü ve böylece 2017 kurgusu uygulamada parti başkanlığı yoluyla devlet başkanlığı ve yürütme şeklinde yeni bir kurguya dönüştü.

Şimdi, bu yeni kurguda ne yok? Yeni kurguda kolektif karar düzeneği yok; yeni kurguda siyasal sorumluluk yok; yeni kurguda, 2017 kurgusunda karar alma düzeneği yok. O nedenle “Bakanlar Kurulu” dendi, olmadı; olmadığı için “Kabine” dendi ama Kabinenin kimlerden oluştuğu, karar mekanizmasının bulunmadığı, bunlar kamuoyuyla paylaşılan hususlar değil. Hiçbir biçimde bu kurguda, beş yıllık tanık olduğumuz uygulamada “siyasal sorumluluk” kavramı bulunmuyor, siyasal karar alma düzeneği bulunmuyor, siyasal karar, siyasal sorumluluk da bulunmuyor. Öyle olduğu için parti başkanlığı yoluyla -biraz sonra değineceğim üzere- bütün yürütme bir kişinin uhdesinde ama yasama da o kişinin iradesiyle veya ortağının iradesiyle gelen yasaları beş yıl boyunca oylamakla meşgul olan bir Meclise dönüşmüş bulunuyor. Yargı yetkisinin nasıl kullandığını biraz önce Sevgili Tezcan somut örnekleriyle anlattı. 138’inci maddenin özellikle HSK yoluyla öncesinde, esnasında ve sonrasında yani karar verilmeden önce, verilme sırasında ve sonrasında nasıl ihlal edildiğini, bunları hepimiz biliyoruz ve zaman zaman ortaya koyuyoruz.

Şimdi, bu açıdan bakıldığı zaman, evet, şu anda Anayasa’mızda Batı Anayasacılığı çerçevesinde, özgürlükçü anayasacılık çerçevesinde genel esaslar madde 1-11 hâlâ çok önemlidir, demokratik temel hükümler içermektedir ve ondan sonra gelen hak ve özgürlükler de madde 12’den 74’e kadar Batı Anayasacılığıyla karşılaştırılabilir hükümler içermektedir. Hele bir 13’üncü madde var ki 2001 yılında yeniden yazılan 13’üncü madde, şu anda hiçbir Avrupa Anayasası’nda o şekilde yazılı bir madde

bulunmuyor. Peki, o zaman neden bu kadar kitlesel ve yaygın, sistematik ihlaller söz konusu hak ve özgürlükler konusunda? Çünkü 75'ten itibaren 160'a kadar devam eden maddelerin, yasama, yürütme ve yargının büyük ölçüde 2017 kurgusunda askıya alınmış olmasından kaynaklanıyor.

Şimdi, bu açıdan bakıldığı zaman, gerçi teklif sahipleri yok burada. Sayın Yıldız'ı kuşkusuz...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Bizler buradayız Hocam, biz de teklif sahibiyiz.

RECEP ÖZEL (Isparta) – Hocam, biz hepimiz teklif sahibiyiz.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Biz de sunduk Hocam.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır yani sunan kişi, sabahleyin sunan kişi yok yani sunan kişi yok. Sunan kişi yok çünkü yollama yapacağım. Hepiniz teklif sahibiniz, hepinizin ötesinde de imzalar var, imzası bulunmaması gerekenlerin de imzası var ama ona girmiyorum. Teklif sahibinin burada bulunması, Sayın Yıldız'ın sağında oturan hanımefendinin bulunması şu bakımdan önemliydi: İcabında bizim konuşmamız onun söylemlerini de eğer bu bir...

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Grup Başkan Vekilimiz Özlem Zengin Hanım.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, yok, değil, Abdullah Bey değil yani o konuşan kişi... (AK PARTİ sıralarından “Sayın Grup Başkan Vekilimiz de gruba gidiyor.” sesi)

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Olabilir o beni ilgilendirmez, buraya gelmişse, bakın...

BELGİN UYGUR (Balıkesir) – Bakış açısı bu işte.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – 336 imza var, hepsi de teklif sahibi.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır ama herkes buna yanıt vermesin Sayın Başkan, herkes yanıt verirse o zaman ben konuşamam.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın arkadaşlar...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Bakın, ben dört saattir çıt çıkmadan dinledim herkesi...

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Kayıtlara geçmesi açısından... Özlem Zengin Hanımefendi AK PARTİ Grup Başkan Vekili, Sayın Başkanımızın sağında oturan hanımefendi değil; o geçsin.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Teşekkür ediyoruz Sayın Kavakcı.

Sayın Kaboğlu...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ne demek efendim...

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Kaboğlu, devam edelim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ne demek? Sağında oturuyordu. Açıklamaya gerek var mı?

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Kaboğlu, Sayın Hocam, devam edelim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ama olmaz efendim. Ben herkesi dinledim bütün nezaketle.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Hiç şüphesiz, hiç şüphesiz.

Devam edelim, buyurunuz.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Kayıtlara geçsin diye söyledim Hocam, size saygısızlık etmedim, kayıtlara geçsin diye efendim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Susarlarsa...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Kaboğlu’nun nezaketini bütün Meclis bilir, lütfen...

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın milletvekillerimiz, lütfen gayet güzel sulh ve sükûnla yürüyoruz; sakın, hep beraber dinleyelim.

Buyurun Sayın Kaboğlu.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Peki o zaman...

Tabii, hâliyle Özlem Hanım’a gönderme gereği, noktası eşliğine geldik. Çünkü Özlem Hanım önemli bir hususa değindi, ilk kez duyduğum bir husus: “uzlaşma” dedi. Ben bu Mecliste “uzlaşma” sözcüğünü özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi tarafından ilk kez duydum. Abdullah Bey “Ben de buradayım.” dedi, şimdi ona da yollama yapacağım. İlk kez duydum çünkü beş yıldır uluslararası sözleşmeler dışında yaklaşık 120 komisyon toplandı ve 120 komisyonun 73-74’üne katıldım -bilmiyorum benim kadar katılan parlamenter var mı ama- hemen hemen mutfağı bütün yönleriyle biliyorum. Hatırlayacaktır Abdullah Bey, ilk komisyon toplantısında, Adalet Komisyonu toplantısında 7145’i görüşüyorduk, hatta kendisi beni de çok sevdiği için birkaç kez sözümü kesti “Hocam, Anayasa dersi dinlemeyelim burada.” diye. Tabii ki, o Anayasa dersi... Tabii, Abdullah Bey’in en nazik müdahalesiydi ama beş yıl boyunca burada çok duydum “Kaboğlu’na sorsak yasa yapamayız.” “Kaboğlu zaten Anayasa der başka bir şey demez.” “Hadi git Anayasa Mahkemesine.” diye.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Ya, bize “istismarcı” diyorsunuz, ad koyuyorsunuz, ne yapalım yani Hocam?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Böyle Anayasa andımızı dikkate almayan, neden ant içtiğimizi, bu andın normatif yönünü, bağlayıcı yönünü, bu andın ahlaki yönünü, bu andın etik yönünü dikkate almaksızın sürekli benimle dalga geçen iktidar vekillerine tanık oldum burada. Ve “Yasama böyle mi olmalı, Anayasa’nın uygulanmasında biricik organ olan yasama böyle mi olmalı?” diye sürekli kendime soru sordum ve geçen hafta şöyle bir şey oldu: Burada oturuyoruz, belki üst kattı, Millî Eğitim Komisyonu 71’nci ya da 72’nci komisyon olsa gerek. İç Tüzük madde 38: “İlk önce...” diyor, ilk önce Anayasa’ya uygunluk. Bizim Komisyon sözcümüz “İlk önce Kaboğlu’na...” dedi, Komisyon Başkanı “Hayır, Kaboğlu’na söz vermiyorum.” dedi, Başkan Vekili “Anayasa’yı biz de okuruz.” dedi, burada oturan bir kadın vekil “Kaboğlu’nun ayrıcalığı ne, kim bu adam?” dedi.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – “Kurumsal bir görevi mi var?” dedi.

İFFET POLAT (İstanbul) – Niye “kadın” diyorsunuz? Milletvekili deyin.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, kadın vekildi.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – “Kurumsal bir görevi mi var?” dedi.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ama ben o vekile “Ben, gece yarısı terörist çizelgesine koyduğunuz kanun hükmünde kararnamede adı yer alan kişiyim.” demedim tabii ve burada konuşmadan, konuşturulmadan -İç Tüzük’ün 38’nci maddesinde “İlk önce Anayasa’ya aykırılık incelemesi yapılır, tetkiki yapılır.” dendiği hâlde- özellikle o 3’ü bana müdahale ettiği için kalkıp gitmek zorunda kaldım. Böyle hani, Parlamentonun mutfağı böyle. Şimdi, tam da izleyen gün Anayasa Mahkemesinin kararı çıktı, 7145; önceki yıl 16-17 Temmuz yirmi beş saat süreyle çalıştığımız ve yine “Üç yıl daha uzatıyoruz. Ya, Kaboğlu Hoca da uzatıyor, amma büyütüyor ha, olağanüstü hâli uzatmıyoruz.” filan diye böyle sürekli bana sataşmalar, işte, o iki yasal düzenlemeyi Anayasa Mahkemesinin kısmen de olsa iptal ettiği karar. İşte, burada bizim nasıl çalıştığımızı göstermesi açısından şu önemliydi: “Biz

kesinlikle uzlaşmayız sizinle, biz kesinlikle uzlaşmayız.” zihniyeti. Biz önerdik, biz öneriyoruz. Oysa bizim muhalefet etmemiz gerekir, hayır; biz öneriyoruz, çoğunluk “Biz reddederiz.” diyor. “Siz ne kadar önerirseniz önerin, ne kadar olumlu olursa olsun biz reddederiz.” diyor yani bir tür prepozisyon, opozisyon yani muhalefetle...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – “Burada konuşturmayız.” dediler.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – “Biz konuşturmayız...”

Ve sonunda ne oluyor? Biz konuşuyoruz konuşuyoruz, fikir söylüyoruz karşı taraftan -tabii, Sayın Bilen’i tenzih ediyorum- kalkıyor “Anayasa’ya uygundur.” diyor. Ya, Sayın Bilen, bir cümle söyle niçin uygun olduğuna dair. “Hayır.” Fikir ve fizik tezadı beş yıl...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Sataşmadan söz alayım mı Hocam?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Tabii alabilirsiniz.

Beş yıldır burada tanık olduğumuz fikir ve fizik çelişkisi çok aşikâr. Yazılı veriyoruz, aykırıdır diyoruz, teker teker sıralıyoruz “Hayır, aykırı değil.” Neden değildir? “Hayır, ben konuşmam çünkü sayı bende, sayı üstünlüğü bende. Sayı üstünlüğü bende olduğuna göre o zaman ben haklıyım.” Şimdi, limanlar konusu, Anayasa Mahkemesi iptal etti; sayı üstünlüğü sizdeydi ama biz haklıydık. Yine, “Kaboğlu Hoca hep çıkar kürsüye konuşur, konuşur; Anayasa’ya aykırıdır der.” İptal etti.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Hocam, bazı müracaatlarınızı da reddetti, biliyorsunuz, her zaman haklı olmadınız.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ya, Almanya Anayasa Mahkemesi değil ki yani İspanya değil, İtalya değil, Almanya Anayasa Mahkemesi hiç değil; Almanya olsaydı yüzde 100 iptal ederdi, İtalya olsa yüzde 90 iptal ederdi, İspanya olsa yüzde 80 iptal ederdi ama sizin atadığınız adamlar, sizin atadığınız üyeler buna rağmen bunu iptal ediyorsa demek ki burada çok ciddi bir sorun var. Şapkalarımızı önümüze koymalıyız “Ben ne yapıyorum?” diye sormalıyız; burada çok ciddi sorunlar var. Şimdi, bu bakımdan sayı üstünlüğünü haklılık olarak alan bu çoğunluk zihniyeti, Anayasa Mahkemesi iptal etti “Hayır, Anayasa Mahkemesi kararına karşın biz yeniden oylama yaparız.” dedi ve nitekim öyle oldu. Limanlarla ilgili elli yıllık geleceğimizi ipotek altına alan yasayı da yeniden burada çoğunlukla oyladık, oyladınız ve hâliyle tekrar Anayasa Mahkemesine götürdük. Şimdi, neden bunları belirttim? Çünkü biz Anayasa’nın biricik muhatabı olduğumuza göre Türkiye Büyük Millet Meclisi, Genel Kurul ve Komisyon bunun ölçütüdür. Hiçbir yasanın etki analizi yok, hiçbir yasanın Anayasa’ya uygunluk incelemesi yok, çevreyle ilgili yasaların çevresel etki değerlendirmesi yok ve siz iki hafta sonra aynı konuda tekrar yasa getiriyorsunuz. Ölçemediğini ilerletebilir misiniz? İlerletemezsiniz. Etki analizi olmazsa bunu ilerletmeniz mümkün mü? Değil. İşte o nedenle yasa oylanıyor, birkaç hafta sonra yeniden getiriliyor, yeniden oylanıyor, bir süre sonra “Yeniden ihtiyaç var.” deniyor ve tekrar aynı kısır döngüyü burada yaşaya yaşaya yüzlerce, binlerce yasa üzerinde beş yıldır oynuyoruz.

Şimdi, gelelim, Sayın Özlem Zengin Hanım’ın sunduğu metin ve bu çerçevede bunun anayasal açıdan değerlendirilmesine. Hemen belirteyim, anayasal bilgilendirme adına biraz önce anayasal kamuoyuna geçtim “Hangi dönemlerde anayasa değişikliği yapılmaz?” sorusuna yanıt olarak. Anayasal bilgilendirme adına şunu öncelikle belirtmem gerekir: Anayasa dünyevi bir metindir ve dünyevi metin olması aslında toplumun ihtiyaçlarına göre, yine toplum üyelerince yapılır ve biraz önce söylediğim gibi, hak ve özgürlükler ve yasama, yürütme, yargı erkler ayrılığıyla gerçekleştirilir. Ve bu dünyevi metinde bütün hak ve özgürlükler gibi din özgürlüğü de güvence altına alınmıştır yani dinler anayasanın güvencesi değildir, anayasalar din özgürlüğünün güvencesidir, bütün özgürlüklerde olduğu gibi. Ve bizi buluşturan tek metin, tek ortak metin, tek ortak kitap dünyevi metin olarak anayasadır

ve anayasa üzerinde içtiğimiz anttır, yaptığımız yemindir; bu da somut bir biçimde 81'inci maddede vardır. Dinler, acaba farklı dinlere olanak tanımazlar mı? Hoşgörülerini çerçevesinde tanırırlar. Büyük Haçlı Savaşları'nı unutmayalım, anayasa tarihi öncesi ortaya çıktığını ve anayasa tarihi sonrası anayasacılık döneminde artık Haçlı Savaşları'na son verildiğini unutmayalım. Bu açıdan bakıldığı zaman, mesela bizim Anayasa'mızda şu ya da bu biçimde kusurlarına, eksiklerine bakabiliriz ama din özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü savaş ortamında bile insan haklarının sert çekirdeği olarak güvence altına alınmış bir özgürlüktür. "Kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, bunlardan dolayı suçlanamaz." Bu esasen 15'inci madde savaş ortamında bile güvence altında olan bir haktır, özgürlüktür ve bu bakımdan Anayasa'nın bu tür hükümlerini dikkate almak gerekir. İnsan haklarının sert çekirdeği yani zaten dokunulmaz haklar varsa -üç dört kategori- insan haklarının sert çekirdeği arasında bu da yer almaktadır, bu bakımdan önemlidir.

Şimdi, ben geçmişin hesaplaşmasına tabii ki anayasal bilgi çerçevesinde, teknik anayasa bilgisi çerçevesinde girmeyeceğim ama şunu özellikle belirtmek isterim ki biraz önce değindiğim Anayasa'nın 13'üncü maddesi yani hak ve özgürlükler açısından Avrupa ölçeğinde örnek madde olarak gösterebileceğimiz hak ve özgürlüklerin özünü de güvence altına alan madde 2001 Anayasa değişikliğinde yazıldı ve 2001 koalisyon döneminde yapıldı. Yani koalisyonları biz demokrasi adına şu ya da bu biçimde değerlendirirken çok büyük kazanımların koalisyon hükümetleri döneminde edinildiğini, özellikle 1995, 2001 ve 2004'te yine uzlaşma yoluyla gerçekleştirilen Anayasa değişikliği olduğunu unutmayalım. Bu açıdan, biz tarihimizi artılarıyla, eksileriyle değerlendirirken böyle tikel birtakım olayları, uygulamaları alıp da onlardan hareketle onları eğer genelleştirirsek o zaman doğru sonuca ulaşmamız mümkün olmaz.

Şimdi, bu bakımdan, bu önerilen Anayasa değişikliği 3 açıdan ele alınabilir: Birincisi, belirttiğim gibi -yirmi bir yıla girmiyorum ben ama yirmi bir yıla sürekli sizler yollama yaptığınız için bir yollamayla yetineyim- yirmi bir yıllık iktidarın yirmi bir haftası bile kalmadı ama Anayasa değişikliği yapıyor. Esasen Aralık 2022'den bu yana Türkiye seçim ortamında; önceki gün Sayın Bahçeli'nin, dün Sayın Erdoğan'ın 14 Mayıs'ta telaffuz etmesiyle Türkiye tam tamına seçim ortamına girdi. Böyle bir ortamda, bu kadar toplumsal yaraların bulunduğu bir alana ilişkin Anayasa değişikliğinin yapılması, aslında karşılaştırmalı anayasa hukukunun ilkelerine yabancı olduğu gibi, burada ister istemez seçime endeksli, siyasi seçimleri kazanma, siyasal iktidarın sahip olduğu çoğunluğu sürdürme iradesinin Anayasa yoluyla uygulamaya geçirilmesidir, dışı vurulmasıdır. Bir dönem olarak yani ortam ve koşullar olarak seçime iki ay, üç ay kala, hele hele böyle bir konuda, çok çok önemsedığınız bir konuda... Abdullah Bey, beş yıl önce burada 7145 sayılı Yasa konuşulurken sabaha kadar tartıştık hatırlarsınız; olağanüstü hâl döneminin getirdiği büyük mağduriyetleri, büyük haksızlıkları tartışırken Özlem Hanım, tabii, kendi cephesinden haklı olarak başörtüsü sorununun yarattığı toplumsal travmayı saatler ve saatler anlatmıştı. Ama beş yıl geçti aradan, bu topraklarda hiç olağanüstü hâl yaşanmamış, büyük mağduriyetlere neden olunmamış gibi, gece yarısı kanun hükmünde kararnamelerle adlar yazıldığı ve o yazma işleminin ne kadar tesadüfi olduğu zamanın Başbakanı tarafından dillendirildiği hâlde, sanki üç maymun oynanarak beş yılı geçirdik bu Parlamento ortamında ve yapılan tek şey, o dönemde işlem yapan kişiler siyasal açıdan, idari açıdan -sorumsuzluk zırhının oluşması açısından- hukuki bakımdan, cezai bakımdan ve mali bakımdan sorumlu değildir diye 5 tane yasanın çıkması. Yani gece yarısı kanun hükmünde kararnamelerle ömür boyu ve kuşaklar ötesi lekelenen insanların failleri, lekeledikleri insanlara yargı yolunu açmak yerine kendilerini güvence altına alıcı yasalar yaptılar ve bunlar hiç yok, bu mağduriyette hiç yok. Beş yıl sonra, evet, biz yine başörtüsü konusunu, sorununu yaşanmaması gereken toplumsal travma olarak dinledik, dinleriz ama hak ve özgürlükler hiçbir zaman sekte yaklaşımına savunulamaz, açıklanamaz ve güvence altına alınamaz. Bu açıdan bakıldığı zaman,

demek ki ortam ve koşullar Anayasa değişikliğine kesinlikle kapalıdır; hele hele böyle bir konuda seçime endeksli bir Anayasa değişikliği fırsatçı anayasa değişikliğidir. Arkadaşlarımın, özellikle Bülent Tezcan'ın ortaya koyduğu istismarcı anayasa değişikliğinden fırsatçı anayasa değişikliğine bir geliştiri; bunu saptamak gerekir.

Ve usul açısından... Madde 175 hepimizin bildiği madde. Madde 175 Anayasa değiştirme tekelini yasama organına veriyor. Yasama organının tekelinde olan bir yetkidir ama Anayasa değişikliği konusu Adalet Bakanlığı tarafından hazırlandı, sürekli de kamuoyuna beyanlarda bulunuldu, onunla yetinilmedi, Meclisteki görüşmelere geldi. Bu görüşme yine usul açısından sarayda yapılan toplantılar yoluyla kotarıldı hatta sarayda yapılan toplantılara Meclis Başkanı da katıldı. Şimdi, o zaman, burada yasama organı olarak bir görev yapılacaksa en azından Anayasa'nın 175'inci maddesinin gereklerine asgari saygı çerçevesinde yapılmalı. Evet, değiştiğim ve arkadaşların değiştiği konular itibarıyla beş yıl boyunca yasama tarafından Anayasa'nın sürekli ihlaline tanık olduk, bunda da belirleyici olan etken parti başkanlığı yoluyla devlet başkanlığı ve yürütme kurgusudur. Bakın, kurgu diyorum yoksa herhangi bir biçimde "Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi" olarak adlandırılan bu başlıkta ne hükûmet var ne Cumhurbaşkanlığı var ne de sistem var ama Anayasa değişikliği kadar bu kadar ciddi bir konunun bürokratlar tarafından kotarılması ve yürütme salonlarında bunların son şeklinin verilmesi gerçekten, hani Türkiye Büyük Millet Meclisi açısından, bırakın...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Bazı milletvekillerine hakaret ediyorsunuz ya!

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Yok, hakaret etmiyorum, hiç de hakaret etmiyorum.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Yani böyle bir şey var mı ya!

EMİNE ZEYBEK (Kocaeli) – Hocam, "Bunu alıp yaptınız." dediniz.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Efendim? Anlamadım.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Kaç tane milletvekilinin orada olduğunu biliyor musunuz?

EMİNE ZEYBEK (Kocaeli) – Bu çalışma nedir diyorum yani yasama çalışması değil mi?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani eleştirilerini söyleyecek Feti Bey.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Söylesin de yani sanki bürokratlar hazırladı, getirdi, biz de imzaladık. Böyle bir şey yok.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Öyle örnekler çok gördük ya, belki oradan kalmış aklımızda.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Kaboğlu, buyurun, ancak tabii, milletvekili arkadaşlarımızın serzenişlerini de dikkate alarak.

Buyurun.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – O kadar ki, bakın, bu beş yıl boyunca yasa metnlerinin, yasa tekliflerinin komisyona havale edilmesinde kırk sekiz saate uyulup uyulmadığı konusu sıkça tartışma konusu edilmiştir. Ya, tam son dakika yaptınız bu şeyi Komisyona havale ettiniz, bizim zamanımız olmadı inceleyecek diye ve bana bu metin önceki gün bu saatlerde geldi, sordurdum bizim gruba "Ne zaman?" diye. On biri yirmi üç gece, ya, kırk sekiz saate bile burada saygı gösterilmiyor. Yani Anayasa değişikliği yapılacak, Anayasa'da bu kadar temel kurallar konmuş, üçte 2, üçte 1 teklif, üçte 2 çoğunluk deniyor ama o kırk sekiz saatlik süreye bile uyma özeni, uyma duyarlılığı gösterilmiyor. Şimdi, bunları işlemler zinciri olarak yapan kişilere neyi nasıl yapmaları ya da yapmamaları gerektiğini hatırlatmak herhâlde bizim görevimiz, eğer hatırlatmayacaksak o zaman

burada bulunmanın hiçbir anlamı ve gereği yoktur. Şimdi, peki, o zaman bu belirttiğim gibi ortam ve koşullar Anayasa değişikliğine elverişli değil. Bunu saptamak lazım. İki: Bunun usul olarak getirilme tarzı yine Anayasa madde 175'e aykırıdır.

Bunu belirttikten sonra, acaba içerik olarak ne getiriyor bu metin, buna da kısaca değindikten sonra sözlerime son vereceğim. Şimdi, burada kadınlara özgü genel düzenleme görüntüsü altında, dinî inancı nedeniyle başını örtmesi ve tercih ettiği kıyafet kayıtları, hukuki düzenlemeye tümüyle yabancıdır. Özgürlüklerde Anayasa hukuku tekniğiyle çelişen “hiçbir” kayıtlarıyla bezeli mutlak serbestlik ve koruma, insan haklarına ilişkin uluslararası metinlere de yabancıdır ve mutlak surette kayıtları metinlerimize yabancıdır. Yerindelik açısından cinsiyet ayrımcılığına ve başörtüsü ölçütüne dayalı mutlak bir koruma alanı, kadın ve erkekler veya başı açık ve örtülü kadınlar arasındaki tercihlerde esas olması gereken liyakat ölçütü yerine öznel tercihleri ve ayrımcı uygulamaları öne çıkarma riski ötesinde “hiçbir surette” kaydı, burka ve çarşaf gibi kıyafetler üzerinden yeni tartışmaları ve inanç temelinden bir ayrıştırıcı riskleri de beraberinde getirecektir. Şimdi, bu ön belirlemeler ışığında, hukuk tekniği açısından ve yerindelik açısından değindiğim bu belirlemeler ışığında birkaç sakıncasına değinmek istiyorum bu düzenleme tarzının. Kadın kıyafet özgürlüğü tek bir hakkın uygulama alanına indirgenemez. Dinsel kökenli olmayan, yaşam tarzıyla ilişkili kıyafet tercihleri, din özgürlüğü bağlamında düzenleme yapması nedeniyle uygulamada din kökenli kıyafet giyme özgürlüğüyle aynı ölçüde korunamaz. Bu bakımdan, yalnızca kadınların kıyafet özgürlüğüne ilişkin düzenlemeyle kadınlar açısından sağlanmak istenen koruma erkekleri tümüyle dışlamaktadır. Kadının başını örtmesi ve dinini dışa vurma veya gösterme özgürlüğü Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası hukuk metinlerinde sınırlanabilir nitelikler taşımaktadır. Örneğin, eğer kadının örtünme özgürlüğü hiçbir şekilde engellenmezse, havaalanında ya da başka bir yerde güvenlik amacıyla kadının başının açılmasına ihtiyaç duyulduğunda, kadının sınırsız örtünme özgürlüğü, somut risk ve şüphe ne olursa olsun kamu güvenliğinden daha önemli addolunacaktır, öne çıkacaktır; oysa, daha önemli olmaması gerekir. Başörtüsüne ve dinsel temelli kıyafete mutlak serbestlik güvenlik için ve özgürlük ilkesine de aykırıdır. Özel kuruluşlarda bunun getirilmesi, özel kuruluşlar için böyle bir düzenlemenin getirilmesi... Zaten kanunlarımızın güvence altına aldığı ve Anayasa madde 12’ye göre “Yatay ilişkilerde hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlamalar geçerlidir.” ilkesi gereği buna da gerek bulunmamaktadır. Başörtüsüne indirgenen mutlak bir düzenleme hak ve özgürlüklerin güvence ve sınırlama ilkelerine aykırılığın ötesinde özgürlükler sistematığını altüst etmekte, haklar ve özgürlükler arasında olası çatışma hâlinde uzlaşma tekniğinin uygulanmasını olanaksız kılmaktadır. Kimlik saptamayı bile engelleyebilecek mutlak bir düzenleme kamu hizmetinde liyakat ve güvenlik ilkelerine de aykırı bulunmaktadır. Görünürde temel bir hakkın korunması amacından yola çıkarak Anayasa’ya özgül bir dinî referans koymak -ki bu başını örtmek olarak belirlenmiş- belirli bir dine ait olan bir sembolün taşınmasına ilişkin din referanslı düzenleme laiklik ilkesiyle de uyumsuzdur. “Kimse dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz.” biçimindeki insan haklarının sert çekirdeği, dışa vurum, mutlak koruma görüntüsü altında açıklamaya özendirilerek ihlal edilmektedir.

Şimdi, ben buna yalnızca değindim, Anayasa’ımızda bununla ilgili güvenceler vardır. Bu açıdan, zaten Adalet ve Kalkınma Partisi de Ekim 2022’ye kadar bu hak ve özgürlüğün güvence altında bulunduğunu haklı olarak beyan etmiştir ve bu şekilde uygulama yapmıştır. Gerçekten, 2017 değişikliğinde yapamayacağı hiçbir güç yoktu çünkü bütün devlet gücüyle Anayasa’da istediği değişikliği yapmıştır, hükümeti ilga etmeye kadar; Fatih’ten bu yana hükümet ilk kez ilga edilmiştir. Dolayısıyla, bunu koyabilirdi. Niçin koymadı? Çünkü buna gerek yoktu. Anayasa’ımızdaki hak ve özgürlükler sistematığı ve temeli, bütün din ve inanç özgürlüğünü olduğu gibi din ve inanç özgürlüğünün mütemmim cüzü olarak alınan öğeleri de koruyucudur. Bununla ilgili gerekli güvence ölçütleri Anayasa’ımızda vardır ama...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Bir soru sorabilir miyim?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Buyurun.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bitirsin ama yani öyle olursa...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Yani açması anlamında söylüyorum.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Tabii.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Madem ki bu kadar koruyucuydu bugüne kadar niye korumadı? Temel hak ve hürriyetler konusunu...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Uygulamadan, yanlış uygulamadan; anlattım biraz önce.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Öyle mi?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Evet.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Özür dilerim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yanlış uygulamadan. Anayasa Mahkemesi de yanlış uyguladı.

İFFET POLAT (İstanbul) – Yanlış uygulanmayacağının garantisi var mı peki?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – E, düzeltilsin diye işte.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Neyse, tamam.

Hocam, buyurun.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Şimdi, Anayasa’ımızda özellikle birden çok kez değiştim.

İFFET POLAT (İstanbul) – Anlattıklarınızı söylüyorum.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın milletvekilleri, Sayın Kaboğlu’na sataşmadan, tabii, hocam da bir saate yaklaştı, inşallah bir toparlayarak diğer arkadaşlarımıza da aynı söz hakkını verir.

Buyurunuz.

MURAT EMİR (Ankara) – Çok yararlanıyoruz Sayın Başkan, bence Sayın Hocamın sözünü kesmeyelim, biz hakkımızdan feragat etmeye hazırız.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Müsaade edin onu da Başkanlık olarak biz takdir edelim.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Anayasa’ya giriş notları gibi olmasın.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Teşekkürler Sayın Başkan, değerli vekiller sabrınız ve duyarlılığınız için de çünkü burada, bir Anayasa görüşmesi çok önemli ve Sayın Bilen’in sorduğu soru: “Anayasa’da mademki var, neden yok?” Tabii ki belirtiyim...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Yok demedim, neden temel hak ve hürriyetleri daraltıcı girişimler, teşebbüsler, idareciler ve yöneticiler, Cumhurbaşkanı dâhil olmak üzere böyle yorumlandı, böyle uygulandı?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Sayın Bilen, şimdi bir kişiyi hiç sorguya tabi tutmadan, hakkında soruşturma açmadan sizin o kişiyi FETÖ darbe girişiminden yararlanarak kamu görevinden atmanız, üniversiteden uzaklaştırmanız hangi Anayasa’nın hükmü, değil mi? Yani, şimdi Anayasa da beni koruyordu.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Koruyordu.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – 130’uncu maddede:”... üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar.” diyor.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Sorunun cevabını alamadım.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, ama şimdi neden anayasal haklar... Tek şeyim... Bakın, ben bu Anayasa’yı da eleştirdim.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Çok özür diliyorum, sözünüzü bölmek adına söylemedim hem aydınlanmak adına hem de bizi takip eden, dinleyen arkadaşların da bu konuyu öğrenmeleri açısından.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Tabii, soru sorduğunuz için Başkan da tabii hâliyle yanıt vermem için şey de bulundu.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Olmasına rağmen ihlal ediliyormuş yani en somut örneği, canlı.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Bakın, ben kırk yıl önceki bu metne de karşı çıktım, öğrencilerime 25’inci maddeyle 26’ncı maddeyi soru olarak yönelttim, yardımcı doçenttim, Gazi Üniversitesi tarafından hakkımda disiplin soruşturması açıldı ve bana sadece uyarma ya da kınama cezası verildi. Bu metne karşı çıktım “2017 kaldırıyor demokrasiyi.” dedim, gece yarısı kararnamesiyle üniversiteden atıldım. İşte, ikisi arasında neden 2017 tarihimizde öncesi ve sonrasıdır? Çünkü bu, gerçekten muhalifleri temizlemek için Anayasa’nın güvence altına aldığı hükümler olduğu hâlde kullanılan bir metin oldu ve şimdi hak ve özgürlüklere ilişkin Anayasa maddelerinin büyük bir kısmı askıdadır, bunu bir kez teslim etmek gerekir. Böyle olduğu için yasama, yürütme, yargı hükümleri eğer saygı görmezse, o zaman siz saygı göstermezseniz, bizim açımızdan Anayasa andı, o zaman, tıpkı Anayasa Mahkemesi iptal ettiği hâlde yeniden aynı konuda düzenleme yaptıksa... Yürütmenin de yargının da işlemlerine sürekli tanık olmaktayız dolayısıyla onlar da Anayasa’yı ihlal etmekte yarışmaktalar. Yoksa Anayasa’mızda hak ve özgürlüklerin güvence ilkeleri vardır, Anayasa’mızda hak ve özgürlüklerin sınırlama ilkeleri bulunmaktadır. Bu şu anlama gelmiyor: Anayasa’mız hak ve özgürlükleri açısından ideal bir düzenlemeye sahiptir biçiminde bir şeye varmıyorum, kuşkusuz yeniden ele alınmalıdır ama esasen Anayasa’mızda şu anda yasama, yürütme ve yargı ayrılığı, belirttiğim gibi, parti başkanlığı yoluyla, devlet başkanlığı ve yürütme adını verdiğimiz kurguda birleştirdiği için, kişi-parti-devlet birleşmesine yol açtığı için uygulamada en son komutanların alkışlatılması eşliğine geldik. O bakımdan böyle bir kurguda aslında hak ve özgürlükleri güvence altına almak mümkün değildir. Bu itibarla, biz Anayasa’yı demokratik hukuk devleti ereğinde değiştiremediğimiz sürece yine seçimlerde, varsayalım, 14 Mayıs’ta veya 18 Haziran’da siyasal münavebe sağlanmış olsa bile kesinlikle bu anayasal kurgu keyfî yönetime götürür çünkü dünyanın hiçbir demokratik devletinde bu şekilde anayasal denge ve denetim düzeneklerinin kaldırıldığı, siyasal sorumluluk kuralının bulunmadığı, siyasal karar düzeneklerinin tasfiye edildiği bir demokratik hukuk devleti bulunmamaktadır. O nedenle esas sorun demek ki burada hukuk devleti yokluğundan kaynaklanıyor; yasama, yürütme, yargı kurgusunun demokratik hukuk devleti ekseninden kaymış olmasından kaynaklanıyor. Şimdi, Sayın Bilen, hâliyle bu parantezi açmamı sağladı ya da beni zorladı buna ama bu kısmı 2 cümleyle izninizle bitirmek istiyorum. Şimdi, sayın vekiller, bu kadar mutlak bir düzenleme başörtüsü ekseninde, temelinde bu kadar mutlak bir düzenleme... Belirttiğim gibi, hiçbir özgürlük -insan haklarının dokunulmaz sert çekirdeği dışında- sınırsız değildir. Sınırlama ilkelerini bir tarafa bırakıp bu kadar mutlak bir düzenleme... Hemen bu metni okuyan kişi de... Çelişkilerine girmiyorum, metindeki çelişkiler girmiyorum, hiçbir surette, mutlak surette, belirttiğim gibi, bu kavramlar özgürlükler hukuku tekniğine, Anayasa tekniğine aykırıdır; dünyanın hiçbir anayasasında bu şekilde bir yazım tekniği yoktur. Türkiye’nin taraf olduğu, olmadığı hiçbir uluslararası insan hakları düzenlemesinde böyle bir yazım tekniği bulunmamaktadır ama ister

istemez şöyle bir soru çıkıyor: Din özgürlüğü adına bu kadar mutlak bir düzenleme yaptığımıza göre; birinci soru, neden vicdani ret hakkını tanımıyoruz Anayasa’da? Neden tanımıyoruz? “Ben inancım gereği silah kullanmak istemiyorum.” diyen kişiye neden bu hakkı tanımıyoruz özellikle bizim taraf olduğumuz İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi tarafından tanındığı hâlde? Birinci soru bu. İkinci soru ise, mademki biz inanca dayalı olarak bu kadar gerekmediği hâlde bir özgürlüğü mutlak biçimde düzenliyoruz, neden daha birkaç hafta önce burada konuştuğumuz cemevleri konusunda -cemevlerine ibadethane diyemedik- neden onları Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesine sokmadık? Neden onları bir folklorik dernek olarak düzenledik de sırf tanımamak için, onları tanımamak için, sadece elektrik ve su vermek için onunla bir tür aşağılayarak böyle bir düzenleme yaptık? Hani laik devlet -ilkesi- dinler önünde, inançlar önünde eşit davranma zorunluluğundaydı? Şimdi, burada demek ki...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Sevgili Hocam, 24 ile 41’e gelmeyeceksiniz, ben umudumu kestim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, hayır, ona geleceğim.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Vallahi umudumu kestim, gelmeyeceksiniz.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Bir saat oldu, daha henüz gelmedik.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, ben bitireyim diyorum, bitirtmiyorlar. Tamam, ona da geleceğim.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Tam da 24’ü konuşuyorsunuz Hocam, hak ve özgürlükler. Tam da 24 bu zaten.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Şimdi, bakın, dolayısıyla, biz eğer gerçekten Anayasa’nın üstünlüğüne inanıyorsak, din özgürlüğüne inanıyorsak, Anayasa’nın dünyevi bir metin olduğuna ve din özgürlüğü, insan hakları tarafından, çağdaş insan hakları tarafından ve Anayasa tarafından güvence altına alındığına inanıyorsak o zaman Aleviler konusunda da böyle bir ikiye bölünmüşlüğe imza atmamamız gerekirdi. Eğer Aleviler “Cemevleri bizim ibadethanemizdir.” diyorlarsa o zaman biz “Hayır, sen folklorik bir derneksin.” diyemerdik, deme hakkımız yoktu. Bu nedenle buradaki çelişkileri de açıkça görmemiz gerekir, hiçbirimiz ikiye bölünmüş olma lüksüne sahip değiliz bu yüce çatı altında, özellikle madde 81 çerçevesinde andımızı içtiğimiz için.

Şimdi, Sayın Yıldız’ın dile getirdiği husus 41’inci madde. Bakın sayın vekiller, 41’inci madde... Esasen maddeyi şu ya da bu biçimde Anayasa yazım tekniği açısından değerlendirebiliriz, eleştirebiliriz ama biz 41’inci maddeyi, aileyi yeniden yazarak; bir, olmayan bir sorunu varmış gibi gösteriyoruz; iki, bu yazım tarzıyla yeni sorunlara çanak tutuyoruz. Yeni sorunlar bununla pekâlâ yaratılabilecek.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Değerli Hocam, toplumsal cinsiyet özendirmeleri yok mu, böyle akımlar yok mu?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Şimdi, sizin Batı toplumu hakkındaki saptamalarınıza da geleceğim.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Kaboğlu, bakın, şimdi şöyle...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır ama girmeyecektim, soruyorlar.

MURAT EMİR (Ankara) – Biz feragat ediyoruz.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Murat Bey, benim sözümü kesmeyin lütfen.

Sayın Kaboğlu, bir saati biraz geçtik; teklif sahipleri en uzun kırk dakika konuştu, saygıyla dinliyoruz ama arkadaşların da tahammüllerini zorlayarak...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Bir saat bile dinleyemiyorsunuz.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Güzel geldik, güzel devam edelim ve lütfen siz de toparlayın. Bakın, burada daha fazla arkadaşlar var, şehir dışında görevi olup da gitmek üzere bekleyen arkadaşlar var yani onlara da söz verelim, Komisyonumuz üyesi olmasa da konuşmak isteyen arkadaşlarımıza kısa kısa söz verelim.

Lütfen toparlayın, istirham ediyorum.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Bir saat bile tahammül edemiyorsunuz.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Salıya bırakalım, yoruldu arkadaşlar.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yo, yo, bitirelim bugün, hepsini bitirelim sabaha kadar.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, bu uyarıyı...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sabaha kadar çalışacak mıyız, çalışmayacak mıyız? Her yerde çalışıyorduk, bunda da çalışalım.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Çalışalım, çalışmakta sorun yok.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Tamam, ciddi söylüyorum, şaka değil ha.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Biz buradayız, sabaha kadar buradayız, işimizin başındayız.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bir daha bir daha niye gelelim? Sabaha kadar çalışalım, bitsin.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Biz buradayız, işimizin başındayız.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, bu uyarıyı yaptınız ama benim kaç kez sözümün kesildiğini tutanaklardan okuyacağız. Tutanaklardan okuyacağız Sayın Başkan. Biz Seçim Kanunu'nda yaptığımız değişikliği, sekiz ay önce yirmi sekiz saat... Yirmi sekiz saat, değil mi?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – On dört saat efendim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Şeysiz devam ettik. Şimdi “Anayasa değiştireceğiz.” diyorsunuz, topladınız, benim dakikamı hesap ediyorsunuz.

Yani eğer bu kadar ciddi şeyi gayri ciddi biçimde düşüneceksek o zaman hiç gereği yok, ben kalkıp gideyim yani.

LEVENT GÖK (Ankara) – Buyurun, devam edin Hocam.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Estağfurullah Hocam da, ya, hukuk fakültesi öğrencisi değiliz Hocam, burada Anayasa yapıyoruz ya. Anayasa'ya giriş notlarından başladın, yani dinledik, dinleyelim.

RAFET ZEYBEK (Antalya) – Niye, Anayasa değişikliği yapıyoruz.

MURAT EMİR (Ankara) – 24'ü konuşuyoruz zaten Sayın Yıldız. Din ve vicdan hürriyetini konuşuyor Hocam.

RAFET ZEYBEK (Antalya) – Anayasa değişikliği tartışılmaz mı?

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın vekillerimiz, tartışmayın, bir nefes alalım, bir derin nefes alalım.

AYHAN EREL (Aksaray) – 30'a kadar sayalım.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Bir derin nefes alalım.

Buyurun Sayın Kaboğlu.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Şimdi, gerçekten benden önceki konuşmacılar... Yasa önerisi ile Anayasa değişikliği arasındaki farka girecek değilim, zaten Bülent Tezcan ona değindi. Ama “gol” olayına, bütün bunlara yani Anayasa'nın nasıl araçsallaştırıldığına değindiler, girmeyeceğim

ama 41'inci madde nereden çıktı? Eğer samimiyseniz, içten iseniz o zaman bırakın, 24'üncü maddeyle sınırlı kalın. Nereden çıktı 41'inci madde? Şimdi, burada, o zaman buradaki şeyi bir, 2017 kurgusunun, siyasal egemenliğin tek kişiye verilmesi ve bütün siyasal güçlerin tek kişide birleştirilmesi yoluyla 2023 değişikliğiyle toplumsal egemenliğin de ele geçirilmesi ve toplumsal mühendislik yoluyla tasarladığımız toplumsal yapının oluşmasını sağlayacak bir Anayasa değişikliği...

Sayın Yıldız Batı toplumuna değindi ve Batı toplumundaki çözülmeye, çöküşe değindi. Ben, o bakımdan -Batı toplumunun kuşkusuz sözcüsü değilim, buna da gerek yok, Batı toplumunun buna ihtiyacı yok ama- az önce sözlerimin başında dedim ki: "İyi ki Türkiye anayasacılığın merkezindeki coğrafyada yer alıyor, bu bir ayrıcalıktır bizim için." "Ayrıcalıktır bizim için." dedim. Yakınında ve Osmanlı'dan bu yana anayasacılık gelişmeleri bu topraklarda asgari gerekleri uygulamaya kondu. Ama ben kırk yıllık öğretim üyeliği yaşamımda Batı toplumunu çok iyi tanıdım, özellikle Fransa toplumunu. Fransa'nın aile yapısını çok iyi tanıdım, yaşadım. Sayın Yıldız, Batı toplumu hakkında ön yargılarımız var, onların da bizim hakkımızda ön yargıları var ama Batı toplumunu çok iyi tanıdım ve Fransa aile yapısı örneğin, bizim aile yapımızdan gelenekler olarak çok daha köklü gelenekleri olan... Bu, bizimkini küçümseme anlamında değil ama orada da biz Batı toplumunu bu şekilde hani kalıp yargıyla, ön yargıyla alıp şey yaparsak o zaman bir tür Batı toplumundan aldığımız değerleri aşağılamış oluruz. O zaman çocuklarımızı hiçbir biçimde biz Doğu toplumlarına göndermiyoruz, hep Batı toplumlarına göndermek için yarışıyoruz çünkü burada...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Hocam, ne alakası var onunla?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Yo, hayır, alakası var ama. Alakası var, dediğim gibi...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Hiç alakası yok.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Yo, hayır, Batı toplumunda, aile yapısını, aile içini, değerleri, ahlakiliği...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Gey ve lezbiyen kilisesi var mı yok mu?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Bunları yaşadım...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Gey kilisesi var mı?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Efendim?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Fransa'da gey kilisesi var mı yok mu?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ya, şimdi, Sayın...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Lezbiyen kilisesi var mı yok mu?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, eğer şeyse yani konuşacaksam...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Fransa'da mı Anayasa değiştiriyoruz Sayın Yıldız?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Konuşacaksam bu tür şeyde o zaman çok şey söyleyebilirim ben.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Fransa'daki kiliseden bize ne?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır ama şimdi...

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Yıldız, sabrınızı istirham ediyorum.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Fransa'da mı Anayasa değiştiriyoruz?

RAFET ZEYBEK (Antalya) – 6 yaşında çocuğu evlendirmiyorlar mı?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Allah belasını versin o evlendirenlerin.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın vekillerimiz, lütfen...

Sayın Kaboğlu, buyurunuz.

İFFET POLAT (İstanbul) – Yani hemcins evliliklere onay mı veriyorsunuz?

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Hemcins evlilikleri mümkün değil Medeni Kanun’a göre Sayın Vekil.

İFFET POLAT (İstanbul) - E, ne söylemek istedin o zaman?

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın vekillerimiz, lütfen müdahale etmeyelim.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Hemcins evlilikleri Medeni Kanun’a göre mümkün mü? Mümkün değil.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Bankoğlu, lütfen.

Buyurun Sayın Kaboğlu.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Sonuç olarak, karşı karşıya bulunduğumuz Anayasa değişikliği madde 41 açısından, herhangi bir sorun bulunmayan alanda sırf toplum mühendisliği, hani “totaliter toplum yaratma” da demek istemiyorum ama esas ona gidiyor ve bir toplumsal egemenlik alanında tahkim etmek amacıyla yapılan bir değişikliktir. Biz, Batı toplumu, Doğu toplumu, Müslüman toplumlar, Hristiyan toplumlar, bunlardan konuşalım, karşılaştırmalı ögeler kullanalım ama bu konularda konuşurken esasen bizim Türkiye Cumhuriyeti’nin Osmanlı’dan bu yana değerler dizgesinin, kurumlar, kurallar, ilkeler olarak değerler dizgesinin Batı toplumu eksenli olarak oluştuğunu unutmayalım ve bugün korumaya çalıştığımız da bunlardır ve biz eğer bugün din özgürlüğünü bu kadar rahatça tartışabiliyorsak Batı’da geliştirilen kaynakların insan hakları sayesinde olduğunu unutmayalım. Bizim üstünlüğümüz belki kendimize özgü özelliklerle onlara katkı yönünde çaba göstermektir, yoksa biz eğer Batı toplumlarını sahip olduğumuz bazı bakış açılarıyla bir tür indirgeyici yaklaşımla değerlendirmeye çalışırsak o zaman insan hakları ortak anayasası olan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin mekanizmasının da kendimizi dışında hissederiz. O nedenle, kullandığımız kavramlar önemli.

Sonuç olarak, ben o kısımlara girmiyorum, Sayın Tezcan’ın değindiği kısımlara girmiyorum. Bu Anayasa değişikliği... Mademki Anayasa bir barış belgesidir, toplumsal barış belgesidir, bir toplumun öz geçmişidir, ortak kimliğidir; o zaman bir seçim dönemine, bir gole, bir kalecilik oyununa indirgenebilecek bir yaklaşımla yapılacak bir değişiklik değildir. Bu açıdan, daha baştan çatışmacı ve siyasal arivist yani siyasal hedef doğrultusunda bir tanımlama yapılmış oluyor ki bu son derece sakıncalıdır. Birkaç hafta sonra seçim sandığına yönelik bir pazarlığa indirgenen bir metin olmamalı, bu metni biz daha yüceltmek için ortak müzakere çerçevesinde tartışmalıyız, konuşmalıyız; yoksa bunu siyasal münavebeyi engelleyici yolda araçsallaştırabileceğimiz, araçsallaştıracağımız bir metin olarak kullanmamamız gerekir. Şu anda yapılmak istenen, yakın zamanda kurulması öngörülen sandık ki onun da nasıl olacağını bilmiyoruz. Hep “18 Haziran dışında...” diyenlerin ağzı kapatılıyordu, 118 kez “18 Haziranda yapılacak.” denildi ama ne olduysa 14 Mayıs... Hangi nedenle, hangi gerekçeyle onu bilmiyoruz; 2 kişinin iki dudağı arasından çıkan lafla 18 Haziran değil 14 Mayıs’ta yapılacağı deklare edildi, tıpkı 17-18 Nisan 2018’de yapıldığı için... O nedenle, sonuç olarak biz, Türkiye’de demokratik hukuk devletine geçemediğimiz sürece bu tür tartışmaları değil, kısır atışmaları, çatışmaları bir tür yaşayacağız. O nedenle dilerim ki bu amaçlanan siyasal münavebeyi engelleme çabası...

Son sözüm o olsun, 14 Mayıs'a özel vurgu yapıldı çünkü. 14 Mayıs 1950'yi hepimiz sahipleniyoruz ama Şubat 1950'yi niçin sahiplenmedik? Şubat 1950 neydi? Kura sistemine değil kідem esasına göre seçim kurullarının oluşturulması. Hiç kimsenin itirazı olmamış, askerler bile itiraz etmemiş. Yetmiş üç yılda oluşmuş olan seçim hukuku genel ilkesini biz kaldırdık yetmiş üç yıl sonra ve bir de sıkılmadan, pişkin bir biçimde "14 Mayıs ders." deniyor. Ya, nasıl olur? Peki, şubat mutabakatı nerede?

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Kullandığınız üslup çok çirkin, çok aşağılayıcı.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hangisi, hangisi?

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – "Pişkin" sözü yani buna devam etmeyelim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hangisi çirkindi, söyleyin.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Ben söylemeyeceğim, tekrar kayıtlardan dinleyin.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Yok, söyleyin, söyleyin; geri alacağım.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Lütfen Sayın Kaboğlu...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Bir hocaya yakışmaz.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, geri alacağım.

RECEP ÖZEL (Isparta) – "Pişkin" dediniz Hocam.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – O kadar incindiyseniz, İsmail Bey incindiye geri alırım tabii ki ama...

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Kaboğlu, lütfen, güzelce gidiyoruz...

Tamamlayalım, son cümlelerinizi alalım.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – ...kaçıncı kez müdahale yapıldığını...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Tekrar ifade edeyim: Çirkin bulduğumu ifade ettim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Yani siz Kaboğlu'na müdahale ediyorsunuz.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Rahatsız olduğumu dile getirdim.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Bilen...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Siz Kaboğlu'na müdahale ediyorsunuz. Bana yapılan müdahaleleri...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Rahatsız olduğumu söyledim Hocam.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Tamam, getirir, oylama yapılır burada...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Rahatsız olduğumu söyledim ve nazikçe, kibarca söyledim; size de yakıştıramadım.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Bilen...

Sayın Hocam, sizin de o sözleriniz söyleniş şekliyle bence de uygun değil ama lütfen tamamlarsanız mutlu oluruz.

Buyurun Sayın Kaboğlu.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – "Pişkin" yerine ne kullanalım? Söyleyin, siz önerin; ben kullanayım.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Sizin yerinize konuşursam daha farklı şeyler de söylerim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Sayın Bilen...

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Tamamlayalım, buyurun.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Eğer biz 14 Mayısı kullanacaksak o zaman şubat mutabakatını da nasıl yırtıp attığımızı dile getirmemiz gerekir dürüstçe ama şubat mutabakatını hiçbir gerekçe yokken attık, kıdem yerine kura esasını getirdik seçimlere birkaç ay kala, ondan sonra biz de “14 Mayıs, sandığa gömeceğiz.” dediğimiz zaman samimi olmuyoruz, içten olmuyoruz; çelişkide oluyoruz. Bunu da topluma anlatmak bizim görevimizdir. Zira, hani, siyasal münavebe bizim burada bulunmamızın ön koşuludur, temel koşuludur.

Buna, kapatıcı sürece “hayır” diyorum. Bu Anayasa değişikliği girişimi siyasal münavebe yolunu kapatma girişimidir. Ben de bunu ifade etmek istedim.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Teşekkür ediyorum Sayın Kaboğlu, sağ olun.

Sayın Bahşi, sözü size vereceğim ancak müsaadeniz olursa, uygun görürseniz, Sayın Emine Yavuz Gözgeç Bursa’ya gidecek bir program nedeniyle... Uygun mudur?

FERİDUN BAHŞİ (Antalya) – Uygun.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Emine Yavuz Gözgeç, buyurunuz.

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; verilen teklifle, özetle, temel hak ve hürriyetlerin kullanılması ile kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanılmasının hiçbir kadının başının örtülü veya açık olması şartına bağlanamayacağı düzenlenmiştir. Yine, dinî inancı sebebiyle kadının başını örtmesi veya tercih ettiği kıyafeti nedeniyle eğitim, öğrenim, çalışma, seçme, seçilme, siyasi faaliyette bulunma, temel hak ve hürriyetleri kullanma, hizmetlerden yararlanma hakkından yoksun bırakılamayacağı, kınama ve suçlamaya, ayrımcılığa maruz bırakılamayacağı da ifade edilmiştir. Alınan veya verilen hizmet gereği bir kıyafet belirlenmesine ihtiyaç duyulan hâllerde de söz konusu kıyafetin de dinî inancı sebebiyle başını örtmesine ve yine tercih ettiği kıyafete engel olmayacak nitelikte olması belirtilmekte; ayrıca, ailenin korunmasına ilişkin düzenlemeyle de yalnızca erkek veya kadın olmak üzere iki farklı cinsiyetten bireylerin evlenerek evlilik birliğini oluşturabileceği açıkça düzenleniyor.

Bugün bu teklifi konuşurken Şule Yüksel Şenler’i anmamak olmaz diye düşünüyorum. Geçtiğimiz günlerde Sayın Cumhurbaşkanımızın ve Hanımefendi Emine Erdoğan’ın teşrifleriyle her türlü ayrımcılığa karşı çıkan, özgürlükleri savunan Şule Yüksel Şenler’in onurlu mücadelesini gelecek nesillere aktarmak amacıyla kurulan Şule Yüksel Şenler Vakfının açılışını gerçekleştirdik. Başörtü mücadelesinin sembol isimlerinden Şule Yüksel Şenler’i minnetle, rahmetle anıyorum. Bugün inancımızla, değerlerimizle var olabiliyorsak bunda, dirilişin tohumlarını eken Şule Yüksel Şenler’in, Gülsen Ataseven’in, Merve Kavakcı’nın, Leyla Şahin Usta’nın, burada isimlerini saymadığım görünmez kahramanların emeği, cesareti, dik duruşunun payı var. Elbette, hiçbir hukuki gerekçeye dayanmadan uygulanan bu yasakları tamamıyla ortadan kaldıran, seksen bir yıl sonra hiçbir ayrımcılığa uğramadan tüm kadınlara seçilme hakkını veren, eğitimden çalışma hayatına kadınların hayatın her alanında özgürce var olmasının yolunu açan Sayın Cumhurbaşkanımız, Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan’a da şükranlarımı sunmak istiyorum. Eğer bugün ben bir köyden, bakkal Mehmet’in başörtülü kızı olarak Mecliste varsam bu Sayın Cumhurbaşkanımızın ve AK PARTİ’nin sayesinde. Ve benim için, inanıyorum ki aslında yasaklara maruz kalan herkes için “Hayaldi, gerçek oldu.” diyebildiğimiz en önemli düzenlemelerden biridir başörtüsüyle var olabilme özgürlüğü.

Başörtüsüyle ilgili tarihî süreci Grup Başkan Vekillerimiz az önce ifade etti. Neler yaşandı? Kız öğrenciler üniversite kapılarından içeri alınmadı. Başörtülü öğretmenler mesleklerinden ihraç edildi ama okuldan atılırken de öğrenciler devamsızlık gerekçeleriyle atıldı. Hem okula alınmadı hem

devamsızlık gerekçeleriyle atıldı. “Sıkma baş” dediler, “zavallı” dediler, başörtüsüne “çul” dediler, “örümcek kafalılar” dediler, baskıyla örtündüğümüzü iddia ettiler, niyet okudular, “Siz inancınız gereği takmıyorsunuz.” dediler, “siyasi simge” dediler. Peruk takanların dahi perukları başından çekildi. Okulların önünde kız çocukları tartaklandı, gözüne alındı. Mahkeme salonlarında ifadeleri alındı. Ne için? Başörtülü okumak, eğitim almak istedikleri için. Travmalar yaşandı. Başörtülü kadınlar adeta sürgün edildi yaşamdan. O zaman ikna odalarının mimarı, sonradan CHP Milletvekili Nur Serter Kasım 2013 tarihli Meclis tutanaklarında diyor ki: “O zaman doğru yaptım, bugün de olsa yine yaparım.” Buna karşı, yine, tutanaklarda Sayın Engin Altay ikna odaları mimarı Nur Serter için “Eğitimci şefkatiyle çocukların eğitim hakkından mahrum kalmamaları için rehberlik yaptıysa ne kötülük var bunda?” diyebiliyor.

Zorlukla, anne babasının çabalarıyla, umutla üniversiteye gönderdiği genç bir kızın sırf başörtülü olduğu için okuldan atılması, aşağılanması, yok sayılması nasıl bir duygudur, anlayabiliyor musunuz? Gencecik kız çocuğunun, annesinin babasının yıkılan hayallerini düşünün. Vatanına milletine hizmet etme hayaliyle mesleğini yapmak isteyen öğretmenin avukatın, doktorun “Sen başörtülüsün.” denilerek çaresizlik içerisinde bırakıldığını düşünün. Ki bir avukat olarak da bunu bizzat yaşadım. Oğlunu vatan için askere gönderen bir annenin sırf başörtülü olduğu için çocuğunun yemin törenine alınmadığını hatırlayın. Sağlık karnesinde fotoğrafı başörtülü olduğu için tedavisi yapılmayan, ölüme mahkûm edilen Medine Bircan, mezuniyet töreninde ağzı kapatılarak, başörtüsü çekilerek kürsüden indirilen okul 1’incisi gencecik bir kızın yaşadığı travma. Bu sahneyi evde televizyonda belgeselde izlerken o sırada dersini yapan 13 yaşındaki oğlumun o sahne dikkatini çekti, dedi ki: “Anne gerçekten oldu mu böyle bir şey? Şaşkınlıkla sordu ve “Nasıl böyle bir şey olabilir? Hiç mi kimse bir şey yapmadı, hiç mi?” dedi. Hiç mi kimse bir şey yapmadı? Yaptı. Merve Kavakcı milletin oyuyla başörtülü olarak aday oldu, seçildi, milletin oyunu aldı. Ben o zaman Fazilet Partisi İl Kadın Kolları Başkanıydım. Yerel bir TV kanalında bana sordular “Sence Meclise girebilir mi Merve?” diye. Ben o zaman “Elbette girebilir.” dedim. Başörtülü bir aday olarak milletin karşısına çıkacaksınız, millet size başörtülü olduğunuzu bilerek, görerek oy verecek, seçileceksiniz, milletin temsil edildiği milletin Meclisine giremeyeceksiniz; bu mümkün değil. Ne oldu? Başörtülü, milletin seçtiği milletvekiline “Dışarı... Dışarı... Bu kadına haddini bildirin!” sözleri hâlâ kulaklarımda. Nasıl olabilir böyle bir şey? Oldu. Hiç mi kimse bir şey yapmadı? Yaptı. Yaşlı, genç, çocuk, kadın, erkek, başörtülü, açık; ülkemizin dört bir yanında başörtüsü özgürlüğü için el ele verdiler. Ne oldu? Özgürlük için el ele verenler gözüne alındı, Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılandı. Leyla Şahin Usta başvurusunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yaptı, reddedildi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararında ne dedi? “Laik bir üniversitede okumayı tercih eden o üniversitenin kurallarına uymakla yükümlüdür. Dinini aktif olarak yaşamak isteyenler dinini aktif olarak yaşamak istemeyenler üzerinde manevi baskı oluşturur.” Başörtüsü takanların başı açıklar üzerinde manevi baskı oluşturduğu gibi trajikomik bir gerekçe belirtildi.

Hiç mi kimse bir şey yapmadı? Yaptı. Sayın Cumhurbaşkanımızın “En büyük dileğim başı kapalı kızlarımız ile başı açık kızlarımızın el ele dolaştığı bir üniversite, bir ülkedir; bunun için uğraşıyoruz, bunu çözmek en büyük özlemimdir.” sözleri AK PARTİ kapatılma davasında kapatma gerekçesine delil olarak gösterildi. Yine, parti kapatma davasında başörtüsünün serbest bırakılmasına ilişkin Anayasa değişikliği teklifi de kapatma sebepleri arasında sayıldı.

Hiç mi kimse bir şey yapmadı? Yaptı. 2008’de kız öğrencilerin eğitim hakkından faydalanması için Anayasa değişikliği teklifi Mecliste kabul edildi, ertesi gün “411 el kaosa kalktı.” diye manşetler atıldı, milletin Meclisinde alınan karar koşa koşa Anayasa Mahkemesine götürüldü; Anayasa Mahkemesine sunulan dilekçenin altında o günkü CHP Grup Başkan Vekilinin, bugün kanun teklifi verenin imzası var. O günkü CHP Genel Sekreteri türbanın üniversitelerde serbest bırakılmasının yaratacağı sıkıntılar,

türban takanların takmayanlara karşı bir baskı oluşturacağı gibi açıklamalarda bulundu. Biz 6 kız kardeşiz, 4'ümüz başörtülü, 2'miz açık, hiçbir zaman hiç kimse birbirinin üzerinde baskı yapmadı; aslında milletin de arasında hiçbir zaman böyle bir sorun olmadı ama yasakçı zihniyetler oldu. Kız öğrenciler üniversite kapılarında eğitim hakkından mahrum edilirken, yasaklar yaşanırken bir televizyon programında sunucu “Ben ona ‘çul’ diyorum.” diyor, muhatabı da “Evet, bez parçası.” diye onaylıyor. Yine, 2010 yılındaki bir televizyon programında sunucu soruyor: “Bu sorunu nasıl çözeceksiniz? Üniversitelerde sorunlar yaşanıyor, bu sorunu nasıl çözeceksiniz?” Muhatap cevap veriyor: “Niye türban takıyorsun?” diye bir şikâyet oldu mu bugüne kadar?” diyor, sunucu yeniden tekrar ediyor: “Niye türban takıyorsun?” diye bir şikâyet yok ‘Türbanla niye okula gidiyorsun?’ diye bir şikâyet var.” dediğinde, “Devletin kuralları var, okula gitmenin, mahkemeye girmenin, Meclise girmenin bir kuralı var.” diyor. Hatta konuya o kadar uzak, başörtüsünün özgürce takılabilmesi anlayışına o kadar uzak ki “‘Ömür boyu takacaklar.’ diye bir kural mı var?” da diyebiliyor. Kız çocukları eğitim hakkından faydalansın, üniversitelerde okusun, mesleğini yapabilsin; eğitim, çalışma hayatı, siyaset, her alanda özgürce var olabilsin diye partinin kapatılması tehlikesiyle karşı karşıya kalınmasına rağmen mücadele verilirken kimin nerede durduğu açıkça ortada. Yasakçı zihniyetle dayatılan bu sorun, peki, nasıl çözüldü? 1 Ekim 2013'te açıklanan demokratikleşme paketiyle kısıtlayıcı hükümler kaldırıldı ve kadınlar artık hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan hayatın her alanında özgürce var olabildiler. Kız çocukları okullarına gittiler, mesleklerini yaptılar, başörtülü hâkim, başörtülü avukat oldu; özgürlükçü olmayan, yasakçı zihniyet bu sorunu oluşturdu; milletin devlet için değil, devletin millet için olduğu anlayışıyla AK PARTİ bu sorunu çözdü. Artık, kadınları kıyafetleriyle değil, sporda, sanatta, ekonomide başarılarıyla konuşur olduk ama baktık ki bir sabah kalkıp denildi ki “Kanun teklifi veriyoruz.” Biz de dedik ki: “Gelin daha üst bir metin olan Anayasa’da başörtüsü özgürlüğünü tescillemiş olalım.” dedik. Burada başörtüsünün gerçekten bir turnusol kağıdı vazifesi gördüğünü düşünüyorum; kim özgürlüklerden yana, kim değil bunu gösterecek. Buradaki tutumunuz gösterecek ki “mış” gibi mi özgürlüklerden yanasınız, gerçekten inanç özgürlüğünden, kıyafet özgürlüğünden mi yanasınız? Eğer gerçekten samimiyseniz “ama”sız “fakat”sız ipe un sermeyi bırakıp teklife “Evet.” demekte tereddüt etmezsiniz. Biz istiyoruz ki kadınlar kıyafetiyle, örtüsüyle değil, yaptıklarıyla, başarılarıyla, ekonomide başarılarıyla, ailede çocuğunu yetiştiren bir anne olarak özverisiyle pozitif gündem olsun. İnşallah, başörtüsü özgürlüğünü, kıyafet özgürlüğünü tescilleyen Anayasa değişikliği teklifimizle artık yasakçı zihniyet, yasaklar tamamen gündemimizden çıkacaktır diyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bahşi, buyurun.

FERİDUN BAHŞİ (Antalya) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, değerli bürokratlar, kıymetli sivil toplum kuruluşu temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bizim genel eleştirilerimizi Grup Başkan Vekilimiz Erhan Usta ayrıntılarıyla yaptı. O sebeple, ben, daha çok, Anayasa’nın yapımındaki temel ilkelerden de söz ederek kısaca önerilerimize de değineceğim. Anayasa değişikliklerini görüşürken teklif edilen maddelerle birlikte Anayasa’nın ruhunu, başlangıç hükümlerini, Anayasa’nın geneline hâkim olan ilkeleri öncelikle dikkate almak zorundayız. Biz hukukçuların öncelikli görevinin bu olduğuna ve hukukçulardan oluşan bu Komisyonun çalışmalarında bu ilkelere riayet edilmesi gerektiğine dikkat çekmek istiyorum. Burada ifade edilen her düşüncenin, her görüşün uygulayıcılar açısından yol gösterici, ufuk açıcı olması gerektiği unutulmamalıdır. Anayasalar, temel hak ve özgürlükleri tanımlamış, kötüye kullanılmasıyla ilgili sınırları her özgürlük alanında ayrı ayrı belirlemiştir. Her ne kadar maddeler görüşülürken ayrıntılara incek olsak da temel

hak ve özgürlükleri herkes açısından eşitlik ve tarafsızlık yönünden baktığımızı söylemeliyim. Hukuki belirsizlikler son derece tehlikeli ve önemlidir. İlelebet payidar kalacağına emin olduğumuz demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan cumhuriyetimizin, 100'üncü yılında olması gereken her özgürlüğü sağlamanın yolunu bulmaktır.

Şimdi, maddelere genel olarak bir göz atacak olursak 24'üncü maddenin yazımı hem kendi içinde tekrarlar barındırmakta hem de yine Anayasa'mızın 10'uncu maddesiyle çelişir durumdadır. Anayasa gibi bir metin efradını cami ağıyarını mâni bir şekilde, titizlikle düzenlenmelidir. 24'üncü maddenin içeriği yönünden, örtünen ya da örtünmeyen tüm kadınların giyim kuşam özgürlüğünü güvence altına almalıdır. Olaya dinî inanç üzerinden bakılması seküler kesimin ayrımcılığa uğraması tehlikesini de beraberinde getirecektir. Son derece önemli olan bu konu aslında çözülmüş durumdadır. Bu konunun çözüldüğünü ve kamuda ya da özel sektörde bu konuda hiçbir sıkıntının yaşanmadığını burada bulunan herkes kabul etmektedir.

Genel Başkanımız Sayın Meral Akşener'in bu konunun gündeme geldiği günden beri söylediği ve dünkü grup toplantımızda da tekrar ettiği bir husus vardır, kapanmış yaraları tekrar kaşımının kimseye bir yararı olmayacaktır. Nitekim dünkü grup toplantımızda Genel Başkanımız biraz önce Grup Başkan Vekilimiz Erhan Usta'nın da belirttiği gibi bu mesele aslında kapanmış bir yaradır. İnancı doğrultusunda hür bir şekilde yaşamak evrensel olarak bireyin en temel hakkıdır, elbette bizim insanımızın da hakkıdır. Hâlihazırda yürürlükte olan mevzuat da esasında bunun için yeterlidir. Aslında iktidar mensupları da aynı şeyi söylüyorlar. Mesela "Bu iş çözüldü mü?" diye sorulduğunda "Evet, çözüldü, hatta biz çözdük." diyorlar. Mesela "Yasal bir eksiklik, uygulamada boşluk var mı?" diye sorulduğunda "Hayır, yok, hiçbir sıkıntı yok, bu iş çözüldü." diyorlar. Yani "Ne yasal ne de anayasal bir düzenleme yapmaya esasen hiç ihtiyaç yoktur." demiştir.

Temel hak ve özgürlüklerin bu şekilde siyaset konusu yapılması bu yüzyılın Türkiye'sinde artık söz konusu olmamalıdır. Ancak bir düzenleme de yapılacaksa mesleki açıdan kıyafet sorumlulukları konusunda da tereddüde yol açılmamalıdır. Aslında başörtüsüyle ilgili sorun anayasal ve yasal düzenlemelerden çok uygulamadan kaynaklanmaktadır. 1982 Anayasası'na aykırı olarak yayınlanan bir yönetmelik sebebiyle sonrasında Anayasa Mahkemesinin zorlama kararlarıyla ülkemizde büyük bir sorun yaşanmıştır. Bu sorun herkes tarafından görülerek, bilinerek yaşanmıştır. Aslında birçok konuda yasal düzenlemelerimizde eksiklik yoktur, sorun uygulayıcılardadır, uygulamadadır ama yukarıda belirttiğimiz gibi sorun ortadan kalkmış, yara bu konuda iyileşmiştir ve kapanan yaranın sadece ve sadece oy devşirmek için yeniden kaşınması da doğru değildir.

İYİ Parti iktidarında özgürlükler konusunda hiçbir sorun yaşanmayacağını biz buradan yeniden, tekrar taahhüt ediyoruz. Her türlü kamu hizmetine girişte kıyafet sorunu hiçbir zaman olmayacaktır. Sadece ve sadece liyakatin esas alınacağı her türlü platformda dile getirilmektedir. Kılık kıyafet asla liyakatin bir unsuru olmayacaktır. Önemli olan tüm hak ve özgürlüklerin içselleştirilmesi, uygulayıcılar açısından doğru anlaşılmasıdır. Hiçbir şey özgürlük ve temel ilkeye feda edilmemeli, hassas denge mutlaka gözetilmelidir.

Hukuk fakültesinin 1'inci sınıfında anayasa dersinde ilk öğrendiğimiz, anayasanın bir toplumsal uzlaşma metni olduğudur. Bu metin sadece Cumhuriyet İttifakı bileşenleri tarafından hazırlanmış, metnin hazırlanması sırasında ne sivil toplum kuruluşlarıyla ne de bizlerle yeteri kadar tartışılmıştır. Ayrıntısını hem Cumhuriyet Halk Partisi hatipleri hem de İYİ Parti hatibi açıkladı, yasak savma kabilinden uzlaşma arayışı varmış gibi gösterilmeye çalışılmıştır. AK PARTİ, yirmi yıl önce büyük iddialarla kamuoyuna açıkladığı katılımcı demokrasi anlayışından artık fersah fersah uzaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Evrensel Beyannamesi çerçevesinde temel hak ve özgürlükleri düzenleme, hukuk devletini

tesis etme iddialarının ise kırıntısı bile kalmamıştır. Anayasa Mahkemesi, son on yıldır başörtüsüyle ilgili verdiği kararlarla başörtüsü konusunda önemli ve güçlü bir koruma alanı açmıştır. Cumhuriyet İttifakı'nın sunmuş olduğu metin sorunu tam olarak çözmemektedir. Bu konuda daha kapsayıcı ve konuyu ebediyen gündemden çıkaracak bir değişiklik önermesini maddelere geçtiğimizde Başkanlığa sunacağız.

41'inci maddeye gelince, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" başlıklı 41'inci maddesinde, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 124'üncü, 134'üncü, 136'ncı maddelerinde evlendirme yönetmeliği sebebiyle değişikliğe gidilmesine gerek olmayıp bu düzenlemelerde evlilik birliğinin ancak kadın ve erkeğin evlenmesiyle kurulabileceğine dair kesin hükümler bulunmaktadır. Bu konuda, kamuoyunda herhangi bir tartışma yoktur, bir talep de yoktur yani aslında evlilik başından beri sorun olmayan bir alandır. Sorun, iktidarın asıl görevi olan, Anayasa'nın mevcut 21'inci maddesinde yer alan aileyi koruma görevini layığıyla yerine getirilmemesinden kaynaklanmaktadır ama buna rağmen aile içi şiddet, kadına şiddet, çocuğa karşı şiddet günden güne artmaktadır. 6 yaşındaki bir çocuğun tarikat ortamında evlendirildiğine daha yakın tarihte tanık olduk. Olayın başlangıcı uzun yıllara dayanmasına rağmen yapıdaki kast sistemi sebebiyle mağdur çocuk ancak büyüdükten sonra olaya itiraz edebilmiş ve olay böylelikle ortaya çıkmıştır. Olayın ortaya çıkmasıyla birlikte de toplumun her kesiminde büyük bir infial uyanmıştır. Çocuk gelinler toplumun kanayan yarasıdır, devlet bu konuda uygulamayla ve denetimle etkin tedbirler almalıdır. Bu çocuklar eğitim haklarından mahrumdur. Bu nedenle, ehliyet sahibi reşit insanlar evlilik gibi önemli ve hukuki sonuçları olan bu birliği oluşturmalıdır. Bütün bunlar ortadayken neden bu teklifte evlenme yaşına dair bir düzenleme yoktur? Her şeye yaş şartı koyarken iş evliliğe gelince "kadın ve erkek" deyip geçiyoruz, "reşit kadın ve reşit erkek" sözü ya da talebi bu teklifte niye yoktur, bilmiyorum.

Değerli arkadaşlar, Anayasa'nın 13'üncü maddesi temel hak ve hürriyetlerin özlerine kesinlikle dokunulamayacağını, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceğini ve bu sınırlamaların da gene Anayasa'nın sözüne, özüne, ruhuna, demokratik toplum düzenine, laik cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağını kabul eder. Şimdi, getirdiğiniz başörtüsü ve aile kavramı insanın temel hak ve hürriyetlerine temas eden bir konudur. Öncelikle, temel hak ve özgürlüklerle ilgili olarak Anayasa değişikliği teklifinin getirilmesi zaten Anayasa'ya aykırıdır, hele de genel seçimler yaklaşırken iktidarın siyasi gündemi suni Anayasa değişikliğiyle tamamen işgal etme çabasından başka bir şey değildir.

Değerli Komisyon üyeleri, güncel siyasi sorunlara göre Anayasa yapılması bizi yönetmelik benzeri düzenlemelere götürüyor ki ancak az gelişmiş ülkelerde bu görülmektedir. Toplumsal bir uzlaşma ifadesi olan Anayasa değişikliklerinin en yüksek seviyede uzlaşmayla gerçekleştirilmesi ve toplumsal bir ihtiyaçtan kaynaklanması gerekir. Özellikle temel hak ve özgürlükler bağlamında getirilen değişikliklerin yeni açılımlar sağlaması olması gerektirir. Maddeleri değil ilkeleri temel alan, ayrımcılığı değil birleştirmeyi önceleyen, ortak aklı arayan katılımcı Anayasa yapım sürecinden uzaklaşmamalıyız; kanun devleti değil, hukuk devletini hedeflemeliyiz.

Sonuç olarak, Anayasa genel uygulanabilirliği olan, ilkesel nitelikte kurallar içeren siyasi ve hukuki bir güvence belgesidir; sorunları ve çözüm önerilerini üstlenen bir hükümet programı veya parti programı değildir.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Aydemir, buyurun.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli milletvekilleri, basın mensupları, kurum ve STK temsilcileri; bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Komisyonumuzda ülkenin yakın geçmişinin en önemli temel insan hakkı ihlali bir garabetin, bir zulmün tekrar gerçekleşmemesi için, bundan böyle geleceğe sâri bir miras olarak anayasal güvence altına alınması görüşmeleri için toplanmış bulunmaktayız.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi görüşmelerimizde, bu siyasetüstü durumun, bir insan hakkı ihlalinin, baştan sona gerçek bir zulmün ortadan ilelebet kaldırılması için tüm Komisyon üyelerimizin ortak bir zeminde buluşacağına inancım tamdır. Bu noktada, seçimle Meclis çatısı altında göreve gelen bir kadın milletvekili olarak, 22 Mayıs 1999’da Gazi Meclis çatısı altında aziz milletimizin oylarıyla seçilen bir kadın milletvekiline had bildirmeye çalışılan günlerden, kız öğrencilere ikna odalarında manevi şiddetin ve baskının en ağırının yapıldığı günlerden bugüne geldiğimizde, Anayasa Komisyonumuzda başörtüsü hürriyetini anayasal güvenceye kavuşturmak üzere söz konusu değişikliği Genel Kurul gündemine taşımamızın öncüsü olan Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan’a şükranlarımızı sunarak başlamak istiyorum söze.

Türkiye’nin, temel hak ve hürriyetlerin tamamını güvence altına alan ve uygulayan bir hukuk devleti olduğu hepimizin malumudur ancak tüm bu yasal düzenlemelere rağmen bu düzenlemeler “insan hakları” başlığı altında toplanmışken ne yazık ki ne kültürümüze ne medeniyetimize uymayan şekilde bu topraklarda cinsiyet ayrımcılığı bir insan hakkı ihlali hâline dönüşmüştür. Bu ihlal ne yazık ki kadınların seçme ve seçilme hakkının bile kutlandığı ülkemizde seçme hakkının tüm kadınlara, seçilme hakkının ise yalnızca belli bir dış görünüşe sahip -özellikle söylüyorum- erkeklerle değil, kadınlara uygulanmış olması işin en acıtıcı, en üzücü yanıdır. Öyle ki anayasal hak olan eğitim hakkı “Kız çocuklarının başı kapalı, algısı kapalı; o zaman ikinci sınıf vatandaş.” olarak damgalanıp evlere tıkmaması ne yazık ki bir dönemin utanç vesikası olarak tarihe kara bir leke olarak geçmiştir. Kadın haklarından dem vuran, partili ayrımı yapmadan bir zihniyet olarak söylüyorum: Tüm egemen grupların bu çağ dışı hâli bu toplumda incinmiş, haklarından mahrum kalmış kadınların vebalini üzerinde taşıdığını belirtmek isterim.

“Aile, Türk toplumunun temelidir.” lafzı yalnızca bir kanuni düzenleme değil, toplumun bir gerçeğidir ve anne, bizim toplumumuzda çocuğa eğitim veren ilk kişidir. Lafa gelince “Her şeyin başı eğitim.” diyenlerin bu anneleri eğitimsiz bırakması aile yapısına verilen zararlardan yalnızca biridir. “Kadın-erkek eşitliği” denilince mangalda kül bırakmayan düşünceler, söz konusu kadının kıyafeti olunca -üzülerek söylüyorum- tavır değiştirmekte “modernlik” başlığı altında kadını siyasi düşünce ve hedeflerine kurban etmektedir. Aksine, modernlik dış görünüşte değil, insanların fikir ve düşünce inançlarına saygıda kendini gösterir. Modernlik kıyafete değil, liyakate değer vermekle gerçekleşir. Hürriyet, kadının kıyafetine göre eğitimine, çalışmasına, seçilmesine rağmen ezcümle insan haklarından, cinsiyetten ari yalnızca insan olarak faydalanmasına müdahale etmemek demektir. Biz bugün seçilmiş bir kadın vekil olarak hemcinslerimizin kıyafetleri üzerinden konuşulmasının üzüntüsü içindeyiz ancak toplumsal olarak bu sorun Sayın Cumhurbaşkanımızın hassasiyeti ve gayretleriyle ortadan kalkmıştır. Buradan tekrar bir kez daha kendilerine teşekkürlerimizi arz ediyoruz ancak bugün tekrar gündeme gelmiş olması üzerine başı açık veya kapalı, kıyafeti ne olursa olsun insan olarak haklarının güvence altına alınması amacıyla buradayız.

Son olarak, hangi partiden olursa olsun; kadınlara zulüm olarak gördüğümüz kadını ötekileştiren, insan olarak sahip oldukları hakları kullanmasını engelleyen, kıyafetini siyasi malzeme ve propaganda aracı olarak gören tüm düzenlemelere bu Anayasa değişikliğine onay vererek, kabul ederek

hemcinslerimizle birbirimize sahip çıkalım. Sahip çıkamadığımız bir neslin vebali üzerimizdeyken onların kız çocuklarının haklarını koruyalım. Yani bir neslin vebali üzerimizdeyken onların kız çocuklarının vebalini de üzerimize almalıyım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; millet iradesinin tecelligâhı Gazi Meclisin vekilleri olarak milletimizin temel hak ve özgürlükleri konusunda bu adımı şimdi atamayacaksak ne zaman atacağız? Yirmi yıllık AK PARTİ iktidarımızda kadını hayatın her alanında desteklerken aileyi de en güçlü şekilde ayakta tutup geliştirecek bir politika takip etmenin kararlılığı içindeyiz. Zira evlilik birliği, anlayışımız gereği ve kanunlarımıza göre ancak bir kadın ve bir erkeğin evlenmesiyle kurulabilir. Ailenin korunması ve güçlendirilmesi toplumumuzun ve devletimizin güçlendirilmesi açısından son derece önemlidir. Teklifimizle sapkın akımlar tarafından giderek daha fazla tehdit edilen aile müessesesini korumayı hedefliyoruz. Bu vesileyle partimizin bu hassasiyeti üzerindeki tutumunu gösteren kadına, insana karşı yapılan en büyük ayrımcılığın, şiddetin tam orta yerinde gerçek bir mücadeleyle savaşılan, bu zulüm nedeniyle yurt dışında okumak zorunda kalan gencecik bir kızımız, Konya Milletvekilimiz Doktor Leyla Şahin Usta bugün AK PARTİ Genel Merkezimizde İnsan Hakları Genel Başkan Yardımcımızdır. Yine, sonuna kadar mücadele eden Tokat Milletvekilimiz Avukat Özlem Zengin Grup Başkan Vekilimiz ve teklifin imza sahiplerindendir. Yine, mağdurlardan Sayın Belgin Uygur Sivil Toplum ve Halkla İlişkiler Genel Başkan Yardımcısıdır. Ben de o dönem Balıkesir Üniversitesinde görev yapan bir öğretim görevlisiydim. Pırıl pırıl, çalışkan, geleceğe umutla bakan genç kızlarımızın eğitim hakkının elinden alındığını yüreğim sızlayarak bilhassa gördüm ve bu haklı davadaki itirazlarım dolayısıyla da işimi kaybettim. Bu zulmün izlerinin dahi ilelebet ortadan kalkması için omuz omuza vermek gerektiğine inanıyorum. Oysa toplumu, özgürlükleri, kadını ilgilendiren, ayrıca aile birliğini korumayı amaçlayan bu konuda isterdik ki tüm partiler birlikte hareket etsin, teklifi birlikte kabul etsin. Böyle bir konuya hiçbir siyasi partinin duyarsız kalmaması gerektiğini, bu hassas konunun siyasetüstü bir konu olduğunu düşünüyorum.

Bu ülkede tekrar yeni bir ayrımcılıkla yeni bir mağduriyet, yeni bir zulüm doğurmaktan, yeni bir manevi şiddetten tüm kız çocuklarını geleceğe sâri olarak korumak ve kurtarmak için Anayasa değişikliğini bir kadın olarak şiddetle destekliyor ve hepinizi hemfikir olarak birlikte bunu omuzlamaya ve Anayasa değişikliğini gerçekleştirmeye davet ediyor, Komisyonumuzu saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Aydemir, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Özel, buyurun.

RECEP ÖZEL (Isparta) – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyelerimiz, milletvekilleri arkadaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Teklifin sabahtan beri görüşmelerinde tarihsel süreci arkadaşlarımız, Sayın Grup Başkan Vekillerimiz anlatmışlardı, ben ona pek girmeyeceğim. Bu anayasal düzenlemelerde amaç, bireyin özgürlüğünü kısıtlamak değil, devletin ve kamu otoritelerinin, kamu gücünü kullananların müdahalesinin sınırlanmasıdır. Din ve vicdan özgürlüğü tanımlanırken bu özgürlüğün tanınmasından ziyade, sınırlandırılmasına ilişkin istisnalar uygulamayla kural hâline getirilmemelidir. Maalesef hiçbir somut tanımı olmayan irtica paranoyasıyla yakın tarihimize kadar birçok vatandaşımızın bu özgürlüğü rahatça sınırlandırılabilmiştir. Vatanına bağlı, milletini seven vatandaşlar üzerinde vehmi ve sanal tehditlerle “kamusal alan” “hizmet veren” veya “hizmet alan” gibi haksız tanımlamalarla kişilerin eğitim ve öğretim hakkı, ekonomik ve ticari faaliyette bulunma ve çalışma hakkı, siyasete girme istekleri üzerindeki baskı, tehdit, sindirme hareketlerine bundan sonra hiçbir şekilde ülkemizde fırsat verilmemelidir. Din ve vicdan hürriyeti herhangi bir dinî inanca sahip olma veya olmama, dinî bir davranışı yapmaya zorlamama, sahip olduğu inancı açıklamama hak ve hürriyetini kapsar, bireyler dinî

inancını açıklamaya zorlanamaz. İnsanın hayatını inancına göre tanzim etmesi ve inancının gereklerine göre yaşaması din ve vicdan hürriyetinin ayrılmaz bir parçasıdır. Din veya inanca dayalı kılık ve kıyafet her bakımdan bir haktır ve hayatın her alanında serbest olmalıdır. Şu anda, uygulamada bu konuda bir problem olmamasına rağmen, bir serbestlik olmakla birlikte bunun anayasal bir güvenceye de bağlanması son siyasal gelişmeler ve özellikle de Parlamentoda en çok sandalyeye sahip 2'nci partinin Genel Başkanı ve partinin milletvekillerinin vermiş oldukları yasal düzenleme teklifleri karşısında bir zorunluluk olmuştur ve bundan hiçbir siyasi partinin de artık kaçması mümkün değildir. Sabahtan beri konuşmalarımızda özellikle CHP sözcülerinin “Siz CHP’yi ısrarla bu konunun dışında tutmaya çalışıyorsunuz, bunu hâlâ istismar alanı yapmaya çalışıyorsunuz, buradan bir seçim zaferi istiyorsunuz.” gibi suçlamalarına maruz kaldık. Hiçbir zaman AK PARTİ bu işten bir siyasi hesap, bir rant kaygısı içerisinde değildir. Bunu yaşayan biziz, bunun hesabını, bunun algısını oluşturan, buradan siyasi şey çıkarmak isteyen de bilakis şu son teklifimizde CHP’dir. Buradan bir ekmek çıkarma derdinde kesinlikle değiliz, bunun bir polemik konusu olmasında hiç de değiliz; bizim niyetimiz tamamen bunu Türkiye’nin gündeminden çıkarmaktır. Burada samimiyse CHP, İYİ Parti, diğer grubu olan olmayan bütün siyasi partiler teklifimize “evet” diyebilirler. Metni beğenmiyor olabilirsiniz, “Teklif metni niye böyle?” diyebilirsiniz. Teklif metni hazırlanırken uygulamada birtakım yanlışlıklara mahal vermesin, yanlış yargı kararları çıkmasın diye bizim metnimiz böyle; bunun bir şekilde siz daha iyisini bulursunuz, değiştirme ihtimalimiz olabilir ama sizlerin hazırlamış olduğunuz önergeyle “Bu önergemizi kabul ederseniz biz burada varız, yoksa yokuz.” gibi bir işi yokuşa sürmeyeceğinizi ümit ediyoruz. “Önergemiz kabul edilmedi diye biz buna ‘hayır’ oyu verdik.” gibi mazeretin arkasına da sığınmanızı artık kamuoyu nasıl takdir eder sizin vicdanlarınıza, sizin siyasi tercihinize bırakıyoruz. Bu konuda, ben, CHP’nin, İYİ Partinin sözcülerinin net bir şekilde “Bu yasağın Türkiye gündeminden çıkmasını biz destekliyoruz, bu yasa teklifini kabul ediyoruz, destekleyeceğiz.” dediklerini de duymadık. Hep oradan giriyorlar, buradan giriyorlar, şuradan giriyorlar, net bir şey ortaya koymuyorsunuz. Eğer ki “Önergemizi kabul etmezseniz, biz bu teklifin arkasında yokuz.” demek istiyorsanız burada da samimi olmaya sizi davet ediyoruz. Biz, AK PARTİ olarak, bunu hiçbir şekilde kullanmayacağız, sizin de kullanmanıza fırsat vermeyeceğiz. “Seçim malzemesi olmaktan çıkartalım.” diyorsunuz ya, “Hadi fırsat, hadi çıkaralım.” diyoruz. Bu teklifimizi desteklemenizi özellikle artık tüm Türkiye’nin gündeminden çıkarma noktasında tarihî bir karar altına hep birlikte imza atalım, hep birlikte, bütün siyasi partiler olarak Türkiye’de bunu gündemden hepimiz çıkardık diye göğsümüzü gere gere dolaşalım derim.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi de Metin Çelik Bey’e söz veriyorum

METİN ÇELİK (Kastamonu) – Sayın Başkanım, Anayasa Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri ve kıymetli katılımcılar; temel hak ve hürriyetlerin korunarak kullanılmasının önündeki tüm engellerin kaldırılması, demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin en temel görevidir. Anayasa’mızda buna yönelik olarak açık hükümler mevcut olmasına rağmen yakın tarihimizde ve özellikle 28 Şubat sürecinde yapılan bazı idari düzenlemeler ve fiili uygulamalarla getirilen başörtüsü yasağı ile din ve inancı nedeniyle başını örten kadınlar Anayasa’mızda yer alan eğitim, öğrenim, çalışma, kamu hizmetlerine girme, seçme, seçilme gibi temel hak ve hürriyetlerini kullanmaktan mahrum bırakılmış, din ve vicdan hürriyetine yönelik düzenlemeler baypas edilmiş, bu haksız ve hukuksuz idari düzenlemelere ve fiili uygulamalara da laiklik ilkesi gerekçe yapılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde, maalesef, başlarını örten öğrenciler üniversitelerde kurulan ikna odaları gibi insan onuruna yakışmayacak uygulamalarla başını açmak ile eğitim hakkından vazgeçmek arasında tercih

yapmak zorunda bırakılmış, başlarını açmayan öğrencilerin hayatları karartılmış, hayalleri yok edilmiştir. Başörtülü şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna katılan bir milletvekiliyle ilgili yaşanan hadiseler hafızalarımızda hâlâ tazeliğini korumaktadır. Bu haksız uygulamaların tam tersine Anayasa'mızda ifadesini bulduğu üzere, laiklik ilkesi kişinin istediği inanca sahip olabilmesi, ibadetlerini yapabilmesi, dinî inancından dolayı diğer vatandaşlardan farklı muameleye tabi tutulmaması anlamına gelmektedir.

Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasıyla din ve vicdan hürriyeti şüphesiz kadınların başlarını örtme ya da açma yönündeki kişisel tercihlerini de kapsamaktadır. Demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti kadınların bu tercihlerini koruyarak temel hak ve hürriyetlerini bu tercihlerine uygun olarak kullanmalarının ve kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanmalarının önündeki engelleri kaldırmakla yükümlüdür. Bu hukuk dışı uygulamalar AK PARTİ'nin iktidara gelişiyle birlikte son dönemde ortadan kaldırılmış ve bugün ülkemizde başının açık ya da örtülü olması nedeniyle kadınlar hiçbir ayrıma tabi tutulmayıp, hiçbir hak mahrumiyetine uğramamaktadır. Ancak gördüğümüz Anayasa teklifiyle, kadınların başının açık ya da örtülü olması veya kıyafet tercihlerinden dolayı yasal ve idari düzenlemeler ya da fiili uygulamalarla bir daha aynı haksız, insan onurunu rencide edici ve ayrımcı uygulamalara tabi tutulamaları adına değiştirilmesi nitelikli çoğunluk gerektiren anayasal güvenceyi getirmekteyiz. Milletimiz de bizden iktidar ve muhalefet olarak bunu beklemektedir.

Yine, Türk toplumunun temelini oluşturan ailenin yapısını bozmaya yönelik her türlü tehlike ve son dönemde artan sapkın akımlara karşı aileyi korumak devletin asli vazifesidir. Anayasa değişiklik teklifimizde Anayasa'nın 41'inci maddesinde yapılacak düzenlemeyle milletimizin varlığının ve geleceğinin teminat altına alınması için ailenin çekirdeği olan evlilik birliğinin ancak kadın ve erkek arasında kurulabileceği açıkça belirtilerek evlilik birliğiyle ilgili bu temel esasın kanunla değiştirilebilmesi engellenmektedir. Milletimizin menfaatine yönelik olarak yapılacak bu önemli düzenlemelerin Anayasa Komisyonumuzda ve Genel Kurulda kabulü dileklerle sizleri saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi de sözü Sayın Ayhan Erel Bey'e vermek istiyorum.

AYHAN EREL (Aksaray) – Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Anayasa, millet ile devlet arasında bir sözleşme. Tabii, Anayasa hocamızın olduğu bir yerde bizim Anayasa'yı tanımlamamız ne kadar uygun olur bilmiyorum ama Anayasa'ya baktığımızda Anayasa millet kimliğini haiz ve devlet aşamasına ulaşmış toplumların bir nevi teşkilatlanmış biçimi. Anayasalar, farklı siyasi düşünce, inanç ve kanaatleri olan, farklı sosyal sınıf ve statüden insanların barış içerisinde bir arada yaşamalarının temel kurallarını gösteren, millet ile devlet arasında yapılan bir sözleşme. Bu sözleşmede tarafların iradeleri aynı oranda sözleşmeye yansırsa bu sözleşmeler uzun süreli olur ama taraflardan birinin iradesi buna egemen olursa o zaman bu sözleşmeler kısa süreli olur ki Türkiye'de anayasaların kısa süreli olmasının sebebi de millet iradesinin Anayasa'ya zaman zaman yansımada yetersiz kalmasıdır.

Şimdi, baktığımız düzenlemede devlet vatandaşların nasıl giyineceği, nasıl örtüneceği şeklindeki tercihlerine ipotek koymak istiyor. Ya, devletimizin başka işi gücü yok mu? Bırakın, vatandaş nasıl giyerse giysin. Zaten insanların sosyal hayatını düzenleyen mahalle baskısı var, kültürel, egemenlik, kültürel olgular var, dinî inançlar var, örf ve âdetler var, kültür var; bunlar çerçevesinde zaten vatandaş istediği şekilde giyiniyor. Bugün siz bir yasak getirdiğinizde Hasandağı'nın eteğinde Dikmen köyünde Fatma ablanın giyimine müdahale edebilir misiniz veya Antalya'nın deniz kıyısında yaşayan bir kadının giyimine engel olabilir misiniz? Devlet bu işlerden bir elini çeksin, vatandaş kendine yakışan neyse

onu giysin yani devlet burada vatandaşın ne giyeceğine karar vereceği yerde vatandaşın bu giyimini nasıl elde edebileceğini -bu giyimi hangi ortamda- giyebileceği ortamı ve ekonomik durumu hazırlasın diyorum.

Burada dinledim, hep dün ile bugünü kavga ettiriyorsunuz, dün ile bugünü kavga ettirirsek Churchill'in dediği gibi yarını kaybederiz. Dolayısıyla dünü, bugünü bırakalım, yarına bakalım; yarınlarda vatandaşlarımızın daha huzurlu, daha mutlu şekilde yaşaması için gerekli önlemleri Anayasa Komisyonunun almasının faydalı olacağını düşünüyorum.

2 tane madde var, bunlardan normalde gündemde olan işte Anayasa'mızın 24'üncü maddesi. Burada, Cumhur İttifakı'nın getirdiği teklifte "dinî inançlar nedeniyle" ibaresi bize göre ilerleyen zamanda belirli sıkıntıları da beraberinde getirecektir. Dinî inançları buradan kaldırıp hangi nedenle olursa olsun başını örten veya örtmeyen vatandaşın işte eğitim haklarından, çalışma hakkından, belirttiğiniz tüm haklardan faydalanması sağlansın. Şimdi "dinî inanç sebebiyle" dediğinizde kültürel sebeplerle, moda sebebiyle veya diğer sebeplerle başını örten vatandaş üniversiteye almayacak mısınız, kamu kurumlarına almayacak mısınız? Dolayısıyla dinî inancı neye göre ölçeceksiniz? Bir vatandaşımız başını örtmüş üniversiteye geliyor veya bir kamu kurumuna geliyor, birimin ilgili amiri buna neye göre karar verecek? Vatandaşla devleti bu bağlamda karşı karşıya getirip vatandaşın devletle olan gönül bağı zayıflatmamak lazım. Bırakın, hangi sebeplerle örterse örtsün, hangi sebeplerle başını bağlarsa bağlasın, bu hak mademki temel hak ve özgürlüklerden bir tanesi, bu hakkı vatandaştan esirgeyip belli bir kalıba sığdırmanın anlamı yok diye düşünüyorum. Dinî inançlar yerine yani onu kaldırıp başını örten veya örtmeyen vatandaşın her türlü hak ve hürriyetlerden faydalanması gerektiği kanaatindeyim.

Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum Sayın Erel.

Evet, Aysu Bankoğlu herhâlde yoklar.

Peki, o zaman Ahmet Kamil Erozan Bey'e söz veriyorum.

Buyurun Sayın Erozan.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ben hukukçu değilim, avukat da değilim ama şeytanın avukatlığını yapacağım.

Biraz evvel Yılmaz Tunç Bey'in yaptığı konuşmayı herkes bir kere daha okusun; sadece Yılmaz Tunç Bey'in söylediklerini değil, satır aralarını da okuyun çünkü Yılmaz Tunç Bey bize kopya verdi, yolu çizdi. Şunu söyleyeyim: Şu anda yaptığımız tartışma iktidar açısından bir amaç değil, bir araçtır. Bir yere mi götürmek istiyorsunuz? Bunun yazılacak metinlerle hiçbir alakası yok. Ne sizin yaptığınız önerinin ne bizim karşı önerimizin anlamı yok. Siz bizi başka bir yere çekmeye çalışıyorsunuz. Bu bir siyasi oyun, samimi değilsiniz; hedefiniz 14 Mayıs günü 2 sandık değil, 3 sandık. Takla atacaksınız, ne yapacaksanız yapacaksınız, o 3'üncü sandığı getireceksiniz, başka bir önceliğiniz yoktur sizin. Nereden buraya geliyorum, onu da söyleyeyim: Macaristan'da Orban var biliyorsunuz, aynı ruh hâline sahip, son 2 seçimde de birer tane referandum sandığı ekledi 1'inci ve 2'nci sandığı kazanabilmek için, aynı yoldasınız. Sonunda ben ne olacağını söyleyeyim size.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Bozun o zaman. Kabul edin.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Biz karşı teklifimizi getiririz ama buradan ne çıkarsa çıksın, Yılmaz Tunç Bey "Oylama gizli olacak." dedi, siz 360'ı geçeceksiniz ama 400'e gelmeyecek şekilde oy kullanacaksınız.

RECEP ÖZEL (Isparta) – 400’ü geçsin, oy kullanın siz de.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Ben söylüyorum size, ben size söylüyorum şeytanın avukatı olarak. O gün geldiğinde inşallah bana “Yanıldın.” dersiniz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Erozan çok teşekkür ediyorum.

Sadece Başkanlık Divanı olarak şunu söylemek isterim: Bu Anayasa değişikliği teklifini ciddi olarak biz buraya getirdik, uzlaşma olmasını arzuluyoruz. Bir uzlaşma içerisinde değerlendirilip kabul edilirse bundan çok memnun olacağımızı ifade etmek isteriz.

Evet, şimdi, ben, sözü İffet Polat’a... Ravza Hanım zannediyorum yoklar.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Başkanım, ben de bir...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Abdullah Bey, söz vereceğim size ama İffet Hanım’a söz vereyim, ondan sonra size söz vereceğim.

Buyurun Sayın Polat.

İFFET POLAT (İstanbul) – Sayın Başkanım, çok Değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben hukukçu değilim, burada bir hukuki mütalaa da yapacak değilim fakat Komisyonumuzu ve Meclisimizi dikkatle takip eden milyonlarca kadın ve genç kız adına burada söz almak istiyorum. Çünkü hukuki kodların arasına gerçek yaşamdan, gerçek hikâyelerden bir ruh yansıtılması gerektiğine inanıyorum.

Ben 1980 yılında imam-hatip ortaokuluna başladım ve orta 3’üncü sınıfta iken başörtü yasakları 1980 darbesini yapanların emirleriyle katı bir şekilde okullarda uygulanmaya başlandı. Bu dönemde ben de ortaokul 3’üncü sınıftayken bir gün okula müfettişler geldi ve müfettişler sınıfları dolaşmaya başladı. Benim başım örtülüydü ve müfettişler gittikten sonra okul müdürü beni tahtaya çıkarıp herkesin içerisinde bir tokat attı. Sebebi de benim başörtülü olmamdı. Ben 14 yaşındayken, 14 yaşında bir çocukken sadece inançlarımdan dolayı başımı örttüğüm için şiddete uğradım. Buna kadına şiddet, çocuğa şiddet, ne dersiniz deyin ama bu gerçek bir olguydu. Ve daha sonra, yine, 1980 darbesinin okullara getirdiği bir millî güvenlik dersi vardı, orada askerler bizatihi başını örten öğrencileri takip ediyordu. İşte, bu askerî vesayetle beraber Türkiye’nin gündemine giren başörtü yasakları yıllarca peşimizi bırakmadı. Liseyi zar zor bitirdik, üniversiteye geldik, üniversite kapılarında okullara alınmadık, ayrımcılığa uğradık, okullarımızı ya zamanında bitiremedik... Birçok insan -buna şahidim ki- hastalandı, akıl sağlığını kaybetti, okuyamadılar, evlerine geri dönüp yanlış evlilikler yaptılar ve hayatta kendilerini inşa etme fırsatı bunlara verilmedi. Var mıydı bir yasal engel o zaman? Yine yoktu ama basit bir yönetmelikle bizi yıllarca zulme uğrattılar, yıllarca kendimizle mücadele ettik, sabrettik, “Bir gün gelir, bu yanlış düzeltilir.” diye düşündük. DGM’lerde yargılanan arkadaşlar, hapislere düşen arkadaşlar yani önündeki fırsatları değerlendirme fırsatı verilmeyen insanlar bugün bizden haber bekliyor ve diyorlar ki: “Evet, bize o zamanlar bu yanlışlar yapıldı ama bu yanlışların yine aynı şartlar gerçekleştiğinde yapılmayacağına, bu zulümlerin tekrar uygulanmayacağına dair bir güvence yok. Biz, bu Anayasa değişikliğinin, bu Anayasa teklifinin gerçekleştirilmesini istiyoruz.” Ben inanıyorum ki bu Komisyon ve bu yüce Meclis 14 yaşında başını örttüğü için şiddete uğrayan İffet’e ve milyonlarca genç kıza ve kadına bu teklifi kabul ederek geçmişe yönelik bir özür borcunu da ifa etmek zorundadır.

Ben Komisyonunuzu saygıyla selamlıyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, Komisyon üyemiz Sayın Yılmaz, sözü size veriyorum.

ZEYNEP GÜL YILMAZ (Mersin) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli milletvekilleri, kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerimizin kıymetli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, bu sürecin buraya gelmesindeki asıl sebep CHP Genel Başkanı Sayın Kılıçdaroğlu'nun “helalleşme” diyerek yayınladığı videoda başörtüsünü yasal güvenceye almak için kanun teklifi vereceklerini açıklamasının ardından Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın “Samimiyseniz gelin, çözümü Anayasa düzeyinde sağlayalım.” sözleriyle tabii çalışmalarımız başladı. Biz, kızlarımızın, kadınlarımızın yeniden aynı sıkıntıları yaşamamaları, eğitim ve diğer haklarından mahrum bırakılmamaları yani olası keyfi uygulamaların tekrar etmemesi için bu anayasal güvencenin gerekli olduğunu düşünüyoruz. Çünkü kanunla verilen hak kanunla kaldırılabilir, tıpkı daha önce yönetmeliklerle yapılan düzenlemeler gibi. Eğer Kılıçdaroğlu sözlerinde samimiyse, grubunun bu teklife “hayır” dememesi gerektiğini düşünüyoruz. Tabii, 23 Şubat 2008'de TBMM'de 411 milletvekilinin desteğiyle kamuda başörtüsü serbestisini sağlayan Anayasa değişiklik teklifi kabul edildi malumumuz. Ancak ne yazık ki yine CHP'nin değişikliği Anayasa Mahkemesine taşınmasının ardından Anayasa'nın “Başlangıç” bölümüne ve laiklik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle yürürlüğü durduruldu ve ardından iptal edildi. Tabii, şimdi, bütün bunlar göz önüne alındığında ve Sayın Kılıçdaroğlu'nun daha önceki konuşmaları ve tutumları da düşünüldüğünde helalleşme istemekte çok haklı olduğunu düşünüyorum ama burada Özlem Başkanına çok katılıyorum, hak veriyorum; helalleşmek için rıza gerekli ve helalleşmek istediğin insanın tam anlamıyla razı olması gerektiğini düşünüyorum. Az önce Mutlu Vekilimizin de bahsettiği gibi gerçekten kayıp bir nesil var. Şimdi, biz o kayıp neslin çocuklarını da kaybetmek istemediğimiz için bu düzenlemeyi anayasal olarak getirelim ki bir daha geri dönüşü olmayacak şekilde bu Orta Çağ karanlığı zihniyeti tarihin tozlu, utanç verici raflarına gönderelim istiyoruz.

Ben, bu 28 Şubat olaylarında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğrenciydim. Ben hep başı açıktım, şimdi de başı açık seçilmiş bir kadın Milletvekiliyim çok şükür. O zaman başı kapalı kız arkadaşlarım vardı, onların yaşadığı drama o kadar yakından şahit oldum ki bu bende resmen travmatik etkiler yarattı o dönem. Yani onların saçlarından çekilmesi, sürüklenmesi... Önce amfilere, dersliklere alınmadılar, sonra kampüse, bahçeye dahi sokulmadılar ve o bahçenin kapısı, demir parmaklıklarda -hiç unutmuyorum- yani orada onların ağlayışları, yakarışları hiç kulaklarımdan gitmiyor. Bir anne, bir kadın, bir hukukçu olarak yani bu gerçekten utanç verici bir şey Türkiye tarihinde. Bizim ne vicdanımıza ne örfümüze, âdetimize ne de insani geleneklerimize uyan bir tutum olduğunu düşünmüyorum ben bunun. Sırf başı kapalı diye bu ama inancından olur ama öyle istediği için olur, biz nasıl ki... Az önce Erozan Milletvekilimizin dediği gibi yani mini etek de giyebilir, başı açık da olabilir, dekoltesi de olabilir ama bunun yanında başı kapalı da olabilir, illa ki bunda bir şey aramamak gerekiyor. İsteddiği için başını kapatıyor olmasına yani bunu siyaseten bir malzeme olarak kullandığını düşünmek yerine inancı gereği istediği için başını kapattığına gerçekten inanmak gerektiğini düşünüyorum, onun samimiyetine inanmak gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, öyle bir nesli iş gücünden, istihdamdan, eğitim-öğretim hayatından o dönemde kopardık, uzaklaştırdık ki gerçekten burada örnekleri aramızda -bazı başkanlarımız, değerli milletvekillerimiz söz aldı, bazıları alacak- yani daha fazla neslin kaybolmaması adına ve Türkiye'ye yapışmış bu utançın tarihe gömülmesi adına şu an bu sorumluluğu yerine getirmemiz gerektiğini düşünüyorum, buna inanıyorum.

Şimdi, dediler ki: “Siyasi malzeme yapmak istiyorsunuz bunu.” Bu işi biz başlatmadık yani bu işi tamamen Sayın Kılıçdaroğlu başlattı, söyledi. 2013’te resmi kurumlarda başörtüsü yasağı kaldırıldı, bunun üzerine tabii ki bazı milletvekillerimiz Genel Kurula gelebildi ve ilk 2015 seçimlerinde başı kapalı kadın milletvekillerimiz bunun gururuyla geldi. Biz her ne kadar birçok Avrupa ülkesinden önce kadına seçme ve seçilme hakkını vermiş olsak da bazı kadınlarımızın, bazı kızlarımızın sadece başı kapalı diye bu haktan yararlanmasının yıllarca önüne geçtik; bu gerçekten bir utançtır. Sadece başı kapalı diye... Bunu samimi olarak düşündüğümüzde cidden acıtıcı yani. Nitekim Sayın Merve Kavakcı’nın yaşadığı olay herkeste travmatik etkiler yaratmıştır, bunları unutmamak gerekiyor. O yüzden, ciddi anlamda eğer Sayın Kılıçdaroğlu ve grubu samimiye biz anayasal düzenlemeyle bu konuyu kapatmak istiyoruz. Biz siyasi malzeme yapmak istemiyoruz, biz 3 sandık falan getirmek istemiyoruz yani eğer gerçek anlamda sizler burada, Komisyonda destek verirsiniz, Genel Kurulda destek verirsiniz, bu buradan çıkarsa referanduma gelmesi için hiçbir sebep kalmayacaktır zaten ortada. Bu nedenle de samimi destek istiyoruz. Kanunla yapılan düzenleme kanunla kaldırılabilir. Kadınlarımızın, kızlarımızın yeniden bu şekilde korkuyla yani bunun sürekli korkulu rüyasıyla yaşamasını doğru bulmuyorum başı açık seçilmiş bir kadın milletvekili olarak. Bu yüzden, samimi olarak bütün Değerli Komisyon üyelerimizden ve değerli milletvekillerimizden bu düzenlemeye destek beklediğimizi ifade etmek istiyorum.

Yine, aile düzenlemesine gelince de tabii ki Anayasa’mızda da belirtildiği üzere ve bütün kanunlarımızın da desteklediği şekilde devletin temelini aile oluşturur ancak bu aileyi de bizim korumamız gerektiği aşîkârdır. Özellikle son birkaç yıldır bazı sapkın gruplara verilen destek mahiyetindeki sözler, onların bazı reklamlarını işte belediyeler aracılığıyla görmezden gelmeler, hatta bazı belediyelerin internet sitelerinde yine bunların reklamının yapılması bizi bu düzenlemeyi yapmanın artık ne kadar gerekli olduğu noktasına getirmiştir. Her ne kadar tabii ki yani gelenek, görenek, din, örf, âdetimize göre kadın ve erkekte aile kurulsu da ama bunun kati olarak tartışmasız bir şekilde akıllarda yer etmesi için anayasal düzenlemenin gerekli olduğunu düşünüyorum.

Herkese teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, Komisyon üyelerimizden Ahmet Özdemir Bey, Ali Özkaya Bey kaldılar ama onlardan önce Adalet Komisyonu Başkanımız da burada, çok kısa bir söz alırsanız şimdi vereceğim, yoksa arkadaşlardan sonra...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Ben birkaç böyle konuya temas edeceğim Başkanım, bir on dakika yeterlidir.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – O zaman, biraz daha sonra vereyim Abdullah Bey.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Peki, tamam.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Evet, şimdi, Hasan Subaşı Bey, buyurun.

HASAN SUBAŞI (Antalya) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, katılımcı arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu konu, geçmişte gerçekten travmalar yaratmış, genç kızlarımızın eğitim hakkını neredeyse elinden almış çok önemli bir olaydır. Ama burada birbirimizi suçlamak yerine o günün koşullarına baktığımız zaman, siyasetin sorun çözücü...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Subaşı, herhâlde mikrofonda sorun var, bir yan tarafa geçebilir misiniz.

HASAN SUBAŞI (Antalya) – Şimdi, geçmişte siyaset kurumunun vesayet altında dar alanda birçok sorunu çözemediği bir gerçektir ve gerçekten de bu konuda Türkiye’de on beş yirmi yıl süren ciddi bir travma yaşanmıştır. O günleri çok iyi hatırlıyorum. Ne yasamızda ne anayasalarımızda bu konuyu yasaklayıcı hiçbir hüküm olmamasına rağmen, o günün egemenleri baskılar sonucunda 1989 yılında ilk defa Anayasa Mahkemesi kararına, hüküm fıkrasına değil ama Anayasa kararının metnine dercetmişti. O zaman o davayı da Kenan Evren açmıştı ve o günün devlet egemenlerinin yargıya olan vesayetinin de etkisiyle böyle bir karar çıkmıştı. Bu karar Türkiye’de birçok şeyi değiştirdi ve artık “Yargı kararı var.” diye siyaset kurumlarını da etkiledi, eğitim kurumlarını da etkiledi, on beş yirmi yıl süren bir travma yaşanmasına neden oldu.

Özlem Hanım çok da güzel ifade etti, dedi ki: “O travma AKP’yi yarattı.” Yani o on beş yirmi yıllık süreç, mağduriyet süreci gerçekten AKP iktidarını yaratmıştır. Yine, Özlem Hanım’ın çok doğru bir sözü: “Anlaşılmak istiyorduk ama anlaşılmıyorduk.” Yine, o günleri hatırlarsak televizyonlarda o günün egemenleri, generalleri kendi ailelerinin, annelerinin, anneannelerinin nasıl baş bağladıklarını anlatırlardı fakat okula giremeyen, eğitim hakkını kullanamayan genç kızlarımıza kimse “Bunu niye kullanıyorsunuz, niye takıyorsunuz?” sorusunu soramazdı çünkü devlet güçlüydü, devlette egemen güçlerin belli bir etkisi vardı ve Türkiye’de laiklik kavramı farklı yorumlanıyordu.

Tümüyle siyasi partileri burada suçlamanın bir anlamı yoktur diyorum çünkü siyaset çok dar alanda yapılabiliyordu yani siyaset kurumunun laikliğin egemen olduğu, etkin olduğu kurumlarda çokça söz hakkı olmadığı gibi -o günleri hatırlarsak- Kürtlerle ilgili de bir söz söyleme hakkı yoktu. Hatta o zaman Mehmet Ağar Diyarbakır’da “Dağa kimse çıkmasın, siyaset yapın düz ovada.” dediğinde, ertesi gün Genelkurmay Başkanı’nın “Haddini bil!” diye çıkış yaptığını hatırlarım. Hâlbuki bir siyasetçi doğru konuşur, yanlış konuşur ama bir siyaset adamı, bir parti lideri Türkiye’nin her konusunda konuşabilmeli, fikirlerini söylemeli; doğru ya da eğri, çözümlerini ortaya koyabilen aktörlerdir. Ama düşünün, o günkü tanımda bu sözü daha o gün boğulmuştu ve haddi bildirilmişti. Birçok yanlış yapıyordu ve siyaset kurumu yerine yargı, yasama da baskı altındaydı. Siyaset de dediğim gibi dar alanda yapıyordu. Yine, Sayın Kavakcı’nın Meclise girdiğindeki tepkileri hatırlıyoruz ama Antalya Milletvekili Nesrin Hanım’ın da MHP tarafından başının açıldığını da hatırlıyoruz yani o günün partileri çözümde doğrusu çok etkin olamıyordu.

Sonuçta, o yargı kararı, Anayasa Mahkemesi kararı Türkiye’nin o günlerini belirlemişti ama o genç kızlarımıza da kimse “Bunu niye örtüyorsun?” dememişti. O Anayasa Mahkemesi kararında da “Bu, cumhuriyete karşı bir duruştur.” “Cumhuriyete karşı bir kalkışma sayılabilecek...” şeklinde birtakım etkili cümleler de alınmıştı. Peki, bu cümleler nereden alınmıştı? Bola döküm yazı ifade eden anayasalarımızdan alınmıştı. Bizim sürekli Anayasa’ya her şeyi yazma merakımız yüzünden tafsilatlar yazma, kanun yapma gibi anayasa yaptığımız için, o anayasaları da uzlaşma yerine darbeciler yaptığı için sürekli devleti güçlendirmişler ve devlet egemenlerini güçlendirmeye dönük anayasalar yapılmıştı.

Şimdi, gerçekten anlaşılmak istiyorduk, dediği gibi, anlaşılamadık. O gün Hrant Dink’i de anlamak istemedik, Alevileri de anlamak istemedik -yine anlamak istemiyoruz- Kürtler de “Sorunumuz var.” dediğinde -terörü bir kenara koyuyorum, o kolluk güçlerimizin fedakârlığı ve kahramanlığı asla yadırganamaz, o konudaki etkinlikleri de bugün Türkiye’nin en büyük güvencesidir- Kürtleri de anlamak istemedik; yine, egemenler etkili olurdu. O günün siyaset ve vesayet anlayışından sonra bugünlere geldik, bugünlerde de başka türlü bir vesayet çıktı; Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi. Şimdi, bu sistemin gücü yine siyaset alanını daraltmış, hem Meclisin hem yargının hem yasanın gücünü ve siyaset yapma alanını daraltmıştır, bu defa da başka haksızlıklar ortaya çıkmıştır.

Geçmişte, benim dönemimde Büyükşehir Belediye Başkanlığı yaparken Sayın Erdoğan'ın ceza alması beni de derinden etkilemişti, gerçekten büyük bir haksızlıktı ama yine de şimdi hep suçladığımız CHP'nin büyük bir feragat ve fedakârlıkla demokrasi adına o günün mağduru olan Tayyip Erdoğan'ı korumak adına, siyaset yapma imkânını sağlamak adına yaptığı fedakârlığı da görüyoruz. Yani partilerin o günün yasaları ya da dayatmaları sonunda yaptığı hatalar olduğu gibi, demokrasi ve siyaset adına yaptığı yararlı ve demokrasiye katkı sağlayan önemli hizmetleri de olmuştur, her partinin eksileri olduğu gibi artıları da olmuştur. Ama bugün bizim yapmamız gereken birbirimizle kavga etmek yerine, hele hele böylesine çok önemli konuları siyasete alet etmek yerine gerçekten birbirimizi anlamak, dinlemek ve mağdurlarımızı, mağdur olanları gerçekten “Niye mağdursun?” “Sen ne diyorsun?” “Sıkıntın nedir?” diye anlamak zorundayız.

Daha geçtiğimiz aylarda, Alevilerin cemevinde... Bugünkü koruma tedbirlerine baktığımız zaman “Her alanda her şekilde koruyalım.” dediğimiz başörtülü kadınıymızı... Diğer tarafta “Ben de bu inançtayım.” diyen bir kimseye, İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına rağmen, Anayasa gereği tanımamız zorunluluğuna rağmen “Hayır, bu, ibadetgâh değildir.” diyebiliyoruz. Neden? Çünkü bugünün egemenleri, hukuku yorumlarken böyle yorumladığı için.

Biz, evrensel hukuka uygun demokratik bir hukuk devletini oluşturmak zorundayız. Bugün İngiltere’de kanun yok, anayasa yok ama sistem tıkır tıkır işlerken biz neleri yazarsak yazalım Anayasa maddesinin geçerliliği bile kalmıyor. Bugün “‘3’üncü dönem Cumhurbaşkanlığı olamaz.’ keyfiyeti var.” demesine rağmen bütün hukuk hocalarının, Cumhurbaşkanımız “Hayır, ben 3’üncü dönem değil, 2’nci dönem...” dediği zaman bunu tartışabilecek, karar verebilecek baskı altında olmayan bir bağımsız kuruluş yok yani bugünün egemeni böyle dediği zaman o öyledir. Tarafsızlık yemini eden Cumhurbaşkanımız dünyanın en tarafsız Cumhurbaşkanı olduğu zaman “Sen niye Anayasa hükmüne uymuyorsun?” diyebilecek denetleyici bir güç yok. Yani bugünün egemeni ya da egemen sınıfı yine siyaset alanını, Meclisi, yargıyı, yasamayı vesayet altına almıştır, geçmişteki mağduriyetler yerine başka mağduriyetler ortaya çıkmıştır.

Şimdi, bu 24’üncü madde ve 41’inci maddedeki konu, Cumhuriyet Halk Partisi liderinin “Dilerseniz, bunu şu hâliyle bir kanunla tam güvenceye alalım.” demesinden kaynaklanmıştır ve gerçekten birçok arkadaşımız ifade etti “Türkiye’de böyle bir sorun kalmamıştır.” diye. Biraz önce de söylediğim gibi, kısıtlayıcı hiçbir hüküm yoktur zaten; sadece yine bazı yargı organlarının üzerindeki vesayet nedeniyle aldığı yanlış kararlardan, yanlış yorumlardan çıkmış yorumlar vardır. Bizim hiçbir hukuk kuralında bunu engelleyici şey yok. Ama belli ki Sayın Kılıçdaroğlu “Siz gelerseniz yeniden bu yasaklar mı gelir?” endişesine karşı, helalleşme çerçevesinde muhafazakâr kesimle de “Hayır, ben samimiyim, gerekirse kanuna bağlayalım.” gibi bir adım atmıştır. Şimdi, bunun karşısında siyaset yapılmıyorsa, Anayasa hükümlerini çok rahatlıkla öteleyen bir iktidar, seçimlere üç ay kalmışken “Ben şu Anayasa’yı bir güzel düzeltelim.” dediğinde doğrusu muhalefeti ikna etmesi kolay değildir. Ama buna rağmen, bakın, partiler karşınıza -24’üncü maddede- “Gerçekten muhafazakâr çevrede hâlâ kaygı, kuşku ve endişe varsa gelin bunu düzeltelim.” diyebilmektedir. Böyle iyi niyetle benim partim, İYİ Parti çıkmıştır, demiştir ki: “Şu düzenlemelerle, düzeltmelerle sizin bu Anayasa teklifinize ‘evet’ diyelim.”

Bunun yanında, hiç orta yerde yokken Türk Medeni Kanunu’nda ve Nüfus Hizmetleri Yasası’nda bunlar çok açıkça belliysen; geleneklerimizde ve aile kavramında böyle bir tehlike, yakın tehdit, hiçbir şey de yokken; bir tek başvuru bile yokken böylesine önemli bir konunun yanına bunu da takıp “Bunu da Anayasa’ya yazalım.” demek kadar saçma bir şey olamaz. Böyle bir şeyle, bunlarla toplumu bu kadar sorunun ve zorluğun içinde meşgul etmek kadar da saçma bir şey olamaz.

Madem ki Cumhuriyet Halk Partisi lideri böyle bir teklifte bulundu, Cumhurbaşkanımız da böyle bir karşı teklifle “Daha da genişletelim, güçlendirelim.” dedi... Gerçi bir şey güçlenmiş olmuyor bizde. Dediğim gibi, Anayasa hükümlerine uyma diye bir şey yok zaten, hatta terfi eden hâkimler var; Anayasa Mahkemesi kararlarına uymayan, İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına uymayan kişilerin terfi ettirildiğini de görüyoruz. Demek ki sorun yasalarda değil, zihniyette ve bir demokratik devlet yaratamadığımızda. Bugün demokratik bir devlet yaratabilsek birbirimizi hem çok daha iyi anlarız hem kamplar arasındaki bu perdeler kalkmış olur; sorunlu kesimlerimizin, sorunlu insanlarımızın, topluluklarımızın sorunlarını anlayarak, çözerek... Ben hâlâ iddia ederim, şu Meclis çatısı altında çözemeyeceğimiz hiçbir sorun yoktur ama neden çözemiyoruz? Yeterli demokrasi anlayışımız, yeterli insan hakları kavramımız yok ve “Benim kampıma ben bunları sağlarım ama diğer kampa böyle kuşkulu bakarım, hatta potansiyel suçlu gibi bakarım.” anlayışımız yüzünden biz bu güzelim toplumu maalesef bir türlü huzurlu kılamıyoruz. Oysa devletin görevi olarak daha en başta “Toplumun huzur ve refahını sağlar.” yazar. Bizde hangi iktidar, hangi devlet bu toplumun bütün hâlinde, sözlerimizin dışında, “Biriz, bütünüz, beraberiz.” sözlerinin dışında, gerçekten bu toplumu tümüyle kavrayarak, bütün kampları tek kamp sayarak, refah ve huzurunu... Ben kırk yıllık siyasi hayatımda gözlemlerim, daha bu yolda bir adımımız yok, demokratikleşme konusunda yeterli bir adımımız yok. Ama bakıyoruz, çağdaş toplumlar; evrensel hukuka uygun, demokratik, gelişmiş toplumlar hukuk bile yazmadan, yasa bile yazmadan, metin dahi yapmadan... Japonya’yı biliyorsunuz, bir galip ülkenin anayasasıyla idare edilirler; İngiltere’de anayasa bile yok. Biz “Şunu da yazalım, bunu da yazalım.” derken Türkiye’de bizim Anayasa’daki laf kalabalıklarından kaç tane darbe gerekçesi yaratıldı? Bizim Anayasa’daki şu maddelerden, şu yazıdan, şu lafzından darbeyi çıkarmışlardır, darbe yapılmıştır. Her darbe de devleti güçlendirerek toplumu zayıf düşürmüştür, siyaset alanını daraltmıştır. AK PARTİ’nin kapatılması da yine Anayasa’da bulunan birkaç cümleden çıkarılarak “O partiyi kapatıyorum.” denmiştir. Şimdi, önümüzdeki süreçteki kapatma davalarında da göreceksiniz yine gerekçeleri; baskı altındaki hâkimler ve savcılar Anayasa’dan, oradan buradan, bunlardan yararlanarak gerekçe uyduracaklardır. 21 Anayasası’nda kalabalık yoktur ama Türkiye mucizeler yaratmıştır, bir devlet yaratmıştır, bir cumhuriyet yaratmıştır, bir Anayasa yapmıştır ve -yerel yönetimlerle ilgili şeyleri saymazsak- 10-11 maddeyle mucizeler yaratmıştır. Biz “Onu da yazalım, bunu da yazalım, bunu da Anayasa’ya koyalım.” Biz zihniyetlerimizi değiştirmeliyiz, insanların özgürlüğünü tanımalıyız ve partilerin, siyasi partilerin siyaset alanını genişletmeliyiz ve birbirimizi daha anlayışla kavramalıyız. Siyaset yapıyoruz diye hele... Şimdi, referandumu tercih etmez misiniz veyahut da Cumhurbaşkanımız tercih etmez mi? Çok tercih eder. Ama ne kadar yazıktır ki temel haklar referandum konusu olamaz. Diyelim ki referandum yaptık, “hayır” çıktı, kadınların başını mı açacaksınız? Peki, “hayır” çıktı, LGBT’lilere evlilik müsaadesi mi vereceksiniz? Bunlar referandum konusu olur mu? Anayasa konusu olur mu?

Ben sonuç olarak, fazla uzatmak istemiyorum, diyorum ki: 24’üncü maddede partimizin teklifi son derece anlaşmaya uygun. Gerçekten, muhafazakâr çevrelerin bu konuda endişesi hâlâ devam ediyorsa onların bu şeyini bitirelim, partilerin bu konudaki tartışmalarını bitirelim; önümüzdeki seçim döneminde gerçek sorunlara eğilelim, onu çözmeye gayret edelim.

Öbür konu, 41’inci madde ise... Türk geleneğinin, aile yapısının bu kadar sağlamlığı varken “Yok efendim, sağlam değil, çürüktür; bunlara karşı, tehdit ve tehlikeye karşı bir önlem alalım, yazalım...” Onu yaz, bunu yaz; bunlar, kendimizi kandırmak, oyalamaktan başka bir şey değildir diye düşünüyorum.

Çok vaktinizi aldıysam özür diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Sayın Başkan, bir iki cümle etmek istiyorum eğer müsaade ederseniz.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Buyurunuz Fethi Bey.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Sayın Başkan, şimdi, burada, Birleşik Aile Platformu’nun temsilcileri de var. Bu Platform, 41 tane toplumsal sivil kuruluştan oluşmuş. Yani içerisinde 10 bin üyesi olan da var, 100 üyesi olan da var, 100 bin üyesi olan da var.

Şimdi, 41’inci maddeyi hiç kimse problem etmemiş, biz bunu Anayasa değişikliğine siyasi sebeplerle koymuşuz. Bu doğru değil, fazla bir şey söylemek istemiyorum çünkü toplum bunun farkında.

Bakın, aynen okuyorum arkadaşların metninden: “Millî kültüre ve kadim değerlere aykırı, yıkıcı anlayışlar içerisinde doğrudan aile yapısını ve gelecek nesilleri hedef alan en önemli tehditler biyolojik cinsiyet yerine toplumsal cinsiyet esaslı cinsel kimlikler üreterek anormal cinsel ilişkileri normalleştirmeye çalışan akımlar vardır. Bunun içinde siyasiler de vardır, belediyeler de vardır, dernekler de vardır, maddi yardım eden holdingler de vardır.” Bu kadar sözüm.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, sözü Ravza Kavakcı Kan Hanımefendi’ye veriyorum.

Buyurun Sayın Kan.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) - Çok teşekkür ederim.

Kıymetli Başkanım, Kıymetli Komisyon üyesi milletvekilleri, milletvekili arkadaşlarım, kamu kurumlarımızı, bakanlıklarımızı temsil eden kıymetli misafirler, sivil toplum örgütlerinden gelen çok kıymetli misafirlerimiz; tabii oturumun açılımdan bu yana birçok kıymetli milletvekilimizi, farklı partilerden görüşleri dinlemiş olduk, istifade ettik. Konuşmaları dikkatli bir şekilde dinledim, dinlediklerimden anladığım kadarıyla ilk defa başörtüsü yasağı ve zulmüyle alakalı hadiselerle şahitlik edenler olmuş ki dinlediklerinden çok üzüldüğünü, yeni şeyler öğrendiğini ifade edenler oldu; bazen de “keşke”ler duyduk, bu da çok güzel bir şey, kıymetli bir şey. 2008’deki Anayasa değişikliğine, o “411 el kaosa kalktı.” manşetlerinin konusu Anayasa değişikliğine “Keşke mahkemeye götürmeseydik.” denmiş olmasına şahitlik etmek kıymetli. Bu açıdan Komisyonumuzun çalışmasını, bu oturumunu çok değerli buluyorum. Bütün katkı sunanlara teşekkür ediyorum.

Tabii, meselenin insan hakları açısından, kadın hakları açısından, on yıllarca devam eden yasağın teknik ve sosyolojik boyutuyla alakalı birçok mülahaza yapıldı, istifade ettik. Ben de Kıymetli Başkanım, açıkçası, hem Meclis tutanaklarına hem de ilahi tutanaklara geçmesi açısından birkaç hususu burada kıymetli hazıruna ifade etmek istiyorum.

141’inci, 142’nci, 163’üncü, 169’uncu maddeler... Şimdi, bir kısmı artık hafızalarımızda. Bunlar neydi? Düşündüğümüz bazı maddeler vardı hayatımızın parçası olan ve şu anda onlar geride kaldı. Biraz evvel Sayın Subaşı şunları söylediler: “Devlet o zaman hâkimdi ve Meclis, siyaset bir şeyler yapamıyordu.” Şimdi, şunu görmüş oluyoruz ki o devlet anlayışı da değişmiş oldu. Gençlere sorulduğunda “Devlet ne için var?” diye “Benim için var, bana hizmet için var.” diyorlar, milletimizin tamamı da bu hissiyat içinde. Gerçekten, o günkü o ceberut, vatandaşa tepeden bakan, vatandaşını tanımlamaya çalışan devlet anlayışının geride kalmış olduğunu görüyoruz; bu da çok kıymetli. Bu millet, tabii, her şeyin daha da güzeline hak ediyor, en mükemmelini hak ediyor, o noktada şüphe yok.

Kronolojiden bahsedildi, yasak kronolojisi. Ben de yine hem Meclis tutanakları hem de ilahi tutanaklara geçmesi açısından 1960’larda ilk kayda geçen yasak üzerinden bazı şeyleri ifade etmek istiyorum.

1967’de, Nesibe Bulaycı, üniversite talebesi olarak başını açmak zorunda bırakılıyor. Kayıtlara geçen başka bir hadise, ilahiyat fakültesinde öğrenci olan Hatice Babacan’ın ilahiyat fakültesine yani İslami ilimler, Allah’ın emirlerinin öğretildiği fakültede başörtülü olarak, öğrenci olarak devam etmesine izin verilmediği için protestolar ilk o dönemde başlıyor. 1972’de, Avukat Emine Aykenar, barodan atılıyor başörtülü olduğu gerekçesiyle. 1977-1978’de İzmit imam-hatıpte 215 öğrenci, imam-hatip öğrencisi başörtülü oldukları gerekçesiyle mahkeme karşısına çıkartılıyor. 1979’da başörtülü kadınlar ve sakallı erkeklerin üniversite imtihanına girmeleri yasaklanıyor. Tabii, 80 darbesi, benim de çok net hatırladığım 80 darbesi sürecinde, Millî Güvenlik Kurulu kararıyla, Kenan Evren’in liderliğinde yapılan darbenin akabinde yasak, literatüre de Kılık Kıyafet Yönetmeliği’yle geçmiş oluyor.

Tabii, bu dönemde çocuk olarak benim de şahitlik etmiş olduğum, St. George Lisesi mezunu olan, İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı mezunu olan annemin, Erzurum Atatürk Üniversitesinde başörtülü olarak hocalık yapmasına engel konulması. İlginçtir ki kendisinin dersleri elinden alınıyor, işte birçok psikolojik baskı neticesinde mesleğine veda etmek zorunda kalıyor; 40’lı yaşlarda, mesleğinin doruğunda istifa etmek durumunda bırakılıyor, sonrasında da Fazilet Partisi kapatma davası gerekçesinde, daha doğrusu, dava dilekçesinde ismi yer alıyor. Bu da ilginç bir hadise.

Tabii, yasakla mücadelede, o dönem mücadele eden çocuklar, kız çocukları, kadınlar, birçok farklı formül üretiyorlar, inançları ile akademik gelecekleri arasında, meslekleri arasında bırakılmış oluyorlar, peruk ortaya çıkıyor, peruk formülü ama bazı yerlerde peruk formülü de işe yaramıyor “O peruk gerçek mi değil mi?” diye -kadın bedeniyle alakalı ne kadar acı bir şey, insanın şahsi alanına müdahaleyle alakalı ne kadar acı bir şey- “Peruk gerçek mi değil mi?” diye kontrol eden hocalar kızların, kız öğrencilerinin üniversitelerde saçlarını çekerek kontrol eden ve peruğun da yasaklandığı bir dönemde yaşıyoruz. Ancak tabii, 80’lerde her üniversitede farklı uygulama yapıyor; Ankara’da bazı üniversitelerde yasak uygulanırken İstanbul’da bazı tıp fakültelerinde uygulanmıyor.

84’te Özal döneminde yasak kaldırılmaya çalışılıyor ama maalesef bu da başarılı olmuyor. Bu süreçte Sayın İhsan Doğramacı’nın formülüyle başörtüsü “kötü” ilan ediliyor, “türban” kelimesi o arada ortaya çıkıyor. Türban daha modern “Türbanlılar girebilir.” deniliyor. Bu arada, tabii, dünya tarihinde, modernleşme süreçlerinde kadınların kılık kıyafeti üzerinden kendini tanımlayan bir modernleşme süreci var. Tabii, bunlardan bahsetmeyeceğim, sosyal bilimler alanına fazla da müdahale etmemek için, konunun dışına çıkmamak için. Bunu da biliyoruz dünya tarihinde olduğunu ama burada da modernite, ilerilik, çağdaşlık, kılık kıyafet ve başı örtülü olmamak üzerinden tanımlanıyor ve “türban” kelimesi bu manada bir hayat kurtarıcı oluyor çünkü o, annelerin örttüğü “başörtüsü” denilen başörtüsü, sonradan başörtüsü ki iyi, türban kötü oluyor ama o süreç içerisinde üniversitede yasak var “Türbanlı girebilsin, başörtülü giremesin.” İğne, çengelli iğneyle bir mücadele başlıyor; asker evladını ziyaret etmek isteyen, -hatta daha önce bir “çarşaf” kelimesi de geçti- evladını şehit vermiş çarşafı bir anne evladının tabutunun yanına giremiyor. Bunlar, benim söylediklerim uydurulmuş hikayeler değil, tamamı belgeli, akademik kitaplardan, çalışmalardan, tezlerden alınan... Bununla alakalı çok tezler yazıldı, tabi bu konuyla alakalı. Bu söylediklerimin tamamı belgeli.

1987’de türban da yasaklanıyor; tamam yani aynı kimlikte sakal yasağı da var tabii ama sonra bakılıyor ki birçok genç erkek artık sakal bırakmaya başlıyor, daha geniş bir alana yayılıyor, muhafazakârlıkla alakalı değil ama işte, erkeklerin yüzündeki tüylerle, kıllarla, kadınların başlarıyla uğraşmaya devam ediyor sistem ve ne kadar acıdır ki aynı düşüncedeki birçok erkek ya da başında örtü olmayan kadın temsil edilebilirken başını örtmeyi seçen kadınlar “Siz bunu siyasi amaçla örtüyorsunuz.” denilerek yine, işte, tabii, oryantalist bir tanımlama; kendini tanımlama hakkı yok “Siyasi amaçla değil, şahsi tercihim.” denilse de her ne amaçla örtüyor olursa olsun ama “İnancımдан

dolayı örtüyorum.” dese de “Hayır, siz bunu siyasi amaçla yapıyorsunuz.” diye... Biraz evvel söylendi hani “Kimse karışmıyordu.” diye ama o karışılardan birisi olarak biliyorum; yaşandı ve birçok insan var, sadece bir örnek.

Tabii, Refah Partisiyle beraber 28 Şubat döneminde ilginç tabirlerle tanışıyoruz; çok mutlu oluyorum gençler bu kelimelerin hiçbirini duymamış, bilmiyor. “Öcü” yani bizzat şahit olduğum “gerici” “geri kafalı” “yarasaya benziyor” “yarasa” bunu söyleyen de siyasi bir liderdi o dönemde, “takunyalı” “yobaz” “çağ dışı” “örümcek kafalı”...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Karafatma.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Karafatma.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Evet, “karafatma” evet, karafatma aslında bana göre iltifat ama o zaman hakaret anlamında söyleniyor ve “kamusal alan”, “özel alan” böyle kavramlarla karşılaşıyoruz ve sokakta yürürken Ankara’da 80’li yılların sonunda Ankara Kolejinde öğrenciydim, hafta sonu başörtülü olarak sokakta yürürken eğer hakarete uğramıyorsak “Allah Allah! Biz görünmez mi olduk?” hissiyatına kapılıyorduk, endişeye düşüyorduk. “Siz İran’a gidin.” cümlelerini duymalar, cumhurbaşkanlarının ağzından “Suudi Arabistan’a gidin.” “Başını bağlayanlar gitsin.” “Ajan, provokatör.” En üst seviyede bu cümlelerle muhatap oluyorduk.

Tabii, aslında, ben bahsetmeyi belki de çok düşünmüyordum tarihi açıdan önemli ama “Merve Kavakcı” ismini çokça duyduk. Şundan da memnuniyet duydum: Demek ki o yaşanan, o yaşanan, bizi dünya âleme rezil eden o görüntüden utanç duyulması da ümit verici bir şey geleceğe dair. 2 Mayıs 1999’da Türkiye Büyük Millet Meclisinde adı konulmamış bir darbe yapılmıştır. İstanbul birinci bölge seçmeni olarak benim de oy verdiğim bir milletvekiline, maalesef, şöyle bir konuşma yapılmıştır: “Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye’de, hanımların giyim kuşamına, başörtüsüne, özel yaşamlarında -yani evdeyken, başlarını örtmek zorunda olmadıkları- hiç kimse karışmıyor, ancak, burası, hiç kimsenin özel, yaşam mekânı değildir, burası, devletin en yüce kurumudur. Burada görev yapanlar, devletin kurallarına, geleneklerine -Türkiye Büyük Millet Meclisinden bahsediyoruz- uymak zorundadırlar. Burası, devlete meydan okunacak yer değildir.” -Tabii, geçenlerde de Mecliste duyduk- “Dışarı! Dışarı! Dışarı!” tempolarıyla -benim ses tonumla değil- kadın-erkek milletvekillerinin, siyaseti temsil eden kadın erkek milletvekillerinin “Dışarı!” tempolarıyla böyle bir tablo Türkiye Büyük Millet Meclisinde benim oy verdiğim bir milletvekiline, birçok insanın oy verdiği, oy veremeyen birçok insanın da desteklediği bir kadın milletvekiline söyleniyor ve bir kadına haddi nasıl bildirilir, bir anneye had nasıl bildirilir, ona yetmez çocuklarına had nasıl bildirilir; bunu maalesef dünya âlem görmüş oluyor.

28 Şubat sürecindeki söylenenlerden bahsettim. Bu ülke milletvekillerinin, cumhurbaşkanlarının, hatta misafir cumhurbaşkanlarının eşleri hangi kılık kıyafette acaba diye, ona göre davetiye gönderen cumhurbaşkanları gördü. “Karısının kılığı kıyafeti nedir?” diyen cumhurbaşkanları gördü.

Sonradan şu tartışmayı yaşadık: “Meclis Başkanının karısı başörtülü olabilir mi?” “Karısı başörtülü olan bir insan layıkıyla Meclis Başkanlığı yapabilir mi?” Bu cümleyi de duyduk ve biz uluslararası alanda gerçekten göğsümüz kabara kabara söylüyoruz, Türkiye Cumhuriyeti’nde kadınlar, kendinin gelişmiş olduğunu söyleyen birçok ülkeden önce 5 Aralık 1934’te birçok dünya ülkesinden, güya gelişmiş Avrupa ülkesinden önce seçilme haklarını mücadeleyle elde etmişlerdir; o kadınlara selam olsun. Bu gurur vesilesidir, yurt dışında gururla söylüyoruz ama bir de bunun, madalyonun karanlık bir utanç vesilesi yönü var; o da Türkiye’de kadınların tamamı hiçbir ayırım gözetilmeksizin seçilme ve hizmet edebilme haklarını tamamıyla, tam manasıyla 7 Haziran 2015’ten sonra kullanabilmişlerdir.

Tabii, bu süreçte, 2013'te başörtülü, başını örtüp Meclise gelen milletvekillerinin olması, bu noktada bütün partilerin bunu daha önceki gibi had bildirme hevesiyle değil, güzel bir şekilde karşılamış olması güzel bir şey ama o günkü konuşmalara tekrar bakalım, tekrar tepeden, oryantalist bir dil; “Başını örtünce sanki insan haklarını savunuyor mu?” diye söylenen, kurulan bazı cümleler de var.

28 Şubat döneminde tabii, El Ele Eylemi yapılmıştı.

Toparlayacağım Kıymetli Başkanım, sabrınızı zorlamayacağım.

El Ele Eylemi, dünyada eşi benzeri görülmeyen, 11 Ekim 1988'de, eşi benzeri görülmeyen, hukuk çerçevesinde yapılan zarif bir eylemdi. Bütün dünya sivil toplum hareketinde bu kadar zarafetle, nezaketle, sabırla yapılmış bir eylem yoktur. Bu, iddialı.

RECEP ÖZEL (Isparta) – 1998.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – 1998.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – 98, affedersiniz, 88 dedim, doğru haklısınız; 11 Ekim 1998; 28 Şubatın arkasından... Çok haklısınız, teşekkür ederim düzeltme için. Ve bu El Ele Eylemi ki el ele tutuşup sadece sessiz protesto edenlerin çoğu yargılanma, -Devlet Güvenlik Mahkemelerini de unuttuk Allah'a şükür- yargılanırken idamla yargılananlar var aralarında, ülkelerinde nefes aldırılmayanlar da var. 2000'lerin başında Marmara İlahiyatın önüne ve İstanbul'da Kadıköy İmam-Hatibin önünde küçük çocuklara ve ilahiyatlı gençlere destek vermek için gittiğimde, orada korna çalmak bile ceza alma sebebiydi, önce ceza yazılıyordu, maddi ceza; sonra da hapis cezası gelebiliyordu arkadan.

Şunu söyleyeyim toparlarken: İnsanların hayatları altüst oldu ve birazdan duyabiliriz belki buna “Mağdur edebiyatı” vesaire deniliyor. “Kapanmış bir yara” deniliyor. Evet, yara kanamıyor ama insanın ruhları için “gaz odası” diyor çok sevdiğim bir akademisyen. İnsanların hayatı altüst oldu. Sadece kendi ailemden örnek vereyim, dört nesil, anneannemin nesli, annemin nesli, benim neslim, çocuğumun neslinin yaşadığı bir şey. Tabii, Şule Yüksel Şenler'i Allah rahmet eylesin, yâd etmeden olmaz. Tevhide Kütük... Acaba Metin Bostancıoğlu ne düşünüyor Neslihan Dönmez'le alakalı? Küçük bir kız çocuğu. Binnaz Tuğ Allah rahmet eylesin, Meliha Yalçıntaş Allah ömür versin, Fevziye Nuroğlu, Aynur Mısıroğlu, Doktor Hümeysra Ökten, mücadele etmiş hanımefendiler; başka isimler de var. O dönemde işte, yasakçı zihniyet, biraz evvel bahsettiğim devletin en üst makamında olup “Bunlar oraya buraya gitsin.” diyenler de var. Acaba o gün Mecliste “Dışarı!” diye alkış tutanlar bugün ne düşünüyor? Çok merak ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Kanunu değiştirelim diye düşünüyorlar bugün Sayın Kavakcı.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Evet, inşallah.

Demin de söylediğim gibi, o zarif mücadeleyi edenlere selam olsun.

Şu söyleniyor, işte, Kavakcı ismi üzerinden belirli şeyler söyleniyor. Sadece bu hadise dünya literatürüne geçmiş oldu. Daha önce, o güne kadar yapılan ayrımcılık kurumsal bir ayrımcılıktı, kızlar işte, üniversiteye kapıdan alınmıyor, onun için giremiyor, eğitim hakları ellerinden alınmıyor ama sonradan “disiplin cezası” vesaire “Başarısız oldu.” “Sınıfta kaldı.” şeklinde ifadeler kullanılıyordu. Tabii, Mecliste yaşanan o hadiseden sonra bu kurumsal ayrımcılığın net bir politika olduğu anlaşıldı. O günleri geride bıraktık.

Ben son olarak, tabii, rahmetli Erbakan Hoca'yı da buradan yâd etmek istiyorum, çok büyük mücadele verdi, onunla beraber birçok mücadele veren kahramanlar var, gizli kahramanlar var. Sayın Cumhurbaşkanımıza da teşekkür etmek istiyorum çünkü 2015'te, Mecliste ilk olarak bu kadına haddi bildirilmek istendikten on altı sene sonra ant içmiş, hizmet etmeye çalışan bir milletvekili olarak şükranlarımı sunuyorum.

Teşekkür ediyorum, sağ olun Başkanım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Aysu Bankoğlu, size veriyorum sözü.

Buyurun efendim

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; biliyorsunuz, anayasalar toplumsal sözleşmeler, toplum sözleşmesi aslında ve çoğunluğun refahını ya da menfaatini koruyan bir metin değil anayasalar, çoğulculuğu sağlamayı hedef edinmiş bir toplumsal sözleşme niteliğinde. Bu nedenle de aslında günlük siyasetin bir uzantısı olarak görülmemeli, bunu vurgulamak istiyorum ve bir siyasi partinin vizyon belgesi de olmamalı anayasalar. İşte tam da bu yüzden anayasaların değiştirilme usulü de aslında nitelikli çoğunluğa bağlanmış Anayasa'mızda yani kanun yapma usulünden farklı bir şekilde öngörülmüş ve nitelikli çoğunluğa bağlanmış. Yani Anayasa düzenimiz, aslında anayasal düzenimiz çoğulcu demokrasi ilkelerini benimsemiş. Dolayısıyla da anayasal düzenlemelerin çoğunluğun oyunu almış partilerin menfaatlerini değil, bütün toplumun menfaat ve ihtiyaçlarını gözetmesi gerekiyor. Bu bakımdan değerlendirdiğimizde de değerli milletvekilleri, bu teklifte öngördüğünüz öneri, sadece dinî inanç sebebiyle ve sadece kadınların başörtüsü tercihiyle yönelik bir düzenleme yani dinî inanç dışındaki herhangi başka özel yaşam hakkı bağlamında yapılan kıyafet tercihlerini bu kapsamın dışında bırakıyor. Bu nedenle de çoğulculuk ilkesine uymamaktadır. Önerilen teklifin şu hâline göre özgürlük sadece dinsel kökenli olan kıyafet tercihlerini kapsıyor, bunun dışında kalan kıyafet tercihlerini ise kapsam dışında bırakıyor. Yani bu öneriyle siz, aslında, başörtüsü ve kıyafet tercihiyle dinî sebeple olma zorunluluğu getiriyorsunuz. Bu durumda hem çoğulculuk bakımından demokrasi anlayışına hem de eşitlik ve ayrımcılık yasağına aykırıdır, bunu ihlal etmektedir çünkü eğer bir dinî inancın belli yorumuna dayalı kıyafetlere mutlak dokunulmazlık getiriyorsanız dinî inanç nedeniyle olmayan diğer kıyafet seçimlerini hukuki korumadan mahrum bırakmış oluyorsunuz.

Yine, bireyin giyinme tercihinin korunması için kanun önünde dinî inancını belirtmesine ve kıyafet tercihi ile dinî inancı arasında illiyet bağı kurması gerektiğini söylüyorsunuz ama burada yani gerçekten samimiyetle kadınların inancı ve düşüncesi nedeniyle maruz kaldığı ayrımcılıkların önüne geçmek istiyorsanız o zaman el birliğiyle yapılması gereken başka bir düzenlemedir çünkü zaten kendi teklifinizin gerekçesinde de belirttiğiniz üzere bugün toplumumuzda aslında kadınlar başörtüsü sebebiyle fiilî olarak herhangi bir kamu hizmetinden faydalanma ya da kamu hizmeti verme noktasında bir sorun yaşamıyorlar.

Ayrıca, bu teklif getirilirken yani kadınların yaşam haklarını doğrudan ilgilendiren bir konuda değişikliğe gidilirken ne kadınlara ne de kadınların sivil toplumuna danışılmadı, onların görüşü alınmadı. Tam da aslında, seçimlere giderken böyle bir düzenleme yapmayı politik iyi niyetle bağdaştırıyoruz değerli milletvekilleri.

Bugün ülkemizde kadınlar sistematik olarak tacize, mobbinge, aşağılanmaya, şiddete maruz kalıyorlar ve hatta öldürülüyorlar. Dün başörtüsü dolayısıyla siyasete malzeme olan biz kadınlar yaşam tarzımızdan, inancımızdan ya da özel hayatınızdan dolayı bugün yine sadece bir siyasi malzeme olarak

kullanılmak istemiyoruz. Kadınlar, artık bu eril siyasetin tahakkümünden kurtulmak istiyorlar. Bir kadının ne giyeceğine, ne örteceğine hiçbir şekilde kimse karışmamalı. “Dini inanç sebebiyle yaparsam korurum yoksa korumam.” diye bir şey de olmaz değerli arkadaşlar, olamaz. 21’inci yüzyılda artık bunu öğrenmemiz gerekiyor. Yani kadın bedeni, kadın yaşamı kamunun değil, kadının meselesidir. Bir düzenleme yapacaksanız buna göre yapmanız gerekir. Bu anlamda, artık, yani bu ülkede siyasetin hâlâ siyasi rantlar uğruna kadının kişisel hayatını, yaşam tarzını malzeme yapabileceğini düşünmesi doğru değildir, bunu artık bırakmamız gerekiyor. Yani başörtülü ya da başörtüsüz bu ülkedeki kadınlar yaşam mücadelesi veriyor, hak mücadelesi veriyor, ekmek mücadelesi veriyor. Eğer derdiniz, gerçekten, kadına bir özgürlük alanı yaratmaksa bu ülkedeki kadınların yaşam hakkını koruyan sözleşmelerden çıkmak yerine kadına yönelik şiddeti önleyecek önlemler almak, kadınların protesto ve gösteri yürüyüş hakkını korumanız, kadının giyimi kuşamı dolayısıyla sözlü ya da fiziksel tacize, mobbinge uğramasını önleyecek şeyler önermeniz gerekiyor ama yapmıyorsunuz, yapılanı da okumadan reddediyorsunuz. Kadınları, onların inançlarını, gollük pas olarak görüp siyasi menfaatiniz için kusura bakmayın, düpedüz istismar ediyorsunuz, istismar etmeye çalışıyorsunuz.

Bakın, kadınlar güçlü, beraber daha da güçlüyüz. Bu ülkede başörtülü kadın da başörtüsüz kadın da bu ülkede çalışan kadın da çalışmayan kadın da hepsi bir arada ve omuz omuzalar ve bunun mücadelesini veriyorlar, yaşam mücadelesi veriyor kadınlar. Aslında yürümesinler diye kadınların üstüne göz yaşartıcı gaz atılmamış olsaydı, belki hangi kadınların nasıl bir arada özgürlük savaşı verdiğini görebilirdiniz. Kadınlar artık erkekler tarafından hayatlarına ilişkin bir karar alınmasını istemiyor. Aynı erkekler gibi kadınlar da nasıl giyineceğine kendileri karar vermek istiyorlar.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Bankoğlu, teşekkür ediyorum.

Sayın Leyla Şahin Usta, buyurun.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Sayın başkan, kıymetli Komisyon üyelerimiz, kıymetli sivil toplum kuruluşları temsilcileri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yıllardır oldukça netameli olan bir konu üzerinde yine Meclisin ve ülkenin gündeminde bir tartışmayla karşı karşıyayız.

Aysu Hanım “Kadınlara sorulmadı.” derken, “Kadınların fikri alınmadı.” derken yine bizi kadın olarak görmüyor herhâlde. Bizim fikrimiz...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Kadın örgütlerinden bahsediyorum, milletvekilleri demedim.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Kadın örgütleri var yine, aynı, bizim de görüştüğümüz.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Kimler?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Hepsini sayabilirim size.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Söylerseniz memnun olurum.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Hepsini sayarım, yazılı da veririm.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Memnun olurum sayarsanız.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Ben kendim de bu sivil toplum kuruluşlarının içerisinde yıllarca aktif çalışmış insanlardan birisiyim.

Evet, işin başından beri bir kere...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Hangi kuruluşlar?

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Bankoğlu...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Yani illa sizin kuruluştan mı olması lazım...

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Bilen... Sayın Bilen...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Tamam da hangi kuruluşlar?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Bence dinleyelim, evet, bir saygıyla dinleyelim.

Evet, az önce Sayın Subaşı da dedi yani bu kadınlar üniversitelerden atılırken... Ben 28 Şubat sürecinde Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 5'inci sınıfta öğrenciydim. Hiç bütünlümeye kalmamıştım, okulda derece yapma ihtimali olan bir öğrenciydim. Ne zaman ki yasak başladı, meşhur Kemal Alemdaroğlu ve Nur Serter... Ki burada bir parantez de açmamız lazım: Nur Serter bize yaptığı uygulamalardan dolayı ödüllendirilerek CHP'den milletvekili yapıldı, bildiğim kadarıyla bir dönem genel başkan yardımcılığı da yaptı.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Siz yanlış biliyorsunuz; genel başkan yardımcılığı yapmadı, milletvekilliği yaptı.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Genel başkan yardımcılığı yapmadıysa da milletvekilliği yaptı.

Şimdi, o uygulamaları bizzat yaşayan insanlardan biriyim. 5'inci sınıftayım, stajdayız, küçük bir gruptayız; 2 başörtülüyüz grupta. Hoca geldi. Dersi bekliyoruz, derse gireceğiz. 2 başörtülüyü yani bizi işaret etti görevli, bizi stajdan çıkardılar, ana bilim dalı başkanının odasına oturtular. Ana bilim dalı başkanının masasında kendisi oturuyor, etrafta kürsünün bütün hocaları, 2 tane de tabure koyulmuş karşılarna; sanki bir suç işlemişim de yargılanacakmışım gibi. Oturdum karşılarna yanımdaki diğer başörtülü arkadaşımınla beraber. Başladılar Kemal Alemdaroğlu imzalı o yönetmeliği okumaya, okudular, dediler ki: Eşyalarınızı alın ve derhâl stajı terk edin. Hiçbir şey söylemedik. Zaten bir anda dünyanız yıkılıyor. Aldık eşyalarımızı, çıktık. Stajdan bizimle birlikte çıkan beyler de oldu, erkek öğrenciler de oldu; “Ya, üzülmeysin, etmeyin; bu böyle gitmez, çözülür.” vesaire dediler. “İnşallah çözülür.” dedik. Ki 80 darbesinde, askerî darbenin olduğu dönemde yine başörtüsü yasakları yaşandı; Ravza Vekilimiz çok iyi özetledi tarihi. Dediler ki: “O dönemde bile en fazla iki yıl falan sürdü, bu da çok sürmez.” Benim hayatımın on yılına mal oldu. O gün atıldım o stajdan, benim tekrar geri dönmem mümkün olmadı. Ne sebeple biliyor musunuz? Bana sordular... Derse devam ettiğim hâlde, ismim okunduğu halde amfide... Okunuyor “Leyla Şahin” “Buradayım.” diyorum, ismimin önüne “T” harfi, “türbanlı” konularak yok yazıldım ve on beş gün devamsızlıktan ceza aldım, okuldan atıldım. Başörtüsünden dolayı da değil. Bana sordular: “Sen bu başörtüsünü niye takıyorsun?” “İnancım gereği takıyorum.” dedim, “Hayır, inanmıyoruz.” dediler.

Sayın Subaşı, niyet okumaktan vazgeçin. O zaman da bizim niyetimizi okudunuz, o zaman da bize dediniz ki: “Siz kendi isteğinizle başınızı örtmüyorsunuz, bunu size zorla örttürüyorlar.” Ya, be mübarek insan, tıp fakültesi 5'inci sınıfa gelmişim; hangi zorluk, hangi dayatma, hangi güç okulumu, hayatımı mahvedecek düzeydeyken “İlla başını açmayacaksın.” diye kim zorlayabilir? Bir kere hata buradan başlıyor; bir insan başörtülüysen mutlaka birileri onu tahakküm altına almıştır, kendi iradesi söz konusu değildir, bu kadınlar zavallıdır, kurtarılması gerekir. Ha, bunu söyleyen kadın hocalarımız da vardı, odalarına toplayıp... Deontoloji hocamız vardı: “Kızlar, size bunu kimler yaptırıyor? Korkmayın, açın başınızı, biz sizi koruruz.” “Hocam, iyi misiniz ya! Neden korkacağım? Beni korkutan tek şey sizsiniz. Beni başörtülü olduğum için sınava almayarak benim hayatımı tehdit eden sizsiniz.” dedim. Çıldırdı kadın, attı beni odasından.

Bizim niyetimizi okumaya ta o zaman başlandı, hâlâ okuyorsunuz. Şimdi de diyorsunuz ki “Yok efendim, bunu yaparak referanduma gitmeye çalışıyorsunuz.” şöyledir, böyledir.

HASAN SUBAŞI (Antalya) – Niyet okumadım. Cevaplamak istiyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – O sizin niyetinizi okumuyor da Sayın Cumhurbaşkanının oy meselesi...

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Hayır, hayır efendim; hiç bunlara gerek yok, hiç bunlara gerek yok. Çok açık ve net; Meclisteyiz, hepimiz milletvekilleriye ve bir anayasa teklifi sunuluyor, eğer bunu...

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Bakın, gerçekten tarihe, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin “Leyla Şahin Kararı” olarak geçmiş, bu süreçleri yaşamış, hepimizi hakikaten derinden sarsan bir süreci anlatıyor, onun için dinleyelim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, dinliyoruz, ciddiyetle dinliyoruz.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – O yüzden, yani niyet okumalar bu millete çok zararlı olmuştur; bugün de hâlâ niyet okumaya çalışmak bu millete zarardan başka hiçbir şey getirmez. İnsanların söylediklerine inanmak ve güvenmek zorundayız çünkü yanlış o zaman yapıyoruz. Bana dediler ki: “Leyla, sen çok iyi bir öğrenciydin.” Sonra birden potansiyel suçlu oldu Leyla; “Kapıdan içeri giremezsin.” Yemekhaneye giremedik, kütüphaneye giremedik, öğrenci işlerine giremedik. Medikososyalden sağlık hizmeti alacağız, “Başını açmadan giremezsin.” dediler. “Neden? Kimliğim var ya, ben bu üniversitenin öğrencisiyim.” “Kusura bakma, başını açacaksın.” dediler. Sonra ne oldu biliyor musunuz? Biz o okuldan atıldık, atılmamıza rağmen, öğrenim kredisi, harç kredisi aldığımız için, o harç kredilerini de okula devam edemememize rağmen bizden geri istediler. Dedim ki: “Okuldan atıldım ben, hangi harcı yatıracam bana söyler misiniz? Okumadığım okulun harcını niye yatırıyorum?” “Kabul etmiyoruz.” dediler, harç paralarını da yatırttılar, onları da ödedik, faizleriyle borçlarını da ödedik.

Burada inanılmaz hikâye değil, hayatın gerçekleri var. Biz bu gerçekleri yaşadığımız için aradan yirmi yıl geçtikten sonra Sayın Kılıçdaroğlu’nun çıkıp “Hadi helalleşelim.” demesiyle helalleşilmiyor. Önce bir özür dilenmesi lazım. Bu ülkenin kadınlarından çıkıp özür dilenmedi. “Boş verin ya, bunları unuttun artık, bunlar eskide kaldı, bunları yaşanmamış sayın, bitirin, üstünü örtelim, hadi gelin helalleşelim.” Böyle bir şey mümkün mü? Bir özür dilerseniz değil mi? Özür yok ama “Helalleşelim, helalleşmek için de gelin kanuni bir düzenleme yapalım.”

Kanuni düzenlemeye neden gerek yok dersiniz, ben bu yasakları yaşarken -az önce vekillerimizden biri de söyledi- kanuni hiçbir yasak yoktu, tamamen irade ve uygulamaya bağlı bir sorun yaşadık.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ben söyledim, ben.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Hatta ne yaşadık Sayın Bülent Tezcan? 2547 sayılı YÖK Kanunu’nun ek 17’nci maddesi vardır, Özal zamanında çıkarılmıştır. O kanunun bulunduğu sayfa YÖK Kanunu’nun kitapçıklarından yırtıldı, çıkartıldı, yeniden basıldı, üniversitede bunlar dağıtıldı, bunlar konuldu önümüze. Sanki kanun sayfası yırtılınca o kanun yürürlükten kalkıyormuşçasına, bizim aklımızla dalga geçercesine “Biz bu kanunu yok sayıyoruz.” diyerek yasakları uyguladılar hem de az buz değil. 99’da mezun olacak iken kalan bir yılımı tamamlamak için yurt dışına giderek 2003 yılında ancak eğitimimi tamamladım ve 2003 yılında diploma aldım. Sonrasında da YÖK aynı zihniyetle yasaklara devam ettiği için dört yıl benim diplomamın denkliğini tanımadı, Viyana Üniversitesinin diplomasını tanımadı. Denkliği var olan bir üniversitenin denkliğini kaldırdı ve dedi ki: “Tanımıyorum.” İşte, dört yıl sonra vesayet değişti, 2007’de vesayet odaklarının kapılarına artık kilit vurulmaya başlanınca YÖK bizim diplomamızı “Yanlış yapmışız, tanıyoruz.” dedi ve 2007 yılından itibaren benim diplomam geçerli sayılmaya başlandı. Bunların hepsi gerçekler ve bu ülkede bunlar yaşanan elli yıl, altmış yıl olmadı, üzerinden daha yirmi yıl geçti ve bu niyet okumalarla hâlâ insanların başörtülerini dini inançları

sebebiyle taktıklarını kabul ederek bunlara da izin verilmesi gerektiğini anayasal güvence altına almayı bunun için istiyoruz. Çünkü biz zaten dinî inancımızdan dolayı başörtüsü taktığımız için suçlandık, potansiyel tehlike görüldük; hâlâ bunu böyle gören insanlar yok mu? Vardır elbette ki görebilirler ama elhamdulillah, biz bu ülkeyi hiçbir tehlikeye vermedik. Az önce El Ele Eylemi'nden bahsetti Ravza Hanım. Ben o eylemde en çok koşturan, çalışan mağdurlardan bir tanesiydim. Fatih'te oturuyoruz, kapımıza 4-5 tane emniyet aracı geldi, "Leyla Şahin nerede oturuyor?" kapılar vuruluyor, yumruklar, yumruklar; bütün mahalle ayağa kalktı, herkes evlerinden ve yurtlarından toparlandı, Vatan Emniyetine götürüldü. Üç gün tek sandalyenin üstünde sorgulandı insanlar; gazetecisi de öğrencisi de hocası da yardım eden kim varsa; sıradan vatandaş kimi yakaladıysa ve dışarıdaki bizi bekleyen ailelerimize ne dediler biliyor musunuz? "Burada kızlarınız falan yok, kayboldular, gittiler. Nereye gittiler bilmiyoruz. Boşuna aramayın onları daha buradan çıkış yok." dediler. Bunları yaşadık ailelerimiz. Şimdi diyorsunuz ki: "Bunların hepsini unuttuk, yok sayın; hadi buyurun, gelin. ne Anayasal düzenleme yapalım ne kanuni düzenleme." Kanuni düzenleme zaten hiçbir şeyi kurtarmaz.

HASAN SUBAŞI (Antalya) – Onu siz diyorsunuz değerli Hanım, onu siz diyorsunuz.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Gün gelir kanun işlemediyse aynı kanunlar yine işlemez hâlâ getirilir ve bu insanlara aynı zulümler yine yapılabilir. Bunun tek bir yolu var; anayasal güvence altına alırsanız ancak anayasal güvence altında biz bu sorunları çözebiliriz. Bunu kabul etmemiz gerekiyor. Bunlar bu kadar korkulacak, endişe edilecek meseleler değil. Biz dinî inançtan dolayı bir ayrımcılık peşinde değiliz, tam tersine çoğulculuğun ve demokrasinin bir gereği olarak bu ülkede sanki bir kampmış gibi insanlar tarafından görülmekten artık yorulduk. Biz kamp değiliz, bir azınlık değiliz, bu ülkenin temel unsurlarından olan başörtülü kadınlar, insanlar, gençleriz. Önce bunu kabul etmek lazım. Bunu hâlâ kabul edemeyenler var ve bunu açıkça şöyle söylüyorlar: "Ya sizin için anayasal düzenleme mi yapacağız?" Bu, sadece benim için değil, bu ülkenin geleceği için önemli bir mesele, önce bunu kabul etmek lazım. Yirmi yıl öncesinde yaşadıklarımızı çocuklarımız yaşamasın, hiç kimse yaşamasın diye bunun derdindeyiz. "Siyasi sembol" denilerek o sınıflardan atılışımız, okullardan atılışımız, öğretmen arkadaşlarımızın görevlerinden atılışı bunların hepsi gerçek. Bakın "Kendi öz saçıyla görev yapmadı." diyerek öğretmen arkadaşlarımız yani peruk takıyor, hadi yasakta bir yol bulmuş veya okula devam edenler var peruk takarak "Kendi öz saçınızla görev yapmıyorsunuz, kendi öz saçınızla eğitime gelmiyorsunuz." diye perukları çekilerek yine ceza yedi, yine görevden atıldı. Yani burada hukuk diye bir şey yok, kanun diye bir şey yok, darbe dönemleri maalesef böyle dönemler. İşte bu darbe dönemlerinde de Anayasa'nın en azından koruyuculuğu kapsamında insanların hakkını ve hukukunu koruyabileceğini düşünerek bu anayasa değişikliğini ben inanılmaz bir şekilde önemsiyorum.

Ailenin korunması meselesine gelince, tabii ki birtakım lobi faaliyetleri var bu konuda. Ülkemizin en temel yapısı... Belki de dünyanın da en büyük sorunlarından bir tanesi Avrupa'ya da gittiğinizde herkes şundan dert yanıyor: Aşırı bir artmış egoizm, bencillik, ailelerin yıkılması, yıpranması, bağımlılık, bağımlılıkla mücadeleyle birlikte dünyanın farklı bir yöne gidişiyile ilgili bir mücadelede herkesin söylediği şey şu: "Sevgi, merhamet ve aile mefhumunun yeniden oturtulması gerekiyor." Biz bu yolu tekrar, Avrupa'nın gittiği yolu gidip geri gelmek zorunda değiliz. Biz bu gidişatı gördüğümüz için, bu sorunların daha da artmaması ve büyümemesi için aileyi koruyacak bir anayasal düzenleme getiriyoruz, bir tanımlama yapıyoruz. Buradaki lobi faaliyetlerine Türkiye'yi terk etmek ve lobıcilik üzerinden yaptığımız her türlü kanuni düzenlemeyi kadınları korumakla ilgili, kadına yönelik şiddetle ilgili bu ülkede 2002'den sonra yapılan her türlü çalışmayı görmezden gelmek insafsızlık olur. 6284, kadınları koruyan en önemli kanunlarımızdan bir tanesi ve şu anda yürürlükte ve uygulanıyor. Daha da iyisini yapmak için var mıyız? Elbette ki varız ama bunun yolu LGBT lobilerinin bize dayatmalarıyla bu işi, bu ülkeyi yönetmek değil, tam tersine bu ülkenin millî ve manevî değerlerine bağlı kalarak

ve onlara dayanarak bu ülkenin kendi insanının, kendi medeniyetimizin, kültürümüzün bize bıraktığı emanetlere bağlı kalarak biz ailemizi de kadınları da koruma gücüne sahibiz. Birtakım lobilerin bize dayatmalarıyla aileyi koruyamayacağımızı, kadını koruyamayacağımızı çok iyi biliyoruz.

İsveç, dünyada “en özgür” diye bilinen ülkelerden bir tanesi; en çok kadın cinayetinin işlendiği, kadınların en çok tacize ve tecavüze uğradığı bir ülke. 2021 raporunda, kendim çalıştım söylüyorum, İsveç. Her türlü özgürlüğün yaşandığı Hollanda, aynı şekilde kadınlara en çok tecavüzün ve tacizin yaşandığı ülkelerden bir tanesi. Aynı sözleşmeler yok mu onlarda? Var. İşte, sözleşmeyle veya birtakım yasaklarla, kanunlarla... Meseleyi küçümsemek değil, tam tersine biz kendi aile yapımızı korumak için elimizden gelen çabayı hep birlikte göstererek ancak ailemizi koruyabiliriz, çocuklarımızı koruyabiliriz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Oradaki bir cümleyle mi olacak?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Oradaki bir cümleyle de koruyabiliriz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Peki.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Sadece 6284 değil, onun arkasından varsa ihtiyacı ve gerekiyorsa yapılması gereken ne tür kanuni düzenleme varsa bunları da yaparak da düzenleyebiliriz. Bakın, o bir cümlemin anlamı çok büyük, çok önemli bir...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bütün bu söylediğiniz şeyleri o bir cümle mi çözecek?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Çözecek diye inanıyorum çünkü bu LGBT lobisinin çalıştığı mesele bu zaten.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – LGBTİ ile başörtüsünün ne alakası var onu anlamadık.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Cinsiyetlerin tartışılması, üçüncü bir cinsiyetin ortaya çıkartılması, bu cinsiyetler üzerinden aile yapısının bozulmasıyla ilgili çok ciddi bir çalışma yapıldığını herkes çok iyi biliyor ama herkesin bir tabii ki tercihi vardır, buna saygımız sonsuzdur. Kesinlikle burada hangi cinsten olursa olsun kimseye, hayvana da şiddet uygulanmaması için elimizden gelen çabayı gösteriyoruz ama şunu unutmayalım: Eğer bu anayasa değişikliği için kabul oyu vermemek herkesin kendi takdirinde ama burada niyet okumaktan vazgeçilmeli, burada samimiyetle bu ülkede sadece dinî inancından dolayı başını örten insanların çok ciddi sorunlar yaşadığını artık görüp kabul etmemiz gerekiyor. Biz bunların tarih olmasını, unutulmasını, canıgönülünden artık bir daha yaşanmamasını istediğimiz için bu anayasa değişikliğini önemsiyoruz ve yapılması için de Meclisin bu iradeye sahip olduğunu 400 milletvekilimizle bu işi bitirebileceğimizi ısrarla söylüyoruz. Bizim hiçbir şekilde hiçbir senaryomuz, hiçbir arka planımız yok. Biz istiyoruz ki 400 milletvekiliyle bu iş Mecliste bitirilsin, referanduma gidilmesin, biz de referanduma gidilmesini istemiyoruz. Bunu samimiyetle, inanarak eğer referanduma gidilmesini bu ülke için faydalı bulmayan vekillerin tam tersine “Gelin, bu yasa çıksın.” diye kabul oy vermesi gerekiyor ama hâlâ şu endişeyi yaşıyoruz: Acaba bu anayasal düzenleme yapılırsa hâlâ zihninin arka planında “Gün gelir de biz bu başörtülü kadınları kapı dışarı etmek istediğimizde edemeyeceğiz. Eyvah! Anayasa değişirse biz bunlara hiçbir yasağı uygulayamayacağız.” diye endişe eden ve bunun için de “Ben mücadele etmeye hazırım.” diyen birileri varsa işte, onlar bu Anayasa’ya “Hayır.” diyecektir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

HASAN SUBAŞI (Antalya) – Başkanım, benim cevaplamam gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Şahin Usta, teşekkür ediyorum.

Hepimizi, en azından beni ve benim gibi birçok arkadaşımızı derinden sarsan bu yaşadığınız, sizin ve arkadaşlarınızın zulmün bir kez daha bu topraklarda yaşanmaması için inşallah yüce Meclisimiz de gereğini yapacaktır.

Sayın Subaşı, zataliniz hem kıdemli bir siyasetçi ve hukukçu, bir cümleyle, uzatmazsanız memnun olurum.

Buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR (Devam)

4.- Antalya Milletvekili Hasan Subaşı'nın, Konya Milletvekili Leyla Şahin Usta'nın (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında geçen kendisiyle ilgili bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

HASAN SUBAŞI (Antalya) – Teşekkür ediyorum.

Konum polemik yaratmak değil, tümüyle yanlış anladığımı belirtmek istiyorum. Ben, orada Özlem Hanım'ın bir ifadesi üzerine “Bizi anlamak istemediler o yıl.” demişti, ben de onun doğru olduğunu, bu başörtüsü konusunda generallerin hatta birçok egemenin televizyonlara çıkarak “Başörtüsü nedir?”i tarif ettiklerini ve Anayasa Mahkemesinin de 1989'da kendisine göre bir tanım yaparak bunun on on beş yıllık bir travmaya neden olduğunu açıklamış, ondan sonra da “Keşke eğitim hakkı elinden alınan o genç kızları dinleyebilselerdi, Türkiye, sorunu olan kişileri, toplumun o kesimini dinler hâle gelseydi; hatta Hrant Dink'i anlamaya çalışsalar, hatta Alevileri anlamaya çalışsalar, hatta Kürt yurttaşları anlamaya çalışsak yani sorunu olan kesimleri kendilerinden dinleyip anlasak, saygı duysak ve bu Meclis çatısı altında bunları tartışabilirsek her şeyi çözeriz.” diye bağlamıştım; tam da sizin düşündüğünüzün, anladığınızın aksini savunmama rağmen niyet okuma gibi anlamanızı doğrusu yadırgamış bulunuyorum.

İkinci olarak şunu da cevaplamak istiyorum: “Hep yasalara şunu koyarak, bunu koyarak...” demiştiniz, ben onu da cevapladım. Bugün yasalara ne koymuşsak uyulmadığını da ifade ettim hem de Anayasa'ya uymayanlar, yargı kararlarına uymayanların terfi eder hâle geldiği böyle bir vesayet sistemiyle karşı karşıya olduğumuzun tehlikesine de işaret etmiştim.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Sayın Subaşı, üstadım...

HASAN SUBAŞI (Antalya) – Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ALİ ÖZKAYA – Teşekkür ederim, sağ olun.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Sayın Başkanım, hâlâ biz sorunlu olarak görülüyoruz; bu, yanlış, biz sorunlu değiliz. O dönemde sorunlu olan biz değildik, sorunlu olan karşı tarafı.

HASAN SUBAŞI (Antalya) – O gün sizi dinlemediler, gerçek sorunlu kişiyi dinlemediler demek istiyorum, niyet okumayla ilgisi yok.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya

Milletvekili Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4779) (Devam)

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Şimdi, Sayın İsmail Bilen, Ahmet Özdemir diye devam edecektik ama Özgür Özel Bey, o zaman size söz verip inşallah...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – 2 hemşehriyi peş peşe konuşturacaksınız.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Siz de çok birbirinizi yormadan, kısa bir zaman diliminde, inşallah, cevaplar, konuşuruz.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Özel, buyurun.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan, sizin şahsınızda tüm Komisyon üyelerini, teklif sahiplerini, bu toplantıya davet edilen, buraya katılan Kamu Başkanlarımızın şahsında kamu adına buraya gelen, görev yapan herkesi ve basın mensuplarını saygıyla selamlıyorum. Mümkün olduğu kadar, tabii, dünya çapında bir anayasa profesörünün, Fransa'nın 1803'ten beri Napolyon Bonapart'ın çıkardığı bir kanunla verdiği en üst devlet nişanını Fransız hukuk eğitimine katkılarından dolayı almış birisinin, her ne kadar Türkiye'de bir KHK'yle hukuk eğitimi vermesi engellenmiş olsa da bulunduğu bir yerde, bir Anayasa Komisyonunda, tamamına yakınının hukukçu olduğu ve Anayasa üzerinde, Anayasa değişikliği üzerinde söz sarf edecek olmanın bazı dezavantajlarını, bazı mahcubiyetlerini ilk andan ifade etmek isterim. Öncelikle, kendi kendime bu şerhi koymak isterim.

İkinci husus, bugün, şu anda söyleyeceğim sözler bazı argümanlardan, karşı tarafın kullandığı diye görülen bazı argümanlardan rahatsızlık duyanlar için tekrar ama “Bunlar biraz daha pekiştirilsin.” diye bekleyenler için de eksik kalacak konuşma, hiçbir konuşma iki tarafı buradan tatmin etmeyecektir. Mümkün olduğu kadar tekrara düşmemeye çalışacağım.

Benim bir Grup Başkan Vekili olarak özellikle ve hassasiyetle üzerinde durduğum bir itiraz noktası var bu metne, metnin kendine değil, metnin imza sahiplerine değil ama metnin imza sahiplerinden birisine bir itirazım var, tarih önünde bu itirazı dile getirmek mecburiyetindeyim; Meclis Başkanının imzasına, Mustafa Şentop'un imzasına.

Sayın Şentop, bu eleştirildiğinde ilk karşı argüman olarak “Yassıada teklifine de imza attım, eleştirmemişlerdi.” dedi. Eleştirmiştim, Plan Bütçe Komisyonu toplantı salonunda yaptığımız konuşmada, Mustafa Şentop'un Yassıada imzasının, Yassıada gibi bütün herkesin içinde bulunduğu ve desteklediği bir kanunda dahi olsa altmış yıl önceki Anayasa'nın ilgili maddesinin tutanaklarına da döndüğünüzde, Meclis Başkanlarının hiçbir şartta imza atmamaları, oylarının rengini belli etmemeleri ve yönettikleri oturumlara ve yönetmedikleri oturumlara dair; yönettiği oturuma ilişkin kısıtlama Meclis Başkan Vekillerine aittir, yönetmedikleri oturumda da mutlak bir tarafsızlık içinde olmaları ve oy hakkının olmadığı bir süreci yaşadık. Bunu anlatmış, itiraz etmiştim Yassıada'da da ama Mustafa Şentop “Ona itiraz etmediler.” dedi ve tutanağın kendisini düşürdüğü durumdan da mahcup olmadı çünkü biz bunu defalarca söylememize rağmen “Nasılsa benim söylediğimi bizim mahalle duyuyor, onun cevaplarını başka taraflar duyuyor, beni kuvvetli ve tutanak altında yalanlıyor olması bir sıkıntı yaratmaz.” dedi, mahcup olmadı Sayın Şentop ama Sayın Şentop'u sıkıntıya sokan başka kanıtlar da vardı.

Şöyle ki: Meclis Başkanlarının daha önce attığı imzaları saydı. Biz de o imzaları irdeledik; ne zaman atmışlar, niye atmışlar? Şöyle: 2 tane kriter oluşmuş, bu Parlamente'ye bu yüz yıllık, yüz iki yıllık Parlamente'ye saygım bir kez daha arttı, ne hâle getirmiş olursak olalım bir kez daha arttı. Geçmişte

imza atan Meclis Başkanlarımız var ama kendi kendilerine birbirlerini tamamlayan inanılmaz bir ritim tutturmuşlar. Mesela, Bülent Arınç tutmuş imzayı atmış üzüm üreticisinin sorunlarıyla ilişkili bir kanun teklifine. Allah Allah, diyorsun ya, Meclis Başkanıyken olur mu? Manisa'daki AKP'li ve CHP'li bütün milletvekilleriyle bir iştirak etmiş. Şimdi, bakıyorsunuz bir tutarlılık var, çünkü Mecliste 2 parti var, o 2 partinin o ilin bütün milletvekilleriyle atarken Manisa Milletvekili sıfatı olma vasfını koruyarak atmış, bir çekişmenin tarafı olmamış.

Diğer taraftan, atılan imzalardan bir tanesine bakıyorsunuz, aha diyorsunuz, Mehmet Ali Şahin 12 Eylül 2010 referandumuna imzayı atmış. Atmış mı? Atmış. Daha doğrusu imzası partisi tarafından Kanunlar Kararlara teslim edilmiş. Edilir edilmez isyan etmiş. “Benden bu imza bu maksatla alınmadı.” demiş. Grupların rutin uygulamalarında, milletvekillerinin imzalarına ihtiyaç duyulma durumunda, şimdilerde artık terk ettiğimiz, sıkıntılı olan ama eskiden, işte, Anayasa Mahkemesine başvurmak için bir hazır imza föyü AK PARTİ tarafından dönülmüş, kullanılmış. Kullanırken Meclis Başkanının eski günlerde Meclis Başkanı değilken attığı imzayı ihmal ederek vermişler, hemen basın açıklaması yapmış ve demiş ki: “Başkanım, Meclis Başkanı olduğum sürece böyle bir imza atamam, Anayasa’ya aykırı.”

Bunun devamında, örneğin Meclis Başkanları neye imza atmış diye bakıyorsunuz, Şentop’un örnek verdiği Başkanları, mesela Türkiye Büyük Millet Meclisi Teşkilat Kanunu’na imza atmış, İç Tüzük değişikliğine imza atmış ve eğer bütün partiler birden verdilerse Anayasa değişikliğine imza atılan bir örnek var ama dışarıda bırakılan parti ve milletvekili yok, tam mutabakatla çıkan bir Anayasa değişikliğine imza atmışlar. Bunun dışında, Sayın Şentop’u doğrulayacak bir şey yok ve onun burada bu taraf olma aceleciliğine yani bununla neyi ispatlıyor, neyi gösteriyor, ne yapıyor, onu anlayabilmiş değiliz. Belki, bu hatayı, önümüzdeki günlerde, kendisi, bu görüşmelerin yapıldığı oturumu altında imzası bulunmayan bir Meclis Başkan Vekilinin yönetmesini talep ederek bu yaptığı anayasal sakatlaşmanın, yanlışın neresinden dönülse kârdır noktasına gelecektir ama çok da sanmıyorum çünkü benim değerlendirmelerime dönmüş ve demiş ki: “Ya, aslında, Yassıada’ya imza attığımda itiraz etmeyen Özgür Özel -aha bu kadar tutanak var itiraz ediyorum Komisyon- buna itiraz ettiğine göre olsa olsa başörtüsü alerjisindendir.” E, şimdi, bu da yani Sayın Usta’yı rahatsız eden, rahatsızlığını ifade ediyor ki o rahatsızlığı ortadan kaldıracak açıklamayı hak ettiği için hemen söz almıyor ve ifade ediyor “Böyle bir şey yok.” diye veya sabahleyin Bülent Tezcan dediğinde, Özlem Zengin dediğinde Engin Altay niyet okumadığını anlatmaya çalışıyor; Sayın Şentop bir niyet okumayı hem de tutanak önündeki mahcubiyetine rağmen sürdürmeye devam ediyor. Bu anlayışı gerçekten doğru bulmadığımızı ve bu Meclisin Başkanının böyle bir noktaya gelmemesi gerektiğini, buna tevessül etmemesi gerektiğini önemseydiğim için bir basın toplantısıyla bunu yaptık ama bu Komisyonun tutanaklarında bunun yer almasını son derece önemsiyorum, birincisi bu.

İkinci husus, bir Anayasa değişikliği yapıyoruz, bazı cümleler çok hoş. Mesela Sayın Özlem Zengin “Bu masanın etrafında başörtüsü yasağını savunan kimsenin olmadığını düşünüyorum.” diyor. Bence bu gerçekten olumlu ve Türkiye’nin ihtiyaç duyduğu iklim hizmet edecek, uzak olduğu iklim bir itiraz noktasında bizim de ortaklaşabileceğimiz bir söylem. Ben de öyle olması gerektiğini düşünüyorum, ona inanıyorum. Sayın Şentop “başörtüsü alerjisi” falan demiş, birbirimizi bir daha bir daha anlatacak hâlimiz yok ama burada şunu birçok milletvekilimiz biliyor, Sayın Özlem Zengin yakından biliyor. Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde Leyla Hanım’ın anlattığı, bazılarını dinlerken gırtlığımızın düğümlendiği -ki o bizzat yaşadığı için çok haklı olarak ve çok hissederek anlatıyor- ve gerçekten de anlattıklarından, o dönemde itiraz ettiğim o yasağa bugün dinlerken bile mahcubiyet duydum, bunu açıkça söylemek lazım. Bunun aksini hisseden kimsenin burada olmadığını da bilmenizi isterim.

“Laboratuvara giremezler” Neden? “Alev yanıyormuş, başörtüsü oradan alev alırmış diye arkadaşlarımızı çıkardılar.” Şimdi hâlen evli olduğum, 1993’ten beri birlikte olduğum eşim Didem’le birlikte, o zamanki arkadaşım Didem’le birlikte laboratuvarı hep beraber boşaltmayı teklif ettik, laboratuvar boşaltıldı. Dekanlık saatler içinde ikna oldu, iki gün sonra da telafî oldu ve arkadaşlarımız böyle bir yasakla muhatap olmadılar. Böyle bir öz güvenle konuşuyorum, tutanak altında söylediğim için ve yıllardır bilindiği için konuşuyorum. Eczacı Odasına gittiğimde başörtülü eczacıların, başörtülü fotoğrafları olan eczacı kimlik kartlarının bekliyor olmasının Eczacılar Birliğinde -gösterdi arkadaşımız- “Bunları yollamamış arkadaşlar önceki dönemlerde.” demişler, ona verdiğim tepkiyi biliyorum.

27 Nisan e-muhtırası verildiğinde Kaz Dağları’ndaydım ben, Ege Eczacı Odaları Sonuç Bildirgesi yazıyoruz ve içeriye bir arkadaş, bir sayman arkadaş girdi ve verilen e-muhtıradan “Darbe oldu, darbe oldu.” diye -Ege Eczacı Odaları da hani çok öyle muhafazakâr odalar değildir- sevinçle girdi, söyledi.

Orada konuyu değerlendirdiğimizde, bunun iki sonucunun olacağını, bir sonucunun Adalet ve Kalkınma Partisinin çok önemli bir fırsat elde ettiğini, bunun muhtırayı verenleri mahcup edip muhtıraya muhatap olanları güçlendirecek bir şey olduğunu söylemişim. İkincisi, bizim böyle bir şeye karşı hepimizin ortak bir tepkide bulunması gerekir. “Asker kim oluyor da sivil siyasete yön tayin ediyor, istikamet dayatıyor.” diye söylemiştik.

Bu asker meselesinde onlarca tutanaktan onlarca yazılı belgeden bunları okurum, okuduk, Mecliste de konuştuk ama bugünlerde -belki biraz sonra değinirim- sivil siyasetin muhalefet kanadına, siyasi bir polemige alışı tutarak, bir Genel Başkanın muhatabı tarafından çok kötü kelimelerle eleştirilmesine alışık tutularak ileri vadedi, aşkın zamanlı bir tehdit konuluyor siyasete ve seçmene deniliyor ki: “Beş ay sonra bunlar gelirse biz komuta kademesi olarak bunların karşısındayız.” Bunu da bir oturup değerlendirin. Burada Adalet ve Kalkınma Partisine tarih önünde tarihi bir fırsat vardı. Eğer o kuvvet kademesine sahip çıkmak yerine -onlara ordu komutanları olarak hepimiz sahip çıkıyoruz, emirlerine girdik, canımızı koyduk biz ortaya ama- o kuvvet komutanlarının siyasete verdiği muhtıraya, muhalefete verdiği muhtıraya, yaklaşmakta olan seçime yönelik olarak “Aha, bunu Cumhurbaşkanı yaparsanız, biraz önce Recep Tayyip Erdoğan’ın, işte, aşağıladığı, hedef gösterdiği, alay ettiği kişiyi; biz buna alışık tutuyoruz, karşısında bizi bulacak kuvvet komutası olarak.” denilmesine siz bir sivil siyasi duruşu sergileseydiniz, o zaman hem bir tutarlılık hem de çok önemli, gerçekten takdir etmemiz gereken tarihi bir hamle yapmış olurdunuz. Ama onun yerine “Vay efendim, İHA’ları, SİHA’ları uçuruyoruz da onu çekemiyorsunuz, kuvvet kademesi de bilmem neyiniz ondan.” Bu, başka bir şey; bu, siyaset değil; bu, ucuzluk; bu, işi ucuzlatmak; bu, işi basitleştirmek. “Benim komutanımı sen eleştiremezsin.” Komutanın sivil siyasete müdahale ediyorsa, bunu iktidara söylüyorsa da eleştirilir muhalefete de... Kıymetli olan diğer tarafın eleştirmesidir.

15 Temmuz gecesi hepimizin varlığı kıymetliydi Mecliste ama ben ilk telefon açtığımda AK PARTİ’nin Grup Başkan Vekillerine, Meclis Başkan Vekillerine, Meclis Başkanımıza ulaşmaya çalışıp sonra o döndüğünde şu cümleyle başladım: Bütün darbeler iktidara yapılıp doğası gereği ama o ülke ve dünya muhalefetin gözüne, ana muhalefetin gözünün içine bakar. Biz burada, bu darbeye karşı tutum almak istiyoruz ve bu Meclisi açalım -kapalıydı- ve orada olalım dedik. Şimdi, ana muhalefetin ve muhalefetin eksiksiz... O gün ne MHP’nin ne HDP’nin eleştirilecek hiçbir tutumu olmadı, hiçbirimizin, kişisel birkaç bir şey belki sonradan duyulmuştur, edilmiştir ama ben o salonda olan herkese kefilim, herkes de herkese kefil. Kitapları yazıldı, belgeselleri yapıldı, belgesellerinin sunuşları yapıldı, Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan’ın övgülerini aldı; oradaydık. Yanımda Genel Başkanımıza teşekkür telefonu açıldı, Genel Başkanımız “Yani nezaketsizlik olmasın ama reddetmek durumundayım, CHP darbeye karşı direndi diye teşekkür alacak bir parti değil, her darbeden zarar görmüş, her darbenin

karşısında olmuştur.” lafını Sayın Erdoğan’a Genel Başkan iletirken dizinin dibindeydim. Ben ilk telefonla darbeyi bildirdiğimde Genel Başkanınızın yanındaki Genel Başkan Yardımcısı Hayati Yazıcı yalanlamıyor, geldi, “Seni alından öpmek isterim.” dedi o gece Genel Başkana darbeyi haber veriş şeklini, Genel Başkanınızın tutumundan sonra da yaptıklarınızı Mecliste. Mecliste dakikalarca el sıkıştık ama bugün de dönüp size bakarlar, iktidardasınız ve kuvvet kademesi muhalefete muhtıra veriyor ve beş ay sonranın iktidarını seçeceklere bir şey söylüyor, orda da tarihî bir sınavı geçemediğinizi ifade etmek mecburiyetindeyim.

Şimdi, Anayasa mı değiştirilir, kanun mu? Yani ben bu Anayasa değişikliğinin -ki üzerinde ortaklaşma ihtimalimizin ortadan kalktığını da düşünmüyorum ama- bugün için bir mana ifade etmediğini düşünüyorum, şundan: Neden biliyor musunuz? Anayasa’sızlaştırıldığımız bir sürecin içindeyiz biz. Anayasa’ya ne yazdığımızın bir manası yok ama benim gönlümden geçtiği gibi, OHAL döneminde ve bir vesayet odağının varlığında değil de özgür seçimlerle, hele hele yirmi yıllık neredeyse mutlak parti hâline dönüşmüş bir noktadan bir demokrasi çıkışı olur, sonra da bugünün iktidarının muhalefette olduğu ve sözünün de değerli görüldüğü ve kılındığı bir süreçte bir sivil Anayasa yaparsak, o 24’ü çok önemsiyorum ben. Bugün, önümüzdeki günlerde konuşacağımız, bizim 24’le ilgili önergelerimiz veya önerilerimiz veya tutumumuz, konuşuruz bunları ne olacak ama 24 bence en kritik maddelerden biri olacak ve bizim iktidarımızın övünç maddesi olacak. Ben buna inanıyorum ve bu öz güvenle tutanaklara bunu söylemek istiyorum beş ay sonra yüzüme çarpasınız diye, eğer en ufak bir yalpamız, en ufak bir başka yöne dönüşümüz olursa. Ama bu Anayasa metni nasıl yazılır, tekrar bütün anayasacılar, Komisyondan özür dileyerek; makbulü kısa, net, anlaşılır. Basın özgürlüğüyle ilgili endişemiz var; Anayasa’mızda da hiçbir şey yazmıyor olsun. Bugünkü anlayışla geldik, ne yazarız? “Basın hürdür, sansür edilemez.” Yazar, geçeriz arkadaşlar, Anayasa dediğin böyle olur.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Aynı yazdık.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Peki, yazıyor mu şu anda? Yazıyor. Var mı basın özgürlüğü? Basın özgürlüğü var mı? Sansür var mı, yok mu? Mesela, bugün belli sayıda gazetenin ilk sayfaları İletişim Başkanının WhatsApp’ına gidip onay alıp dönmeden baskıya girebiliyor mu arkadaşlar?

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Belli gazeteler de size gidiyor.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bizim öyle bir gazete yok. Olsa, bizim gazeteciye bunu kenarından söylesen Türkiye’ye rezil eder seni de... Bu, bir tenezzül meselesi; bu, bir hazım meselesi. Bizim içinde bulunduğumuz siyasette böyle bir şeyi diyebilecek de yok, duyup da hazmedecek de yok.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – “Yok.” diyemediniz, “Sizde de var.” diyorsunuz, bak, “Bizde yok.” diyemediniz.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Neyse...

Çok uzatmadan toparlayayım, son kısmına geçmek istiyorum, şunu söyleyeyim: “Basın hürdür, sansür edilemez.” yazıyor. Hiçbir şey olmasın arkadaşlar, bugün Türkiye’nin kamu bankalarından ilan alma sıralamasına bir bakın. Sizinle birlikte olduğu güne kadar bir kelime ilan almayan Türkçün gazetesi en çok ilanı alıyor, BENGÜ TÜRK televizyonu en çok reklamı alıyor. Onun dışında, sıralamalar açık, gazeteciler çalıştı, süre olarak bilmem ne olarak ama size muhalif hiçbir gazete bir kelime almamış, bir dakika almamış bir televizyon.

Şimdi, devlet hakkaniyetle yönetilecek ya, bir dönün bakın bakalım, örneğin, Evrensel gazetesi, BirGün gazetesi resmî ilanlardan -zaten kamu bankaları sıfır veriyor- nasıl aylardır, yıllardır men edilmiş. Millî Gazete’ye neler yapıyorsunuz? Karşınızda muhalif olan bütün herkese... RTÜK kararlarına

bakın. Bir tarafta sürekli bir tarafa hakaret edenler var, öbür tarafta onun yanından geçmeyecek sözlerle dünyanın cezası var; burada tek bir ceza olmayan bir süreç var ve biz “Basın hürdür, sansür edilemez.” yazıyoruz.

O yüzden, bugün yapmaya çalıştığımız işin bugünkü anayasal düzlemde diyeyim, anayasal habitatta yani bir metin var ama o metnin yaşandığı ülkede oksijen yok, demokrasi yok, özgürlük yok; baskı var ve esas sorun şu: Anayasa’nın bir önemi yok. Bu Anayasa nasıl değişti arkadaşlar? Tarafsız, partisiz olması gerektiği Anayasa’da yazan bir Cumhurbaşkanı, partisinin seçilmiş Genel Başkanını ve yüzde 49 oy almış Başbakanı, işte, hepinizin bildiği, Selçuk Özdağ’ın söylemesiyle öğrendiği, MYK’de, “İl başkanlarını alma yetkisi elinden alınıyor”a itirazla başlayan bir krizden sonra Başbakan değiştirdi, fiilen partisini yönetiyordu. Hepiniz biliyorsunuz, bir numaralı şahit dinletecek olsam Sayın Devlet Bahçeli. Ne dedi Sayın Devlet Bahçeli? “Erdoğan’ın uygulamalarıyla, fiili durumla Anayasa arasında uyumsuzluk var. Bu uyumu gidermek üzere AK PARTİ Anayasa teklifini getirmelidir.” diye başladı bütün hikâye.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Ya, Sayın Başkan, şu 24’üncü, 41’inci maddeye bir gel, ne olursun ya!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Tam oradayım aslında, tam oradayım, tam!

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Ama devamlı söylüyorsun.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Yani bunu devamlı söylüyorsunuz, hep bunu dinliyoruz.

ALİ MAHİR BAŞARIR (Mersin) – 41 senin aklından çıkmıyor. Anlamıyorum, 41 de 41.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Leyla Hanım’dan sonra bu konuşmayla empati kurmuyorsunuz.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Aynen, Leyla Başkandan sonra bu konuşma mı ya?

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Leyla Başkanla ilgili kısma da geleceğim.

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Daha oraya gelecekmiş.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Geleceğim, geleceğim, geliyorum.

MURAT EMİR (Ankara) – Leyla Hanım çok güzel konuştu da diğer mesele gelince hiç sesini çıkartmadı vallahi.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bir dakika arkadaşlar...

Feti Bey, şimdi kuvvetli bir argüman gelince karşınıza bu rahatsızlık nedir?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Hayır, rahatsızlık yok.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Buyurun yani istiyorsanız...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Bakın, açıkça söyleyin, deyin ki: “Biz 24’e de karşıyız, 41’e de karşıyız.”

MURAT EMİR (Ankara) – Ama tutarlılığınızı zedelediniz.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Yani Özgür Bey’in sözünü mü keselim?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Top çeviriyorsunuz devamlı.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şimdi, dur bakalım, bir göreceğiz bakalım onu.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Leyla Hanım’ı dinlediniz mi gerçekten sayın mevkidaşım yani?

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Nasıl?

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Dinlediniz mi Leyla Şahin Usta’yı? Gerçekten empati kurmuyorsunuz.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Evet, dinledim gözünün içine bakarak.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Yani cevap için aldınız, bölüm ne alaka ya?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ona cevap için almadı ya!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ona cevap için değil yani ne cevabı? Ben normal Grup Başkan Vekili olarak konuşmamı yapıyorum.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Her zamanki konuşma bu.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Peki, öyle olsun.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Dört yıldır...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bir şey söyleyeceğim, bir meslektaşına da bir mevkidaşına da ses yükseltmek istemiyorum, aramızda böyle bir hukuk yok.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Özel, Sayın Başkanım, bir saniye...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Tabii, buyurun Başkanım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Değerli milletvekillerimiz, sabahdan beri tabii yoruldunuz.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Çok özür dilerim yani dinledik.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Bir saniye Sayın Durgut, bir saniye...

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Yani çok üzüldük gerçekten.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hayır, ama sonuçta konuşan bir milletvekilimiz, Grup Başkan Vekilimiz, dolayısıyla görüşlerini söyleyecek.

Dolayısıyla Sayın Başkanım, buyurun...

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Size laf atmadık, ona bile...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hayır, hayır, öyle bir şey demedi ya!

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Hayır, vallahi öyle dedi, vallahi öyle dedi. “Müdahale etmediniz.” diyor, söz alınca...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Neyse, tamam Murat, tamam, şey yapayım, toparlayalım da.

Esas mesele şu: Bir Anayasa vardı, ona uymayan bir Cumhurbaşkanı vardı, “O Anayasa’yı kişiye yuduracağız.” dediniz ve yaptınız. Biz, bunu, işte, her doğana yapılması gereken metni Erdoğan’a göre yaptınız diye eleştirdik ama bu bir vakıa, bu bir gerçek. Türkiye’de Anayasa’yı tanımayan ve Anayasa kendisine göre değiştirilen, değiştirilmesine rağmen de mevcut Anayasa’yı hâlen daha tanımayıp birçok yönünü ihlal eden bir anlayışla karşı karşıyayız.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – 364’ü unutmadık yani.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Beni provoke etme ağabey, bak kavga etmeye gelmedim

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Ya, hiç ilgisi yok onunla.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ne alakası var, ben ne 364’te varım ne bir şeyde varım; dinleyelim.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – O zaman Anayasa yok muydu yani onu söylüyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şimdi, vallahi istesenez de istemesenez de konuşacağım.

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Konuşun, konuşun.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şimdi, zaten benim giriş yaptığım...

MURAT EMİR (Ankara) – 364’ü getirmek ne demek?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Değerli arkadaşlar, lütfen Sayın Gündoğdu lütfen.

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Yorulduk ama sabrederim. Arkadaşlar, sabırlı olalım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Ya, Sayın Özkaya... Arkadaşlar, lütfen, daha konuşacaklar var.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Olay şu: Tutanak altında, otuz sene sonra bu Komisyon tutanaklarını dinleyecek arkadaşlara söyleyelim. Değerli siyaset bilimi öğrencisi arkadaşım, otuz sene sonra bunu okuyorsan “Bu ne saçma bir şey.” demeyesin. Buradaki mesele şu, saçmalığı şuradan geliyor bu laf atmaların, konuşmaların, itirazların, rahatsızlıkların, imza sahibinin oradan lafa girmesinin -normalde o bekler ki kendi metninin bir an önce müzakereleri tamamlasın- bu şuradan geliyor: Anayasa’ya bir hüküm koyarak bu işi çözüyoruz iddiası var, o Anayasa’daki çok açık bir hükmün nasıl ayaklar altına alındığını ve ülkeyi yöneten kişinin geçmişte Anayasa’ya uymadığını ve bu Anayasa’ya uymadığının bir muhalefet liderince o gün kabul edilip “Ona göre Anayasa yapalım, uyumlulaştıralım.” dediğini ve o sürecin sonunda buraya savrulduğumuzu kayda geçirdiğim için kızıp başka yerlerden laf atıyorlar. 364 nedir, bu lafın atılma sebebi nedir? Provoke edeyim ki insicamı bozayım ki bu kuvvetli kanıt boşa düşmüş olsun; buna izin vermem. Tekrar edelim, bu akışa izin vermem çünkü nasıl provoke edileceğini de bilirim, provokasyona karşı nasıl bir hatibin doğru tutum alması gerektiğini de bilirim.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Ona şüphe yok.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şimdi, 24’e gelince, 24 din ve vicdan özgürlüğü. 24’le ilgili maddeye geçildiğinde üzerinde arkadaşlarımız konuşacaklar, anlatacaklar.

Benim burada anlatmak istediğim mevzu şu: Anayasa 24’e başörtüsü yazılır mı? Kişisel kanaatim, şunu söyleyeyim: Anayasa dediğin toplum sözleşmesidir. Şöyle bir camdan dışarı bakarsın evinden, sokaktaki hanımefendilerin, kadınların ne kadarının başörtülü olduğunu göürsün, bu gerçekliğin Anayasa’da olmasını inkâr ediyorsan, sen ya Anayasa’ya inanmıyorsundur ya da faşistsindir. Anayasa’da başörtüsü lafı olmaz diye bizim mahallelerden yükselen itiraz varsa, o bugünkü anayasal düzen ve bu kadar anayasal korumaya rağmen basını koruyamayanların, “Burada bu yer aldığında acaba bu sefer farklı bir mağduriyet nasıl ortaya çıkabilir, beni nasıl koruyacaklar?” sorusuna cevap aranmasıdır. Ben bu masanın ona cevap arayacağı bir metin bulması gerektiğini düşünüyorum, başı açıkların endişelerinin de... Ancak başını kapatanların, başını örtenlerin, başörtüsü kullananların bunu bir anayasal güvenceye ihtiyaç duyuyorlarsa -bizce şu anda böyle bir iklim yoktur ama- bunun da son derece haklı, son derece meşru, herkesin başında bağlı olan bir şeyin toplum sözleşmesinde yok sayılmasını da doğru bulmuyoruz; bu konuda da tutumumuz çok net, çok açık.

Meselenin bir diğer tarafına gelince. Şimdi, sabahın erken saatlerinden beri dinlediğim, biraz önce de aslında kıymet verdiğimsöylediğim -meslektaşım o kısımlarını hiç duymamış, belki bu tarafa doğru söyledim diye duymamış- Leyla Hanım’ın uğradığı mağduriyet, arkadaşların uğradığı mağduriyet, bizim tanık olduğumuz, hatta o tanıklığım yüzünden bana DHKP-C’li diyor sizin medyanız. Bir tane fotoğraf çekmiş Grup Yorum’la birlikte Ege Üniversitesinin önünde eylemdeyiz -başörtüsü eylemi, Grup Yorum da katılıyor, biz de katılıyoruz- Grup Yorum’la birlikte fotoğrafımız var diye DHKP-C’li ilan edilmişiz ama bir gerçeklik var.

Bugün geldiğimiz noktada, din ve vicdan hürriyetiyle ilgili bir şeyler yazıyorsunuz geçmiş dönemde uğradığınız ve kanıtı ihtiyacı olmayan mağduriyetler var, en etkili şekilde de dinliyoruz. Sizin biraz önce askerî darbeye karşı veya muhalefeti yıldırان askerlerin tutumlarına karşı tarihî bir fırsat dedim ya; sizin önünüzde hem başını örtmeyenlere güvence sağlamak hem de kendine “mağdur”

diyen yani mesela “60’larda sayısı azdı.” dedi mevkidaşım Sayın Özlem Hanım, ondan görülmüyordu; sayıları arttı, darbe dönemi geldi, böyle oldu. Şimdi, sayıları hiç az olmayan ama mağduriyetlerini dile getiren, rahatsızlık duyan ama sizin “Sen rahatsız değilsin.” dediğiniz bir kitle var. Bugün Türkiye’de eğer Müslüman’sanız ve Sünni mezhebine sahipseniz bu konuda hiçbir sıkıntınız yok, olanlar kalktı, başka güvenceler de gerekiyorsa veriliyor zaten ama bu ülkede Sünni mezhebinden olmayıp “Ben inanıyorum, inançlıyım ama benim inancımın ibadethanesi cemevleridir.” deyince birileri, siz... Önce “cemevi cümbüşevi.” lafları falan vardı, Allah’a şükür onlar bırakıldı şimdi. Cemevlerinin elektrik faturasını ödüyor ama “tweet” atıyor ki “İbadethanelerin, cemevlerinin elektrik faturalarını ödüyoruz.” diye. “Sakin ha, yanlış anlamayın, elektrik faturasını ödüyoruz diye cemevini ibadethaneden saymıyoruz.” diyorlar.

Şimdi, din ve vicdan özgürlüğü deyince, anayasal güvence deyince dünya kadar Alevi yurttaş “Ben mağdurdum, ben rahatsızım, talebim var, benden toplanan vergiyle bana hizmet etmiyorsun, kendine hizmet ettiriyorsun.” diyor. Anayasa’nın 24’üne dokunmaya başlayınca “Hazır el değmişken aileyi de yazalım.” diyorsunuz ya, 24’te yazacak başka şeyler yok mu orada? Yok mu, bu size düşmez mi? Dünün mağdurlarına, dünden beri mağdur ve bugün de mağdur olanların din ve vicdan özgürlüğünü savunacak bir adım atmak düşmez mi? Ben de bunu Leyla Hanım’ın gözünün içine baka baka ve bence onun da bana hak verdiğini -ben öyle biri değilim ama- meseleyi çok iyi anlayabildiğimi düşünüyorum, Leyla Hanım’ın da anlayabildiğini düşünüyorum ve belki burada bunun böyle söylenmeyeceğini mi düşündünüz? Bu meseleyi bu kadar salt, bu kadar size özgü, bu kadar haklı, bu kadar mağdurken “Mağdurun hakkını savunmak ötekinin hakkını savunmaktır.” gerçekliğini unutmayın. Biz sizin karşınızda... Şunu söylüyorsunuz, son derece önemli bir şey “‘helalleşme’” diyorsunuz ama bir özür de dinleseydiniz.” diyorsunuz.

Şimdi, ben başörtüsü zulmü yapan akımda değildim, partide değildim -bizim partimiz, o zamanlar, işte, o krizler yaşandığında falan değildi- ama Özgür olarak Leyla’dan özür dilerim. Bunu siz yaşadınız ve bir özür duymak öncelikliyse özür dilerim. Bu özrün samimiyetine inanın. Ama yıllar sonra, bütün güç sizin elinizdeyken yirmi yıllık iktidarın en son aşamasında “Yahu, seçim giderse gelecek olan Hükümet acaba anayasal güvence olmazsa bu kazanımlarımız geri mi gider?” endişesiyle kalemi eline aldığınızda, o mağduriyeti...

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Siz çıkardınız.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) - Hayır, benzer şeyler söylendi üstadım.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Öyle bir konu yoktu ki siz ortaya attınız.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) - Hayır, tamam tamam, konuşuruz onu, biz mi attık acaba, bakacağız ona?

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Ya, kamuoyundan da böyle bir şey olabilir.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Olabilir.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Problem yok ama çözüm gerekiyor, değil mi?

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şimdi, benim anlatmaya çalıştığım konu şu: “Giderayak” diyeceğim polemige girecek. Bizce, sizin açınızdan giderayak kendinize bir anayasal güvence ararken ve bu Anayasa değişikliğinin başarılıydığını düşünelim, temenni ettiğiniz gibi geçtiğini düşünelim. Son iktidar imkânlarındayken bambaşka din ve vicdan hürriyeti önündeki kısıtlamaların, engellerin, tekçi yapıların, baskıların... Yahu, adama diyorsunuz ki: “Sen öyle inanmıyorsun, onun ibadeti orda olmaz.” Size dediklerinden... İşte, meselenin özü orada zaten, Aleviler diyor ki: “Ben böyle hissediyorum.”

Şimdi, burada, tabii, çok örnekler verilebilir ama bırakıp gittiğiniz ülkede... Mesela, sabah çok dokunaklıydı, “Bir nesil böyle büyüdü, travma yarattı.” diyor, gerçekten yarattı ama bugün bir nesil var ve mesela bazısının babası belediye başkanı seçebiliyor, bazılarının babası belediye başkanı seçemiyor; seçerse hızla görevden alınıyor. Bir sürü örnek verilebilir ama örneğin -yanlış bir şey söylemeyeyim- Diyarbakır, Van, Mardin, büyükşehirler başta olmak üzere yüzde 70’in üstünde oyla seçilen belediye başkanlarına kayyum atıyorsunuz. Örneğin Ahmet Türk var. Ahmet Türk, örneğin Sayın Bahçeli’nin de muhabbet beslediği, güzel sözler söylediği bir siyasetçi. Kendisi siyasi yelpazenin birkaç tarafında birden siyaset yaptı, siyasetüstü bir güvenilirliği, bir bilinirliği olan bir kişi Mardinlilerin oylarıyla 2 kez Belediye Başkanı seçildi, ikisinde de kayyum atandı mesela. Şimdi, örneğin Mardin’de 18 yaşında heyecanla ilk oyunu Ahmet Türk’e vermiş seçmene siz ne diyorsunuz? “Hepimiz eşitiz ama biz daha eşitiz; sen belediye başkanı seçemezsin, seçersen böyle alırsız.” diyorsunuz. Türkiye’de siyaseti getirdiğiniz yer açısından bunları da bir görmek, bir bunlara bakmak lazım diye düşünüyorum.

Sayın Kamu Başdenetçisi... Ben yaptıkları işe çok önem veriyorum kendisi bilir, her sene biterken de raporlarının hemen Mecliste görüşülmesini savunurum, zaman zaman da hep birlikte bu işi başardığımız oldu, bu sene başaramadık. Şimdi, kendisi gelip özellikle ismi not almıştı, sonra bana bir dönüş olmadı ama çözemeyince dönmemesinin de gayet normal olduğunu düşünüyorum aslında, hani, bir kırgınlık ifadesi olarak algılamasın Sayın Malkoç.

Hüseyin Can Güner, genç bir avukat, baba 1 yaşındayken ölmüş, anne infaz koruma memuru, hâlen infaz koruma memuru olarak Sincan Kadın Kapalı Cezaevinde. Hüseyin Can Adalet Bakanlığı lojmanlarında büyümüş, hapisane lojmanlarında büyümüş babasız, hep görmüş savcılar, hâkimleri, onları bunları; okul birincileri kontenjanından Ankara Hukuka girmiş, Ankara Hukuku da dereceyle bitirmiş. Bir hayali var, savcı olacak, hâkim olacak. 18 bin kişi içinden -yanlış olmasın- 117’nci oluyor ilk sınavda, tak eliyorlar; 2’nci sınav 23 bin kişi içinden, yine böyle daha iyi bir derece, 109’uncu mu ne oluyor. Biz, o noktada “Ya, bu iş niye böyle oldu, bu çocuğu geçen elediler falan, aman tekrar elenmesin.” Not var, not; o notta Alevi olduğu, Veli Ağbaba’nın yanına gelip gittiği yazıyor. Biz, bunu, dönemin Adalet Bakanına, Müsteşarına, Müsteşar Yardımcısına, ona, ona, ona, herkese söyledik, dedik ki: Bakın, FETÖ’cü olabilir mi? Annesi Adalet Bakanlığında hâlen memur. PKK’lı olabilir mi? Hâlen memur. Boğazından geçen her yudum -ilk günden süt- boğazından geçen su Adalet Bakanlığının ödediği maaşla büyümüş bir çocuk bu. “Bu sefer dikkat edelim.” dediler, yine elediler arkadaşlar.

O yüzden, böyle geçmişteki mağduriyetlere saygısızlık etmeden ama size, bugün Türkiye’de sizin o günlerde yaşadığınız mağduriyetlerin benzerlerinin -bazıları için fazlalarını, bazıları için azlarını- yaşadığını ve sesini duyuramayan insanların olduğunu, duyan Kamu Başdenetçisinin bile -bu meselede- bu meseleyi gördüğünü ama çözemediğini, çözülmesini telkin dahi edemediğini... Ben, bunu, Kamu Başdenetçisine, raporda “Adalet Bakanlığının sınavlarında subjektif kriterler uygulanıyor eleştirileri var.” yazıyordu diye anlattım.

Şimdi, önemli mesele şu: Bu meseleyi siz getirdiniz. Genel Başkanın toplumun önemli bir travması olarak gördüğü, kaydettiği -tekrar olmasın diye anlatmayacağım, sabah Bülent Başkanın anlattığı- YÖK Başkanı Saraç’ı arayıp “Biz karşı falan değiliz, girsin çocuklar.” diyerek Abdullah Gül’ün de şahitliğinde sorunun çözümüne sessiz katkı sağladığı ama etkin katkı sağladığı süreçler, eyvallah.

Şimdi, bir yol yürünüyor ve o yolda bir güvence olarak kanun teklifi verilmek isteniyor. Bu kanun teklifine “Hayhay, bunu da yapalım; gelin, bir de Anayasa...” deseniz başka bir iklim yaratmak mümkünken çok üstten bir bakış ve söylemle hem alay ederek, kendince -tırnak içinde söylüyorum-

küçük düşürerek, hakir görerek ve öfkelenerek “Burası bizim alanımız.” tarzında, Pakize Hanım rahatsız oluyor ama “gollük pas” lafı... Ya, “gollük pas” ne demek? Bir başörtüsünün konuşulduğu yerde, onu bir top olarak, şut olarak, neye vuruyorsun, yerde, önünde ne var da gol atıyorsun, neyi tekmeliyorsun?

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Mecaz...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Yakışmayan bir mecaz işte, yoksa eleştirmezsin ki. Yakışsa eleştirir miyim? Alır ben de kullanırım. Burada bir özür lazımsa, ben, biraz önce bir erkek olarak, bir siyasetçi olarak, yanınızda dursak da engel olamamışlar olarak veya biri de çıksın özür dilediniz... Özür diledim ya ama birinden daha sanki özür talep etme durumu var.

Şimdi, bu noktada, bunu biz mi getirdik? Yahu, bayram değil seyran değil, iki şey oluyor. Bir referandum lafları var, hiçbir şey yok, bizim teklifimiz falan yok, oradan, LGBTİ bireyler üzerinden bir referandum koymuş. “Ne yapmaya çalışıyor?” deyince diyorlar ki, Türkiye’ye uyarlısak: Yahu, 2 sandık var, bunların başına bir, 1’inci sandık koyuyor; 1’inci sandıktaki umumi rüzgârla 2’nci sandıkta yelken dolduracak; taktiğe bak! Oradan sonra birden “LGBTİ dayatması” diye “hashtag”ler -“hashtag”ler Macaristan hesaplarından- açılıyor, 10 bin tane atılıyor, sonra kendi kendini siliyor bot hesaplar; sonra hep beraber LGBTİ dayatmasına karşı Twitter’da en çok konuşulan konu. Arkadaş, üç gün önce yoktu Türkiye’de böyle bir konu. Sonra mitingler, çağrıcısının kim olduğu bilinmeyen mitingler, siyasetin bunu bir kol mesafesinde dokunup dokunup, görünür kılıp kendinden kılmayan görüntüsü -bazı siyasetçilerin- ve bu konuda “Aileyi korumalıyız, anayasal güvence altına almalıyız.” sözleri, sonra bizim başörtüsüyle birlikte bu ikisinin birleşmesi.

Ben Leyla Hanım’ın veya bu konuda konuşan bütün arkadaşların, altında imzası olan, 24’ü nasıl konuşup diğer maddeyi nasıl geçtiklerini dikkatle siyaseten kaydettim hafızama.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Ben geçmedim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Gördüm, nasıl konuştuğunuzu gördüm.

Sabah Özlem Zengin’in o konuda kaç cümle konuştuğunu ve o cümleleri nasıl israf eder gibi konuştuğunu “Keşke bunları burada israf etmek yerine hak ettiği yerde kullanabilseydim.” diye baktığımı gördüm.

Şimdi, bir siyasi tasarımda bir Orban mühendisliğiyle biz bir referandum sandığı koyalım, oradaki rüzgârla başka bir yelkeni dolduralım hesabı var. Şimdi, burada kayıt altında bir şey söyleyelim, arkadaşlarımız bu referandum oylamasının 400’ün üzerinde geçmesini çok istiyorlar.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Orban’a özenen sizsiniz, 6’lı masa, bilmem ne ya!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Nasıl efendim?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Orban’a özenen sizsiniz, 6’lı masayı oraya bakarak kurdunuz.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Uzatmasak...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bitiyor bitiyor, ben notlarımın sonundayım.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Yani çözdüyseniz mahal vermeyin buna “evet” deyin.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – “Orban”mış... Bize ne ondan ya?

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bilmiyorum ki senin hangi torbandan çıkıyor o Orban, sende torba çok, bugüne kadar neler gördük. Allah uzun ömür versin, hem mesleki olarak hem temsil ettiğiniz kitleye hizmet... Ömrünüz uzun olsun da senin torbandan hangi Orban’ın çıkacağını bilemiyoruz.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Abdullah Bey’e söylüyorsun herhâlde.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – O yüzden, burada biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, temel hak ve özgürlükler meselesinin referanduma sunulmasından fevkalade irite oluruz. Bununla ilgili hassasiyetinizin başka bir hesaba fokuslanması gerektiğini haddim olmayarak önermek durumundayım. Burada eğer bir genel mutabakat sağlanır da öyle bir yerlere giderse, bir çakma Orban hesabı olanların bunu yine de referanduma dönüştürmek üzere nasıl hazırlık ve kumpaslar içinde olduğuna dair sizin taraftan bu tarafa akan...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Başkan, 400 olur, biter gider, sizin elinizde, çöz, bitsin.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Anladın galiba Ağabey, anladın, değil mi?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Çözün, bitsin.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ağabey, benim neyi kastettiğimi anladın mı? Sen benim neyi kastettiğimi anladın mı?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Anladım, anladım ben; sen devam et konuşmaya.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bunu referandum kasisine düşürmek üzere demokrasiye ve Meclise kumpas hazırlığında olanlara o konunun bizim dikkatimizde, sizin...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Allah Allah! Bak, milletvekillerine daha oy kullanmadan iftira atıyorsun!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bir şey söyleyeceğim, ben sizin milletvekillerinizin pullarının toplanmasını, açık oylamayı gördüm gözümle.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – İftira ediyorsun!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ben kimseye iftira etmiyorum!

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Söylediğin o!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ne? Açsana, herkes duysun! Ne planladığını söylesene!

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Sen ne dediğini biliyorsun! Senin ne dediğini herkes biliyor!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sen ne planladığını anlatsana! Nasıl anlıyorsun bu kadar kimse daha “leb” demeden leblebiyi!

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Özel, rica ediyorum...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Özür dilerim Başkanım.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Başkanım, referandum demokrasiye dâhil midir?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Bir saniye Leyla Hanım...

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Öyle söylüyor Özgür Bey.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Temel hak ve özgürlüklerin referandum kasisine düşürülmesini diyorum.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Tamam, destekleyin.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sen anlamamışsın, sana anlatsın ne planladıklarını. (Gürültüler)

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Özel, tamamlayabilir misiniz.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Değerli kardeşim, biz oyunu bozacağız da sana, o oyunun üstüne nasıl bir oyun kurduklarını, bazı mahfillerde ve sarayda ne tasarım olduğunu anlatsın o, anladı, biliyor; bilmeme kızıyor, öğrenmiş olmamıza kahroluyor “Nasıl duyuyorlar?” diyor.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Niyet okumaktan başka bir şey yapmadınız!

FETİ YILDIZ (İstanbul) – İftira ediyorsun, iftira; başka bir şey değil!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Benim Sayın Başkanım, sözün özü...

(Gülüşmeler)

EMİNE ZEYBEK (Kocaeli) – Öze bir gelemim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Peki, bir şey söyleyeceğim, sözün özü... Bu kadar yorgunluğun üzerine o kadar samimi bir talep geldi ki Sayın Vekilimizden...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Başkanım, senin aldığın kamyoncu istihbaratı!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sözün özünde, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, tarihte helalleşilecek mevzularda -ki biraz önce söylendi, Roboski bizim dönemimizde olan bir şey değil ama- bütün acılarla helalleşmeyi, belki Sayın Genel Başkanın seçimlerden sonra hangi makamda, mevkide, yetkide olduğu görülür ama belki de tüm Türkiye tarihindeki bu bütün acılarla helalleşirken kullanacağı en üst kamu sıfatıyla sizi de memnun edeceğini, devamında -ben burada dikkatlice kuruyorum o cümleleri, hangi mevkide, makamda, yetkide, etkide olur bilinmez ama- belki de bunu, bizim seçeceğimiz Cumhurbaşkanının sizin beklediğiniz o yaklaşımı, bütün Türkiye'deki mağdurlarla birlikte, hem başkalarının hem bizim hem sizin mağdur ettiklerinize bir helalleşmeyi sağlayacağına inancımız, güvencimiz tam. Bu süreçte, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, tarihsel sorumluluğumuzla, kurucu iradenin verdiği sorumlulukla, bugüne kadar gelebilmiş olmanın verdiği öz güvenle cumhuriyetin 2'nci yüzyılında talep ettiğimiz yetkinin öneminin bilincinde olarak, hem yapıcı hem de cumhuriyete ve bu milletin evlatlarına karşı kumpas kuranlara karşı da fevkalade ciddi bir kararlılıkla görev yapmak üzere buradayız.

Bu süreçte bazı sataşmalar oldu, istenmedik cevaplar oldu veya ister istemez biraz uzamış oldu, düşündüğümünden daha uzun bir süre kullandım, anlayışınız için teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi Adalet Komisyonu Başkanlığımızda da görevde bulunan Sayın Abdullah Güler Bey'e bir söz vereceğim.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Başkanım, özür diliyorum.

Özgür Bey'in söylediği yanlış bir bilgi olduğunu düşünüyorum, o yüzden bir açıklama yapmam lazım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Konu...

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Özgür Bey'in konuşmasının başında Mustafa Şentop Başkanımıza isnat ettiği bir şey var. Yani birazdan gider ama kendisi, ben ona cevap...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Abdullah Bey bir cevap versin, ondan sonra siz de cevap vereceksiniz.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Efendim, Kamu Denetçiliğiyle ilgili yanlış bir izlenim kalmasın, uygun gördüğünüz bir zaman diliminde bir cümle ifade etmek istiyorum. Yani Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilgili zihinlerde yanlış bir algı oluşmasın.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Tamam.

Şimdi, çok değerli milletvekillerimiz, benim önümde, daha konuşacak Komisyon üyelerimiz de var ki Ahmet Bey bunlardan birisi, İsmail Bey, Ali Bey, ondan sonra siz de evet, ta baştan söylediniz. Dolayısıyla bu akşam geneli üzerindeki görüşmeleri tamamlamak istiyorum. Bir de akşam bir ara vererek bir yemek ikramımız olacak, onu da değerlendirmek istiyorum ama öncelikle Özgür Özel Bey buradayken ikinize de söz vereceğim, ondan sonrasında...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Özgür Bey konuştu, gitsin, yeter.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bu Anayasa Komisyonunun ortalamının çok üzerinde bir nezaketi var, siz ortalamaya çekmeye çalışıyorsunuz, izin vermezler.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Buyurun.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Kıymetli milletvekillerimiz, biraz önce, Özgür Bey'in, Mecliste geçmiş dönemlere atfen tabii, Adalet Komisyonu Başkanı olarak ve ilk imza sahibi olması hasebiyle Meclis Başkanımıza da böyle eleştirel bir bakış açısını ifade ederek söylediği birkaç cümle vardı. Tabii, öncelikle şunu ifade etmek isterim: Meclis Başkanımız Mustafa Şentop Bey'in imzaladığı ilk kanun teklifi bu değil, 17 Haziran 2020 tarihinde Yassıada kararlarının da yok sayılmasına yönelik bir kanun teklifi vardı.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Onu da eleştirmiştin, onu söyledim.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Yok, ben onu diyeceğim yani eleştirdiğiniz şeyi biz de eleştireceğiz. Bir şey söyleyeceğim, cümlemleri tamamlarsam anlayacaksınız Özgür Bey.

Orada da Meclisimizin tamamının Genel Kuruldaki oy birliğiyle bu süreçler tamamlanmış oldu.

Şimdi, ben, geçmişte görev yapan Meclis Başkanlarımızın Özgür Bey'in dediği gibi acaba bir hassasiyetleri var mıydı yani hiç imza atmamışlar mıydı diye bakıyorum. Mesela, çok sevdikleri ağabeyleri -benim de çok saygı duyduğum bir insandır- Hikmet Çetin, SHP-CHP Meclis Başkanlığı döneminde 6 tane kanun imzalamış.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Nelere imza atmış, bir okusana.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Bakın, bir dakika efendim yani... Şimdi, bizi burada niye tercih ediyorsunuz ki? Kanun teklifidir.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hayır, hayır; İç Tüzük'e atmış, mutabakatlara atmış, ayrışmamış. Saydım hepsini.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Efendim, o, size göre ayırım.

ANAP'lı Mustafa Kalemlı 7 kanun teklifine imza atmış.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Neye atmış ama oku da duysunlar.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Hüsamettin Cindoruk 4 kanun teklifine imza atmış. Yine, bizim dönemde Bülent Arınç Bey 3 kanun teklifine, Ömer İzgi Bey 2 kanun teklifine, Cemil Çiçek Bey 2 kanun teklifine, Binali Yıldırım Bey de yine 1 kanun teklifine...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – İç Tüzük değişikliği ve teşkilat kanunu...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ve Anayasa değişikliği...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Ve Anayasa değişikliğine...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ben hepsini saydım, çalıştım onlara.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Şimdi, Özgür Bey, sizin tercihleriniz farklı olabilir. Ben bu Meclisin... Hem başörtüsü konusundaki mağduriyetlerin, acıların, yaşatılan bu zulmün bütün toplumsal katmanlardaki her karşılığını biliyoruz. Bazıları buna sevindi, bazıları böyle alkış tuttu, onları da biliyoruz, tarihin sayfalarında yer alıyor. Bu kadar acılı bir hadise, bu kadar yaşanmışlıkları var ve Meclis Başkanımızın da kendi ailesinden insanların yaşadığı bu mağduriyetler var. Yine, Yassıda mağduriyetleri hâlâ bu toplumun vicdanında çok derin, unutulmayan yaralar açmış; dönem dönem anlatıldığında gözyaşı dökülen bir zulüm ve baskı dönemi yani. Şimdi, bu tür özel anlamı olan, özel değeri olan bir teklife hem şahsı hem ailesi açısından bir Meclis Başkanının imza atması kadar doğal bir şey olamaz. İmza attığı kanun teklifinin çok özel karşılığı var bu toplumda.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Olmaz öyle, olmaz. O zaman Başkanlığı bırakacak o imzayı atmak için.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – O, size göre, sizin kendi değerlendirmenizdir yani Cumhuriyet Halk Partisi...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bir siyasi partinin girmedığı bir görüşme bu. Belki birinin “hayır” diyeceğı teklife nasıl gider imza atar ya?

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Herkesin ortak paydada... Temel hak ve insan hakkı diyoruz. Temel insan hak ve özgürlükleri ve Anayasa 24 ve Anayasa 41, hiç kimsenin üzerinde çok fazla böyle yorum yapamayacağı alanlar, belki genişletilmesi... Biraz önce bahsettiniz, Anayasa 24’le ilgili çok net bir şey ifade edemediniz “Evet.” veya “Hayır.” demediniz bu konuda ama “Buna size yakışan manada eklemeler yapmanız gerektiğini düşünmediniz mi?” dediniz. “Onu düşünebilirsiniz.” diyebilirsiniz, önergeyle bu manada genişletilmesini tavsiye edebilirsiniz ancak bu teklifiniz de maalesef, Anayasa’ya aykırılık noktasında karşı karşıya kalabilir, onu da ben hatırlatırım. Neden? Kanun düzenlemesi açısından çok daha özelde, çok daha teknik bir alandaki çalışma dahi Anayasa’nın 2’nci maddesine yani “Cumhuriyetin niteliklerine aykırıdır.” diye Cumhuriyet Halk Partisinin kurumsal görüşü var. Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasa 24, din ve vicdan hürriyeti bağlamında, daha altta, normlar hiyerarşisi içerisinde, 3194 sayılı İmar Kanunu gibi tamamen teknik, hiçbir sosyal, hiçbir toplumsal, hiçbir kültürel alana dair bir dokunma, bir etkilenme, bir geliştirme sağlamayan, tamamen teknik planlama, İmar Kanunu’ndaki düzenleme dahi Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Anayasa’nın “Cumhuriyetin nitelikleri” 2’nci maddesi başlığına aykırı görülüyorsa ve kurumsal manada bu da izah ediliyorsa -ki Genel Kurul görüşmelerinde bunu gördük- bu teklifiniz de Anayasa’ya aykırılık noktasında kurumsal görüşünüzle çatışacak mıdır? Bunu da ben size hatırlatmak isterim.

Diğer yandan, yine, bazı hatipleriniz, tabii, özellikle sabah... Erhan Bey burada mıdır bilmiyorum, gelip gidiyor, şöyle enteresan bir şekilde “Peki, o zaman size soruyorum: Madem Anayasa’da bir değişiklik ihtiyacı vardı, yirmi yıldır siz neredeydiniz yani 2002’den beri neredesiniz? Madem hâlâ çözülmemiş bir durum vardı, 2010’daki Anayasa referandumunda bu değişikliği neden yapmadınız, elinizi tutan mı oldu?” gibi cümleler kullandı. Sanki, Türkiye’de 2007 erken seçimlerinden sonra AK PARTİ’ye yönelik bir kapatma davası açılmamış, o kapatma davasında hazine yardımından mahrumiyet kararı verilmemiş, kararda başörtüsü eylemleri dâhil, başörtüsüne özgürlük açıklamaları dâhil, bu imam-hatipli öğrencilere, meslek lisesi öğrencilerine katsayı uygulamaları dâhil birçok alanı ifade ederek Anayasa Mahkemesi tarafından herhangi bir karar verilmemiş gibi; yine, arkadaşlarım da bahsetti “411 el kaosa kalktı.” ifadesiyle vücut bulan, daha sonra yine Anayasa Mahkemesinin kararıyla beraber iptal edilen bir karar ortada yokmuş gibi “Yirmi yıldır neredesiniz?” diye bir ifade kullanılabildi burada.

Yine, değerli hatipler siyasi bir oyundan bahsetti burada. Sayın Erozan burada “Siyasi bir oyun oynuyorsunuz, samimi değilsiniz.” diyor. Yani bizim geçmişimize, yirmi yıllık hikâyemize baktığımızda nasıl bir saldırıyla, nasıl bir engelleme ve hatta partimizi kapatma tehdidiyle dahi karşı karşıya kaldığımızı yok sayabiliyorlar bu konudan dolayı; enteresan. Ve şöyle bir yorum yapıyorlar: “Siz samimi değilsiniz, bir oyun oynuyorsunuz.” dediler Macaristan’daki Orban örneğinden yola çıkarak. Macaristan seçimlerini daha yakından gördüğümüzde, aslında orada oynanan oyunun tam tersi olduğunu görüyoruz. Meşru, seçimlerle iktidara gelmiş bir parti genel başkanına karşı farklı görüş ve fikirlerde olan ve farklı görüş ve fikirlerde olanların da aralarında farklı husumetler olmasına rağmen bir araya gelme hikâyesi var. Aslında bir hikâyeyi benzetebilirsek... Aslında öncesine baktığımızda, Macaristan seçimleri öncesi bir yılda, iki yılda yaşanan olaylar, o zamanki Başbakanın, malum, Açık Toplum Vakfının -görünmeyen- arkasındaki Soros’la ilgili yaşanan olaylar; baktığımızda, aslında hikâyenin yarım kaldığını görüyoruz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Onu siz iyi bilirsiniz, biz bilmeyiz onu.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Biz söylemedik arkadaşlar, biz Orban’la ilgili bir ifade kullanmadık, siz kullandınız, Özgür Bey kullandı, Ahmet Kamil Erozan Bey kullandı. Bizim hiçbir iddiamız yok.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Soros’la görüşme yapanlara söyleyin, Soros’la mesaisi olanlara söyleyin.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Bizim ne Orban’la ne Soros’la ne Macaristan seçimleriyle ilgimiz var, siz söylediniz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Cumhurbaşkanının fotoğraflarını izah et.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Ha, arkadaşlar, söylüyorsanız her şeyini söyleyin. Acaba oradan farklı örnekler mi aldınız kendi birliklerinize, 6’lı masa uygulamalarına? Onu da açıklarsanız çok memnun oluruz. Yani bizim dünyamızda yok, gündemimizde de yok, konuşma metnimde de yoktu yani ben onu konuşmayacaktım ama sizlerin açıklamaları üzerine bunu ifade etmek istedim.

Yine, enteresan, şöyle bir cümle kullanıldı, dediler ki: “1990’lı yıllarda siyaset, sivil siyaset çok dar bir alana sıkıştırılmıştı. Egemen güçler vardı. Mesela, bir asker, eski bir genel müdürümüz -Emniyet Genel Müdürlüğü yapmış, Bakanlık yapmış, siyasi parti genel başkanlığı da- ‘İşte, doğuda dağa çıkmayın, ovada siyaset yapın.’ dedi diye ertesi gün bir general haddini bildirdi, hemen suspus oldu; 1990’lı yıllar. Egemen güçler başkaydı o zamanlar. ama o zaman çok daraltılmış bir alana sıkıştırılmıştı siyaset, kimsenin sesi çıkmıyordu.” Hani, şu anda biz övüyoruz ya “1990’lı yıllar, parlamenter sistem ne güzeldi böyle, günlük güneşlikti, her şey çok iyi götürülüyordu, sorunlar yoktu, ekonomi iyiydi, siyaset zemini iyiydi.” falan gibi ama burada bunu da duyduk, enteresan.

Sonra dediler ki -benzeştiriyor-: “1990’lı yılların egemen güçleri askerd, bürokrasiydi, yargıydı. Şimdi de bir vesayet şeyi daha var, o da sivil siyaseti daraltıyor.” Nedir o? Yüzde 52,5’la seçilmiş, milletimizin helal oylarıyla seçilmiş Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemindeki yürütme bunu daraltıyormuş. Benzettiğiniz noktaya bak! Yani 1990’lı yıllarda, atamayla gelen asker, yargı erkinin vesayet sistemi ile bugünü, aziz milletimizin oylarıyla seçilmiş Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemindeki Cumhurbaşkanımızın kullandığı yetkiyi benzeştirmeye çalışıyor. Tuhaflığa bakar mısınız yani? Enteresan. Demek ki sivil siyaset sadece milletvekillerinin aldığı oyla ölçülüyor herhâlde. Enteresan bir durum, milletvekillerinin aldığı oylar sivil siyaset, belediye başkanları da herhâlde...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Güler, toparlayalım çünkü daha Komisyon üyelerine de söz vereceğim. Siz kısa bir cevap verin diye söz verdim.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Şimdi, böyle birkaç hususu da ifade ederek sözlerimi tamamlamak istiyorum.

Yine, değerli hocam ifade etti başlangıcında. Kendisi tabii, birebir de kanun teklifini vermeden önce... Mesela bizim 2020 yılında çıkarttığımız infaz yasası düzenlememiz vardı. Hocamızla beraber, yine Grup Başkan Vekilimiz Engin Özkoç’la beraber ön hazırlık konusunda bir toplantımız, değerlendirmemiz vardı. Kendilerinin önerileri oldu, biz yapabileceklerimiz çerçevesini bu manada yine yaptık. Bir de komisyon çalışmalarımızda, Adalet Komisyonunda özellikle ve diğer komisyon çalışmalarımızda -ki Genel Kurul safahatını Özgür Bey de bilir- bazı teknik noktalardaki önerilerde hem Genel Kurul -hem komisyon safahatında- her zaman, madde değişikliğini biz gerçekleştirmişizdir ve çok da önemsemişizdir bu manada.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Saraya sormadan yapmıyorsunuz, benim şahitliğim buna denk gelir.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – O sizin şahitliğiniz...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Benim yüzlerce şahitliğim var.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Hayır, efendim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Virgül, noktalı virgül olsa saraydan onay alıyorlar.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – O sizin düşünceniz.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Alıyorlar. Ben yemin ederim, sen olmadığına yemin et.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Ben önem derecesine...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Biz yemin ederiz...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Arkadaşlar, biz bir siyasi partiyiz.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Saraydan onay almadan madde çıkmaz, madde girmez.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Özel...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Biz yemin ederiz, siz de edin.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Sayın Özel, biz bir siyasi partiyiz, bizde Genel Başkanımızdan, Cumhurbaşkanımızdan hiyerarşik manada -biz bir siyasi partiyiz- kimse bağımsız, özgür değildir bu konuda.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Aşağıda konuştuğumuzda siz de “Genel Başkanımızı arayalım.” demiyor musunuz?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Arkadaşlar, lütfen...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Arkadaşlar, bir dakika.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Güler, toparlayalım.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Enteresan bir de arkadaşlar... Bu uzlaşma, bu görüşme ve öneriler noktasında imkân varken “Asla bugüne kadar böyle bir şey olmamıştır. “Uzlaşma” gibi bir kavramı bugüne kadar kullanmadık.” demesini ben yadırgadığımı ifade etmek isterim. Hocam, bugüne kadar birçok kanun metninde ve maddesinde bu türden görüşmeler ve uzlaşmayla birçok değişiklik olmuştur, bunu ifade etmek isterim.

Diğer bir husus olarak, anayasal manada sürece dair keşke, bugünkü katkılarınıza dair... Evet, bizim de eleştirimiz oldu, sizin “tek adam yönetimi” gibi ifadenize “tek adamdan aldığınız yetki” gibi bir ifadenize keşke... Eleştiri olarkten saygı duyuyorum, yapabilirsiniz. Peki, 6’lı masanın...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Anayasa’da yazıyor o. Anayasa madde 104...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Hah, güzel...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Siz yazdınız onu.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Peki, Hocam, Anayasa’da şu yazıyor mu, Anayasa’da şöyle yazıyor mu? “Yüzde 50 + 1’le seçilmiş bir Cumhurbaşkanı, içinde oransal manada binde 1’den yüzde 25’e kadar partilerin oluşturduğu 6’lı masanın protokolüyle emrinde uygulama yapacaktır.”

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Onun adı “istişare”, “istişare.”

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Böyle bir şeye de cevap verseniz yani yüzde 50 + 1’le seçilen bir Cumhurbaşkanı’na 6’lı masanın vesayeti, odaklanması, istişaresi, dayatması -ne diyorsunuz bilmiyorum- olabilir mi? Olmadığı zaman da kriz çıktığında ne yapacaksınız? Bunu da Anayasa’da yazarsınız herhâlde, bunu da ifade edersiniz.

Ben teşekkür ediyorum Değerli Başkanım, sağ olun.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Özdemir, kısa bir şey... Sonrasında da Ali Bey’e söz vereceğim, ondan sonra ara vereceğim.

Buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR (Devam)

5.- Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet Özdemir’in, Manisa Milletvekili Özgür Özel’in (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi’nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında TBMM Başkanı Mustafa Şentop’a yönelik isnatlarının olduğuna ilişkin açıklaması

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Başkanım, teşekkür ederim.

Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkan Vekilimiz Özgür Bey konuşma yaparken Mustafa Şentop Başkanımıza isnat ederek 2 ithamda bulundu, dedi ki: “Bu kanun teklifine imza atarak bir yanlış uygulamaya imza attı, geçmişte de örneği yok.” Geçmişten örnek verirken de dedi ki: “Geçmişte imza atan Meclis Başkanları ya uzlaşmayla ya da kendi illeriyle ilgili özel bir kanuna imza attılar.” Şimdi ben onların...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bütün milletvekilleriyle attı.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – “Bütün milletvekilleriyle attı.” dedi. Şimdi, ben onun aksine örnekleri ve uygulamaları tek tek kendisine söyleyeceğim.

1996 yılında Mustafa Kalemli Anayasa 86’ncı maddeyi değiştirmek için ANAP ve DYP milletvekilleriyle imza atmış ama o dönem Mecliste bulunan Refah Partisi, Demokratik Sol Parti ve CHP milletvekillerinin imzası yok.

1997 yılında yine...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Mutabakatla çıkmış mı, çıkmamış mı?

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Çıkmamış.

1997 yılında yine, ANAP, DYP, DSP ve “Ce-Ha-Pe” milletvekilleri teklifi imzalamış ama Refah Partisi milletvekilleri imzalamamış. Dolayısıyla bir mutabakat olmamış.

MURAT EMİR (Ankara) – “Büyük bir mutabakat.” diyoruz.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – 2005 yılında...

(Uğultular)

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Şimdi, bakın, Özgür Bey çok ciddi bir adamdır, ben de ona bu şekilde cevap veriyorum, o yüzden Murat Bey, siz buna karışmayın. Ben onun söylediğinin yanlış olduğunu düşündüğüm kısımda cevap veriyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – O, Meclis Başkanının size yolladığı bilgi notu...

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Özgür Bey, bunun dışında sadece Meclis Başkanının imza attığı, diğer milletvekillerinin imza atmadığı ve mutabakat olmayan da 8 tane örneği size...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ne onlar?

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Kanun teklifleri.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Mecliste çalışan personel...

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Söylüyorum.

Devlet Memurları Kanunu'nda değişiklik yapan, Karayolları Trafik Kanunu'yla ilgili, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığıyla ilgili, Yüksek Öğretim Kurumlarıyla ilgili yani hiçbir de Meclis çalışanlarının özlükleriyle ilgili değil.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Teker teker baktım, bak, onlarda ya şeye düşüyorsunuz... İki yılda bir Meclis Başkanı değişiyor ya, Meclis Başkanlığı döneminden sonra...

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Dönemi için de söylüyorum, hayır, dönemi için de söylüyorum size; karşılaştırır bakarsanız.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Karşılaştıralım.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Şimdi, az önce İbrahim Özden Kaboğlu Hocamızla ilgili sarf ettiğiniz sözler, ona verdiğiniz değer bizim için de Mustafa Şentop için geçerlidir. Hepimizin siyasi hayatında ve partimizin çalışmalarında ayrı bir yeri olan, bizim için de kıymetli bir insandır. O yüzden ona da böyle isnatlarda bulunurken onun bu hassasiyetlere dikkat edeceğini de göz önüne alarak söylemenizi isterdik. Belki hata olabilir, elinizdeki bilgilerde hata olabilir ama benim tespit ettiğim, aldığım, Meclis Başkanlarının bir mutabakata dayanmaksızın sadece imza attığı, bazı partilerle imza attığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışanlarının özlük haklarıyla ilgili de olmayan konularda imza attığı birçok teklif var. Anayasa değişikliği teklifi de var, kanun teklifi de var.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bizim baktığımız bütün örnekler...

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Özgür Bey, tek bir tane hata yaptım, size karşı “mecaz” dedim sadece; sözünüzü hiç kesmedim, bir “mecaz” dedim, onun dışında sözünüzü kesmedim. Ondan dolayı da kusura bakmayın.

Şimdi, bir şey daha... Bunu da belki size soru olarak söylemem lazım. Ha, eleştirinize... “Saraydan gelmeden, onay gelmeden hiçbir şey yapmazsınız.” dediniz. Hukukçu milletvekilleri şahittir, dezenformasyon kanununun imza sahibi bendim. Sizin milletvekillerinize görüşerek komisyon aşamasında 8 tane, Türkiye Büyük Millet Meclisi aşamasında 4 tane değişiklik yaptık ve sadece muhalefet milletvekillerinin görüşlerini makul bulduğumuz için yaptık. Dolayısıyla bir şeyin saraydan geldiği ve saraydan gelenlerin bizim onay makamımız olarak söylendiği şey milletvekillerimize en hafif tabirle bir nezaketsizliktir diye düşünüyorum. Genelde onaylanıyor olabilir çünkü iyi çalışılıp geliyordu ama eksik gördüğümüz yerlerde sadece iktidar milletvekilleriyle değil, muhalefet milletvekilleriyle de birlikte hareket ederek düzenlemeler yaptık. “Var mıdır?” dediniz, ben kendi teklifimden size örnek verdim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Beni şahit gösterdi. Benim şahitliğimde onlarca, yüzlerce kez “Bizim bunu sormamız lazım.” diyorlar.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Müdahale etmezsiniz ama ettiniz. Son olarak bir şey soracağım, merak ettiğim için bunu soruyorum. Dediniz ki: “Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Kılıçdaroğlu geçmişte sessiz bir hamle yaparak aslında bu mağduriyetleri giderme konusunda adım attı, Abdullah Gül de buna şahittir.”

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – YÖK Başkanı da şahit.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Sonra Grup Başkan Vekili olarak, Sayın Genel Başkanın Anayasa Mahkemesine gitmesi var. Şimdi, burada 2 tane soru kafama takılıyor, bunu size sormak istiyorum. 2 sebep düşündüm ben bunun olmasında. Bir tanesi: Gerçekten o dönemki siyasi konjonktür siyasetçileri korkutuyordu da gerçek niyetini ortaya koyamadı, sadece sessiz kalarak böyle bir yardımda bulundu. Kendi de bunu kabul etmiyordu yani bu yapılan haksızlığı haksızlık görüyordu ve buna açıkça müdahale edemedi ama sessizce müdahale etti; bu makul.

İkincisi de: “Braveheart” filminde var, İngilizlere atfedilerek söylenir “Altın savaşı körüklemek, üstten barışı desteklemek.” diye yani bu, sanki öyle bir tanımlama gibi oldu, onu yakıştırmıyorum. Ama söylediğinizden bunun ikisinden birini anlamam gerekirdi, bunun takdirini de size bırakıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şimdi, soru sorduğu için bunları yanıtlamam lazım çünkü soru soruyor.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Şimdi, bakın, Sayın Özel, gerçekten, lütfen...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Soru soruyor. Bir de Kaboğlu Hocanın da Abdullah Bey’e bir dakika cevap vermesi lazım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sonuçta ben hepsine cevap hakkı vereceğim.

Ali Bey, buyurun.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hayır, bir şey söyleyeceğim ama şimdi, özür dilerim de bana soru soruyor ve o sorunun cevabını vermeden nasıl başlayacaksınız, ben onu anlamıyorum.

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Benden sonra cevap verin Sayın Özel, problem yok.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hayır, niye cevap...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Aynı oturumda...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Daha sonra, öbür oturuma...

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Ben Komisyon Başkan Vekiliyim, 11.00’den beri sabırla bekliyorum ki arkadaşlar konuşsun ama artık müsaadenizle ben konuşayım.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Peki.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bence sona bıraksak...

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Yani şöyle: Levent Bey, ben sizin bir kısım, az önce Aysu Hanım da...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Söz verdim onlara ben...

Ondan sonra yine Komisyon Üyemiz İsmail Bey’e söz vereceğim, Tuğba Hanım’a söz vereceğim ve ara vereceğim.

LEVENT GÖK (Ankara) – Cevapları...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Ama ara vermemiz lazım, ondan sonra da diğerlerine ve cevaplara...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Cevapları ne zaman vereceğiz, Ali Bey’den sonra mı?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Ali Bey’den sonra cevap vereceksiniz.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Başkanım, özür dilerim...

Ben konuşmamı yapmadım, sadece cevap vermemi söylediniz.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Olsun...

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4779) (Devam)

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Sayın Başkan, saygıdeğer Komisyon üyelerimiz, değerli milletvekillerimiz, yüksek mahkememizin, üniversitelerimizin, bürokrasimizin değerli uzmanları, yöneticileri, Bakanlığımızın değerli temsilcileri, sivil toplum kuruluşları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarihî bir görev ve sorumluluk bilinciyle bir süreç yönetiyoruz. Ben kafamda bir kronoloji çizmiştim ama konuşulanlarla bunun bir kısmını takdim tehir yaparak sonuca doğru gideceğim.

Sayın Özgür Özel’in “Camdan baktığınızda aşağıdaki gördüğünüz hanımefendilerin sayısına bakıp da eğer ‘Bu memlekette başörtüsü Anayasa’ya girmemesi gerekiyor.’ diyorsanız ya siyasi öngöründen yoksunsunuz ya da faşistsiniz...”

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – “...ya da Anayasa tanımazsınız.”

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – “...Anayasa tanımazsınız.” Bu söz çok doğru, teşekkür ediyorum. Kesinlikle bunun aksini düşünüyorsanız ya bu memleketi, bu milleti tanımıyorsunuz, siyasetle hiç ilginiz yok ya da çok faşist birisiniz. Aksini düşünmek mümkün değil, bu çok doğru bir söz.

Ben 11 Eylül 1980’de imam hatip lisesine kaydoldum, tam darbe günü. Hiç unutmuyorum, o gün eve giderken darbe olmuştu. İmam hatibe başladık -zannediyorum 2’nci sınıf- başörtülü ve başı açık öğrencilerimiz de var, aynı sınıftayız; tabii, biz o zaman 12 yaşındayız. Dediler ki: “Millî Eğitim Bakanlığından bir genelge geldi, Kuran-ı Kerim dersleri hariç başörtüsü yasaktır.” Öğrencilerin bir kısmı başını açmamak için o gün okulu bıraktılar. Kız öğrencilerin yani 12, 13, 14, 15 yaşındaki öğrencilerin bir kısmı okulu bıraktılar; bizim için gerçekten ağır bir travma olmuştu.

Lise bitti, 1987’de Ankara Hukuka geldik, Levent Bey’le de aynı dönemlerde okuduk. Başörtüsü yasağı Ankara’da vardı ama bizim Ankara Hukuk direndi, direndi ve yasağı en son uyguladı. Her gün bir yerde başörtüsü eylemleri yapılıyor, biz de her gün bir yerdeyiz. Allah sağlıklı uzun ömür versin, Sayın Vehbi Dinçerler Bey’in -Devlet Bakanıydı o zaman- makamına gittik, bize dedi ki: “Gençler hangi fakültesiniz?” “Ankara Hukuk Fakültesindeyiz.” dedik. “Ne olacaksınız?” dedi, “Hâkim, savcı veya kaymakam olacağız.” dedik. “Bırakın hâkim, savcı, kaymakam olmayı, avukat olun, serbest

meslek yapın. Bu makamlara gelmek çok kolaydır. Türkiye bu sorunu çözmek için ciddi gayret sarf ediyor, rahmetli Özal bu sorunu çözmek için gayret sarf ediyor ama henüz çözemiyoruz; inşallah biz çözeriz, biz çözemezsek siz çözersiniz.” dedi; yıl 1988 ya da 1989, yıl 2023.

O gün rahmetli Özal 2 tane kanun çıkarttı. Malum, biri ek 16’ncı madde. Önce Kenan Evren reddetti; o zamanki YÖK Başkanı rahmetli Doğramacı’nın önerisiyle “Saçları ve boynu örter.” kısmı gelmişti, 2’nci kere, onu da Anayasa Mahkemesi iptal etti. Akabinde bugün bile yürürlükte olan ek 17’nci madde “Kılık kıyafet serbesttir.” hükmü bugün bile yürürlükte, ona da Cumhurbaşkanı müracaat etti; Anayasa Mahkemesi literatürüne “yorumlu ret” diye ilk defa bir kavram girdi. Dedi ki: “Evet, ben bunu reddediyorum ancak laikliğe başörtüsü aykırıdır, bu ret dolayısıyla başörtüsünü serbest bırakıyor anlamı çıkarılamaz.” ve katı laikçi yoruma devam etti yani 1992’de kararı verdi ve o süreç devam etti.

Sonra DYP-SHP Hükümeti kuruldu; başörtüsü yasakları 1994, 1995, 1996’dan itibaren ve 28 Şubat tekrar sürecinde yoğunlaştı. Biz Ankara’da avukatlık yaptığımız süreçte binlerce davaya baktık; çok ilginç, çok acı, çok travma sağlayan davalar vardı, komik davalar da vardı. Hacı Bayram’daki bir cuma namazından sonra başörtüsü eylemiyle ilgili yapılan tutuklamalardan birçoğunun avukatlığını yaptık. Birisi aranıp aranıp bulunamıyordu, en son Emniyetten yazı geldi, Hacı Bayram’ın delisiymiş; en önde yürüten, akli dengesi olmayan birisi. Onu getirmiş polisler, o da yargılananların içindeydi yani bunu yaşanan travma ve komedileri anlatmak için söylüyorum.

Eşim ikinci kez Gazi Üniversitesi’ni bitirdi, başörtüsü nedeniyle uzun sıkıntılar yaşadı. 1999 yılında Polatlı’ya öğretmen olarak atandı, İstiklal İlköğretim Okuluna. 28 Şubatın ağır travmasında istifa edip Polatlı’dan Ankara’ya kadar ağır bir üzüntü ve ıstırap yaşayarak geldik.

Sonraki süreçte AK PARTİ kuruldu. Hatırlayın, o günkü Sayın Cumhurbaşkanı, Sayın Başbakanın, sayın bakanların ve sayın milletvekillerinin eşleri başörtülü diye 29 Ekim resepsiyonlarını iptal etti, Çankaya Köşkü’ne başörtülüler gelmesin diye; hatırlarsak bunlar yirmi yıl önce olan olaylar. Tabii, akabinde bu süreç devam etti, 2007 yılında “Sakin ha, Mustafa Kemal Paşa’nın koltuğuna eşi başörtülü birisi oturmamalı.” demişti Sayın Baykal. “Abdullah Gül’ü -eşi başörtülü birisini- Cumhurbaşkanı aday olarak teklif etme.” dedi. Sayın Abdullah Gül 2007’de Cumhurbaşkanı seçildi, akabinde süreçler ağır bir şekilde başladı. O günlerde bir Genelkurmay İstihbarat Daire Başkanı Korgeneralin basındaki, televizyondaki konuşmasını hatırlayın: “Sayın Başbakana biz bir sunum yaptık Aralık Yüksek Askerî Şûrası’nda. İşte, ‘Şu okulda başörtüsü var, şu memur başörtüsünü takmış, şunu şunu...’ dedik. Sayın Başbakan döndü, ‘Siz beni tehdit mi ediyorsunuz? Siz doğrudan bana yapıyorsunuz bunu.’ dedi ve bize çok ağır sözler söyledi, ağır yani o kadar ağır söyledi ki ve ondan sonra bıraktı, gitti.” Yıl 2007.

14 Mart 2008’de “Google iddianamesi”yle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı AK PARTİ’nin kapatılması için dava açtı, temmuz sonunda karar verildi. Sayın Başkan -o günkü Başkan- “AK PARTİ 6’ya 5’le kapatılmamıştır.” dedi. Neden? 2/3’e ulaşmadığı için. En yakın olan 1/2, hazine yardımının kesilmesine karar verildi.

Ben daha sonra genel merkezin, Sayın Cumhurbaşkanımızın avukatlığını yaptım. Oturdum, hangi gerekçelerle AK PARTİ laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmuştur diye tek tek çıkarttım. 21 gerekçe var; 21 gerekçenin 19’u başörtüsünü savunmak, başörtüyle ilgili söz söylemek, teklif vermek vesaire. 2 taneden biri Ceza Kanunu’ndaki izinsiz okulların açılmasına yönelik hükmün değiştirilmesine dair kanun teklifi; yine bir diğeri de buna benzer. Dolayısıyla iklimin ne kadar ağır, ne kadar zor olduğunu, bunu söylemek için ifade ediyorum.

2012’ye geldiğimizde Danıştay, Avukatlık Kanunu’ndaki avukatlık meslek ilkesinin 20’nci maddesindeki “başı açık” ibaresinin yürütmesinin durdurulmasına karar verdi. Barolar Birliği de genelge yayımladı ve 2013’ten itibaren Türkiye’de avukat arkadaşlar adliyede duruşmaya başörtülü

olarak girmeye başladı. Malum, 2010 değişikliğiyle de 2012'den itibaren bireysel başvuruyu getirdik. Hiç unutmam, Yargıtay 4. Ceza Dairesine Ankara Büyükşehir Belediyesinin avukatı yargılanmak için başörtüsüyle gitti, dediler ki: "Başörtüsüyle sanık sıfatıyla bile giremezsin." Sonra bu avukat arkadaşımız için bir yerde ikamet belirlendi ve istinabe yoluyla başörtülü olarak dinlendi.

Üç sene sonra Ankara Adliyesinde başörtülü olarak duruşmaya girdiğinde sordum "Nasıl oldu?" diye, "Yani bugünlerin asla hayalini bile kuramazdım." demişti, yıl 2013. 2013'te bunu yaşadık ve Sayın Cumhurbaşkanımız Başbakanken Bakanlar Kurulu kararıyla yönetmelikteki -Memurların Kılık Kıyafet Yönetmeliği- "Baş daima açık, saçlar düzgün taranmış ve toplanmış." kısmını Bakanlar Kurulu kararıyla yönetmelikten çıkarttı ve Barolar Birliğinin ilkesiyle de avukat arkadaşlar giriyorlar. 2013'ün tam o, 17-25 Aralık sürecinde Ankara 11. Aile Hâkimi, bir avukat arkadaşımızı duruşmadan attı. "Başörtülüsün, başörtün nedeniyle laikliğe karşı güçlü bir siyasal simge taşıyorsun, huzuru bozuyorsun." dedi ve duruşmadan çıkarttı. Bunun üzerine genel merkeze beni ziyarete geldiler karı-koca. Dedim ki: "Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruya müracaat etmemiz lazım." ve bireysel başvuruya müracaat ettik 8 Ocak 2014. Anayasa Mahkemesi 25 Haziran 2014'te meşhur Tuğba Arslan kararını verdi. Tuğba Arslan kararı, bizim Türk anayasal hukukumuzda, bence başörtüsü konusunu en iyi irdeleyen, bütün dünya literatürünü tarayan ve gerçekten eskilerin tabiriyle efradını cami, ağyarını mani bir başörtüsü tanımı çizen bir karar. Bu kararla birlikte, Anayasa Mahkemesi geçmişteki katı laiklik anlayışından -bunu uzun uzun da açıklayarak- geri döndü ve dünyadaki tanınan, anlaşılan laikliğin "laiklik dine tam bir mesafelidir, dinle ilgili hiçbir şeyi... Kişinin sadece içine bırakır, iç dünyasına bırakır, dış kamusal alana çıkarmaz." kısmından vazgeçip "Laiklik, dinsizlik değildir; laiklik, dine karşı ve özellikle Türkiye'deki İslam'a karşı olarak algılanmaz. Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi'nin 18'inci maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9'uncu maddesindeki din, vicdan özgürlüğü kapsamında bir temel insan hakkıdır. Buna mahkemelerin veya devlet organlarının karışma hakkı yoktur." Hatta Amerikan Yüksek Mahkemesine yaptığı atıfla "Mahkemeler buna cüret etmemelidir." diye de kararında, hüküm kısmında bunu değerlendirdi ve bu karar tabii, çok uzun zamanda yoğunlaştığı için bunu tek tek okumak istemiyorum ama aslında birkaç bölümü, birkaç paragrafı hakikaten konunun anlaşılması açısından önemliydi. Anayasa Mahkemesi diyor ki: "Dinin iki kısmı vardır; bir, içsel kısmı. Bir dine inanmak, inandığı dini değiştirmek, dinin şekillerini iç dünyasında algılamak, yaşamak. Bir de bunun dışı vurulan kısmı vardır. Bu dinin ibadetini yapmak, topluca ayinlerini yapmak, kılık kıyafet ve sembollerini giymek. Bu Anayasa ve temel insan hakları kavramları, sözleşmeleri bunun her ikisini de korur." Ha, bunun sınırı nedir? 18/3'te ve 9/sondaki kamu düzeni, diğer insanların haklarına ve hukuklarına tecavüz edilmemesi, millî güvenlik gibi temel uluslararası kavramlar bunun sınırıdır. Elbette ki hiçbir hak sınırsız değildir, Sayın Hocamızın, Sayın Kaboğlu'nun da "Efendim, bu, burkaya da gider, daha alt kısmına gider."

Değerli arkadaşlarım, bu metin aslında, sizin buradaki temel eleştirilerinizi ve itirazlarınızı karşılayan bir metin. Metin, 24'üncü maddenin birinci fıkrasının dinle veya başka bir şeyle hiçbir ilgisi yok. Bakın, temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasıyla kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanılması hiçbir kadının başının örtülü veya açık olması şartına bağlanamaz. Dolayısıyla, bu kısım, bir kadın ister inansın ister inanmasın, ister İslam'a ister başka dine, veyahut da hiçbir şeye inanmasın. Hem örtülüyle hem açığı koruyan, her ikisinin de temel hakkını Anayasa'ya derceden bir metindir. Anayasa'nın ilk 11 maddesi devletin şeklini düzenleyen, 12'nci maddeden itibaren de temel hakları düzenleyen bölümdür. Anayasa Mahkemesi Kanunu'nda getirdiğimiz bireysel başvuru 45'inci maddeyle birlikte... Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenmiş ve Anayasa'da bulunan haklar için bireysel başvuruya gidilebilir. Dolayısıyla başörtüsünün 24'üncü

maddeye konulmasıyla birlikte bunun ihlal edilmiş olması durumunda Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya müracaatı net bir şekilde korumuş oluyor. Hem 10'uncu maddedeki ayrımcılık yasağını hem de 24'üncü maddedeki din ve vicdan özgürlüğünün içine konulması gerekiyor.

“Efendim, niye bu kadar uzun, niye bu kadar ayrıntılı düzenliyoruz.” Anayasa veyahut da kural olarak kanunlar, toplumsal ihtiyaçlar ve toplumların zaman içinde yaşadığı sıkıntılar, mücadeleler, sosyal, ekonomik, ticari rekabetlerin vesair bütün o sosyolojinin biriktirdiği bir sorunu çözmek için konuluyor. Biz durduk yerde, bu metne şunu yazalım, veya şunu yazmayalım diye konuşmuyoruz. Ben de bu çalışmanın bir bölümünde bulundum, saatlerce sabahtan -bugünkü gibi- akşama kadar kelime kelime, metin metin konuştuk. Şu mu olmalı, şu mu olmalı? Şuraya mı konulmalı, buraya mı konulmalı? Bunlara günlerce çalıştık arkadaşlarımızla. Herkesin bir fikri var, bu fikirleri mezcettiğinizde ortaya bir metin çıktı. Tecrübe geçmişteki yaşantılarımızın... “Efendim, böyle bir ihtiyaç var mı?” Hepimiz, biz Komisyon üyesi arkadaşlar, kural olarak dedik ki AK PARTİ, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde o 2007'deki Yüksek Askerî Şûradaki konulan asil iradenin devamıyla birlikte sorunu çözdü. Çözdü mü? Çözdü. Kanun, zaten yoktu ama bu çözüm kanunlara girmeyen bir idarenin güçlü liderliğiyle çözüldü. Bizim de kendi sosyolojik camiamızda dinî hassasiyeti yüksek birçok toplumsal kitleye gittiğimizde yani “Anayasa’yla başörtüsünü bir mezcetmediğiniz, ‘Çözdük.’ diyorsunuz ama yarın bir başkası tersini yapar.” diye bu hep konuşulan bir konuydu. Elbette ki biz bunu niye getirmedik bu süreçte? AK PARTİ ve MHP’nin Milliyetçi Hareket Partisinin milletvekili sayısının toplamı 360’ın altında. Sizin 360’ın altındaki bir durumda “Ben Anayasa’yı değiştireceğim.” deyip metin vermeniz, çok mantıklı olmayacak. “Gelin, hep beraber bir anayasa yapalım.” dersiniz eğer kendi anayasanızı hazırlarsınız...

BÜLENT TEZCAN (Ayдын) – 2017’de 360’ın üstündeydi.

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – O günkü şartlarda bu, bunu gerektirmedi. Yani, o gün evet, doğru, 367’nin üzerindeydi ama o günkü şartlardaki gelen süreç, yaşadıklarımız, o gün değil bugün yapmayı gerekli kıldı. Biz bugün geldiğimizde Sayın Kılıçdaroğlu...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Bundan sonra...

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Bak, ne oldu? İşte, bu kısmı önemli Hocam. Sayın Kılıçdaroğlu dedi ki: “Biz, geçmişte yaptıklarımızı yanlış buluyoruz. Bunun anlamı odur. Evet, yanlış yaptık, Anayasa Mahkemesine gittik, bütün katı laiklik uygulamalarının arkasında biz vardık ama gördük ki biz bunu yanlış görüyoruz. Bunun kanunla düzenlenmesi gerektiğine inanıyoruz.” Şimdi biz de diyoruz ki: Yani bütün süreçlerde zaten kanun yoktu, kanun çıktığı hâlde tersi uygulandı. Anayasa metnine koyduğunuzda anayasa metnindeki temel hakkın hem Anayasa Mahkemesine hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gittiğinde çok daha güvenli bir yorum getirecektir ve daha teminatı yüksek bir seviyede sağlayacaktır.

Biz, bugün birinci fıkradaki kısımda birçok arkadaşlarımız, değişik sivil toplum örgütleri “Efendim, siz başı açık bir memuru da -diyelim ki biraz daha ileri, abartıyorum- Kur’an kursu hocası gelecek başı açık şekilde memuriyet yapacak, öğretmenlik yapacak ve bunu Anayasa’yla koruyorsunuz.” diyor, bana bunu söyledi. Ben de bırak dedim, gelsin, Kur’an kursu hocası başı açık hocalık yapmak istiyorsa bırak yapsın, belki, ileride yeniden fikrini değiştirir, yeniden düşünür, görüşür. O nedenle birinci fıkra kısmı çok önemli, hem açığı hem örtülüğü hiçbir inanca bakmaksızın koruyor.

İkinci kısım, bütün evrensel hukuk, bütün milletler dini önemser. Ben dinsiz bir toplumla çok karşılaşmadım ve hem Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hem Birleşmiş Milletler Medeni Haklar Sözleşmesi hepsi dine atıf yapıyor, dine atıf yapmayan bir temel hukuk normu yok, bir uluslararası sözleşme yok. O nedenle “Efendim, burada niye dine atıf yapmıyor?” Efendim, sonuç itibarıyla bu İslam dini de olabilir Hristiyanlık da olabilir, Yahudilik de olabilir, başka bir din de olabilir, illa ki

İslam olacak diye değil. Bunu o kişi “Ben şu dindendim.” derse zaten kimseye “Sen bundansın.” veya “Değilsin.” deme hakkı kimsenin yok. Bunları üst üste koyduğumuzda ben başörtüsüyle ilgili kısmın, inşallah, yüce Meclisimizde mutlaka kabul edilmesi ve bu temel sorunun artık bir daha tarihten önümüze gelmemesinin çok faydalı olduğunu görüyorum.

41’inci maddede de... Geçenlerde... Biz partimizin genel olarak veya grup olarak yurtdışındaki görevlendirmelerinde bulunuyoruz. Fransa, Lyon Rhone-Alpes Bölgesi’ne gittik, dört gün orayı gezdik. Oradaki hemşehrilerimizin tamamının ısrarla söylediği bir şey var. “Vekilim Avrupa’da son dönemde LGBT inanılmaz derecede baskıcı. Çocuklarımıza ilkokulda ve ortaokulda bunun dersini veriyorlar. Biz ailede ‘Hayır, evladım böyle bir şey yoktur.’ dediğimizde çocuklarımızı almaya kadar giden bir süreç yaşıyoruz.” Hatta Danimarka’da gittiğimizde böyle bir olayla karşılaştık. Şimdi, bu, Avrupa’da çok yaygınlaşmış durumda. Lyon Belediyesinin 15 meclis üyesinin, işte, 7’si 8’i açıktan “LGBT’yim” diyor bir kısmı da gizli “LGBT’yim.” dediler ve o günkü basına da çok ciddi yansıdı. Şimdi Avrupa’da ve dünyanın birçok yerinde hem büyük şirketler hem sosyal medya kuruluşlarının sürekli bunları gündeme getirdiği ve bununla ilgili çok ciddi örgütlenmelerin olduğu bir toplumda 42’nci maddeye “Evliliğin erkek ve kadınla olur.” hükmünü yazmanın bence simgesel ve çok önemli bir faydası var. Sorunu çözer mi? Elbette ki her şeyi çözecek diye bir hüküm yok ama çok ciddi şekilde hukuksal normları düzgün düzenlersek, düzgün düzenlediğimiz hukuksal normlara da ehliyetli ve liyakatli insanlar yönetici olur, süreçleri tamamlarsa bence iyi bir yönetim ve iyi bir sonuç çıkar diyorum.

İnşallah bu çalışmayla Meclisimizin hayırlı bir kanunla Anayasa değişikliğini sonlandırmasını diliyorum. Anayasa hukukunda da pozitif hukukta da Meclis, seçim yapıldığı gün saat 17.00’ye kadar yetkilidir, her kanunu, her çalışmayı yapabilir; uygun olur, toplumsal uzlaşma olur, eksik olur onlar ayrı bir şey ama bu dönemde yapamaz, şu dönemde bu fırsatçı kanundur, bu dönemde istismarcı kanundur yaklaşımını doğru bulmuyorum. Meclis seçimin başlangıç ve bitiş sürecindeki tüm yetkileri haizdir, yüce Meclisimiz de bu yetkiyi haizdir, inşallah Komisyonumuzdan hayırla sonuçlanır diyorum.

Katkı sunan herkese teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum Sayın Özkaya.

LEVENT GÖK (Ankara) – Ali Bey, AK PARTİ’nin kapatılma davasına “3’te 2” dedi, orada salt çoğunluk 11’de 7’ydi.

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – 11 ise salt çoğunluk kaç eder? 6,5-7. Tamam salt çoğunluk 3’te 2’si değil. Evet kapatılmamıştır 1 oyla.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Buyurun Sayın Bilen.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Evet, Sayın Başkanım, Sayın Grup Başkan Vekillerimiz, Sayın Genel Başkan Yardımcılarımız, sivil toplum örgütlerimizin değerli temsilcileri, kamu yöneticilerimiz; ben de hepinize hayırlı akşamlar diliyorum.

Sözün çoğu söylendi, tekrara girmemek adına birkaç hususu bir hukukçu olarak ifade etmek istiyorum. Bu sefer bir yanlış düzelterek başlamak istiyorum. Anayasa Mahkemesi kural koyamaz, bize böyle öğretildi. Yasa yapma görevi Parlamentonundur ama maalesef, geçmişte o 80’li, 90’lı yıllarda hatta daha öncesinde de fiili olarak yasa koyucunun yerine geçip mahkemeler âdeta kanun ihdas ettiler. Benim bildiğim Türk hukuk mevzuatında başörtüsünü yasaklayan hiçbir hüküm yok; yanılmıyorum değil mi? Hukukçu arkadaşlara soruyorum. Böyle bir mevzuat yok, böyle bir hüküm yok ama fiili olarak bu ülkede yıllarca bu zulüm yapıldı.

Üzüntüm nedir, onu paylaşmak istiyorum. Başta mahkemelerimiz, hâkimlerimiz olmak üzere hele hele yüksek dediğimiz, ifade ettiğimiz yargıçlarımız ve mahkemelerimiz başta olmak üzere bir başvuruyu veya bir talebi değerlendirirken daha çok özgürlükçü bakması gerekirken bunu konjonktüre uygun, vesayetçi bir anlayışla hep daraltıcı yorumladı ve Parlamento'yu âdetâ iğdiş etti, lağvetti. Hiç kimseden, Parlamentodan bile itiraz gelmedi, gelemedi; konjonktür ona müsait değildi. Vesayet odakları vardı, cunta artıkları vardı; bu, bizim dönemimizde de vardı maalesef ve bunu destekleyen -çok üzülerken ifade ediyorum- bu ülkede milleti temsil eden, devletin temsilcisi olduğunu düşündüğümüz Cumhurbaşkanlarımız da yaptı. Hele hele eski bir Anayasa Mahkemesi Başkanı bile bu yasağı savundu ve uyguladı. Beni tek başıma resepsiyona davet etti ama diğer siyasi partiden arkadaşlarımızı eşli davet etti. Bu ayrımcılığı yaparken keşke o sivil toplum örgütü temsilcileri de siyasi partilerimiz de buna bir tepki koyabilseydi; olmadı, olamadı, özgürlükçü düşünemedik, bakamadık. Bundan şimdi bir nedamet duyuyor muyuz? Bunu çok kıymetli buluyorum, değerli buluyorum, samimiyetle söylüyorum, yeter ki samimi olalım; bir polemik olsun diye de söylemiyorum. “Efendim 2 sandık konacak...” Özgür Başkan söylediği için söylüyorum, 2 sandık koymayalım, hemen burada çözelim. 400’ün üzerinde milletvekilliyle bu işi çözebiliriz. Bu alanı birilerinin hem istismar etmesini engellemiş oluruz hem de bakın, yasak koyucu ya da yasa engeli olmadığı hâlde fiili defacto, yasak olarak uygulayan ve burada hakikaten insanları mağdur eden, zulmeden hikâyeleri dinledik, engellemiş oluruz; çok basit, çok kolay.

Efendim, şimdi zamanı mı? Evet, şimdi zamanı. Biz, 2007’deki -Sayın Kaboğlu Hoca bahsederken uzun bir sosyolojik girizgâhtan sonra, Anayasa değişikliklerinin ne zaman, niçin yapıldığını ifade ettikten sonra- değişikliği durup dururken yapmadık ki. O zaman da yüksek mahkemeler, yüksek mahkemede görev yapanlar, yüksek yüksek yargıçlar, Anayasa’ya aykırı olarak hükümler verdiler, Cumhurbaşkanını seçtirmediler. Ne yapacaktık? “Siyasi istikrarsızlık devam etsin.” mi diyecektik? Mahkemeler kim adına karar verir? Yüce Türk milleti adına yani “Milletin kendisine gidelim.” dedik; Parlamento’nun da mahkemelerin de kendi adına görev yaptığı bizatihi topluluğa gidelim, onların hakemliğine müracaat edelim, durup dururken olmadı bu. Bu zulme, bu yanlışla, bu uygulamaya itirazımız üzerine gittik oralara.

Şimdi, Refah Partisinde de görev yaptım, Refah Partisinin de kapatılma gerekçesine bakın, birinci sebep başörtüsü. Partimiz iktidar, sözüm ona biz muktadiriz, bizim partimize karşı açılan dava da başörtüsü ve uydurulmuş yalan haberler delil olarak sunuluyor. Başörtüsünü savunmak ya da kanun teklifinde bulunmak -Adalet Komisyonu üyesi olarak söylüyorum- o günün Adalet Komisyonu üyesi olarak, oradaki sözlerimizden alıntılar yapılarak Anayasa Mahkemesi kararında gerekçe oluşturuldu. Hatta hatta üniversite birinci sınıf talebelerine sorsanız, hepimize gülerler. Hani kürsü dokunulmazlığı, hani ifade özgürlüğü; Anayasa Mahkemesi bu kuralları ihlal etti.

MURAT EMİR (Ankara) – 1.700 dosyadan 2 tanesini seçip buraya getirdiniz geçen hafta, kürsü dokunulmazlığı...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – İki bin yıl öncesinden bahsetmiyorum, bahsettiğim on yıl öncesi.

MURAT EMİR (Ankara) – Daha geçen hafta ya.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – On yıl öncesi, demek ki bu iklim buna müsait, vatandaşta da haklı, makul bir belki endişe, siz de bu endişeyi gördüğünüz için -millet adına bir şeyler yapmaya çalışıyoruz ya bütün siyasi partiler- dediniz ki: Bir kanun teklifi verelim. Ben kanun teklifini tek başıma, bir imzayla verebilirim değil mi? Engel hâl var mı? Yok. Yarın bir başkası geldiğinde, aklievvelin biri çıktığında bu toplumsal mutabakatı, huzuru bozmak adına böyle bir girişimde bulunabilir mi? Bulunabilir. O zaman gelin, kim... Bunu da abes buluyorum yani bir mevzuata Anayasa’nın amir hükmü değil mi, temel hak ve hürriyetler ancak olağanüstü durumlarda kanunla sınırlandırılabilir. Temel hak ve hürriyetleri olağan

dönemde yasaklayan bir mahkemeden, Anayasa Mahkemesinden söz ediyoruz, Anayasa Mahkemesinde görev yapanlardan bahsediyoruz, yargıçlardan bahsediyoruz, bu ülkede Cumhurbaşkanlığı görevini ifa eden bir hukukçudan söz ediyoruz. Ben resepsiyona eşimle davet edilmedim, ayıp değil miydi, eksik değil miydi? Hiç kimseden itiraz geldi mi, barolardan hiç itiraz çıktı mı? “Bu uygulamalar temel hak ve hürriyetlerin aleyhinedir, yanlıştır.” dendi mi? Denmedi. Bugün gelinen noktayı onun için çok kıymetli, çok değerli buluyorum. Sayın Erbakan’a da Allah Rahmet Eylesin. Sayın Cumhurbaşkanımız da siyaseten yasaklanmaya kalkıldı, biz siyaseten yasaklanmaya kalkıldık. Anayasa Mahkemesine müracaatlarda bunlar vardı, bizim arkadaşlarımızın önüne siyasi yasak konulsun istendi. Sebep, sadece başörtüsü ve başörtüsüyle ilgili veya dini hassasiyetle ilgili Komisyonlarda yaptıkları konuşmalardan veya verdikleri önergelerden dolayı, kürsü dokunulmazlığı bir tarafa bırakıldı, temel hak ve hürriyetler bir tarafa bırakıldı, askıya alındı. Bunları yaşamış bir topluluk, bir kitle elbette ki bundan tedirgin olabilir, bundan endişe duyabilir. Biz de dedik ki: Mademki böyle bir niyet var, mademki böyle bir mutabakat var; gelin, bunu anayasal bir güvenceye kavuşturalım; daha zor olsun, tek imzayla değiştirilme imkânı, fırsatı kalmasın. Arkadaşlarım çok detaya girdiği için ben detaya girmeyeceğim, zamanınızı da fazla almayacağım. Bir konuşmada da dendi ki: “Siyasetin vizyon belgesine, yüzyıl vizyon belgesine Anayasa değişiklik teklifi girmemeli.” Çok garipsedim. Tam aksine, siyasi partilerin görevi -ki hepimizin iddiası, sizlerin de duyuyorum- sivil bir anayasa yapalım. Bunu topluma elbette siyasi...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Seçilmiş Meclisin görevi bunlar.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Hayır, siyasi partiler bunu vadeder, milletten yetkiyi alır, gelir, burada da gereğini yapar. Milletten yetki almamış birinin de bunu ifade etme, icra etme imkânı olmaz ama siyasi partilerin böyle bir taahhüdü, böyle bir vaadi olamaz. Bu çok garip bir şey. Ne demek? Hep söylemiyor muyuz, seçimlere giderken seçim beyannamelerimizde yok mu sivil bir Anayasa? Geçmişte de bir çalışma yaptık, Sayın Başkanım da hatırlar, 50-55 madde üzerinde de ittifak etmiştik, keşke onları da hayata geçirebilseydik, keşke bugüne kadar geri kalan eksikleri de bu dönemde halledebilseydik; halledemediğimiz için millete taahhüt ediyoruz, diyoruz ki: Ey aziz vatandaşım, bana yetkiyi verersen, bize yetkiyi verersen, biz siyasi parti olarak, AK PARTİ iktidarı olarak iktidara geldiğimizde ya da Cumhuriyet İttifakı olarak iktidara geldiğimizde, söz veriyoruz, sana şöyle bir sivil anayasa; darbenin izlerini taşımayan, daha özgürlükçü, daha müreffeh bir anayasa. Bu, hepinizin, hepimizin hedefi olmalı.

Gelelim, konumuz olmadığı hâlde... Yine Sayın Kabaoğlu iyi bilir, , üniversitede bunlar bize de anlatılmıştı “Kanunda bir boşluk, bir eksiklik bulursanız, mehaza bakın.” derlerdi. “Mehazda yoksa içtihadı bakın, içtihadta da yoksa yasa koyucunun parlamentodaki konuşmalarına veya gerekçesine bakın.” Şimdi, biz burada 2 maddeyle ilgili bir teklifte bulunuyoruz ama o 2 maddenin dışında ne varsa her şey konuşuluyor. Anayasa’nın bir görevi de aileyi korumak değil mi? Biz yazmadık, darbe anayasasında da var, ondan öncekinde de var. Devletin görevi, aileyi korumak, aile bütünlüğünü sağlamak. Yok mu? Açın bakın, bugüne kadar yapılan anayasaların tamamında bu görev var.

Şimdi arkadaşlarımız ifade etti; dışarıdan kaynaklı, içeriye de yansımaları olabilecek birtakım endişeleri, birtakım teşebbüsleri gördüğümüz için, bunun önünü açmamak ya da önünü kapatmak adına buraya bir hüküm veya bir cümle ilave ediyoruz. “Erkek ve kadın” diyoruz. Batı’da bunların örnekleri var mı? Var. Serbest bıraktılar mı? Bırakanlar var, pişman olanlar var. Türk aile yapısını bozacak, Türk aile yapısına zarar verecek, ileride -Sayın Leyla Şahin Usta burada mı bilmiyorum- Avrupa’nın gittiği, tekrar geri döndüğü yolu bizim gidip gelmememiz adına bir tedbir alacağız. Uygulayıcılara ya da kamu görevlilerine böyle bir sorumluluk, böyle bir yükümlülük ve buna da belki gerekçe, altyapı oluşturacak düzenlemeleri, kanunları Meclisten geçireceğiz ama üzüldüğüm bir husus var. Keşke Sayın

Kabaoğlu deseydi, şunu ifade etseydi: “Evet, Anayasa Mahkemesi de çok kötü performans sergiledi, yasa koyucunun yerine geçti, Anayasa’yı ihlal etti. Tıpkı cunta özentilerinin bir kısmının yaptığı gibi, durumdan vazife çıkardı. Bunu yapmasaydı, hukuk sistemimize veya hukuk geçmişimize böyle bir leke kondurmamış olsaydı. İddianameler düzenlenirken siyasi partilere ve siyasi parti temsilcilerine hakaret edilmeseydi.” Rahmetli Erbakan’ı methettiniz, çok da kıymetli, çok da değerli buldum, emin olun. “Habis ur” dendi. O zamanki...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Edepsizlik, terbiyesizlik.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Edepsizlik, saygısızlık, küstahlık.

Şimdi çok kıymetli buluyorum ama...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Toparlayalım.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Son cümlelerimi söylüyorum.

Keşke bunu geçmişte de yapabilseydik. O gün yapamadık, öyleyse hiç yapmayalım da demiyorum. Bugün gelinen noktayı çok değerli, çok kıymetli buluyorum. Gelin, hiç kimseye malzeme vermeyelim, tartışalım, ilave edilmesi gereken bir şey varsa ilave edelim, çıkarılması gereken bir şey varsa mutabakatla çıkaralım ama bunu Parlamentodan geçirelim, referanduma da hiç götürmeyelim. Sizden bu değerli katkıyı da istemek herhâlde hepimizin hakkı.

Bir başka şey -hocam bahsettiler- efendim, Anayasa değişiklik teklifleri konjonktürel olmamalı. Maalesef, Türkiye’de bu konjonktürel olabiliyor, yaşanan mağduriyetlerden dolayı da olabiliyor. Birkaç örnek daha verebilirim, hepimiz de üzüldünüz, daha fazla kimseyi üzmemek de istemiyorum. Mademki bir niyetimiz var, hepimiz de samimi...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Daha fazla da üzdün zaten.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Yok. Üzüldünüz mü bu söylediklerimden?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Yanıt vereceğim tabii, tahkir etti.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Üzüldünüz mü hakikaten? Ben kimseyi tahkir etmedim Hocam. Bakın, kimseyi aşağılamadım, siz bunu da yaptınız.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, ben düzeltereğim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hocam, lütfen.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Yaşınıza hürmeten bir şey demedim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ben konuşurken de bana laf attı, kendi konuşurken de bana laf atıyor.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Değerli arkadaşlar, misafirlerimiz var, 3 kere mutfakta ayarlama yaptım, 3 sefer yarım saat, yarım saat... Yani lütfen, diğer misafirlerimize de insaf edin.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, dikkatle dinliyorum, dinlemeyi bile çok görüyor; laf atıyor.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Hocam, siz bile laf atıyorsunuz.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Bir şey demedim ki, laf atmadım bile.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Hayır, hakaret mi ettim dedim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Bilen, toparlayalım lütfen. Son cümlelerinizi alayım.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Peki, son cümlelerimi söyleyeyim, Başkanım.

Bakın, DGM’leri kaldırdık, kıymetlidir. İdari mahkemeler, Danıştay, Anayasa Mahkemesi çok kötü performans sergiledi, maalesef barolarımız da -ki onların mensuplarından biri olarak söylüyorum- iyi bir sınav vermediler. Bugün geline noktayı bu anlamda çok değerli, çok kıymetli bulduğum için diyorum ki: Gelin, bunu Komisyonda halledelim, Genel Kurulda da birlikte çıkaralım; hiçbir şüpheye mahal bırakmadan ya da endişeye mahal vermeden Genel Kurulda biz bunu çözebiliriz, hep beraber geçirebiliriz, sizin de endişeleriniz ortadan kalkmış olur diyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi Sayın Tuba Hanım’a söz vereceğim ama ondan önce Özer Bey de uyardı.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Cevap hakkı...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hayır, arkadaşlar, ara verdikten sonra devam edeceğim ama Sayın Başdenetçimizle ilgili... Sabahtan beri bütün şeyleri diğer arkadaşlarımız gibi sonuna kadar takip ettiler, nezaketleri için çok teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Malkoç.

6.- Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç’un, Manisa Milletvekili Özgür Özel’in (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi’nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında KDK’ye değindiği bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim, kamunun ve sivil toplum örgütlerinin değerli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkanım, Sayın Özgür Özel Bey Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilgili güzel şeyler söyledi, kendisine teşekkür ediyorum. Zihinde teşevvüş oluşturmaması için, değindiği konularla ilgili birkaç cümle ifade etmek isterim. Bahsettiği gibi, Sayın Özgür Özel, Hüseyin Can Güner’le ilgili hâkimlik mülakatında yaşanan sorunları bana aktardı, şifahi olarak da aktardı; ben de şifahi olarak hem Komisyon Başkanına hem Adalet Bakanına aktardım. Daha sonra kendisine yine şifahi olarak bilgi aktardım “Gerek kalmadı.” dedi. Hatırlarlar, Genel Kurulda oldu bu görüşme. Hüseyin Can Güner’in Kamu Denetçiliği Kurumuna bir tane yazılı müracaatı var, o da avukatlıkta yaşadığı sorunlarla ilgili. Bu arkadaşımız, hâkimlik sınavından sonra avukatlığa başladı. 2020/67948 numaralı dosyası var, biz buna 17/8/2020 tarihinde karar vermişiz. Kararımız Adalet Bakanlığına gitmiş, Adalet Bakanlığı da 2/9/2020 tarihli ve 12602 sayılı yazıyla sorunu çözdüğünü bize iletmış. Yani titiz çalışıyoruz Sayın Özel, Değerli Başkanım, zihinlerde bir yanlış anlaşılma olmasın.

Efendim, ben Refah Partisinin ve Fazilet Partisinin Anayasa Mahkemesinde kapatma davalarında savunmalarının hem hazırlığında hem de sözlü savunmalarında bulundum. Arkadaşlarım ifade ettiler, her iki partinin de ve daha sonra AK PARTİ’nin de kapatma davalarındaki temel gerekçesi başörtüsünü savunmaktı. Çok şükür, o günler geride kaldı; bunu memnuniyetle ifade ediyorum. Hak ve hürriyetlerin genişletilmesi ve teminat altına alınması Meclisin ana görevi. Benim gördüğüm de bütün siyasi parti temsilcileri konuşurken bunun üzerinde özellikle duruyorlar. İhtilaf şurada: Bu, kanunla mı olsun, Anayasa değişikliği mi olsun? Bu da güzel bir tartışma. Ben inanıyorum ki çok güzel sonuçlar çıkacak.

Ama efendim, izin verirsiniz şunu da aktarayım değerli arkadaşlar: Ben milletvekilliği döneminden sonra farklı görevlerde de bulundum, şimdi Kamu Başdenetçiliği görevini ifa ediyorum. Yine, Meclisin verdiği oylarla bu göreve seçildim. İfade edildiği gibi -özellikle Ahmet Kamil Bey ve diğer arkadaşlar da, Ali Bey olsun, diğer başkanlarımız ifade ettiler- Türkiye’de siyasetin temel sorunlarının başında şu geliyor: Ya, siyaset kendi alanında, kendi içinde tartışır, birbiriyle sataşır, sorununu çözer ama şu siyasetin alanını siyasetin dışındaki unsurlar veya kurumlar daralttı mı problem burada çıkıyor.

Siyaset, hak ve özgürlüklere de yeterince bu anlamda sahip çıkamıyor. Ama bugün, Başkanım, değerli arkadaşlarım, şunu memnuniyetle gördüm: Çok güzel konuşmalar, çok güzel tartışmalar oldu, çok latif sataşmalar oldu, birbirine zarif dokunmalar oldu; bundan da duyduğum memnuniyeti ifade etmek istiyorum. Çünkü Türkiye bu üslupla beraber bütün meselelerini çözer diyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

Teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4779) (Devam)

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Pozitif bir ayrımcılık da yaparak Sayın Durgut, buyurun.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Başkanım, bizim cevap haklarımızı vermeyecek misiniz?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – İki cümle...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ama kaçır “Ali Bey’den sonra.” dediniz.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Kısa konuşarak Sayın Başkanım...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Nasıl?

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Toplantıya yetişmem gerekiyor, çok kısa katkıda bulunayım.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Tabii, tabii, buyurun acele varsa.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, benim de birkaç saatine iştirak ettiğim, yaklaşık sekiz dokuz saati aşkın bir Komisyon toplantısı devam ediyor ve daha ziyade bu başörtüsü meselesine odaklanarak konuştuk. Bu benim tamamen kişisel fikrim, belki bu Komisyonun usulü böyledir ama ben açık bir şey söyleyeceğim. Hepimizin -yaşları çok genç olanlar dâhil- çok net hatırladığı, bu kadar somut bir insan hakları ihlali meselesi ve mağdurlarının kendilerini anlatmasına rağmen onların gözlerinin içine baka baka bu kadar çok antitez üretmek, bu kadar çok tali konulara girmek yani bu işle ilgili -ne olur, tabirimi caiz görün- bu kadar çok felsefe yapmak beni gerçekten üzdü. Çünkü burada çok ciddi bir insan hakları ihlalinden bahsediyoruz ve mağdurlar burada. Ben, Leyla Şahin Usta’yı gerçekten gözlerim dolarak dinledim. Bunu neye benzetiyorum biliyor musunuz? Amerika’da bir söylem var: “Black Lives Matter” Yani bunu Türkçeye nasıl çevirebilirim? Şöyle çevirebilirim: Siyahların da canı can. Yahu, bu beyazlara, bu ırkçı beyazlara hâlâ siyahların canı can olmayan o Amerika’da bunu kabul ettirmek ne kadar zordu? O insanlara, o beyazlar ne çok antitezler ürettiler; sanki o siyahları Afrika’dan koparıp getiren onlar değilmiş; sanki onlara her türlü zulmü reva gören onlar değilmiş; kaçan zenci kölelerin ayaklarını, ellerini kesen onlar değilmiş; sanki otobüslerde arka sıralara oturtanlar onlar değilmiş gibi o kadar çok

antitez ürettiler ki. Efendim, “Beyazların da canı candır.” İşte, şöyledir, böyledir; bu işin edebiyatını, felsefesini yaptılar. Bakın, biraz evvel Leyla Şahin Usta çok yakın bir tarihten bahsederek, 5’inci sınıf tıp talebesi olarak ve 1’inciliğe oynayan bir tıp talebesi olarak kendi hikâyesini anlattı ve dedi ki: “Ben on sene kaybettim.” Leyla Şahin Usta şu anda karşımızda bir başarı hikâyesi olarak oturuyor ve ben bununla hem iftihar ediyorum hem de bir teselli vesilesi. Fakat onun kadar şanslı olmayan pek çok başörtülü kadın var; onları da dinlemek lazım. Milletvekili olmayı başaramamış, belki siyasette çok çok başarılı olabilecekken okulunu bırakmış, belki o keşmekeşte yanlış bir evlilik yapmış ve hiçbir potansiyelini değerlendirememiş birçok kadın arkadaş var. Özgür Özel, çok sevdiğim, saygı duyduğum Sayın Meslektaşım, sizin ve eşiniz Didem Hanım’ın laboratuvarında gösterdiği onurlu duruşu alkışlıyorum; onurlu ve adil duruşu. Fakat Leyla Şahin Usta’nın on sene kaybetmesine yetmedi bu duruş, bu kişisel inisiyatif. İşte, Leyla Şahin Usta’nın yaşadığı dramlar bir daha tekrar edilmesin diye biz buna bir anayasal güvence istiyoruz, hiç kimsenin inisiyatifine kalmamasın diye.

Saniyorum CHP’den bir mevkidaşım daha bir söz söyledi. Sayın Bankoğlu -ismini yanlış telaffuz etmek istemem- dedi ki: “Kadınların kıyafetlerine gerçekten kimse karışmamalı.” Ben de tamamen hemfikirim. Bu mesele, iktidarın da muhalefetin de gündeminden artık çıkmalı ve biz bunu, hayatlarını, haklarını gasbettiğimiz bir nesle borçluyuz. Sadece haklarını gasbetmedik biz bu gençliğin; biz onların hayallerini de çaldık bir dönem. Leyla Şahin Usta o zaman başörtüsüyle mezun olsa hekimlik yapabilecek miydi? Ya da bir avukat arkadaş avukatlık yapabilecek miydi, hâkimlik yapabilecek miydi? O dönem üniversiteli başörtülü kızların hayalleri de gasbedilmişti. Ne olur “ama”sız, “fakat”sız, binlerce antitez üretmeden, işte, “Şentop şöyle demiş, 5 tane kalem de böyle imza atmış...” böyle tali konulara girmeden, tıpkı o beyazların siyahlara yaptığı binlerce antitez, binlerce tali konuyla meseleyi dağıtıp, meselenin özünden ayrılmadan, çok kısa, çok kısa sadece mağdurları dinleyerek ve özür dileyerek bir anayasal güvenceye imza atabilseydik hep beraber. Ben buna çok üzülüyorum, -bence artık-hakikaten bir kadın olarak ben de bu işten çok muzdaribim, ben artık kadınların ekonomide, akademide, siyasetteki başarılarını -ister başörtülü olsun ister başörtüsüz olsun, gerçekten hiç umurumda değil- bunları tartışacağımız bir Türkiye’yi hayal ediyorum ve bu Türkiye’yi kurmak için çok fazla icraatımız ve savunuculuğumuz oldu. Bunlarla dalga geçilmesinin ve bunların yok sayılmasının da son derece yanlış olduğunu düşünüyorum.

Notlarıma bakıyorum, inşallah atladığım bir şey yoktur.

Hepinize teşekkür ediyorum. Çok kısa katkı sağlamak istedim ama ben bu işin mağdurlarına, bu Komisyonunda saatlerce konuştuğumuz ve saatlerce konuşacağımız için ve binlerce, binlerce farklı fikirlerin havada uçuşup bu meseleye bir türlü odaklanamayacağımız için bir özür borçlu olduğumuzu düşünüyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Özel, çok kısa bir cevap vermek için size söz verip ara vereceğim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bir de Kaboğlu Hoca’ya...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hayır, daha sonra, aradan sonra söz vereceğim.

IV.- AÇIKLAMALAR (Devam)

7.- Manisa Milletvekili Özgür Özel’in, Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet Özdemir’in ve Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç’un yapmış oldukları açıklamalarındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şimdi, o zaman şöyle yapalım, ben çok çok kısa söyleyeyim. Bir kere, Mustafa Şentop’un, Sayın Meclis Başkanının yasamanın başı olarak bir aktivizm göstermesine birçok yerde hep tebrik edip “doğru” diyorum. Yani yasamanın bir aktivizm içinde olması lazım ve ön planda olması lazım ama eleştirdiğim hususları da söylüyorum. Eleştirdiğim hususların başında da muhalefetin rızasını kazanacak, takdirini kazanacak bir tarafsızlık çizgisi çizemediği gelir. Ben konuya girdiğimde, Meclisin yasama uzmanı, Şentop’un hazırlattığı, bana karşı verilecek cevap föyünü uzatıyor; bu, doğru iş değil; zaten işin özü bu. Mustafa Şentop’un benim bu eleştirilerime karşı yaptığı, koyduğu bütün argümanları tek tek inceledik biz -size de getireceğim onları, göstereceğim- her birinde bir makuliyet çıktı. Yani diyorsun, bu öyle bir şey ki hep böyle, ya hep beraber ya da kimseyi rahatsız etmeyecek ya da tam üstüne düşen konularda bir şeyler yapmış Meclis Başkanı.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Bu da rahatsız etmez aslında.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Kötü örnek varsa, bak...

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Özgür Bey, sözünüzü kesmek istemiyorum da siz konuşmanızda şöyle söylediniz: “Bu düzenlemeye yani başörtülülere yapılan bu haksızlığa burada karşı çıkacak kimse yoktur.” dediniz. Mustafa Şentop Başkanımızın imza attığı belge de aslında herkesin kabul ettiği bir gerçek.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bakın şimdi, benim anlatmaya çalıştığım konu şu, yanlış olan şu: Bir parti bugün yok burada mesela, HDP katılmıyor.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Evet.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Metne göre... Sizin metninizi biz doğru bulmuyoruz. Bizim önerilerimiz olacak. O ortaklaşma talebini... Hepimizin böyle bir talebi var, bunu biliyoruz.

Bir de kurulan bir tuzak var, onu günü geldiğinde söyleyeceğim ve herkesten yardım isteyeceğim o tuzağa karşı, o da ayrı bir şey ama esas meselenin kendisi şu: Şu an tarafsız bir Meclis Başkanının -belki de Meclisin bir kısmının “hayır” bir kısmının “evet” diyeceği bir oturum olacak- oy yetkisi yok, imza atıyor; doğru değil, doğru değil. Bunu, geçmişte, hatta benim gözümünden kaçan, diyelim ki sizin bulduğunuz 3... 3’ünü de yanlış buluyorum ve kınıyorum, hangi partiden yaptıysa; ben görmedim. Hep bir makuliyet yakaladık, “Ha, bunu bundan yapmış, bunu bundan yapmış.” dedik falan. Neyse, uzatmayayım, geç olmadan...

Küllîye’den onay alma konusunda biz şahitliğimizi söyledik ama siz diyorsunuz ki: “Onay almadan da oluyor.” Gerçi o sırada...

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Ben de şahitliğimi söyledim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Siz dediniz ki: “Gerçi bazıları çok iyi hazırlıyorlar, aynen geçiyor; bunu da kusurlu görmeyin.”

Burada hiçbirimizin inkâr edemeyeceği bir şey var: Anayasa’ya karşı muvazaa suçu işleniyor. Mesela, Çalışma Bakanını çok özenli gördüm, “Artık EYT’de top bizden çıktı; milletvekillerimiz çalışacak.” falan diyor ama bakanlar defalarca “Hazırlıklarımızı tamamladık, Meclise yolluyoruz.” dedi; bunu defalarca ifşa ettim ben. Anayasa’ya karşı muvazaa suçu işleniyor; Bakanlıkta hazırlanıyor, burada imzalanıyor. Burada emek verip arkasında duran, koyduğu maddeyi çıkaran milletvekilleri varsa onları takdir ederim ama istisnai. Biz yüzlerce kez... “Saraya sormadan olmaz.” diyor adam; “saray” demiyor, “Küllîye” diyor, “Yukarı soralım.” diyor, onu söyledim.

Esas cevaplayacağım konu şu, en kısası bu olacak: Alttan savaşı körükleyip üstten barışı savunma Kemal Kılıçdaroğlu'nun tabiatında da pratiğinde de geçmişinde de olan bir iş değil ve mesela şunu düşünün: Kemal Kılıçdaroğlu'nun, muhafazakârlardan veya bu konuda atılan bir adımla siyasi bir hesabı olsa... Kendi siyasi tarihiyle ilgili bir kilometre taşı olarak nitelendirilebilir, başka bir şey. İnanın, Türkiye'nin bu durumunda böyle davranıyor olmasını; bu kadar açık, net ve cesur davranıyor olmasını; kendisine siyaseten birçok akıl verenin “Ya, bunun getirisinden çok götürüsü olur. Sen böyle dedin diye başörtüsü mağdurlarından oy almazsın ama bir başkaları kızar mızır.” demelerinin karşısındaki biz o samimi ve kararlı duruşu en yakınından görenleriz.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) – Neden Anayasa Mahkemesine gitti o zaman?

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – O zaman Sayın Genel Başkan “Genel Başkan” değil ve Sayın Genel Başkan geldiği günden beri “Bu sorunu CHP'nin çözmesi lazım.” diyor. Sayın Genel Başkanın söylediği, attığı adımlar, o hani “sessiz” dediniz ya... Orada, Genel Başkan, geçmiş pratiklerden farklı olarak, Genel Başkan olur olmaz YÖK Başkanını arayıp “Kardeşim, yapmayın böyle bir şey.” diyor. O da diyor ki: “Siz karşısınız, Anayasa Mahkemesine siz götürüyorsunuz.” “Götürmeyeceğiz de, bundan sonra laf da etmeyeceğiz. Açın kapıları, girsin öğrenciler.” diyen birisinin “Ya, efendim, acaba... Üstten bunu yapıyor, alttan bunu...” Alttan sorunu çözüyor; üstten de hiçbir şey demedi, Genel Başkanlığı döneminde başörtüsüne karşı bir kelimesi yok; var, hep olumlu anlamda var. Burada da hem böyle “Birlikte olalım, samimi olalım, sorunu şey yapalım...”

Sayın Kamu Başdenetçisinin hususunda... Ben, Hüseyin Can Güner'in size aktardığım... 2 kere elendikten sonra iş işten geçti zaten. Ağlıyordu, dedik ki: “Ağlama kardeşim.” 7 avukatım vardı, Veli Ağbaba'nın 5 avukatı vardı. “Bir tek sen olacaksın.” dedik, biz sahip çıktık. Bizim sahip çıktığımız arkadaşımızın başarıları kendisini hukukçu olarak bir noktaya taşıdı, hakkını ayrı yollardan da arıyorsa ona da memnun olurum. Ben resmî olarak bir... Ben sizin raporunuz görüşülürken bu mağduriyeti anlattım, “Aman, ismini not alayım, bir bakayım.” diye siz geldiniz. Ama Türkiye'de mezhebinden dolayı kamudan elenen arkadaşlar var ve bunlara bir güvence vermezseniz bunların mağduriyeti de sizinkinden geri değil. Annesi babası KESK üyesi oldu diye mülakatta elenenler var, TTB yönetiminde olanın çocuklarından mülakatta elenenler var; var, var, var ve buna sizin de isyan ediyor olmanız çok daha değerli olacakken, işte, bunlara susup ama eskiden olan şeyde de samimiyet sorgulaması meseleleri bizi irite ediyor; yoksa, biz, burada, bu meselenin konuşuluyor olmasında Genel Başkanımızın... “E, siz başlattınız...” Tabii, memnuniyet duyarız; Genel Başkanımızın bu konunun bu hâle gelmesine vesile olmasından sizin de memnuniyet duyuyor olmanız lazım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Teşekkür ediyorum.

Buyurun arkadaşım.

8.- Konya Milletvekili Leyla Şahin Usta'nın, Manisa Milletvekili Özgür Özel'in (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ve Ankara Milletvekili Murat Emir'in görüşmelerdeki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Teşekkür ederim.

Özür dilediğiniz için teşekkür ediyorum ama benim kastettiğim bireysel özürler değil. Burada siyasi olarak hepimiz bir siyasi parti duruşunun içerisindeyiz. Sizin, siyasi parti olarak, Genel Başkanınızla birlikte bu işin ömrünü yapmanız gerektiğini söyledim ama sizin şahsi teşekkürünüz çok kıymetli, bu konuda teşekkür ederim.

Murat Bey -yanlış söylemeyeyim- hani, rövanşist bir duyguyla konuştuğumu söylediniz ama ben asla öyle bir insan değilim.

MURAT EMİR (Ankara) – “367’yi unutmadık.” diyen arkadaşla söyledim ben onu.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Onun da düşüncesi farklıdır ama ben öyle bir duyguyla konuşmadım.

MURAT EMİR (Ankara) – Yani, 367’yle ilgili herhangi bir durum yok. “367’yi unutmadık.” deyince “Rövanş için mi...”

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Öyle bir duygu içerisinde olsaydım... Okuldan atılırken bile bir kaldırım taşını söktüp bir cam bile kırmadık.

MURAT EMİR (Ankara) – Size demedim. Başka bir şey söyledim, onu...

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Biz bu devletin de kamunun da özeline de hiçbir malına zarar vermedik, hiç kimsenin kuruşunu yemedik.

Bu ülkede “öteki” yok benim için. Ben ötekilerin hukukunu ve hakkını savunmak için bu acıları yaşadım ve bu tecrübeden sonra benim için hiç kimse öteki değil. Başlı açık Sibel Hanım da benim için aynı kıymettedir, Alevi de aynı kıymettedir, herkes aynı kıymettedir.

Bakın, bu Hüseyin Can Güner’le ilgili verdiğiniz... Bana da pek çok isim geliyor. “3 defa mülakata girdim; elendim, olmadı, bitmedi...” Sorduğunuz zaman belki eli tutar bir mesele çıkmasa da illa sizden gidenler değil, pek çok yerden olabiliyor. Devletin bir bakış açısı varsa ve bunu değiştirmek gerekiyorsa elbette ki değiştirilebilir.

Bakın, güvenlik soruşturmasında en çok mücadele eden birisi benim “Sadece birinci derecede yakını araştırılır, gerisi araştırılmaz.” diyerek. Siz “Saraydan talimat gelirse değiştirirsiniz.” dediniz ya, hiç öyle değil; bire bir mücadele ederek bu konuyu söyledik ve değiştirdik. “Sadece birinci derecedeki yakını soruşturulur.” dedik, bu kadar.

MURAT EMİR (Ankara) – Süleyman Soylu “İstanbul İBB’de terörist yakınlarını ayıklıyoruz.” dediği zaman tepki verdiniz mi?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Verdik tabii ki.

MURAT EMİR (Ankara) – Süleyman Soylu’ya, geçen hafta?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Bakın, işi oraya çekmeyin.

MURAT EMİR (Ankara) – Ama orası işte, tam da orası.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Ben şundan bahsediyorum...

MURAT EMİR (Ankara) – “Terörist yakınlarını ayıklıyoruz.” demedi mi Süleyman Soylu?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Bu ülkede...

MURAT EMİR (Ankara) – Demedi mi?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Burası bir hukuk devleti. Teröristleri ayıklamaktan bahsediyoruz.

MURAT EMİR (Ankara) – “Terörist yakınlarını ayıklıyoruz.” dedi.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Hayır, bakın, “yakınları” demedi.

MURAT EMİR (Ankara) – Yapmayın. Zaten orada ne işi var teröristin?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Hayır, bizim kanuni olarak yaptığımız düzenlemelerde de böyle ama ben...

MURAT EMİR (Ankara) – Varsa sizin ayıbınız zaten.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Murat Bey, ben yine de bu yaklaşımınızdan dolayı teşekkür ediyorum. Umarım bunu sonuç olarak Meclisteki oylamada da gösterirsiniz.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Peki, teşekkür ediyorum, sağ olasınız.

21.30'a kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 20.48

ÜÇÜNCÜ OTURUM**Açılma Saati: 21.35****BAŞKAN: Yusuf BEYAZIT (Tokat)****BAŞKAN VEKİLİ: Ali ÖZKAYA (Afyonkarahisar)****SÖZCÜ: Emine ZEYBEK (Kocaeli)****KÂTİP: Zeynep GÜL YILMAZ (Mersin)**

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Üçüncü Oturumu açıyorum.

Metin Bey, buyurun.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)**A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)**

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4779) (Devam)

METİN GÜNDOĞDU (Ordu) – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, kıymetli milletvekili arkadaşlarımız, sivil toplum örgütü temsilcilerimiz, kurumlarımızın değerli yetkilileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye’de cumhuriyet kurulduğu günden itibaren birçok travmalı dönemler yaşandı. Bu dönemlerde bu ülkenin başbakanlığını yapan Başbakanımız idam edildi. Devamında bu ülkede 70 darbesi, 80 darbesi yaşandı, sonra da 28 Şubat sürecini yaşadık. Cumhuriyetin darbeler döneminin en son evresi olan “postmodern darbe” dediğimiz 28 Şubat süreci, bu ülkedeki önemli travmalardan biriydi, tabii 12 Eylül darbesi de aynı şekilde. 12 Eylül darbesinde de hem sağ kanattan hem sol kanattan o zamanki tabiriyle birçok Anadolu çocukları mağdur edildi, mağdur oldu, cezaevlerine girdi. Bunlardan biri de benim şahsen dayım; o dönem sağ cenahta bulunan ve o gün Mamak Cezaevine girip Mamak Cezaevinin o günkü zulmünü bire bir yaşamış bir ailenin ferdi olarak burada bunu söylüyorum. Devamında da 28 Şubat sürecinde, 28 Şubat sürecinin o başörtüsü eylemlerinin başladığı dönemde de kendi eşimin o süreci bizatihi yaşaması. Tabii, geline bu noktada bugün Allah’a şükürler olsun ki bazı itirazlar olsa bile mutabakatla çıkabileceğine inandığım bu Anayasa değişikliğinin gerçekten itirazlar olsa bile ihtiyaç olduğunu ve bunun artık Türkiye’nin gündeminden kaldırılması gerektiğini, Türkiye gündeminden kaldırılarak bununla birlikte diğer mağduriyetlerin de sırayla Türkiye’nin gündeminden kaldırılıp artık Türkiye’nin dünya genelindeki gücünü artırarak yoluna devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. Tabii, el ele tutuşma eylemlerinin olduğu dönemler mağdur olan Sayın Genel Başkan Yardımcımız Leyla Şahin Usta başta olmak üzere diğer mağdurlarımızdan da burada olanlar var. Biz de ailelerimiz üzerinden mağduriyet yaşadık, biraz önce Ali Bey’de aynı şeyleri anlattı; bu ülkede birçok kesim mağduriyet yaşadı. Bu mağduriyetlerin artık sırayla gündemden kaldırılıp hâl yol edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Tabii, bu mağduriyetleri derinlemesine yaşayanlar

yaşadıklarını anlattı ama biz de o dönem, el ele tutuşma eyleminin gerçekleştiği dönemde Karadeniz’de bu eylemlerin yani demokratik bir tepki olarak buna karşı koyuşun orada öncülüğünü yapıyorduk. O dönem üniversitelerin kapılarına Emniyet mensuplarını gönderip içeriye başörtülü öğrencilerin alınmaması, dışarıda başörtüsünün başından zorla alınarak içeri alınma eylemleri; bunların hepsini geçmiş dönemde yaşadık; ekranlarda var, sosyal medyada var, her yerde var. O dönem Ordu’da meslek yüksekokulu vardı, meslek yüksekokulunda dahi bu olayı gerçekleştirmeye kalkıştıkları esnada o zamanki Ordu Valisi Kemal Yazıcıoğlu’na bizatihi gidip üniversite kapısında böyle bir olay olmaması, bu olayın hem öğrencileri hem de öğrenci yakınlarını üzeceğini söylediğimizde, sağ olsun Kemal Bey üniversite kapısında bekleyen, giriş kapısında bekleyen Emniyet mensuplarının tamamını geri çekip öğrencilerin huzurlu bir şekilde içeri girmesini sağlamıştı. O dönem bu tür güzel şeyler de oldu ama o dönemin travması derin oldu. Bu travma artık Türkiye’nin gündeminden kesinlikle kalkmalı ve bir daha bu ülkenin gündemine bu tür olaylar gelmemeli diye düşünüyorum. Tabii ki biz biriz, beraberiz. Anadolu coğrafyasında -biraz önce diğer hatipler de söyledi- yaşayan Türk milleti olarak hepimiz bu milletin ferdiyiz. Bu milletin ferdi olarak da özgürce, isteyen istediği şekilde, isteyen istediği dine, inanca sahip olarak yaşama özgürlüğüne sahip ama başörtüsüne sıra gelince yüzde 99’u Müslüman olan bir ülkede o dönem önemli derecede mağduriyetler yaşatıldı. Artık bu mağduriyetlere geri dönülmeden diğer bahsedilen mağduriyetler de... AK PARTİ iktidarıyla birlikte şu anda birçok mağduriyet aslında ortadan kaldırıldı. Bununla beraber tamamen bunların yasalaşarak gündemden kaldırılması gerektiğini düşünüyorum.

Aileyle ilgili de... Aile mevhumu gün geçtikçe daha da önemli hâle gelecek. Bugün LGBT üzerinden tartışıyoruz, yarın aileyi daha farklı bir yönden değerlendireceğiz. Onun için de bu 41’inci madde hususunda da hassas davranılması gerektiğini ve bu Anayasa değişikliğinin hem muhalefetin hem iktidarın mutabakatıyla, mutabakata varılarak çıkarılması gerektiğini burada dile getirmek istiyorum.

Sayın Başkanım, ben teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum, sağ olun diyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Ben çok teşekkür ediyorum.

Ahmet Bey, siz konuşmanızı yapamamıştınız, buyurunuz.

AHMET ÖZDEMİR (Kahramanmaraş) - Teşekkür ederim Başkanım.

Komisyonumuzun saygıdeğer üyelerini ve diğer katılımcıları saygıyla selamlıyorum.

Başkanım, getirdiğimiz teklifle ilgili çok değerlendirme oldu ama önemsedğim İbrahim Özden Kaboğlu Hocamızın biraz önce de eşinin Kahramanmaraşlı olduğunu öğrendik; hürmetim daha arttı. Çok sevdiğim, siyasetini takip ettiğim Ayhan Erel Bey çok güzel bir şekilde ifade etti ama orada hem Ayhan Erel Bey hem de Hasan Subaşı Başkanım bir eleştiri getirdiler “Bu 41’inci madde niye geldi?” diye.

Şimdi, 24’üncü maddeyle ilgili yaptığımız değişiklik teklifinin bir sebebi var; geçmişte yaşanmış ve birçok insanın mağdur olduğu bir yaşanmışlık var ve bu, toplumun bir sorunu dolayısıyla bu yaşanmışlığın üzerine getirilmiş bir Anayasa teklifi var. Ama “Bu geçmiş niye konuşuluyor? Bu geçmiş artık niye kaşınıyor? Geçmişteki yaralar niye kaşınıyor?” mantığıyla bakılması bir eleştiri noktası. Geçmişteki yaralara bakarsınız ki hekimler öyle yapar; gelecekle ilgili bir fikir, yeni tedavi yöntemleri geliştirirler. Şimdi, geçmişte bu yaşananların üzerine böyle bir teklifle “Bu, bir daha yaşanmasın.” diye alınan önlemler varken 41’inci madde gelecekte... Bu 24’üncü maddedeki teklifle “Geçmişte yaşanan mağduriyetler yaşanmasın.” diye 41’inci maddeyle ilgili bir önlem almışız. Yani aslında bunun takdir

edilmesi gerekir çünkü yaşanmadan yaşanması muhtemel, geliyor görünen bir tehlikeye karşı bir toplumu koruma önlemi almışız. Dolayısıyla aslında buna daha çok sahip çıkmak ve bunu korumak gerekir diye düşünüyorum.

24'üncü maddeyle ilgili başlayayım önce. Ben de Leyla Şahin Usta Başkanımız gibi bu tür mağduriyetleri yaşayan bir ailenin evladıyım. Hukuk fakültesi okuma sebebim aslında bu mağduriyettir benim. Ablam 1988'de Ankara Hukuk Fakültesini kazandı, çok idealist bir kızdı. 8 kardeşiz biz. Babamın "Herhâlde bu devlet yönetir." diyeceği kadar böyle çok idealist, çok iyi çalışan bir kızdı fakat fakülteye girdi, başörtüsünden sınavlara alınmadı, okuldan uzaklaştırıldı, disiplin soruşturması açıldı, okulu bitirdi, 2000 yılına kadar başını açmadığı için diplomasını alamadı, şimdi evinde 4 çocuk annesi bir ev hanımı. Hukuk fakültesini o idealizmle okumuş ama artık avukatlık yapmaya da cesaret edememiş, biraz sindirilmiş bir hâli vardı. Şimdi, 4 çocuk annesi bir ev hanımı olarak hayatını idame ettiriyor. Babam bana dedi ki: "Oğlum, başka bir şey düşünme, hukuk okuyacaksın, ablan okudu ama ablan istediği neticeyi alamadı, sen okuyacaksın." dedi. Ben fen, matematik mezunuyum, fen bilimleri öğrencisiyim aslında. Ben bütün her şeyi bıraktım, hukuk fakültesi için sosyal bilimlere çalıştım, 12 tane hukuk fakültesi yazdım, 12'ncisi Dicle Hukuk Fakültesiydi, 12'ncisini ancak kazanabildim ve bugün belki burada oluşumun sebebi o mağduriyet ya da o yaşadığımız travmadır ama neticede bu toplumda herkeste bu var ve düzeltilmesi gereken bir sorun. İktidar, muhalefet hepimiz de konuştuğumuzda şöyle dedik: "Bu, düzeltilmesi gereken bir sorun. Başörtüsü yasağıyla ilgili yaşananlara kimse 'Evet.' diyemez." Bunu konuştuk. Doğal olarak da İYİ Partinin de bir teklifi oluşmuş, onlar da farklı bir bakış açısıyla bir teklif oluşturmuşlar. Cumhuriyet Halk Partisinin bir teklifi vardı, zaten konu oradan çıktı. Demek ki herkesin bir bakış açısı var bu sorunu çözmekle ilgili. O zaman siyasi angajmanlarımızı, yaptığımız değerlendirmeleri, süreyi, stratejiyi bir kenara bırakıp sadece bunu çözme iradesi üzerinde hareket etsek demek ki artık bu sorun çözülebilecek bir sorun hâline gelmiş. Ha, şöyle de diyebilirsiniz, mesela Engin Altay Bey bugün öyle dedi: "Bu konuşulacak, aslında Türkiye'nin çözdüğü bir sorun." dedi. Ama aslında Türkiye'nin çözdüğü bir sorun da değil, biliyor musunuz? Devlet olarak, iktidar olarak, kamu gücü olarak önlem almışız ama özel hayatta hâlâ bu sorunun çözülmediği yerler var. Şimdi, İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumundan verileri aldım; 2018-2023 yılları arasında 30 tane müracaat olmuş. Mesela, bir hanımefendi bir otelin havuzuna daha makul bir kıyafetle yani tesettürlü insanların giyebileceği bir kıyafetle girmek istemiş ama alınmamış. Veya x-ray cihazından geçtiğinde üzeri aranmak istendiğinde, yüzü kapalı, peçeli bir kadın "Beni bir kadın polis arasın." dediğinde bu konudaki itirazı dikkate alınmamış ve İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu bunlarla ilgili ihlal kararı vermiş. Demek ki aslında bizim fiilen "Çözüldü." dediğimiz alanda da kamuda değil ama özel sektörde hâlâ çözülememiş bazı sorunlar var. Dolayısıyla bu konuda bir adım atmak gerektiği zaten elzem, herkesin teklifinden de bu anlaşılıyor. O zaman bakış açımızı değiştirdiğimizde sanki bunu çözebilecek gibiyiz. Bakış açımızı değiştirmekle ilgili de şöyle bir teklifim var: Ben hayatımda Hazreti Muhammed Mustafa'yı kendime örnek almaya çalışırım, hepimiz öyleyizdir ama Ebu Süfyan Devlet Başkanı olduğunda onunla konuşmaya geldiğinde cesaret edemiyor, böyle işte ne desem, nasıl desem diye düşünüyor, ona diyor ki "Dostluğumuzdan başla, o zaman rahat konuşabilirsin." Şimdi, biz de ortak noktamızdan, hepimizin çözme iradesinden başlarsak zaten çözebilecek durumdayız ve bugünkü toplantımıza dışarıdan gelen misafirlerin hepsi bize şöyle söyledi: "Ya, ne kadar zarif bir tartışma yapıyorsunuz, hiç böyle görmedik, çok seviyeli konuşuluyor, eleştiriler bile çok zarif bir şekilde anlatılıyor." Demek ki biz çok iyi bir noktadayız, aslında dışarıdan bakanlar açısından çok güzel bir noktadayız. Çözülecek durumda olduğunu düşünüyorum. O yüzden de bizim teklifimiz değerlendirilip başka şekle döntülecekse -üzerinde konuşulabilecek- o zaman bu noktadan bakarak bunu çözeriz diye

kendi içimde, bütün siyasi tecrübesizliğime göre, olacak gibi geliyor bana. Yani burada çok tecrübeli, yıllara sâri milletvekilliği yapmış, bu tür çok zorlukları görmüş vekillerimiz var, biz de ilk dönem bu işi yapıyoruz ama sanki bende kendi hissiyatımla bunun çözülecek bir iş olduğuna dair bir kanaat oluştu.

Şimdi, 41'inci maddeyle ilgili farklı bir bakış açısı size sunmak istiyorum. Bakın, Avrupa İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ailenin korunmasında hem toplumun hem de devletin yükümlülüğünden bahsediliyor. "Aile politikası üreme, bakım, duygusal destek ve nesiller arası dayanışmayı ihtiva eder." deniyor, üremenin altını çiziyor. Şimdi, biz, LGBT, eş cinsellik ya da nasıl tanımlarsanız tanımlayın, böyle insanların sempati duymadığı ama popüler bir alanda aksine bir konuşma yaptığımızda, şimdi, Twitter'da LGBT aksine bir konuşma yaptığımızda yüzlerce, binlerce saldırı olacak ama insanlarla konuştuğumda insanlar diyor ki: "Çocuklarımız için çok büyük tehlike. Buna karşı önlem alınması gerekir." Bakın, Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi bu konuda "Aileyi korumakla ilgili önlem almak gerekir." diyor. Dolayısıyla bizim bu gelmesi muhtemel tehlikeye karşı aldığımız önlem aslında takdir edilmesi gereken bir önlem çünkü dünyada toplumların kimyasını bozan bir şeydir bu, geçmişte toplumların helak olma sebebidir. Allahüteala Lût kavmine 3 meleğini gönderiyor bu cinsel sapkınlık diye değerlendirilen bu eylemleri durdurmaları için, sonra durdurmayınca helak oluyorlar. Şimdi, demek ki bu, toplumu bozan bir şey. Yıllardır ülkeler buna karşı önlemler alarak gelmişler ama konuşulurken popüler ve cazip gibi gösteriliyor. Biz buna önlem aldığımızda bu takdir edilecek bir eyleme dönüşsün çünkü İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi aileyi tanımlarken de kadın ve erkeğin birlikte olmasından ve evlenmesinden bahsediyor. Biz de bu önlemi alarak aslında bir şeyi yasaklamak, bir şeyi korkutmak ya da bu tür duygu ya da bu cinsel yönelim içerisinde olan insanları dışlamak ve ortadan kaldırmak niyetiyle değil, toplumun gelecekte muhtemel bozulmasını önlemek için önlem alıyoruz. Başörtüsü yasağında yaşadığımız travmaları yaşayıp önlem almışsınız, burada da yaşamadan bir önlem alma çabası içerisindeyiz. O yüzden de bunun takdire değer olması... Ha, doğrusunu yapmakla ilgili adım atılacaksa da birlikte atmak gerektiğini ama bu noktadan geri dönmemek gerektiğini söylüyorum.

Sonuç olarak, en sonunda şunu söyleyeyim: 4 semavi dinde yasaklanmış bir eylemdir bu yani bu, toplumların ahlakını ve düzenini bozan, sadece Müslümanlar için değil, Hristiyanlar için, Yahudiler için, Museviler için de yasaklanmış bir eylemdir dolayısıyla buna karşı önlem almak bütün toplumun görevidir diye değerlendiriyorum. Yapılacak her görüşmede, buna dair atılacak her adımın içinde olma sorumluluğumuz var çünkü siyaset üretiyoruz iktidarıyla muhalefetiyle, bu toplumun daha iyi olması, büyümesi ve güçlenmesiyle ilgili fikirlerimizi paylaşıyoruz. Bazen ortak hareket etmesek bile sizin de muhalefetin de bu toplumu yönetmekle ilgili fikirleri var. Yönetmek istediğiniz toplumu kaybetmek istemiyorsak bu konuda birlikte adım atmamız gerektiğini düşünüyorum.

Başkanım, saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Hasan Turan, size söz veriyorum.

Buyurun.

HASAN TURAN (İstanbul) – Sayın Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, Kamu Denetçiliği Kurumumuzun Kıymetli Başkanı, kamu kuruluşlarımızın ve sivil toplum kuruluşlarımızın değerli temsilcileri; öncelikle saygıyla ve sevgiyle hepinizi selamlıyorum.

Bugün burada ülkemiz açısından çok önemli bir yasal düzenlemenin Komisyon görüşmelerindeyiz. İnşallah, bu görüşmelerin hayırlı bir neticeyle sonuçlanmasını, Meclisimizin tam bir konsensüs içerisinde, “ama”sız, “fakat”sız hep birlikte imza altına alarak, bu konuda yaşanan ve yaşanma ihtimali olan bütün problemlerin şimdiden bir daha tartışılmamak üzere gündemden kaldırmasını arzu ediyoruz; bunun için buradayız.

Başörtü yasaklarıyla ilgili -yaklaşık dört beş saattir dinliyorum- burada birbirinden değerli konuşmalar yapıldı; başörtü yasaklarıyla ilgili toplumumuzda çok derin izler bırakan, büyük bir travmaya yol açan tarihi geçmişle ilgili konuşmalar yapıldı, örnekler verildi. Başörtü meselesi sadece kadınlara zarar veren bir mesele de değildi; geçmişte benim yaşadığım, gençlik yıllarımda da düşündüğümüzde -başörtü üzerinden- âdeta dindar insanların kamusal alanda yer almasını da engelleyen bir kaldıraç olarak âdeta kullanıldı. Yer yer başörtüsünden dolayı -kamu kuruluşlarında çalışan birçok beyefendi- eşleri cezalandırıldı. Yer yer siyaset alanına müdahalenin bir aracı olarak görüldü; işte 2007’de Cumhurbaşkanının eşinin başörtülü olması üzerinden partimiz kapatma davasına konu oldu. Siyasetin ve toplumun gündeminden hiç düşmedi. Malum, 28 Şubat kararları 18 maddeden oluşuyor. Özet olarak neyi anlatıyor diye baktığımızda; daha az dindarlık, daha az dinî yaşamı öneren, dinin sadece vicdanlara hapsedilmesini tavsiye eden, dindar insanların kamu alanında yer almasını engellemeye çalışan, her alanda kısıtlamalar getiren bir dizi yasaklar silsilesiydi. Bu yasaklar zorla millî iradenin sonucu olarak seçilmiş bir hükûmete dayatılmaya çalışıldı ve zorla istifaya zorlandı. Başörtü burada bir sembol olarak kullanıldı. Karşı mahallede, karşı cenahta bulunanlar, yasakları savunanlar “Bir semboldü başörtü.” dediler. “Neyin sembolüydü?” diye sordüğümüzde “Siyasal İslam’ın sembolüydü.” dediler. Esasında, evet, semboldü ama -onların dediği gibi, biraz da oryantalist bir dille- “siyasal İslam” diye tanımladıkları bir şeyin sembolü değil; bu memlekette başörtü üzerinden -dediğim gibi- mütedeyyin kesimlere yapılan zulmün, eziyetin, baskının, dışlanmanın bir sembolü olarak kullanıldı.

Şimdi, burada, bizim arkadaşlarımız, bizim sosyolojimiz, bizim mahallemiz, bizim kesimimiz, hülâsa toplumun geniş kesimlerini oluşturan insanlar bunun ne anlama geldiğini, aslında sadece başörtüsüyle de sınırlı olmadığını, bu yasakların her alanda çok boyutlu olarak uygulandığını biliyor ve yaşadılar, biz yaşadık, bizden önceki kuşaklar yaşadı. Bu kuşakların temsilcileri siyaset alanında bulunduklarında her fırsatta bu yasaklarla ilgili tepkilerini ortaya koydu, toplum kesimlerimiz buna karşı direndi ve bu direnişin neticesinde de elhamdülillah kazanıldı ve millet, her alanda kendi inançlarına, kendi değerlerine saygı gösteren insanları baş tacı etti ve onlara yetki verdi. Ve bugün geldiğimiz noktada, bazen arkadaşlarımızın burada tartışmalara hem katkı sunarken hem de “Neden seçime beş kala bu konuda böyle bir düzenleme yapma yoluna gittiniz?” diye soru sormaları ve bu konudan dolayı da bir “acaba” üretmelerinin karşı sorusu aynı şekilde arkadaşlara sorulabilir. Yani “Siz niye seçime beş kala böyle bir öneri getirdiniz? Sizin getirdiğiniz masum oluyor da karşılığında yapmak istediğiniz, sunduğunuz düzenleme, önerme hiçbir şekilde bu problemi ortadan kaldırmıyor, hatta daha da derinleştirme ihtimali var. Mademki bu konuda samimisiniz, hadi gelin hep birlikte bir Anayasa maddesi olarak bunu konsensüsle, hep birlikte bir mutabakatla getirelim ve ülke gündeminden geçirelim, çıkaralım.” diye bir teklifte bulunuldu. Dolayısıyla olayın başlangıç noktası zaten hepimizin malumu, dolayısıyla burada bu konuda niyet okumaya gerek yok. Hepimizin ortasında duruyor bu düzenleme şu anda. Hepimiz samimiyetle -dediğim gibi- bu konuda “ama”sız, “fakat”sız, herhangi bir şekilde bir yaklaşımda bulunmadan, bu konuda hem Komisyonunda hem de Parlamentoda, Meclisimizde oy birliğiyle bunu geçirelim ve ülke gündeminden çıkaralım. Yoksa bunu “eğer”li “meğer”li sürekli cümleler kurarak tartışırsak bu konunun toplum tarafından tartışılması söz konusu olduğu gibi, toplumun temsilcileri olan bizler tarafından da tartışılmaya devam edecektir.

O zaman ben bu konuda buna karşı çıkanların samimiyetini sorgularım. Niye karşı çıkıyorsunuz kardeşim? Mademki teklif getirdiniz, teklifinizin arkasında durun. Sonuçta aynı iş yapılmak isteniyor diye söylerim.

Değim gibi, bu bir fırsat. Mademki anayasalar toplumsal sözleşmeyi ifade ediyor, mademki biraz önce Sayın Grup Başkan Vekili, CHP Grup Başkan Vekili de burada “Camdan baktığınızda -ister camdan bakın ister balkondan- aşağıda gördüğünüz insanların, özellikle kadınların birçoğu başörtülü gözüküyorsa bu konuya karşı çıkmak siyasi ve akli bir durum değildir.” anlamına gelecek bir cümle kullandı. Mademki o zaman toplumumuz böyleyse toplumumuza deli gömleği giydirmeye -tırnak içerisinde- hiç kimsenin hakkı yoktur. Toplumsal sözleşme anayasalar, her ülkenin anayasası, her devletin anayasası o toplumun beklenti ve ihtiyaçlarını teminat altına almalı ve karşılamalıdır ve bunu da sağlamalıdır. Yani devlet eliyle milleti adam etmekten vazgeçip milletin arzu ve istikameti doğrultusunda milletin inançlarını, inancına göre yaşama hakkını ve hukukunu teminat altına alan bu düzenlemeye hep birlikte onay vermeliyiz ve bu konuda hiçbir şekilde de hiçbir milletvekili geride durmamalıdır. Tam bir turnusol kâğıdıdır bu yasal düzenleme; hepimizin insan hakları, hürriyetleri, özgürlükler konusunda nerede durduğumuzu çok açık ve net bir şekilde gösterecektir. Bu anlamda da tarihi bir fırsattır, bugüne kadar ortaya koyduğumuz -hangi retorikle ifade ederseniz edin- helalleşme, başka bir şey; bunların her birinin de test edildiği bir düzenleme olacaktır çünkü “Ayinesi iştir kişinin.” der Ziya Paşa, lafa bakılmaz. Mademki ortaya koyduğumuz iddiada samimiyiz, o zaman bu samimiyetimizi göstermenin tam da fırsatı. Bunu ne niyet okuyarak ne birbirimizi işte “Bu konuda samimi misiniz, değil misiniz?” diyerek ne fırsatçılık yaparak ne de “Başka siyasal sonuçlar elde etmek istiyorsunuz.” diyerek, sürekli konuyu dağıtarak, konuyu kendi bağlamından çıkararak, konuyu esas meseleden uzaklaştırarak çözemeyiz; çözemediğimiz gibi ayrıntılara fazla boğulanlar çözüm noktasından uzaklaşanlardır ve meseleyi çözmek istemeyenlerdir. O yüzden çok basit, 2 madde; biri bu konudaki inandığı gibi yaşama hürriyetini teminat altına alıyor, diğeri de aile kurumu toplumun temelidir, milletin temelidir, ülkenin temelidir, onu teminat altına alıyor; bu konunun böyle çok uzun ve günler süren tartışmalara boğulmadan...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Toparlayalım Sayın Turan.

HASAN TURAN (İstanbul) – ...burada oy birliğiyle geçmesini, Genel Kurulda da aynı şekilde oy birliğiyle geçmesini arzu ediyorum bu milletin evladı olan bir milletvekili olarak.

Komisyonunda katkı veren herkesi tebrik ediyorum, takdirlerimi arz ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Biz teşekkür ediyoruz.

Sayın Başkanım, buyurun, sözü size veriyorum. Nezaketiniz için de ayrıca teşekkür ediyorum çünkü sonuna kadar en anlayışla yaklaşan siz oldunuz.

Buyurun efendim.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım, kamu kurumlarımızın değerli temsilcileri, değerli basın mensupları; hepinizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

Tabii, Meclis Başkan Vekilliğinde uzun oturumları yönettiğimiz için arkadaşlarımızı dinleme alışkanlığımız var ve aslında birbirimizi dinleyerek de zaten bir noktaya varmamız gerekiyor. Bazen dinliyoruz, bazen dinlermiş gibi yapıyoruz ama dinlemeliyiz birbirimizi.

Ben öncelikle bir eleştiriyle başlamak istiyorum Başkanım Anayasa ve Adalet Karma Komisyonuyla ilgili. Tabii, burada konuşan arkadaşlarımızın hepsi samimiyet, samimiyet testi, ya buna bakalım, bakmayalım gibi konuşmalar yaptılar ama... Şimdi, tabii, Anayasa Komisyonu önemli bir

Komisyon ve Anayasa Komisyonunun da gözetmesi gereken ilkeler var, maddeler var. İşte, önceki hafta 1.700 küsur dosya içinden 2 milletvekilinin dokunulmazlık dosyasının burada görüşülmesine bence Sayın Başkanım, en başta sizlerin itiraz etmesi gerekirdi. Neden 2 dosya, hem bizim Mersin Milletvekili Ali Mahir hem de İYİ Parti'den Sayın Lütfü Türkkan. Yani 1.700 küsur dosya içerisinde ben biliyorum ki -Meclis Başkan Vekilliğimden, gelen fezlekeleri bilirim oradan- çok önemli isnatlar ve iddiaların olduğu dosyalar var arkadaşlarımızın içinde ve bunca dosya, yüzlerce dosya arasından 2 dosyanın seçilmesi bir kere Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı ve bunu uygulamakla görevli olan da biziz. Anayasa Komisyonu, önüne geldiği bir dosyada önce bir usule bakmalı "Ya, kardeşim, 1.700 küsur dosyadan 2 tanesi geliyor ama diğerleri niye gelmiyor?" diye bir sorgulama yapılmalıydı Sevgili Başkanım.

Şimdi bu, niye öyle oluyor? Çünkü siyasi duruşlarımız işte bize Anayasa'yı da çiğnetiyor. Hâlbuki Anayasa'nın en önemli ilkesi eşitlik ilkesi; Feti Bey'in konumu neyse, Levent Gök'ün konumu da öyle olmalı.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Doğrudur.

LEVENT GÖK (Ankara) – Dolayısıyla bu, hoş olmadı, iyi olmadı, iyi bir sınav verilmedi Sayın Başkanım bu konuda. Yani bunun bir makul açıklamasının da yapıldığına şu ana kadar tanık olmadım. Dolayısıyla, 2 milletvekiliyle ilgili dokunulmazlık dosyasının getirilip diğerlerinin kalmasının bir kere açıklanması gerekir ki ben önceki dönemde, dokunulmazlığımızın kaldırıldığı dönemde gidip mahkemelerde savunmalarımı yapıp bütün davalardan da takipsizlik ya da beraat kararı almış bir kardeşinizim. Yani arkadaşlarımız bundan çekinmiyorlar ama bir adalet lazım. İşte, adalet olmayınca sorunlar da oluyor değerli arkadaşlarım. Her işi başı adalet, adaletin olmadığı bir yerde istediğiniz kadar iyi laflar söyleyelim, iyi sözcükler söyleyelim, birbirimize güzel duygularla bahsedelim; ne yazık ki gerçekleştiremiyoruz.

Şimdi, Leyla Hanım, sizin -az önce söyledim, burada mısınız diye- kararınız bende var yani biz onları çok irdeledik, biz konulara çok önemli ölçüde çalıştık ama Türkiye, ülkemiz, yurttaşlarımız acılar ve travmalar konusunda dahi bir araya gelemiyor. Çok önemli acılardan geçtik, çok önemli acılarımız var, çok önemli travmalarımız var; hepimizin de kusuru olan eylem ve uygulamalarda hepimiz bulunduk. Örneğin, Türkiye'de bir Sivas katliamı var, bir Maraş katliamı var, bir Başbağlar katliamı var, bir Roboski, Uludere... Ama ben toplumumuzun tümünün buralarda birleştiğini göremedim Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri. Sivas katliamının anmasına katılanlar bir başka kitle, Maraş katliamına katılanlar bir başka kitle, Roboski'de bir başka grup. Niye böyle? Peki, insanların öldüğü, acıların yaşandığı... Bu acılar hepimizin acısı değil mi, ölenlerin her biri yurttaşımız değil mi? Biz acılarımızda dahi birleşemiyoruz; bir kere bu yalın gerçeklikle yüzleşmemiz gerekir. Ben, iftiharla söyleyebilirim, Cumhuriyet Halk Partisi olarak Başbağlar katliamının anmasına da katılıyoruz, Sivas katliamının anmasında da varız, Maraş'ta da varız, Roboski'de de varız, her yerde varız, olması gerektiği gibi varız ve adını koyarak eylemlerimizle, söylemlerimizle bunu ifade ediyoruz. Dolayısıyla, bu travmaları aşmanın yolu öncelikle, bir kere hepimizin siyasal duruşlarını bir kenara bırakarak, olması gerektiği gibi, insani ve vicdani reflekslerimizi göstermemize bağlı; bu çok zor bir hadise değil, çok zor bir hadise değil ve bunu becerebilirsek bence Türkiye'nin temel sorunlarını aşabiliriz. Türkiye çok temel sorunları, çok köklü sorunları, kutuplaşmış sorunları yaşıyor ve sıkıntımız da buradan geliyor.

Şimdi, değerli AK PARTİ’li kadın milletvekillerimiz, elbette Cumhurbaşkanları önemli, kendilerine teşekkür ettiler milletvekili oldukları için ama değerli arkadaşlarım, ben bu salonda bir de Atatürk’e de bir teşekkürü beklerdim. Yani 1934 yılında seçme ve seçilme hakkını getirip özellikle cumhuriyetin ilanıyla en önemli bir proje olan kadın projesini hayata geçiren Atatürk’ün bir kere bu salonda anılması gerekir.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Teşekkür de yetmez.

LEVENT GÖK (Ankara) – Evet, teşekkür de yetmez çünkü 1934’te seçme ve seçilme hakkı geliyor, 1935’te yapılan seçimlerde 17 kadın milletvekili Parlamente’ye giriyor.

Tabii, Türkiye’de bir yandan cumhuriyetin ilanı, kuruluşu ve onun ilkelerinin yerleşmesine dönük çabalar, bir yandan da karşı devrim çabaları hep paralel gitmiştir. Türkiye’de haklı olarak laik kesimin de kaygıları oluşmuştur ve bu çatışmalar zaten işte bizi bu noktalara getirmiştir. Zamanında çok daha kolay çözülmesi gereken sorunlar bir kangrene dönüşerek günümüzde de bizleri takip eder boyutlara gelmiştir. Şimdi, ne yapmamız gerekiyor? İşte bunlarla yüzleşebiliyorsak samimiyet testi işte burada ortaya çıkıyor. Samimi, gerçekten samimi olmak gerekiyor. Şimdi, örneğin, başörtüsü önemli kadınlar için ama değerli arkadaşlarım, hak ve özgürlükler o kadar geniş bir alan ki başörtüsü de tabii elbette bu alan içerisinde yer buluyor kendisine ama 8 Martta kadınlar Dünya Kadınlar Günü’nü kutlarken, polis tarafından dövülürken kimsenin sesi soluğu çıkmıyor. Neden, neden çıkmıyor? Niçin ya bir kadın... Haklarını savunmak için toplanmışlar ve ellerinde silah yok, ellerinde bir şey yok, çiçeklerle gelmişler alana; toplanan kadınlara polis şiddet uyguluyor. Burada da bir tavır göstermemiz gerekiyor.

Şimdi, az önce size söyledim burada mısınız diye. Leyla Hanım, bir kanuna atıfta bulundunuz, dediniz ki: “Bizi, kadınları koruyan 6284 sayılı Kanun var.” Ama şimdi, 6284 sayılı Kanun’u söylediğiniz zaman da onun 1’inci maddesini de söylemek gerekiyor. Yani 6284 sayılı Kanun nedir? Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. Bu kanunun 1’inci maddesi ne diyor? “Bu kanun uluslararası sözleşmelere ve İstanbul Sözleşmesi’ne dayanır.” Şimdi, İstanbul Sözleşmesi’nin kaldırıldığı bir ortamda ses çıkmıyor ve dayanılan, atıfta bulunulan kanunun 1’inci maddesinde de İstanbul Sözleşmesi’ne atıfta bulunuluyor. Şimdi, ortada çelişkili durumlar var değil mi? Şimdi, bunları aşmamız gerekiyor arkadaşlar, kafamızın berrak olması gerekiyor. Yani İstanbul Sözleşmesi’nin kaldırılmasına karşı çıkmak bence hepimizin yapması gereken bir talep de çünkü bizzat Hükümetiniz döneminde geçirilmiş ve dayanılan 6284 sayılı Kanun’un da temelini oluşturuyor. Hâlen bu 6284 sayılı Kanun yürürlükte Feti Bey, yürürlükte; 1’inci maddesinde de İstanbul Sözleşmesi’ne atıfta bulunuyor “Yetkiyi buradan alıyor.” diyor.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Biliyorum efendim onu ama İstanbul Sözleşmesi’nin de bir sürü sakıncalı yönü var.

LEVENT GÖK (Ankara) – Ama bu 6284 sayılı Kanun yürürlükte değerli arkadaşlarım. Siz de buna atıfta bulundunuz yani o bakımdan bunları hatırlatmayı bir görev sayıyorum, bir tartışma alanı açmak için de söyleyebilirim.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, tabii, özgürlükler alanı geniş, özgürlükler alanı geniş olunca bizim Anayasa yapma tekniğinde... Elbette, bakın, değerli konuşmacılar belirttiler seçimlere az bir süre kaldığını ki artık tarihin konulduğunu da hepimiz biliyoruz. Örneğin bu seçimler altı ay önce olmuş olsa buradaki hazırların profilinin değişik olacağını düşünüyorum yani sayısal bakımdan yerlerimizin, hepimizin değişmiş olabileceğini öngörüyorum. O benim tabii kendi açımdan iddiam, siz de daha farklı düşünebilirsiniz. Ama şimdi, artık seçimlere gidilen bir tablo içerisinde yeni Meclisin görevi olması gereken konular var ve bu konuların da Anayasa gibi konuların da çok dar bir zamana sıkıştırılması hiçbir zaman yarar getirmemiştir, bir kere teknik olarak bunların altını çizmemiz gerekir. Daha önceki

Anayasa değişikliklerinde de konuştuk bol bol, bunların yarar getirmeyeceğini söyledik. Şimdi de nitekim uygulamadan kaynaklanan pek çok sorun yaşıyoruz ama tek taraflı bakıyoruz, Anayasa'nın bir toplumsal uzlaşma olduğu gerçeğini göz ardı ediyoruz Sayın Başkanım, göz ardı ediyoruz. Neden göz ardı ediyoruz? Çünkü sayısal çoğunlukla, işin yapılabilmesine dair bir yöntemle yola çıkıyoruz. Hâlbuki böyle değil, bütün dünyada anayasalar gerçekten sadece Meclisteki siyasi partilerin işi de değildir; sivil toplum örgütlerinin işidir, bütün kamu kuruluşlarının işidir, herkesin işidir, üniversitelerin işidir, baroların işidir, Barolar Birliğinin işidir. Çok geniş bir konsensüsle dört beş yıl süren tartışmalar yaşanmıştır değerli arkadaşlarım bazı ülkelerde. Bizde öyle oluyor mu? Olmuyor.

Şimdi, Sayın Başkanım, bizim “Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi” denen uygulama tam kırk bir günde Komisyona geldi, Meclisten geçti; kırk bir gün, bütün hikâyesi bu; köklü değişiklikler getiren tabloyu, yasayı konuşuyoruz. Başka ülkelerde iki yıl tartışıyorlar, üç yıl tartışıyorlar, dört yıl tartışıyorlar; iyice olgunlaştıktan sonra, büyük bir konsensüs sağlandıktan sonra bunlar olabiliyor, bizde de böyle olmalı yani bu anlayışlara varırsak bu sorunlardan kurtuluruz.

Değerli arkadaşlarım, şimdi...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – 100'üncü yılda var, 100 maddelik anayasa var, tartışacağız.

LEVENT GÖK (Ankara) – Tartışalım tabii yani elbette hiçbir kanun değişmez değildir.

MURAT EMİR (Ankara) – Torbadan bir şeyler daha çıkıyor bu arada.

LEVENT GÖK (Ankara) – Tartışılmasını da sağlamak gerekir, sağlıklı olanı yapmak gerekiyor, iki de bir yazboz tahtası değil, sağlıklı olanı yapalım.

Bakın, ben Meclis Başkan Vekilliğine bu Anayasa değişikliğinden hemen sonra geldim. Sayın Binali Yıldırım Meclis Başkanı ben de Meclis Başkan Vekiliyim, bir inceledik ki... Ben toplantıya davet ettirmesem Sayın Binali Yıldırım'ı bütçe görüşmelerini yapacak durumda değildik. Birçok husus unutulmuş değerli arkadaşlar, orada ilke kararları aldık, onlarla biz Meclisi bir süre götürdük, Meclisi bir süre o vardığımız mutabakat çerçevesinde götürdük. Sayın Fuat Oktay geldi Meclise On Birinci Kalkınma Planı'nı sunmaya, sunacak durumu yok. Neden yok? Çünkü Cumhurbaşkanı Yardımcılarının, bakanların Meclise gelmeleri 3 tane hâle bağlı: Gündem dışı konuşma talep ederse, olağanüstü hâl ilan edilirse o zaman çağrılırsa, bir de bütçede. Nasıl sunacak Sayın Fuat Oktay? Yine bu kardeşiniz buldu orada yöntemi, bir usul tartışmasıyla, Meclisin kararıyla Fuat Oktay'ı o gün orada...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Mutlaka burnundan getirmiştir sizinkiler.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yok, yok, merak etme.

Şunu söylüyorum: Birçok aksaklığı olan konuyu tecrübemizle yaşadık değerli arkadaşlarım, hâlen de yaşamaya devam ediyoruz. Bakın, bunları bir yerlere not edin, uygulamalardan bahsediyorum, yaşadığımız uygulamalardan bahsediyorum yani samimi olarak aşılması gereken konulardan bahsediyorum. Fuat Oktay'ı içeride oturtturduk, bir usul tartışmasıyla -Özgür Bey de oradadır- o konuyu ancak Meclisin kararıyla gündeme alabildik; yok, konuşmaya hakkı yok.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, bu bir kere samimiyet testi; herkes siyasal pozisyonuna göre taraf oluyor Sayın Başkanım; bu, tartışmasız. Şimdi, bir örnek vereceğim size, canlı bir örnek vereceğim: Geçtiğimiz yıl -ismini vermeyeyim burada, hepiniz biliyorsunuz, gerekirse de veririm- GATA'da bir Başhekim Yardımcısı çok eşliliği savundu, Medeni Kanun'u eleştirdi, “tweet”ler attı. Ben doğru düzgün bir tepki görmedim değerli arkadaşlarım, çok eşliliği savunuyor.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Yoğun bir tepki verildi o süreçte, sürüldü hatta yani.

MURAT EMİR (Ankara) – Hemen görevine başlatıldı Zeynep Hanım...

LEVENT GÖK (Ankara) – Usulen siz bilirsiniz, ben isim vermedim ki hani...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Atıldı, gitti, geldi, epey dolaştı.

LEVENT GÖK (Ankara) – Efendim?

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Epey dolaştı.

LEVENT GÖK (Ankara) – Vallahi öyle bir dolaştı ki düğün bayram gibi dolaştı, öyle dolaşmaya can kurban.

MURAT EMİR (Ankara) – O kişiyi Başhekim Yardımcısı yaptılar GATA gibi bir yere, onu araştırın.

LEVENT GÖK (Ankara) – Şimdi, bakın, arkadaşlar, bugün burada ne konuşuyoruz? “Ailenin temeli” diyoruz değil mi? Bir şeyler diyoruz yani hepimiz ama bizim ailemizin temeli tek eşliliğe dayanmıyor mu? Şimdi, bu allanıp pullanıp korundu, şimdi hâlen eski görevinde. Şimdi, bir samimiyet testi... E, bu da bir samimiyet testi. Bunları bir görmemiz lazım yani bunlardan, samimiyet testinden geçilmeyince her laf boşta kalıyor.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Fikri Sağlar çıktı, neler söyledi.

LEVENT GÖK (Ankara) – Kim?

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Fikri Sağlar çıktı, neler söyledi...

LEVENT GÖK (Ankara) – Şimdi o ayrı, siz onu konuşmanızda söyleyebilirsiniz, benim aklıma bu geldi.

Bakıyoruz, daha önce toplum...

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Kişiler üzerinden polemiğe... Kişilerin yaptığı herkesi bağlamaz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Ama eleştireceksiniz, eleştirilmesi gerekirdi.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Eleştirdik zaten.

LEVENT GÖK (Ankara) – Çok eşliliği savunuyor, hâlâ görevinin başında. Bu, iktidarın ayıbbıdır; olmaz, olmaz.

Sayın Başkanım, toplumlar bu derin sancıları yıllar içerisinde derin tartışmalarla aşmaya çalışırlar. Bir zamanlar Türkiye’de “Kürt” demek suçtu. Şerafettin Elçi -eski Bayındırlık Bakanı- bu konuda “Kürt” sözünü kullandığı için ceza almıştır, hepiniz hatırlarsınız. Toplumlar işte bu tarz tartışmaları zaman içerisinde yaşayarak aşıyorlar, bütün toplumlarda da vardır bu tartışmalar; kolay değildir bu tartışmalardan çıkmak, kolay değildir yani belli bir aşama geçilir, belli bir olgunluk gerekir. Şimdi, burada, geçmişe dönük “Geçmişte şu yapıldı, bu yapıldı.” derken herkesin birbirine söyleyeceği çok önemli konular vardır. Burada tabii, birbirimizi mahkûm etmek değil ama Türkiye gerçeğini de bilmek durumundayız. Hepimizin belleklerinde bir zamanlar karşı durduğu, daha sonra “Ya, buna niye karşı durdum?” dediği olaylar mutlaka vardır, hiç tartışmasızdır bu çünkü bu, Türkiye’nin bir gerçeğidir. Türkiye de zaten bu demokrasi mücadelesini işte böyle veriyor, bütün toplumlarda olduğu gibi veriyor.

Sayın Özel, Sayın Leyla Şahin’den çok açık yüreklilikle özür diledi, ben de görüşlerine aynen katılıyorum görüşlerine ama değerli arkadaşlarım, bu masada özür dilenmesi gereken bir kişi daha var. Üniversiteni haksız yere atılan İbrahim Kaboğlu’ndan kimse özür dilemeyecek mi ya da ne zaman dillenecek? Bunları yapalım, yapalım. Geçtiğimiz aylar içerisinde Fransa’nın en büyük nişanını alan bir anayasa hukukçusu okuldan atılmış, birçok akademisyen atılmış; sebebi yok, gereği yok, bir şeyi yok; neden atılmış? FETÖ darbesinden sonra çıkarılan olağanüstü hâl karamameleriyle atılmış. İbrahim

Kaboğlu'nun FETÖ'yle ne alakası var? O fırsat bulunup o kararnamelerle atılmasını bir kere içimize sindirmemiz gerekir, karşı durmamız gerekir ve buradaki hazırunun da herkesin de İbrahim Hoca'dan "Yanlış yaptık." diye özür dilemesi gerekir. İşte, samimiyet testleri böyle gerçekleşir.

Türkiye'de geçenlerde bir gazetede vardı, sanırım Denizli'nin bir ilçesine bir kaymakam atanmış -yanlışsa bağışlayın- Alevi olduğu için bir haber oldu "Alevi bir kaymakam atandı." diye. Türkiye bunları çoktan aşabilmeliydi, aşmış olmamız gerekir yani Türkiye'de biz hâlâ etnik kökene, mezhebe göre bakarak tarif edemeyiz.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Bizim bilmediğimiz bir sürü kaymakam da var.

LEVENT GÖK (Ankara) – Olabilir yani varsa bilinsin, belki bilemiyoruz ama geçen gün haber olduğu için söylüyorum. "Alevi bir kaymakam Denizli'nin bir ilçesine atandı." Bu haber midir sizce? Haber olmamalıdır çünkü Türkiye Cumhuriyeti etnisiteye göre, ırk esasına göre, dil esasına göre, mezhep esasına göre kurulmuş bir cumhuriyet değildir; Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlık esası üzerine kurulmuş bir cumhuriyettir; bunu anlatabilmemiz lazım.

Şimdi, yine bakıyoruz arkadaşlar, herkes mağduriyetleri birbirine göre sınıflandırırken Türkiye'nin çok acılı, sancılı dönemleri ve olayları var. İşte -ben daha geçen ay gittim- Uludere'deki, Roboski'deki hadise. 34 çocuğumuzun öldürüldüğü hadisede hâlâ adalet gelmedi oraya. Niçin gelmiyor? 34 ağlayan anne var orada. Bu acılar Türkiye'nin acısı değil mi arkadaşlar? Bunu ben eminim, hepimiz yüreğinizde...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Acıları yarıştırma biçimi doğru değil.

LEVENT GÖK (Ankara) – Elbette değil.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Diyarbakır Anneleri var, Yasin Börüler var.

LEVENT GÖK (Ankara) – Elbette, gayet tabii.

Bakın, değerli arkadaşlarım, ben Grup Başkan Vekil olduğum zaman Diyarbakır Annelerinin büyük bir çoğunluğu geldi, oğullarımızı kurtarın diye bizimle görüştü yani biz de bu çabanın içerisinde olduk, hiç tereddüt yok bu konuda. Bir terör örgütüne teslim edilebilir mi? Buna hepimiz cevaz verebilir miyiz, böyle bir şey söz konusu olabilir mi? Devletin görevi, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının her birinin doğumundan ölümüne kadar en güvenli ortamda sağlığını, eğitimini, her şeyini sağlamasıdır.

Dolayısıyla, değerli arkadaşlarım, Türkiye, hukukun üstünlüğünde nerede? Bakın, gene özgürlükleri konuşuyoruz, o kadar geniş bir yelpaze ki 139 ülke arasında 117'nciyiz. E, bu iyi bir şey değil Feti Bey.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Kim yapmış efendim?

LEVENT GÖK (Ankara) – Bu uluslararası kuruluşların şeyleri...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Hayır efendim, böyle bir şey yok, yapmayın.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Nasıl yok?

LEVENT GÖK (Ankara) – Neyse cevap verirsiniz.

Basın özgürlüğünde 180 içine 149...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Bakın, saygın, çok güzel kurumlar var amenna ama bunlar...

LEVENT GÖK (Ankara) – Bunların hepsi uluslararası kuruluşlar.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Ama bakın, bunlar birilerinin fonladığı ve masa üstünde yazılan şeyler, yapmayın.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yok, şimdi öyle değil, değil.

Arkadaşlar, öyle değil.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Endeksin devamında 100 bin kişiden bahsediliyor.

LEVENT GÖK (Ankara) – Abdullah Bey, bir izin verir misiniz.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Devam edin ona...

LEVENT GÖK (Ankara) – Siz bana ondan sonra cevap verin, yani şöyle...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Hayır, bakın ama ülkemizin saygınlığına gölge düşürmeyin.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bakın, arkadaşlar, durumumuz böyle ama ya, Yargıtay Başkanının “Türkiye’de adalete güven yüzde 30’un altında” dediği bir Türkiye’de yaşıyoruz.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Fransa’da yüzde 17, hocam söylesin.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Adalet Bakanlığında daha önceden “Cüzdanım ile vicdanım arasında sıkıştım.” diyenler de vardı, biliyorsunuz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Olabilir, olabilir; bunları aşalım.

MURAT EMİR (Ankara) – Suimisal emsal olmaz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bakın, arkadaşlar, ben şimdi Türkiye’nin gerçeklerini anlatıyorum. Burada söylediklerimin tümü belgelidir, hepsi gerçektir.

Şimdi önemli bir konuya daha gelelim. Elbette bu kısıtlamalar ve yasaklamalar nedeniyle pek çok arkadaşımızın, kardeşimizin eğitim hakkından yararlanamadığı bir gerçeği vardır, bu ortada duran bir yaradır. Ama değerli arkadaşlarım, Türkiye’deki eğitim ve devlet dairelerine girmeye, yükselmeye ilgili Türkiye’de bir FETÖ gerçeğini konuşmadan geçebilir miyiz? Türkiye’deki çocuklarımızın, gençlerimizin, nesillerin geleceklerini çalan bir FETÖ gerçeğini buradan söylemeden geçebilir miyiz? Bu gerçekle yüzleşebildik mi? O darbe gecesi işte, arkadaşlarımız, Özgür Bey de Divandan çıktı, Sayın İsmail Kahraman’ın yanında Divan Kâtibi oldu, ben de Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına “Darbe karşıyız.” diye konuşmalar yaptım, benden sonra Sayın Bekir Bozdağ geldi, o sırada bombalar düştü. Umut ettim ki o gün bu kutuplaşmalar biter diye. Biz FETÖ konusunda bile anlaşılmadık, az önce dediğim Türkiye’deki acılar konusunda olduğu gibi.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Ama bir hafta sonra isimlerini okuttunuz “kahraman” diye.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yok, yok.

Şimdi, biz bu konuda önemli sınav verdik, bedenimizi ortaya koyduk. Özgür Bey’in yaptığı konuşmalar, benim, Grup Başkan Vekilleri Sayın Naci Bostancı -o zaman- Sayın Mustafa Elitaş ve Meclis Başkan Vekili Ayşenur Bahçekapılı, onlarla olan o günkü süren diyalogumuzu -onların hepsi hayatta- çok rahatlıkla öğrenebilirsiniz.

Dolayısıyla, bizim Türkiye’yi bir normalleştirmeye getirmemiz için elbette yapılması gereken pek çok adım var siyasi backgroundlarımızı bir kenarda bırakmak kaydıyla; işte, samimiyet burada gerekecek.

Sayın Recep Özel konuşmasında dedi ki: “Bizim verdiğimiz önergeyi kabul edin, siz niye önerge veriyorsunuz?” Ama tartışmalar böyle oluyor Recep Bey.

RECEP ÖZEL (Isparta) – Ben onu demedim., tartışılabilir dedim. Siz o “önergemiz kabul edilmiyor”un arkasına sığınmayın dedim. Sizin ki kabul edilir, biz de ona sığınmayalım, siz de ona sığınmayın dedim.

LEVENT GÖK (Ankara) – Şöyle: Elbette her partinin bir bakış açısı olacaktır, doğaldır bu tartışmalar yani bu tartışmalardan çıkacaktır bütün her şey; bunlara fazla takılmamak gerekir.

Ben özellikle zamanı da tabii ekonomik kullanmaya çalıştım ama biraz da toparlayalım isterseniz.

Şimdi, özellikle 41'inci maddeyle ilgili Medeni Kanun'daki yazılı hükümler ortada değerli arkadaşlarımız yani bunun getirilme nedeninin, çok daha gerçek bir şeyin açıklanması gerekir. Yani kanunda erkek ile kadının evlenmesine dönük hükümlerin nasıl olması gerektiği zaten yazılıdır. Bunun dışında, bunun bir anayasal hüküm hâline getirilmesinin gerekçelerini ben yeterli ve tatminkâr bulduğumu söyleyemem.

Dolayısıyla, şimdi yapılması gereken, bütün hak ve özgürlükler alanında gerçekçi analizleri yapmak ve hak ve özgürlükleri bir bütün olarak değerlendirecek olgunluğa erişmektir. Eğer bu olgunluğa erişirsek bakın, Türkiye'nin önü çok da açılr, çok daha da gelişiriz; herkes birbirine daha da mutlu bir şekilde bakar, sevgiyle bakar, saygıyla bakar ama siyasal düşüncelerle atılan adımların, siyasal bir fayda sağlamaya yarar çalışmaların şu ana kadar Türkiye'ye hiçbir zaman yararı olmamıştır; çok net söyleyeceğim sözlerdir.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Sayın Başkanım, tutumunuzu da söyleseniz gecenin bu saatinde, bir de tutumunuzu söyleyin.

LEVENT GÖK (Ankara) – Tutumumuzu söylüyoruz işte biz zaten. Biz katkımızı söyleyeceğiz yani katkımızı maddelerde söyleyeceğiz tabii ki.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Tutumunuzu görelim.

LEVENT GÖK (Ankara) – Söyleyeceğiz canım yani şu anda geneli üzerinde konuşacağız arkadaşlar, maddeler üzerinde zaten görüşmelerimizi yapacağız.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Önerge vereceğiz daha net tutum belli edeceğiz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Eğer Sayın Başkan da talep ediyorsa hani görüşmeler de devam ederse zaten az sonra öğrenirsiniz ama Sayın Başkan da toplantıyı fazla uzatmak istemiyor anladığım kadarıyla, ona da saygı gösteriyoruz.

Şimdi, doğal olarak, siyasi angajmanlarımızı bir kenara bırakarak, gerçekten samimi, demokratça, insan haklarına saygılı ve insan haklarına dayalı olarak -hem saygılı hem de insan haklarına dayalı- darbe yönetimlerinin getirdiği Anayasalardan Türkiye'yi kurtarabilirsek bence Türkiye'nin önünü açacak en güzel hamle budur. Bütün yurttaşların da güvence altına alınması gerekir; Türkiye'de yaşayan herkese kökeni ne olursa olsun, dili ne olursa olsun "Ben iyi ki Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşıyorum. Benim her türlü hakkım var, her türlü hukukum var, her türlü güvencem var." dedirtirebiliyorsak, o zaman Türkiye gerçekten hepimizin arzu ettiği bir ülke olur diyor, hepimizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün (2/4779) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerinde yaptığı konuşmasında şahsıyla ilgili ifadeler kullandığına ilişkin açıklaması

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Öncelikle, Sayın Başkanım, Sayın Gök, benim şahsımla ilgili de bir şey söylediğiniz için...

LEVENT GÖK (Ankara) – Başkanlıkla ilgili, şahsınıza değil.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Tabii, bugünkü bizim görüşmelerimiz Anayasa Komisyonu ile ilgili, malum olduğu üzere o söylediğiniz konular da Karma Komisyonla ilgili olan hadiseler. Biz Karma Komisyonunda toplantı yaptık, ben aslında orada da izah ettim. İnşallah, bir sonraki toplantıya arkadaşlarımız geldikleri zaman orada da

gerekeçli bir şekilde onların izahını yaparım ama prensip olarak, tabii, milletvekillerinin dokunulmazlığı esastır, kimsenin de zedelenmemesi lazım. Siz de takip ediyorsunuz, bütün milletvekillerimiz takip ediyorlar, genellikle her bir arkadaşımızın dosyalarına, oradaki gizliliğine, hassasiyetine elimizden geldiği kadar gerçekten riayet ediyoruz. Ama sadece bir şey olsun diye söylüyorum: Uygulamalarda geçmişten bu tarafa zaman zaman bazı dosyaların gündeme alınmasıyla ilgili bizim dönemimizde de buna benzer hadiseler oldu. Bunun için çok teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop, MHP Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, AK PARTİ Grup Başkanı Sivas Milletvekili İsmet Yılmaz, AK PARTİ Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin, AK PARTİ Grup Başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çanakkale Milletvekili Bülent Turan, AK PARTİ Grup Başkanvekili Çankırı Milletvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, AK PARTİ Grup Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç, MHP Grup Başkanvekili Manisa Milletvekili Erkan Akçay, MHP Grup Başkanvekili Sakarya Milletvekili Muhammed Levent Bülbül, BBP Genel Başkanı Ankara Milletvekili Mustafa Destici ve 326 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4779) (Devam)

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Ben milletvekillerimize de bir şey söyleyeceğim. Tabii, burada KEFEK Başkanımız var, yine bir Milletvekilimiz Zeynep Hanım var. Ama müsaade ederseniz, geneli üzerinde görüşmeleri, hocama son sözü verdikten sonra...

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Başkanım, ben...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Bir saniye, bir saniye... Konuşuyorum Sayın Milletvekilim.

Şimdi sayın hocama ben söz vereceğim ama sabahtan beri, on birden beri burada gelip gerçekten sabırlarıyla bizi izleyen değerli STK temsilcilerimiz var; üçer dakika da olsa beşer dakika da olsa burada olanların görüşlerini almak istiyorum çünkü onlar ta baştan beri burada bizi takip ettiler ama sizlere onlar konuştuktan sonra bu akşam konuşmak isterseniz yine söz vereceğim. Aksi takdirde, zaten geneli üzerindeki konuşmalar yapıldıktan sonra, salı günü maddeler üzerinde görüşmelerimiz devam edecek. İlk görüşmeyi size o zaman vererek bunu değerlendiririz.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Arkadaşlar salı günü istedikleri kadar konuşsunlar.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Başkanım, ben de aynı düşünüyorum.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Ben haftaya burada olamayacağım, o yüzden kayıtlara geçirmek adına ufak bir...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Tamam Zeynep Hanım, o zaman arkadaşlarımızın konuşmaları bittikten sonra size en son söz veririm.

Hocam, size söz veriyorum, çok kısa bir değerlendirmeyle, üç dakikayı geçmesin Hocam, ne olur.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Beş dakikayı kesinlikle geçmeyecek çünkü bana yönelik çok soru oldu, dolayısıyla çok hızlıca yanıt vereyim.

Ben de Leyla Hanım'ın bu, literatüre geçen adı keşke geçmeseydi diyorum.

On beş yıl kadar önce Descartes Üniversitesi Hukuk Fakültesinde bir meslektaş “Türkiye’ye teşekkür borçluyuz.” dedi. “Niçin?” dedim. “Çünkü Türkiye’den gelen davalar Avrupa Mahkemesine çok güçlü malzemeler sunuyor.” dedi. “Keşke gelmeseydi ve Türkiye’ye de bu açıdan teşekkür

etmeseydiniz.” dedim. Dolayısıyla, tabii ki yaşanmaması temenni edilirdi ama bu da tabii, bugün de yaşıyor. Biraz önce Sayın Gök ve Abdullah Bey arasındaki tartışmada uluslararası endekslere gitmeye gerek yok. İşte, Ali Özkaya’nın da dile getirdiği gibi, Anayasa Mahkemesine on yılda 500 bin başvuru, 500 bin başvuru yani Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru... Yani siz bütün başvuru yollarını tükettikten sonra eğer on yılda 500 bin başvuru yapılıyorsa demek ki Türkiye’de sistematik ve yaygın bir insan hakları ihlali var demektir.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Hocam, sonuçları ne?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, şimdi keserseniz, sonra Başkan bana şey yapar...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Ama bir dakika yani...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Şimdi, Özgür Özel konuşurken anayasasızlaştırmadan iyi bir başlangıç yaptı ve özellikle Anayasa suçuna değindi -Sayın Yıldız da bir şey oldu- bu çok önemli bir saptama çünkü esas Anayasa değişikliği bu nedenle yapıldı. “Türkiye’de fiilî bir durum vardır ve bu çözümlidir. Ülke yönetimi yasa ve Anayasa’ya uygun değildir ve de suç işlenmektedir. Sayın Cumhurbaşkanı fiilî Başkanlık yapmaktadır.” diyor, devam ediyor. İşte, 16 Ekim 2016’da düğmeye bunun sonucu basıldı ve Anayasa değişikliği yapıldı. Tabii, altı yıl sonra geline eşikte sorun, acaba Anayasa suçu önlendi mi yoksa Anayasa suçu devam ediyor mu? Bu saptama çok önemli.

Şimdi, Sayın Bilen bana sorular yöneltti...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Hocam, size soru sormadım, kendime sordum.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, eleştiri açısından “Niçin Anayasa Mahkemesini eleştirdiniz?” mi dediniz, “Kapatmaları eleştirdiniz mi...”

Neyse ki Malkoç burada, Malkoç’la hukukumuz... Refah Partisinin kapatıldığı dava sonrası hemen İstanbul’a davet ettim Baro İnsan Hakları Merkezi Başkanı olarak ve Kamalak’la geldiler, orada büyük bir forumla bu mağduriyetin yaşanmaması gerektiğini bilimsel biçimde değerlendirdik. Ondan sonra Fazilet Partisi kapatıldı 2001’de, Sayın Gül’le televizyon programında eleştirdim. Sonra sizin partiniz kapatılmak üzereyken “Hayır.” dedim; o sıradaki mücadele belli.

Fakat Sayın Bilen, 367 konusunda şöyle bir durum var: Ben bunu, 367 kararını “Anayasa Yargısı” kitabımda eleştiriyorum ancak orada bir yanlış başlangıç yapıldı, 96’ncı maddedeki çoğunluk kuralı değiştirildi Anayasa değişikliğiyle, Cumhurbaşkanı da seçildi aslında ve referanduma giden yolda Anayasa değişikliği de yapıldı değişiklik sürecinde ama halk tarafından seçim yerine Meclis tarafından seçime dönülmedi; orada bir arivist yani uzun dönemli bir hedef vardı. Dolayısıyla, bunu da teslim etmek gerekir bu konuları değerlendirirken. Ben zamanında eleştirilerimi yaptım Anayasa Mahkemesi kararlarında fakat...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Tüzel kişilik olarak 367’nin arkasında durdunuz hep.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, ben tüzel kişi değilim, ben İbrahim Kaboğlu...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – CHP’nin tüzel kişiliği...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, ben üniversiteden atılınca kadar...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Hocam, şu an CHP’nin üyesi değil misiniz?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, geçmiş... Sayın Tezcan söyledi “Yanlış yaptık.” dedi. Şimdi, tekrar tekrar geçmişe dönmeye gerek yok ki.

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Suçlamak için söylemiyorum.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Siz bana “Anayasa Mahkemesi yanlış karar verdi.” dediniz, ben de şimdi...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Anayasa profesörü bulmuşken soru-cevap yapıyorlar.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ben de şimdi diyorum ki: Anayasa Mahkemesi yanlış yapmış olabilir ama şu anda siz Anayasa Mahkemesinin güncel olarak iptal ettiği kararları yok sayıyorsunuz ve yeniden oyluyorsunuz.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Hocam, on iki saattir buradayız, insan haklarına aykırı olan asıl bu hâl ya.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Şimdi bunu dikkate almadan otuz yıl önce Anayasa Mahkemesinin verdiği kararları eleştirmek, doğrusu pek şey görünmüyor.

Şimdi Abdullah Güler de Orban’dan bahsetti. Şöyle bir...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Ben bahsetmedim Hocam.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Yo yo, hayır... O Orban kadar meşru hiç kimse olmadı. Bakın...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Hocam, Orban’dan siz bahsettiniz, ben cevap verdim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, bahsettiniz.

(Gürültüler)

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Şimdi, Orban’la ilgili...

Başkan, kesmesinler sözümü, sözümü keserlerse...

Şimdi, bakın, on yıl kadar önce Fransa’nın Nice Üniversitesinde karşılaştırmalı anayasa hukuku dersi veriyorum, Macaristan Anayasa’sının 2011’deki değişikliğini de anlattım. Dersten sonra geldi bir öğrenci “Hocam, ben Macaristan’dan geliyorum, ben Macarım, sizin anlattıklarınıza aynen katılıyorum. Sayın Profesör, cumhuriyeti bile kaldırdılar.” dedi çünkü “Macaristan Cumhuriyeti”ydi, o değişiklikte “cumhuriyet”i sildiler. Dolayısıyla, hani Orban’dan bu kadar bahsedilmişken Orban’ın bir becerisini de sizinle paylaşmak istedim burada.

Şimdi, Sayın Güler, hazır Tunç da burada iken... Tabii, hem Tunç olsun hem siz olun, sürekli müzakereye açıksınız, sağ olun ancak biz 101 öneri yapıyorsak ancak 1 tanesi kabul görüyor. Tunç hatırlayacaktır, ısrarlı takip suçu... Ya, biz üç yıldır öneriyoruz; kaç kadın öldürüldükten sonra geçen yıl nihayet kabul edildi. Şimdi ama şunu... Mesela, bizim hazırladığımız, Yargı Reformu Stratejisi Belgesi’nden hareketle hazırladığımız 12 yasa önerisinden 5’i ya da 6’sı Adalet Komisyonunun önünde bekliyor.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – 5 tanesi bekliyor Hocam, çıkaracağız.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ne Tunç’un gücü ne de sizin gücünüz onu gündeme getirmeye yetmiyor.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Getireceğiz Hocam 5 tanesini.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – İşte, bu bakımdan, biz bunları konuşurken gerçekten -hani diyaloga açık olmak, medeni olmak çok güzel bir şey ama- gündemimize hâkim olmamız da gerekiyor; o anlamda şöyleyim.

Geçiş dönemiyle ilgili olarak ise geleceğe yönelik olarak bir tahminde bulunuyorsunuz; tamam, bu tahmininize saygı duyuyorum ama şöyle: Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle üst kademe yöneticilerini atama, görevlerine son verme ve bu konuda gerekli ilkeleri belirleyerek kamu yönetiminde hukuka

ve liyakate dönmek diyorum ilk yapacağı şey Cumhurbaşkanının. İki: Anayasa andı gerekleri doğrultusunda sistematik Anayasa ihlallerini en aza indirmek ve/veya önleme kararlılığını ortaya koymak. Cumhurbaşkanı bunu yapacak. Üç: Artık parti genel başkanı olmayacağı için tarafsızlığın gereklerini yerine getirmek. Dört: Kaynağını Anayasa'dan almayan hiçbir devlet yetkisi kullanmamak. Beş: Anayasa'ya saygı çerçevesinde, parlamenter sistem doğrultusunda yönetim ilkelerini öne çıkarmak. İşte, bugünkü yazımın "Geçiş Dönemi Dezenformasyonuna Hayır" başlıklı yazımın sadece 4 cümlesi. Yani hani biz bunlar üzerinde de ciddi olarak...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – 6'lı masa da bu...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Evet evet, 6'lı masanın...

FETİ YILDIZ (İstanbul) – 6'lı masaya ver Hocam, bunu da okusunlar.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Okumuşlardır, okumuşlardır.

Dolayısıyla, şimdi, bakın, evet, bu bakımdan...

(Gürültüler)

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın milletvekilleri, bakın, hocama sataşmasaydınız beş dakikada bitirecekti, sekiz dakika oldu.

Buyurun.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Şimdi, bu bakımdan, hem Özgür Özel'in değindiği o Anayasa suçu konusu, anayasasızlaştırma hem Abdullah Güler'in söylediği husus, aslında, şu anda tanık olduğumuz bu parti başkanlığı yoluyla devlet başkanlığı ve yürütmenin fiili durum yaratması ve aslında o kategoride yer alan hususların Anayasa ihlali oluşturmaları. Dolayısıyla, şimdi, bunu biz görmeden "Efendim, geçmişte şöyle oldu, gelecekte şöyle olacak." dediğimiz zaman inandırıcılığımızı yitiriyoruz. Nasıl ki biraz önce sevgili Levent Gök, hani "Kaboğlu..." Benim adımlı vermesine gerek yoktu ama şöyle bir anlamı var belki: Şimdi, ben, eğer bu kadar açık bir mağduriyete uğramışsam ve burada üç maymun oynanıyorsa... Hiç kimseden özür beklemiyorum ama burada gördüğümüz: "Ben görmedim, konuşmadım, duymadım..." O zaman on binlerin durumu, o sivil ölü kadavraları neler çektiler, nedir... İşte, bu bakımdan çok önemli. Şimdi, geçmiş, tamam, Leyla Şahin kişiliğinde dile getirelim, geleceğe yönelik kaygılarımızı da dile getirelim ama yaşadığımız büyük mağduriyetler var. Şimdi, onun karşısında biz eğer sessiz kalırsak, Anayasa suçları karşısında, sürekli işlenmekte olan Anayasa suçları karşısında biz sessiz kalırsak, üç maymunu oynarsak o zaman hani mağduriyetler... Yine Gök tarafından ifade edildiği gibi -topluyorum- sadece belirli yönde mağduriyet söz konusu olursa bir mağduriyet anlaşılıyor. "Hayır, bana dokunuyorsa insan hakları ihlali söz konusu ama muhaliflere dokunuyorsa o zaman o, insan hakları ihlali değil." Şimdi, burada çok ciddi bir ayrışma var, büyük bir ayrışma var.

Evet, Sayın Başkan çok nazik, bizim dokunulmazlıklar konusunda... Şimdi, Ali Mahir yaralı, Ali Mahir Bey'in burada kullanacağı oy geçerli olacak mı? Şimdi öyle ya... Yani burada 1.700 dosyadan 2 tanesi seçilmiş, getirilmiş ve şimdi diyorsunuz ki: "Siz başörtüsüne evet mi, hayır mı diyeceksiniz?" Belki bir oy belirleyici olacak ama bu masada oturuyor şu anda...

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Seçim gelmeden seçilmiş oldu.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ama hayır, çok ciddi şeyler bunlar yani gülünerek, dalga geçilerek, geçiştirilerek...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hocam, bir sıkıntı yok, o yönden biz rahatız, Ali Mahir Bey istediği oyu kullanabilir, hiç sıkıntı yok.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır ama sorun o değil. Sorun, burada yapılan işlem düzgün mü değil mi; eşitlik ilkesi ihlal edildi mi edilmedi mi; nasıl seçildi? Yani 1.762 dosyadan 2 dosya nasıl seçildi? Sorun burada. Levent Gök'ün belirlediği gibi, o gece yarısı kararnamelelerine kimin adı konuldu, niçin konuldu, neden altı yıldır düzeltilmiyor? Sorun bu haksızlıklar. Ya da AKP kapatılmasaydı... İyi ki kapatılmadı yani o hikâyeyi tabii anlatacak değilim, bana telefon eden Anayasa Mahkemesi üyeleri bile oldu, belki benim de rolüm vardır o şeyde ama şimdi burada 10 kere dile getirildi, şu anda Anayasa Mahkemesine her gün baskı yapılıyor “Kapat şunu.” diye. Sıra arkadaşım “Ya at ya da seni kapatacağım.” deniliyor. Şimdi bunlar...

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Sayın Hocam, tarihi olaylar arasında devreler yandı, vallahi billahi devreler yandı.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hayır, sevgili Bülbül, siz yoktunuz ama.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Şu an söyledikleriniz arasında bir 2000'e gidiyoruz, bir 2023, bir 2008...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Yok, 2000'e gitmem 1970'lere gitti arkadaşlar.

MUHAMMED LEVENT BÜLBÜL (Sakarya) – Hocam, yavaş yavaş giderseniz sıkıntı yok, hızlı oluyor.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Sevgili Levent Bülbül, geçmiş elli yıla gittiler, bir de gelecek -Ahmet Bey tabii genç olduğu için-elli yılda ortaya çıkabilecek aile dramları...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hocam, çok teşekkür ediyorum.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Dolayısıyla, ben, on yıl, yirmi yıl dedim, buna “uzun” dediniz. Ben burada yapılan konuşmalar, bana yöneltilen eleştiriler çerçevesinde bazı açıklamalarda bulundum ama güncel duruma “Sayın Genel Başkanımız pas verdi, ben de gol atmasını bilirim.” biçiminde bir yaklaşımla... Anayasa buna indirgenemez, bizim söylediğimiz o ama siz bunu fırsata çevirerek “Biz Anayasa değişikliği yapacağız.” diyorsunuz ve biz bunu tanılayınca “Buna nasıl bir anayasal tanı konur?” deyince o zaman “Hayır, öyle değil.” diyorsunuz. Peki, madem ki Kılıçdaroğlu'nun bu açıklaması üzerine bu gündeme geldi, Kılıçdaroğlu'na teşekkür mü ettiniz, yoksa ona yönelttiğiniz eleştiri karşısında komutanları alkışlattınız mı? Şimdi, buradaki tutarlılığı, içtenliği zannediyorum...

İSMAİL BİLEN (Manisa) – Genel Kuruldaki ve buradaki tavrınız tebriği de alkışı da hak edecek olursa niye alkışlamayalım?

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Sayın Başkanım, Genel Kurulda bir oylamamız olacak...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Şu ana kadar hiçbir biçimde... Herkes dedi ki: Madem ki Genel Başkanınız bunu söyledi, biz de bu nasıl gole çevrilir...

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Dersi kaynatıyorsunuz ya...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hanımefendi, neden siz sürekli ben konuşurken rahatsız oluyorsunuz?

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Asla siz konuşurken rahatsız olmuyorum.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ben, siz konuşurken sessizce dinliyorum.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Siz yoktunuz ki ben konuşurken.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Buradaydım.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Hayır.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – O zaman gözlerinizde bir sorun var demektir.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Tamam, Sayın Aydemir...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ben buradaydım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hocam, istirham ediyorum...

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Siz her konuda saldırgan olmayın Hocam.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın Aydemir, tamam, hocam bir şey demedi.

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Hocam, bir şey demedi ki o size.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – “Dersi kaynatıyorsunuz.” diyor da...

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – “Dersi kaynatıyorsunuz.” dedim Hocam. Burada anayasa hukukuna girecekken siz değişik yerlere girdiniz ya. Biz de böyle dinliyoruz bakalım ne öğrenebiliriz... Ben de otuz yıllık akademisyenim yani.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Ya, benim böyle bir anayasa hukuku öğretme şeyim yok ki canım, burada hepimiz eşitiz.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Yok mu gerçekten?

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Hepimiz eşitiz, bana sorular yöneltildi, siz geliyorsunuz, gidiyorsunuz...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Peki, teşekkür ediyorum.

Şimdi, değerli arkadaşlar, ben üç dakika civarında söz vereceğim ama daha sonrasında yine kamu kurumlarımızdan gelen değerli temsilcilerimize de kısa sözler vereceğim.

Türkiye Barolar Birliğinden Seray Hanım burada mı efendim?

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ HUKUK MÜŞAVİRİ SERAY ŞENFER – Başkanım, biz sizinle konuştuk. Genel Sekreterim ayrılmak durumunda kaldı, biz maddelerin başında görüşeceğiz, normalde İç Tüzük’e göre de öyle olduğunu biliyorduk, o yüzden de izin almıştık.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Tamam, doğru siz görüştünüz. O hakkınız orada saklıdır.

Memur Sendikaları Konfederasyonundan Sıdika Hanım?

Evet, Sıdika Aydın Hanım, Kadın Komisyonu Başkanı, Memur Sendikaları Konfederasyonundan.

Evet, üç dakikada toparlayalım Sayın Aydın.

Buyurun, süreniz başladı.

MEMUR-SEN KONFEDERASYONU KADINLAR KOMİSYONU BAŞKANI SIDIKA AYDIN – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, kıymetli katılımcılar; Memur Sendikaları Konfederasyonu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sözlerime başlarken yıllarca başörtüsüne reva görülen zulmün bizzat çilesini çekmiş bir kamu görevlisi, bir öğretmen, bir sendikacı olarak bugün hak ve emek mücadelesinin adresi, 1 milyon üyesi bulunan MEMUR-SEN’i temsilen böylesine önemli ve tarihî bir değişikliğin görüşüldüğü bir toplantıda bulunmaktan duyduğum memnuniyeti ifade etmek isterim. Saat 11.00’den beri sabırla bekliyoruz.

Şunu gururla söyleyebiliriz ki MEMUR-SEN olarak bizler, değerlerine bağlı, ilkeli sendikacılık anlayışıyla, kurulduğumuz günden bu yana ülkemiz üzerinde oynanan tüm oyunlara karşı daima millettten ve demokrasiden taraf olduk; millî iradeye yönelen her kalkışmaya karşı durduk, darbe ve vesayete dönük teşebbüslere asla prim vermedik. Statükoya karşı yenilikçiliği, yasaklara karşı özgürlüğü, sermayeye karşı emeği savunduk. Toplu görüşme ve toplu sözleşme sürecinde kurum ve

kuruluşlarda başörtüsü yasağının sona ermesi için masaya sürekli tekliflerimizi taşıdık. 30 Kasım 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde “Başörtüsüne Özgürlük” eylemini, İnsan Hakları Günü nedeniyle 10 Aralık 2012 tarihinde ülke genelinde basın açıklamalarımızı gerçekleştirdik. Kılık kıyafete ilişkin yasakları, sınırlamaları ortadan kaldırmak adına insan haklarına ve insanlık onuruna yakışır bir yaşam için 18 Mart 2013 tarihinde sivil itaatsizlik eylemi başlatarak “Özgürlük İçin 10 Milyon İmza” kampanyamızı 12 milyon 300 bin imzayla tamamladık ve süresiz serbest kıyafet eylemimiz sayesinde kamuda başörtüsü serbestisine giden yolun önünü açtık. Nitekim, bugün, anayasal güvence altına alınması için tarihî bir adım atılan başörtüsü konusunun MEMUR-SEN’in kamuda kıyafet özgürlüğü için başlattığı eylemlerin nihayeti olmasının haklı gururunu da yaşıyoruz. Kadınların bir daha asla çağ dışı ve ayrımcı uygulamalara maruz kalmaması adına başörtüsü özgürlüğü konusunda getirilecek anayasal güvenceyi çok önemli ve olumlu buluyoruz. Bununla birlikte, bugüne kadar sırf başörtüsü taktığı için haklarından mahrum bırakılan ve geleceğinden vazgeçen kadınların da geçmişe dönük tüm haklarının iadesi ve mağduriyetlerinin giderilmesi noktasında devletimizin bir an evvel inisiyatif alması gerektiğini belirtiyoruz.

Diğer taraftan, birtakım sapkın ideolojilerin “özgürlük ve eşitlik” güzellemleriyle üretilen ve yayılan cinsiyetsizleştirme politikaları nedeniyle insanlığın büyük bir yıkıma karşı karşıya olduğunu görmekteyiz. Kadın-erkek gerçekliğini yok sayan bu cinsiyetsizleştirme politikaları, alenen insana ve aile kurumuna saldırı niteliği taşımaktadır. Kadını annelikten, erkeği babalıktan soyutlayan bu anlayışın tek amacı vardır, o da aile birliğini yıkmaktır. Birçok yabancı menşeli fonların desteklediği, gençlerimizi ve geleceğimizi karartmaya dönük bu yaklaşımların toplumumuzca normal karşılanmaması için devletimizle birlikte hepimizin üzerine düşen görevler var. İnternet ve sosyal medyadaki her türlü içerik aleni hâle gelmiş ve denetlenmez duruma dönüşmüştür...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Toparlayalım lütfen.

MEMUR-SEN KONFEDERASYONU KADINLAR KOMİSYONU BAŞKANI SIDIKA AYDIN – ...ki medyanın, genç zihinleri âdeta hipnoz altına aldığı, hafıza ve kimlik kaybına sebep olduğu bir durum maalesef ortaya çıkmıştır. Toplumdaki bu ahlaki çözülmeye karşı yasa koyucuların sivil toplumla iş birliği yapması elzemdir.

Sonuç itibarıyla, MEMUR-SEN olarak bu konuda duruşumuz da nettir, emek mücadelemizde insan odaklı ve aileye duyarlı bir yaklaşımı benimsiyor, kadının analık haklarının korunmasını, değerlerine bağlı sağlıklı nesillerin yetişmesini önceliyoruz. Bu minvalde bizler son kale olan ailenin ifsadına karşı ıslahı için ailenin anayasal düzlemde de korunmasını ve güvenceye kavuşturulacak olmasını olumlu karşılıyor ve önemli buluyoruz.

Teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi Birleşik Aile Platformu Hukuk Komisyonu Başkanı Saliha Sasa Hanımefendi’ye söz veriyorum.

Buyurun Saliha Hanım.

Siz de üç dakikada toparlayın lütfen.

BİRLEŞİK AİLE PLATFORMU HUKUK KOMİSYONU BAŞKANI SALİHA SASA – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, kamu kurumu yöneticileri ve STK temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Birleşik Aile Platformu, 41 STK'nın bir araya gelmesiyle oluşmuş bir platformdur. Anayasa değişiklik teklifinin 41'inci maddesiyle ilgili somut bir öneri hazırlayıp, basılı hâle getirip bir kısım ulaşabildiğimiz yetkililerle de paylaşmış bulunmaktayız. Bizim 41'inci maddeyle ilgili somut önerimiz şu şekildedir: “Madde 41 – Aile Türk toplumunun temelidir. Evlilik birliği ancak cinsiyetini doğumla biyolojik olarak kazanmış kadın ve erkeğin evlenmesiyle kurulabilir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile çocuklar başta olmak üzere tüm aile bireylerinin korunması, sağlıklı nesillerin devamı, aile kurumunu tehdit eden yönelimlerin önlenmesi için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.” Bu somut önerimizin ana esasları şunlardan oluşmaktadır: Mevcut değişiklik önerisinde yer alan “kadın” ve “erkek” ibarelerinin cinsiyet değiştirerek kadın veya erkek kimliğini almış kişilerin evlenmelerine izin vermemesini teminen “doğumla biyolojik olarak kazanılmış cinsiyet” şeklinde yer alması teklif edilmiştir. “Aile” kavramı içerisinde “ana ve çocuğun öncelikle korunması” ifadesi yerine yalnızca çocuğun öncelendiği, aile içerisinde ana ve babanın eş değerde olacağı bir anayasal düzenleme teklif edilmiştir. Doğal aile modeli içindeki üreme koşullarını yok eden sağlıksız birlikteliklerin önlenmesi, ayrıca doğum oranlarının düşüşüyle ülke nüfusunun yaşlanma eğilimine girmesi sebebiyle mevcut metinde geçen “aile planlaması” yerine daha kuşatıcı ve isabetli bir ibare olarak “sağlıklı nesillerin devamı” ifadesinin tercih edilmesi teklif edilmiştir. Mevcut değişiklik önerisinde doğal aile modeline yönelik tehditler ve bunların önlenmesine yönelik bir hükmün bulunmamasından dolayı gerekli teşkilatın kurulması ve tedbirlerin alınması teklif edilmiştir.

Bilim adamlarının çalışmalarına göre aile içinde çocuk 3 durumu örnek alır: Anneyi, babayı, bir de anne-baba ilişkisini. Bu 3'ü bir ailede sağlıklıysa çocuk böyle durumlarda yanlış rol model seçmeye yönelmez. Freud'un önemli tarihî tespitlerinden bir tanesidir ki aile içerisinde anne ve babanın doğal rollerinin dışında davrandığı durumlarda çocuklarda cinsel patoloji gelişmektedir.

Anayasa değişikliğindeki öneri, Atatürk'ün 27 Ağustos 1925 tarihli İnebolu'daki nutkunda Meclise gönderilen öneriyle bire bir örtüşmektedir: “Efendiler, içtimai hayatın mebdai, ukdesi aile hayatıdır. Aile izaha hacet yoktur ki kadın ve erkekten mürekkeptir.” “Kadın” ve “erkek” ifadesinin gereksiz bulunması karşısında bunu hatırlatma lüzumu duyduk. Doğada dişi ve erkek dışında üçüncü bir cins yoktur.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Son cümlemenizi alalım Saliha Hanım.

BİRLEŞİK AİLE PLATFORMU HUKUK KOMİSYONU BAŞKANI SALİHA SASA – Tehlike o kadar büyüktür ki bunu şu şekilde, görmüş olduğum bir Anayasa hazırlığımdan bahsederek kapatayım: “Temel hak ve özgürlük” başlığı altında bu akımların hazırlamış olduğu, İsveç Başkonsolosluğunun desteğiyle hazırlandığını açıkça zikrettikleri anayasa taleplerini içeren çalışmada “kamu düzeni” “genel ahlak” “genel sağlık” “devlet” ve hatta “aile” kavramlarının Anayasa'dan çıkarılmasını talep etmektedirler. Hatta Anayasa'nın özünü ve ruhunu oluşturan referans noktasının “devlet” “aile” ya da “toplum” değil “bireyin temel hak ve özgürlükleri” olmasını istemektedirler. Yine, temel hak ve hürriyetlerin kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını ihtiva ettiğine dair ifadelerin kaldırılması talebinde bulunmuşlardır.

Son söz olarak: Amaç toplumun temeli olan aile kurumunun korunması, sağlıklı çocuklar yetiştirmek için zorunlu olup çocuklar yalnızca ailelerin değil toplumun geleceğidir. Çocukların sağlıklı ebeveynlerle yetişmesi için gerekli tedbirleri almak hepimizin görevidir.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Teşekkür ediyorum.

BİRLEŞİK AİLE PLATFORMU HUKUK KOMİSYONU ÜYESİ MUSTAFA HAŞİM POLAT – Sayın Başkanım, biz 41 STK'yı temsil ediyoruz, sabahdan beri buradayız, bir hususu da platform adına ben eklemek istiyorum müsaade ederseniz?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Buyurun.

BİRLEŞİK AİLE PLATFORMU HUKUK KOMİSYONU ÜYESİ MUSTAFA HAŞİM POLAT – Şimdi, malum, bu sadece hukuki boyutu olan bir konu değil aynı zamanda dünya siyaseti içerisinde de konuşulan bir konu. Burada gündeme geldiğinde dendi ki: “Başörtüsünde yetmiş yıllık bir hikâye ama bunda yedi yıllık bir hikâye göremedik.” Bakın, öncesi de var ama sekiz yıl önceye gidin, 2014’te Soçi’de olimpiyat oyunları var. Avrupa ülkeleri, Batı, Rusya’ya baskı yapmak için LGBT konusunu kullanıyor ve bugün hâlâ kullanıyorlar. Birçok yerde bu, Batılı ülkelerin bir nüfuz siyaseti aracı olarak kullanılan bir konudur, bizim içimizde birtakım sorunları olan bireylerin kendi meseleleriyle ilgili meselelerden ibaret bir şey değildir. Onun için biz diyoruz ki somut bir şey söyleyeceğim: Birleşmiş Milletler Global Compact Network diye iş dünyasına yönelik bir ağı var, Türkiye bunun tarafı aynı zamanda. Mesela biz OSTİM’de gittik görüştük, diyor ki burada: “Ayrımcılığa Karşı İş Dünyasında Kapsayıcılık Rehberi.” Rehberin içerisinde 234 yerde LGBT geçiyor, 23 yerde engelliler geçiyor, 90 yerde mülteciler geçiyor. Odaklandıkları nokta bu, Batı dünyasında bu bir politik nüfuz aracıdır, lütfen bunu sadece hukuk olarak görmeyelim.

Son bir konu, diyorlar ki: “Çok önemli bir konu değil bu, ne kadar gündeme gelebilir ki? İnsanların gündeminde değil.” Bakın, Amerika’da şu ana kadar yapılan eğilimleri takip ettiklerinde, eğilimler itibarıyla projeksiyon yaptıklarında bunu Batılı, Hristiyan, Müslüman olmayan, bizimle alakası olmayan kuruluşlar yapıyor. Yirmi sene içerisinde Amerika’da büyük bir çoğunluk LGBT’yi benimsemiş olacak. Şu anki nüfusun 9 yaş altı, 18 yaş altı projeksiyonlarına baktıklarında ileride böyle bir tehlike var, bu bir millî güvenlik meselesi. Üremeyen bir toplum söz konusu. Onu lütfen değerlerden bağımsız olarak, en azından bir millî güvenlik meselesi olarak bile ele alsak bu konuda mutabık oluruz diye düşünüyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Mustafa Bey, ben çok teşekkür ediyorum.

Çok doğru, aydınlatıcı bilgiler verdiniz.

Şimdi Kamu Başdenetçisi Sayın Şeref Malkoç üstadımız, ağabeyimiz, buyurun.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Teşekkür ediyorum.

Ben biraz önce zaten kurumun kanaatini ifade ettim. Şunu tekrar etmek istiyorum: Hak ve özgürlüklerin genişletilmesi anlamında ve genişletilen hak ve özgürlüklerin korunması anlamında yapılan bütün çalışmalar kurum tarafından fevkalade benimsenmektedir.

Teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Başkanım, biz teşekkür ediyoruz.

Zeynep Hanım, siz de üç dakika içerisinde toparlarsanız...

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Üç dakika içerisinde toparlamak meseleyi bizim için gerçekten bir miktar zor.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Yok, sabahdan beri biz zaten toparladık toparlayacağımız kadar, şimdi siz özetini çıkaracaksınız.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Tahmin edebiliyorum Sayın Başkanım.

Şöyle: Özetin özetini çıkarmak dahi belki belirli noktalarda zor çünkü gerçekten bu meseleyi bizzat yaşayanlar var. Şimdi, ben açıkcası burada tartışmaların tamamına vakıf olamadım çünkü birazcık sonra geldim. Fakat, hani bakıyorum, Leyla Şahin Başkanım üzerinden ilerleyen bir mesele var. Bu mesele sadece Leyla Şahin’in meselesi değildi, bu mesele aslında herkesin meselesiydi.

Aslında, ben burada Meclisin en genç üyelerinden biri olarak bulunuyorum ama bazı kronolojik atıflar oldu ve 1992 doğumlu bir insan olarak bu kronolojik atıfların bir yerinde yer alıyor olmak bana biraz ağır geliyor açık konuşmak gerekirse yani bu meseleleri bizim bugüne bırakmış olmamız bana biraz ağır geliyor. Bu noktada açıkçası şunu görüyorum: Bir meseleyi konuşurken çok net bir şekilde o meselenin kendisine odaklanmamız gereken bir konu bu konu yani “Bu böyle ama şu şöyle, bu böyle ama bu böyle.” diyerek meseleyi bulandırmadan, doğruca, dümdüz tartışmamız ve konuşmamız gereken bir konu olduğunu düşünüyorum çünkü burada bazen çok sistematik bir şekilde konuşmaların bir kısmını gördüm. O konuşmaların bir kısmında şunlara şahitlik ettim: “Belirli bir kesimin şu, şu, şu olaylar neticesinde hassasiyetleri oluştu, bu da böyle, böyle yasakları oluşturdu.” gibi aslında yasaklara en temelde bir meşruiyet zemini arayışını zihin altı kodlarında okuyabildiğimiz cümlelere şahitlik etmek, açıkçası, benim lise yıllarımda yaşadığım bazı travmaları daha açık ve belirgin hâle getirdi kendi kişisel tarihim içerisinde çünkü burada her birimizin belki otobüste... Ben çok şahit oldum, otobüse bindiğimde yanımdaki herhangi bir hanımefendinin “Seni baban mı örttü? Seni kim örttü? Sen şundan dolayı mı örttündün, bundan dolayı mı örttündün?” diye benim bütün hayatımı bir bütün hâlinde sorgulama hakkını kendinde görebildiği kitlesel bir zorbalık hâlini gündelik hayatımızın her gününde yaşadık. Dolayısıyla, bunların her birinin yani belirli noktalarda münferit bazı olayların, herhangi bir fikri altyapıya sahip olduğunu düşündüğümüz bazı münferit olayların, bakıyoruz, muhafazakâr kesime yakınsa bütün muhafazakâr kesimce bunun mahcubiyetinin yaşanmasının beklendiği ve bir kişinin yaptığından dolayı bütün muhafazakâr kesimin yeri geldiğinde bir bedel ödemesi ya da onlar adına bir adım atması gerekiyormuşçasına yaklaşımlar içine girildiği kısım kısım olaylarla karşılaşırız ki burada da minik minik örneklerini gördük. Fakat kitlesel anlamda herkesin... Yani açıkçası, benim herhangi bir toplu taşıma aracında, herhangi bir yerde yürürken başörtülü olup bu tip olaylara rastlamamış, bu tip olaylara denk gelmemiş bir arkadaşım yok. Dolayısıyla, böyle bir kitlesel anlamdaki nefret suçu söz konusu olduğunda her ne hikmetse birilerinin geriye çekilerek bu meselelerin faili meçhul kalması benim nezdimde çok kabullenilebilir bir şey değildi. Açıkçası, biz, bu noktada, toplumsal uzlaşi zemininde çözülebilmesini sağlamak adına bu meselenin yoğun bir şekilde savaşının verilmesi, mücadelesinin verilmesi meselesini her zaman çok önemsedik.

Dedim ya, 1992 doğumluyum, ben de küçük bir kronoloji vermek istiyorum ve kişisel tarihime bir not düşmek için aslında burada bu konuşmayı yapmak istiyorum. 1999 yılı geliyor benim aklıma; ben 7 yaşındaydım ve bir grup kocaman, yaşını başını almış adamın bir kürsüyü çevreleyip “Dışarı, dışarı, dışarı, dışarı, dışarı, dışarı...” dediklerini hatırlıyorum. Ben de aynı okuldan mezunum Merve Kavakcı’yla ve Merve Kavakcı, bugün burada oturuyorsam bunun fikri altyapısını oluşturan... Gerçekten, o gün benim çocukluk bilinçaltıma işleyen oradaki o görüntü, benim bugün burada olmamı tetikleyen süreci başlatan hamledir; 7 yaşındaydım. Yine, 2008 yılında ben lise öğrencisiydim ve parti kapatma davasının iddianamesini okumuştum. İnsanların gündelik hayatında dinî vecibelerini yani insanların inanışlarını sorgulamıyoruz ama belirli noktalarda insanların günlük hayatındaki inanışından kaynaklanan davranışlarının dahi belirli noktalarda parti kapatmaya gerekçe teşkil eder mahiyette bir içerik teşkil ettiğine şahitlik etmiştim ve ben o gün hukuk okumaya karar verdim.

Burada, “Birilerinin örtülü ajandası mı var?” “Seçim yaklaşıyor.” vesaire gibi farklı farklı yorumlara da şahitlik ettik. Açıkçası, burada bu konuyu gündeme getiren ilk biz olmadık ve burada seçim atmosferi yaklaşırken böyle bir konuyu da gündeme getiren biz olmadık ama temel hak ve hürriyetler söz konusu olduğunda bunların anayasal zeminde bir güvenceye kavuşması gerektiği hepimizin malumudur. Temel hak ve hürriyetlere ilişkin düzenlemeler kanun teklifiyle yapılamaz, dolayısıyla böyle bir şey gündeme geliyorsa bizim bunu anayasal zeminde çözüyor olmamız gerçekten önemli noktalardan biridir.

Yine, kronolojiden devam edecek olursak, 2010’da üniversiteye başladığımda başörtüsü yasağı devam ediyordu, Genel Kurulda nesne kullanmayı seven vekiller var ve gerçekten önemli işlevsel şov araçlarına da dönüşüyor bu; bunlardan birini asla yapmak istemem, hele ki kendi çok özeline dokunan, şahsiyetime dokunan bir konuda bunu asla yapmak istemem ama geçenlerde annem evi toplarken peruğumu bulmuş, ne kadar garip bir şey. Geçenlerde güzellik firmaları sahiplerinin bir problemi varmış, geldiler, dedi ki “Ben bilmem kim perukanın sahibi.” A, ben sizden peruk aldım dedim. Ondan sonra geçenlerde de Şık Düşmenin önünden geçerken İzmir Caddesi’nin orada, oranın önünden geçtim ve dedim ki a, ben buraya uğramıştım biliyor musunuz, ekip arkadaşlarıma da bunu söyledim. Ne kadar garip bir şey, böyle çok marjinal bir durum bu; bu marjinal durumu biz sistemli bir şekilde yaşadık. Dışarıdan bakınca çok absürt geliyor, yurt dışındaki arkadaşlarımıza da bunun gerçekliğine inandıramadık uzun bir süre, yurt dışındaki parlamenterlerle de üniversite öğrencisi farklı farklı arkadaşlarla da bir araya geldiğimizde. Böyle bir şey mümkün olabilir mi? Siz hani artık reşitsiniz de, “Ailenizin dahi dokunamadığı bir alana gelip nasıl devlet müdahale eder?” sorusunu kendimize çokça sorduk. Arkamda Figen Şaştım var, ben üniversiteye başladığımda “Başörtülü bu okuldan mezun olabilecek miyim?” sorusu bende cevapsızdı, “Ben başörtülü avukat olabilecek miyim?” sorusu bende cevapsızdı, davayı açtılar ve ben üniversiteden mezun olmadan elhamdülillah o dönemde başörtüsü yasağı da çözüldü ve ben avukat da olabileceğimi öğrendim ama ben üniversiteye başladığımda bunların hepsi benim için cevapsız sorulardı.

Ve 1999’a atıf yaptık, evet, 1999’da bir başörtülü yemin edemedi ve dolayısıyla başörtülü hanımlar seçme ve seçilme hakkını 2015 sonrasında, 2013’te defakto olarak bu yasağı bitirmiş oldular ama seçme ve seçilme hakkını 2015...

MURAT EMİR (Ankara) – Seçilme hakkı...

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Seçilme hakkını 2015’te aldılar. Dolayısıyla ben bu noktada Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan’a kalbî teşekkürlerimi sunma mesuliyetini üzerimde hissediyorum ve bu noktada bu meseleyi vicdanen kabullenen her konumdaki bütün insanlara burada bir teşekkürü borç biliyorum. Açıkçası CHP’nin bu noktaya, belirli noktalarda bunu bir kanun teklifi hâline götürmesine ilişkin noktaya gelmiş olmasını da çok değerli buluyorum. Biz her zaman için CHP’nin de bu noktaya gelmesini istedik açıkçası ve bugün CHP’nin geldiği noktada AK PARTİ’nin yirmi sene boyunca süren iktidarının ve gerçekten bu noktada sosyolojik dönüşümü sağlamak, toplumsal uzlaşığı sağlamak adına attığı adımların çok değerli bir sonucu olduğunu düşünüyorum.

Buradaki bütün hazırunu saygılarımla selamlıyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Çok teşekkür ediyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Burada bir husus var, salıya kalan STK’ler olduğu için söylemek durumundayım kısaca.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Buyurun.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan, şimdi buraya katılan STK’lerin davet edilmiş olması kıymetli, görüşlerini bildiriyor olmaları kıymetli, daha geniş zaman verilmesi de böyle önemli bir konuda salı gününe ilişkin yaklaşımınız son derecede doğru olur. Ancak bu konudaki ölçütün ne olduğunu anlayamadık, neye göre çağırdınız? Örneğin, bir arkadaşımız dedi “41 örgütü temsil ediyoruz.” Siz de dediniz “Tabii, buyurun.” 300’ün üzerinde kadın örgütünü temsil eden EŞİK Platformu var mesela; onlar bizden randevu aldılar, birçok siyasi partiyle görüşmek istiyorlar ve o EŞİK Platformunun içinde dünya görüşü birbirinden çok farklı kadın örgütleri var. Mesela EŞİK Platformu ya da onun belli

temsilcilerinin buraya davet edilip edilmediğini merak ediyoruz, davet edilmediyse bu eksiklik -salı günü nasılsa sözler verilecek- salı günü giderilebilir mi? Bu konuda kriteriniz, ölçütünüz nedir? Buraya salı günü gelecek kadın örgütlerine aynı hakkı verecek misiniz?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hemen cevaplandırayım Başkanım. Şimdi, Barolar Birliğini aldık yani 1 numaralı, 2 numaralı baroları ayrı ayrı çağırmanın yerine Barolar Birliğini davet edelim dedik. Hepsini temsil eden...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Yok, doğru karar.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Temsil etsin dedik. Memur sendikalarından en büyük sendikayı çağırdık, işçi sendikalarından yine en büyük sendikayı çağırdık, siz de takdir edersiniz ki işte görüyorsunuz sabahtan beri konuşmaları...

MURAT EMİR (Ankara) – Ya, tek tek olmuyor mu Sayın Başkan?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hayır, kesinlikle değil. Ondan sonra mesela Aile ve Sosyal...

MURAT EMİR (Ankara) – Duymadık yani...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Onların bir kısmı şu anda beklemeden gittiler. Yani biz sizi burada davet ettik, çağırdık; gelenler var, gelmeyenler var ama burada olup da bulunduktan sonra gidenler de var. Dolayısıyla...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ben bir söz alabilir miyim Sayın Başkanım müsaade ederseniz?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Tabii, tabii.

Dolayısıyla, ona sizin özellikle söylemek istediğiniz şey varsa onu da çağırırız, bunda hiçbir şeyimiz yok.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Tamam o zaman, iletişim bilgilerini size...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Verirseniz çağırırız tabii.

Sayın Başkanım, burada önemli olan -gerçekten ben hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum, bütün milletvekillerimize, katkı veren bütün milletvekillerimize teşekkür ediyorum- hadise bu Anayasa değişikliği konusunda inşallah bir uzlaşıya geçerek bunu sonuca ulaştırırız. Siz de önergenizi bize takdim ederseniz ki ben yarın çalışma şeyi değil, zannediyorum Recep Bey'in onunla ilgili de bir talebi olacak.

Ben Recep Bey'e bir söz vereyim hemen bu konuyla ilgili.

Buyurun Recep Bey.

RECEP ÖZEL (Isparta) – Sayın Başkanım, CHP ve İYİ Parti önergeleri olduğunu söylüyorlar. Eğer hazırsa, verirlerse biz de değerlendirelim, alalım, cumartesi, pazar bakarız, belki uzlaşma noktası olabilir. Bu konuda, önergelerini vermelerinde büyük fayda olduğunu düşünüyorum. Çünkü daha sonra "Biz önergemizi yasa maddesi konuşulurken vereceğiz." diyebilirsiniz de hazır olduğunu da düşünüyoruz çünkü basında, televizyonda "Hazır." demiştiniz, verirsiniz bizim de çalışma imkânımız, uzlaşma imkânınız olabilir diye düşünüyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Takdir onlara ait.

MURAT EMİR (Ankara) – Sayın Başkan, ben de çok kısa, bir dakikalık...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Tabii, Sayın Emir, buyurun.

MURAT EMİR (Ankara) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben de özellikle bu STK'ler ve meslek örgütleri çağırılırken Türk Psikiyatri Derneğinin de çağırılmasının yararlı olacağını düşünüyorum. Çünkü özellikle bu 41'inci maddedeki düzenlemede birçok arkadaş “Sapkınlık, sapıklık.” olarak değerlendirdi. Buna bir uzman görüşünün de bu Komisyonda tutanaklara geçirilmesi en azından yararlı ve yol gösterici olacaktır. Bu nedenle, Türk Psikiyatri Derneğinden bir temsilci yerinde olacaktır diye düşünüyorum ve teklif ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Buyurun.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Teşekkür ediyorum.

Önce, Recep Bey'in sözüyle, talebiyle de ilintili olarak söylüyorum. Şimdi, burada, biz başta da söyledik, aslında başladık, bitirecektik. Yani tamamını bitirelim, 3 tane madde kaldı şunun şurasında. Burada sabaha kadar birçok maddede bizi sabahlara kadar çalıştırdınız ve bunun da asıl önemli bölümü, tümüyle ilgili bölümü bitti, maddelerle ilgili de bitirebilirdik. Belli ki şimdi birçok arkadaş da ayrılmış salıya bırakılacağı için, belli ki tümünden sonra maddeler daha sonraki bir çalışma dönemine bırakılacak. Biz de istifade ettik buradaki görüşmelerden. Evet, İYİ Partiyle bizim bir önerimiz olacak ama maddelere geçtiğimiz zaman olacak. Biz de istifade ettik, belki biz de bir daha gözden geçiririz önerimizi. Günün gelince, hangi gün görüşürsek biz de ona göre bakarız Sayın Başkan.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Teşekkür ediyorum.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Şimdi, teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunacağım sadece Anayasa Komisyonu üyeleri oy kullanabilirler: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Sayın milletvekilleri, isterseniz teklifin 1'inci maddesini okutayım, ondan sonra toplantıyı kapatayım.

1'inci madde okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASINDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 7/11/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 24 üncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Temel hak ve hürriyetlerin kullanılması ile kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanılması, hiçbir kadının başının örtülü veya açık olması şartına bağlanamaz.

Hiçbir kadın; dinî inancı sebebiyle başını örtmesi ve tercih ettiği kıyafetinden dolayı eğitim ve öğrenim, çalışma, seçme, seçilme, siyasî faaliyette bulunma, kamu hizmetlerine girme ile diğer herhangi bir temel hak ve hürriyeti kullanmaktan ya da kamu veya özel kesim tarafından sunulan mal ve hizmetlerden yararlanmaktan hiçbir surette yoksun bırakılamaz. Bu nedenle kınanamaz, suçlanamaz ve herhangi bir ayrımcılığa tâbi tutulamaz. Alınan veya verilen bir hizmetin gereği olan kıyafet söz konusu olduğunda Devlet, ancak dinî inancı sebebiyle kadının başını örtmesini ve tercih ettiği kıyafetini hiçbir surette engellemek şartıyla gerekli tedbirleri alabilir.”

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Teşekkür ediyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ertelendikten sonra neden okuttunuz?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Şimdi, onunla ilgili şu geneli üzerindeki görüşmelerin tamamlandığının ifadesi olmuş oluyor bu maddeyi okutmuş olmamız.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani bir daha...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Madde üzerindeki görüşmelerimiz..

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Görüşmeye açtınız mı?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hayır, madde üzerinde görüşmelerimiz, maddeyle ilgili konu salı günkü toplantıda aynen devam edecek.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Önergeler...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Şimdi söyleyeceğim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bir şey sorayım, sonra tekrar son sözü söyleyin Başkanım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Buyurun efendim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani biz şimdi maddelere geçtiğimizde -salı günü ya da başka gün, hangi gün toplanacaksa karar vereceğiz- maddeyi tekrar okutacak mısınız?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Okutacağım efendim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Okutacağız. Yani önerge verme işlemi bugün olmayacak.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Olmayacak.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Görüşmeye geçmiyoruz.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Hayır, geçmiyoruz, o gün olacak.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani bir daha başladığımızda okunacak ve önergemizi o zaman verebileceğiz.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Evet, evet.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Peki, teşekkür ederim.

FETİ YILDIZ (İstanbul) – Rahat olun, rahat olun.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT – Sayın milletvekilleri, tarihsel önemi haiz bir Anayasa değişikliğinin ilk aşamasına yönelik olarak yaptığımız müzakereler uyumlu ve verimli bir toplantıyla gerçekleşti.

Komisyonumuza katılan bütün milletvekillerimize ayrı ayrı teşekkür ediyorum; kurum temsilcilerine, akademisyenlere, yine STK temsilcilerine de bu arada şükranlarımı ifade ediyorum.

Bir sonraki toplantımız yine bu salonda 24 Ocak 2023 günü saat 15.00’te yapılacaktır. Buna ilişkin bilgilendirme e-postalarla da sizlere gönderilecektir.

Herkes hayırlı geceler diliyorum, 7’nci Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 23.17